

באורי הפטרות ומגלות

באורים לחמש המגלות
ולכל הפטרות השנה

איתי אליצור

ירושלים תשפ"ו

תודה לידידי ורעי הרב יוחאי מקבילי, שיזם להוציא לאור פירוש על התורה, ההפטרות והמגלות, ובמסגרת יזמתו זאת כתבתי את הפירוש המצורף כאן. בסופו של דבר הוא לא השתמש במה שכתבתי, ואני מוציא את הדברים לאור בעצמי, אבל אפשר למצוא כאן כמה דברים מפרי יזמתו ועבודתו, וכפי דרכו בהצגת הדברים.

ירושלים תשפ"ו

מאת איתי אליצור

© כל הזכויות שמורות למחבר

(ניתן להדפיס, להעתיק ולצטט חלקים נרחבים מהספר

ובלבד שהציטוטים לא יהיו חלקיים ולא יוצאו מהקשרם)

ניתן להשיג את הספרים באתר [/https://dash.bookpod.co.il/product/6029](https://dash.bookpod.co.il/product/6029)

או לחפש ברשת איתי אליצור באורי מגלות והפטרות

איכה

איכה

ד.....	הפטרות בראשית
ד.....	הפטרות נח
ד.....	הפטרות לך לך
ד.....	הפטרות וירא
ד.....	הפטרות חיי שרה
ד.....	הפטרות תולדות
ד.....	הפטרות ויצא
ד.....	הפטרות וישלח
ד.....	הפטרות וישב
ד.....	הפטרות מקץ
ד.....	הפטרות ויגש
ד.....	הפטרות ויחי
ד.....	הפטרות שמות
ד.....	הפטרות וארא
ד.....	הפטרות בא
ד.....	הפטרות בשלח
ד.....	הפטרות יתרו
ד.....	הפטרות משפטים
ד.....	הפטרות תרומה
ד.....	הפטרות תצוה
ד.....	הפטרות כי תשא
ד.....	הפטרות ויקהל
ד.....	הפטרות פקודי
ד.....	הפטרות ויקרא
ד.....	הפטרות צו
ד.....	הפטרות שמיני
ד.....	הפטרות תזריע
ד.....	הפטרות מצורע
ד.....	הפטרות אחרי מות
ד.....	הפטרות קדשים
ד.....	הפטרות אמר
ד.....	הפטרות בהר
ד.....	הפטרות בחקתי
ד.....	הפטרות במדבר
ד.....	הפטרות נשא
ד.....	הפטרות בהעלתך
ד.....	הפטרות שלח

איכה

ד.....	הפטרת קרח
ד.....	הפטרת חקת
ד.....	הפטרת בלק
ד.....	הפטרת פינחס
ד.....	הפטרה לשבת שאחרי י"ז תמוז
ד.....	הפטרת מסעי
ד.....	הפטרת דברים - חזון
ד.....	הפטרת ואתחנן
ד.....	הפטרת עקב
ד.....	הפטרת ראה
ד.....	הפטרת שפטים
ד.....	הפטרת כי תצא
ד.....	הפטרת כי תבוא
ד.....	הפטרת נצבים
ד.....	הפטרת שבת שובה
ד.....	הפטרת האזינו
ד.....	הפטרת וזאת הברכה (שמחת תורה)
ד.....	הפטרת שבת ראש חדש
ד.....	הפטרת מחר חדש
ד.....	הפטרת פרשת שקלים
ד.....	הפטרת פרשת זכור
ד.....	הפטרת פרשת פרה
ד.....	הפטרת פרשת החדש
ד.....	הפטרת שבת הגדול
ד.....	הפטרת יום טוב ראשון של פסח
ד.....	הפטרת שבת חול המועד פסח
ד.....	הפטרת יום העצמאות
ד.....	הפטרה לחג השבועות
ד.....	הפטרה ליום ראשון של ראש השנה
ד.....	הפטרה ליום שני של ראש השנה
ד.....	הפטרת יום הכפורים
ד.....	הפטרה ליום הכפורים במנחה
ד.....	הפטרה ליום ראשון של סוכות
ד.....	הפטרה לשבת חול המועד סוכות
ד.....	הפטרה לתענית צבור במנחה
ד.....	שיר השירים
ד.....	רות

איכה

ד.....	איכה
ד.....	קהלת
ד.....	אסתר

איכה

הפטרת בראשית

ההפטרה נקראת בשבת זו כי מוזכרת בה בריאת העולם, ומוזכר שה' הוא בורא השמים ונוטיהם, והוא האלהים לבדו. ההפטרה היא חלק מרצף של נבואות העוסקות בכחו וגבורתו של ה', מתוך מגמה לשכנע את עובדי האלילים לעזוב את אליליהם.

תוך כדי כך מנבא ישעיהו על גאולת ישראל, ישראל יגאלו אע"פ שהם חוטאים, משום שה' אוהב אותם, ומשום שהם עדיין של ה' על בריאת העולם.

ה כה־אמר האל | יהוה בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה: | אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק בידך וצאריך ואתננך לברית עם לאור גוים: | לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך: | ח אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא־אתן ותהלתי לפסילים: | ט הראשונות הנה־באו וחדשות אני מגיד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם: {פ}

י שירו ליהוה שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו אים וישביהם: | יא ישאו מדבר ועליו חצרים תשב קדר ירנו ישבי סלע מראש הרים יצוחו: | יב ישמיו ליהוה כבוד ותהלתו באים יגידו: | יג יהוה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף־יצריח על־איביו יתגבר: {ס}

יד החשיתי מעולם אתריש אתאפק כולדה אפעה אשם ואשאף יחד: | טו אתריב הרים וגבעות וכל־עשבם אוביש ושמתי נהרות לא־יים ואגמים אוביש: | טז והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא־ידעו אדריגם אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם: | יז נסגו אחור יבשו בשת הבטחים בפסל האמרים למסכה אתם אלהינו: {פ}

יח החרשים שמעו והעורים הביטו לראות: | יט מי עור כי אם־עבדי וחרש כמלאכי אשלח מי עור כמשלם ועור כעבד יהוה: | כ ראית (ראות) רבות ולא תשמר פקוח אזנים ולא ישמע: | כא יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: [כאן מסתיים מנהג ספרד] | כב והוא עם־בזוז ופסוֹי הפח בחורים כלם ובבתי כלאים החבאו היו לבז ואין מציל משסה ואין־אמר השב: | כג מי בכם יאזין זאת יקשב וישמע לאחר: | כד מי־נתן למשוסה (למשסה) יעקב וישראל לבזזים הלוא יהוה זו חטאנו לו ולא־אבו בדרךיו הלוך ולא שמעו בתורתו: | כה וישפך עליו חמה אפו ועזוז מלחמה ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער־בו ולא־ישים על־לב:

א ועתה כה־אמר יהוה בראך יעקב ויצרך ישראל אל־תירא כי גאלתיך קראתי בשמך לי־אתה: | ב כי־תעבר במים אתך־אני ובנהרות לא ישטפוך כי־תלך במו־אש לא תכוה ולהבה לא תבער־בה: | ג כי אני יהוה אלהיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך: | ד מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיך ולאמים תחת נפשך: | ה אל־תירא כי אתך־אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך: | ו אמר לצפון תני ולתימן אל־תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ: | ז כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף־עשיתי: | ח הוציא עם־עור ועינים יש וחרשים ואזנים למו:

איכה

ט כָּל־הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיֹּאסְפוּ לְאֹמִים מִי בָהֶם יִגִּיד זֹאת וְרֹאשֵׁנוֹת יִשְׁמִיעֵנוּ יִתְּנוּ עֲדֵיהֶם
וַיִּצְדְּקוּ וַיִּשְׁמְעוּ וַיֹּאמְרוּ אַמֶּת: י אַתֶּם עַד־נֶאֱמַרְתֶּם וְעַבַדְי אֲשֶׁר בְּחֶרְתִּי לְמַעַן תִּדְּעוּ וְתֵאֱמִינוּ
לִי וְתִבְיִנוּ כִּי־אֲנִי הוּא לִפְנֵי לֹא־נִוָּצַר אֶל וְאַחֲרֵי לֹא יִהְיֶה: {ס}

איכה

הפטרת נח

הנביא ממשיך את ירושלים לאשה שהיתה שוממה ועזובה, כלומר שבעלה ובניה עזבוה. והנביא מנבא שישוּבו ימי שמחתה של האשה, ובנים רבים יהיו לה, והיא תבנה ברוב פאר עם ברית נצחית של ה' שלא יגרשנה עוד. ההפטרה נקראת בשבת הזאת מפני שנה מוזכר בה.

ההפטרה הזאת נקראת גם בשבע דנחמתיא, חציה הראשון בשבת כי תצא וחציה השני בשבת ראה. אם קוראים בשבת ראה את הפטרת שבת ר"ח – קוראים בשבת כי תצא את כל ההפטרה הזאת.

א רְגִי עָקְרָה לֹא יִלְדָה פִּצְחִי רָנָה וַצִּהְלִי לֹא-חֲלָה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה: ב הַרְחִיבִי מִקְוִם אֱהֲלֶךָ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ: וטו אל-תִּחַשְׁכִּי הָאֲרִיכִי מִיתְרֶיךָ וִיתְדוֹתֶיךָ חֲזָקִי: ג כִּי-יָמִין וְשִׁמְאוֹל תִּפְרָצִי וְזַרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעַרְכִּים נִשְׁמֹת יוֹשִׁיבוּ:

ד אל-תִּירְאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאל-תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחַפְּרִי כִּי בִשֵׁת עֲלוּמֶיךָ תִּשְׁלַחִי וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד: ה כִּי בְעֲלִיךָ עֲשֵׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֵאלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא: ו כִּי-כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעַצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ יְהוָה וְאַשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיהָ: ז בְּרַגְעַ קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצְךָ: ח בְּשֶׁצֶף קָצַף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַעַ מִמֶּךָ וּבַחֲסֵד עוֹלָם רַחֲמֶתִיךָ אָמַר גֵּאלְךָ יְהוָה: {ס}

ט כִּי-יָמִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַת מִיָּנֹחַ עוֹד עַל-הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְּצָף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעַר-בָּךְ: י כִּי הָהִרִים יִמּוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוֹטְיֶנָּה וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא-יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר מִרְחֻמֶּךָ יְהוָה: {ס}

יא עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחַמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִרְבִּיץ בַּפּוֹל אֲבִיךָ וַיִּסְדֹּתֶיךָ בַּסִּפְרִים: יב וְשִׁמְתִּי כְּדָכָר שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ לֹאבְנִי אֶקְדָּח וְכָל-גְּבוּלְךָ לֹאבְנֵי-חִפְצִי: יג וְכָל-בְּנֶיךָ לְמוֹדִי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם בְּנִי:

יד בַּצִּדְקָה תִּכְוֶנֶנִּי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂל כִּי-לֹא תִירְאִי וּמִמַּחְתָּה כִּי לֹא-תִקְרַב אֵלֶיךָ: טו הֵן גֹּזֵר יְגוּר אֶפְסֵי מֵאוֹתַי מִי-גֵר אֶתְּךָ עֲלֶיךָ יְפוּל: טז הֵן (הִנֵּה) אֲנֹכִי בִּרְאֵתִי חָרַשׁ נִפְחַל בְּאֵשׁ פָּחִם וּמוֹצִיא כְּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאֲנֹכִי בִּרְאֵתִי מִשְׁחִית לְחִבְלִי: יז כָּל-כְּלִי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל-לִשׁוֹן תִּקְוִם-אֶתְּךָ לְמִשְׁפַּט תִּרְשָׁיעִי זֹאת נִחַלְתָּ עַבְדִּי יְהוָה וַצִּדְקָתְךָ מֵאֵתִי נָאֻם-יְהוָה: {ס}

א הוּא כָל-צִמָּא לְכֹן לַמֵּיִם וְאֲשֶׁר אֵין-לוֹ כֶּסֶף לְכֹן שִׁבְרוֹ וְאֲכָלוֹ וּלְכֹן שִׁבְרוֹ בְּלוֹא-כֶּסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יֵין וְחִלְבִּי ב לִמָּה תִּשְׁקֻלוּ-כֶּסֶף בְּלוֹא-לֶחֶם וְיִגְיַעְכֶּם בְּלוֹא לִשְׁבָּעָה שְׁמַעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֲכָלוּ-טוֹב וְתִתַּעַנְג בְּדִשׁוֹן נִפְשְׁכֶם: ג הָטוּ אֲזָנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמַעוּ וְתַחֲי נַפְשְׁכֶם וְאַכְרַתָּה לְכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסִדִּי דוֹד הַנְּאֻמִּים: ד הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו נְגִיד וּמִצּוֹה לְאֻמִּים: ה הֵן גּוֹי לֹא-תִדְעַל תִּקְרָא וְגוֹי לֹא-יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יִרְצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פָאָרְךָ: {ס}

איכה

הפטרות לדך

הקשר לפרשת השבוע: הפסוק "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו" שחכמים דורשים אותו על אברהם, שה' הביאו ממזרח.

[כאן מתחיל מנהג תימן] כה ואל-מי תדמיוני ואשנה יאמר קדוש: כו שאו-מרום עיניכם וראו מי-ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמץ כח איש לא נעדר: {ס}

[כאן מתחיל מנהג ספרד ואשכנז] כז למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מיהוה ומאלהי משפטי יעבור: כח הלוא ידעת אם-לא שמעת אלהי עולם | יהוה בורא קצות הארץ לא יעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו: כט נתן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה: ל ויעפו נערים ויגעו ויבחרים כשול ינשלו: לא וקו יהוה יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו: {ס}

א החרישו אלי אלים ולאמים יחליפו כח יגשו אז ידברו יחדו למשפט נקרה: ב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו: ג ירדפם יעבור שלום ארח ברגליו לא יבוא: ד מי-פעל ועשה קרא הדורות מראש אני יהוה ראשון ואת-אחרים אני-הוא:

ה ראו אים וראו קצות הארץ יחדו קרבו ויאתיו: ו איש את-רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק: ז ויחזק חרש את-צרף מחליק פטיש את-הולם פעם אמר לדבק טוב הוא ויחזקהו במסמרים לא ימוט: {ס}

ח ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי: ט אשר החזקתיך מקצות הארץ ומאציליה קראתיך ואמר לך עבדי-אתה בחרתיך ולא מאסתיך: י אל-תירא כי עמך-אני אל-תשתע כי-אני אלהיך אמצתיך אף-עזרתיך אף-תמכתיך בימין צדקי: יא הן יבשו ויכלמו כל הנחרים בך יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבה: יב תבקשם ולא תמצאם אנשי מצתך יהיו כאין וכאפס אנשי מלחמתך: יג כי אני יהוה אלהיך מחזיק ימיגד האמר לך אל-תירא אני עזרתיך: {ס}

יד אל-תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם-יהוה וגאלך קדוש ישראל: טו הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמץ תשים: טז תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל: [כאן מסתיים מנהג ספרד ואשכנז] {ס} יז הענינים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה אני יהוה אענם אלהי ישראל לא אעזבם: [כאן מסתיים מנהג תימן]

איכה

הפטרת וירא

ההפטרה מספרת על שני מעשים של אלישע. בראשון, הוא תומך באשה אלמנה ומחולל נס המרבה את השמן שלה, כך שתוכל למכרו ולהתפרנס. בשני, הוא מברך אשה בבן, הבן מת ואלישע מחיה אותו. יש להעיר ששני המעשים ארעו גם אצל אליהו, רבו של אלישע (אם כי אצל אליהו שני המעשים ארעו באשה אחת). הוא עזר לאותה אשה ע"י נס שרבה את השמן והקמח שלה, היא החזיקה אותו בביתה, בנה מת ואליהו החיה אותו.

הקשר לפרשה: כמו שרה, שנפקדה בבן לעת זקנה כך האשה בהפטרה. וכמו שרה, שבנה נעקד על המזבח וחזר לחיים, כך בנה של האשה. הנביא עצמו מבקש להדגיש את הקשר לפרשה, והוא משתמש בבטויים רבים הלקוחים מהפרשה.

א וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי-הַנְּבִיאִים צָעָקָה אֶל-אֱלִישָׁע לֵאמֹר עֲבָדְךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עֲבָדְךָ הָיָה יָרָא אֶת-יְהוָה וְהַנָּשָׂה בָּא לְקַחַת אֶת-שָׁנִי יְלָדִי לִי לְעֲבָדִים: ב וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אַעֲשֶׂה-לָּךְ הַגִּידִי לִי מִה-יֵשׁ-לָכִי (לָךְ) בְּבֵית וְתֹאמְרִי אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כָּל בְּבִית כִּי אִם-אֶסְנוֹר שָׁמָּן: ג וַיֹּאמֶר לָכִי שְׂאֲלִי-לָךְ כָּלִים מִן-הַחוּץ מֵאֵת כָּל-שֹׂכְנֵי (שְׂכֵנֶיךָ) כָּלִים וְרָקִים אֶל-תַּמְעִיטִי: ד וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֵּלֶת בְּעֵדָךְ וּבַעַד-בְּנִי וַיִּצָּקְתְּ עַל כָּל-הַכָּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תִסָּעִי: ה וְתִלָּךְ מֵאֵתוֹ וְתִסָּגְרִי הַדֵּלֶת בְּעֵדָךְ וּבַעַד בְּנִי הֵם מְגִישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מִיִּצְקָתָה (מוֹצָקֶת): ו וַיְהִי וְכַמְלַאת הַכָּלִים וְתֹאמְרִי אֶל-בְּנָהּ הַגִּישָׁה אֵלַי עוֹד כְּלִי וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כְּלִי וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֶן ז וּתְבֹא וְתַגְדִּל אִישׁ הָאֵלֶּהִים וַיֹּאמֶר לָכִי מְכָרִי אֶת-הַשָּׁמֶן וְשָׁלַמְתִּי אֶת-נַשְׁיָכִי (נָשִׁיךָ) וְאַתָּה בְּנִיכִי (וּבְנִיךָ) תִּחְיֶי בְּנוֹתֶיךָ: {פ}

ח וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל-שׁוּנָם וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתִּחַזַּק-בָּן לְאָכֹל-לֶחֶם וַיְהִי מֵדִי עֲבָרָה יֹסֵר שָׁמָּה לְאָכֹל-לֶחֶם: ט וְתֹאמְרִי אֶל-אִשָּׁה הִנֵּה-נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: י נַעֲשֶׂה-נָא עֲלֵית-קִיר קִטְנָה וְנִשְׁלִים לָהּ שָׁם מִטָּה וְשִׁלְחָן וְכֹסֶא וּמִנְוָה וְהָיָה בְּבֵאוֹ אֵלֵינוּ יֹסֵר שָׁמָּה: יא וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה יֹסֵר אֶל-הַעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב-שָׁמָּה: יב וַיֹּאמֶר אֶל-גִּיחִזִּי נַעֲרֹ קְרָא לְשׁוֹנְמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָא-לָהּ וַתַּעֲמֵד לִפְנָיו: יג וַיֹּאמֶר לוֹ אֹמֶר-נָא אֵלֶיךָ הִנֵּה חֲרָדְתִּי וְאֵלֵינוּ אֶת-כָּל-הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ לְדַבֵּר-לָךְ אֶל-הַמֶּלֶךְ אִם אֶל-שָׂר הַצָּבָא וְתֹאמְרִי בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנִכִּי יִשְׁכַּבְתִּי: יד וַיֹּאמֶר וּמָה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גִּיחִזִּי אֲכַל בָּן אֵין-לָהּ וְאִשָּׁה זָקָן: טו וַיֹּאמֶר קְרָא-לָהּ וַיִּקְרָא-לָהּ וַתַּעֲמֵד בַּפֶּתַח: טז וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲנִי (אֵת) חֲבִיקָת בָּן וְתֹאמְרִי אֶל-אֲדֹנִי אִישׁ הָאֵלֶּהִים אֶל-תִּכְזָּב בְּשִׁפְחָתְךָ: יז וְתִהְיֶה הָאִשָּׁה וְתִלָּד בָּן לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר-דָּבַר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע:

יח וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל-אֲבִיו אֶל-הַקְּצָרִים: יט וַיֹּאמֶר אֶל-אֲבִיו רֹאשִׁי וְרֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל-הַנָּעַר שְׂאֵהוּ אֶל-אֲמוֹ: כ וַיִּשְׂאֵהוּ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל-אֲמוֹ וַיֵּשֶׁב עַל-בְּרָכֶיהָ עַד-הַצָּהֳרַיִם וַיָּמָת: כא וַתַּעַל וַתִּשְׁכַּבְהוּ עַל-מִטַּת אִישׁ הָאֵלֶּהִים וַתִּסָּגֵר בְּעֵדָה וַתֵּצֵא: כב וַתִּקְרָא אֶל-אִשָּׁה וְתֹאמְרִי שְׁלָחָה נָא לִי אֶחָד מִן-הַנָּעָרִים וְאַחַת הָאֲתָנוֹת וְאַרְוֶצָה עַד-אִישׁ הָאֵלֶּהִים וְאִשׁוּבָה: כג וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אֲנִי (אֵת) הַלִּכְתִּי אֵלָיו הַיּוֹם לֹא-חֲדַשׁ וְלֹא שָׁבַת וְתֹאמְרִי שְׁלֹום: [כאן מִסְתַּיִם מִנְּהַג סִפְרָה] כד וַתַּחַבֵּשׁ הָאֲתָנוֹת וְתֹאמְרִי אֶל-נַעֲרָה נְהַג וְלָךְ אֶל-תַּעֲצָר-לִי לְרֹכֵב כִּי אִם-אֲמַרְתִּי לָךְ: כה וְתִלָּךְ וְתִבֹּא אֶל-אִישׁ הָאֵלֶּהִים אֶל-הַר הַכְּרִמָּל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִשׁ-הָאֵלֶּהִים אֶתָּה מִגִּדָּה וַיֹּאמֶר אֶל-גִּיחִזִּי נַעֲרֹ הִנֵּה הַשׁוֹנְמִית הַלֹּז: כו עֲתָה רוּץ-נָא לְקִרְיָתָהּ וְאֹמֶר-לָהּ הַשְׁלֹום לָךְ הַשְׁלֹום לְאִישֶׁךָ הַשְׁלֹום לְיֵלֶד וְתֹאמְרִי שְׁלֹום: כז וּתְבֹא אֶל-אִישׁ הָאֵלֶּהִים אֶל-הַקָּר וְתִחַזַּק בְּרַגְלָיו וַיֵּגֶשׁ גִּיחִזִּי לְהַדְפָּה וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֵלֶּהִים הֲרַפָּה-לָהּ כִּי-נִפְשָׁה מְרֵה-לָהּ וַיְהוּהָ הָעֲלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הַגִּיד לִי: כח וְתֹאמְרִי הַשְׁאֲלֵתִי בָּן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אֲמַרְתִּי לֹא תִשְׁלָה אֲנִי:

איכה

כט וַיֹּאמֶר לְגִיחָזִי חֲגֹר מִתְנַיִךְ וְלָחֹחַ מִשְׁעֲנֹתַי בַּיָּדְךָ וְלֵךְ כִּי־תִמָּצֵא אִישׁ לֹא תִבָּרְכְּנוּ וְכִי־יִבָּרְכְּךָ אִישׁ לֹא תִעֲנֶנּוּ וְשִׁמְתָּ מִשְׁעֲנֹתַי עַל־פְּנֵי הַנָּעִר: ל וַתֹּאמֶר אִם הַנָּעִר חִי־יִהְיֶה וְחַי־נִפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱזָבְךָ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ: לא וַגִּחָזִי עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשָּׂם אֶת־הַמִּשְׁעָנֹת עַל־פְּנֵי הַנָּעִר וַאֲיִן קוֹל וַאֲיִן קֶשֶׁב וַיֵּשֶׁב לְקִרְאָתוֹ וַיַּגִּד־לּוֹ לֵאמֹר לֹא הִקִּיץ הַנָּעִר: לב וַיָּבֹא אֲלִישָׁע הַבִּיטָה וַהֲגִה הַנָּעִר יָמֹת מִשְׁקָב עַל־מִטָּתוֹ: לג וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדָּלֶת בַּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְּפֹלֵל אֶל־יְהוָה: לד וַיַּעַל וַיִּשְׁקֹב עַל־הַיֶּלֶד וַיִּשָּׂם פִּיו עַל־פִּיו וְעֵינָיו עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיַּחֵם בָּשָׂר הַיֶּלֶד: לה וַיֵּשֶׁב וַיֵּלֶךְ בְּבֵית אֶחָת הַנָּה וְאֶחָת הַנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיִּזְוֹר הַנָּעִר עַד־שִׁבְעַת פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנָּעִר אֶת־עֵינָיו: לו וַיִּקְרָא אֶל־גִּיחָזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל־הַשְּׂנֵמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָאָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בִגְדֶיךָ: לז וַתָּבֹא וַתַּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה וַתַּשָּׂא אֶת־בִּגְדֶיהָ וַתִּצָּא: {פ}

איכה

הפטרת חיי שרה

ההפטרה מספרת על ימי זקנתו של דוד, כאשר שרי ובכירי הממלכה עוסקים בשאלה מי ימלוך במקום דוד אחרי מותו. אדוניו, בנו של דוד, מבקש למלוך, וכמה מהשרים תומכים בו. אבל מדברי נתן הנביא ומדברי דוד בסוף ההפטרה, עולה שדוד כבר הודיע לפני זמן רב ששלמה הוא הבן שימשיך אותו.

הקשר לפרשה: ההפטרה פותחת במלים "והמלך דוד זקן בא בימים", כנגד הפסוק בפרשה "ואברהם זקן בא בימים". גם אברהם וגם דוד עוסקים בעתידם של בניהם אחריהם, ואף מצוים את עבדיהם מה יעשו לצורך בניהם.

א והמלך דוד זקן בא בימים ויכסלו בבגדים ולא יחם לו: ב ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך גערה בתולה ועמדה לפני המלך ותהיל סכנת ושכבה בחיקו וחס לאדני המלך: ג ויבקשו גערה יפה בכל גבול ישראל וימצאו את אבישג השונמית ויבאו אתה למלך: ד והגערה יפה עד-מאד ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה:

ה ואדניה בן-חגית מתנשא לאמר אני אמלך ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו: ו ולא-עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית וגם-הוא טוב-תאר מאד ואתו ילדה אחר אבשלום: ז ויהיו דבריו עם יואב בן-צרויה ועם אביתר הכהן ויעזרו אחרי אדניה: ח וצדוק הכהן ובניהו בן-יהוידע ונתן הנביא ושמעי ורעי והגבורים אשר לדוד לא היו עם-אדניה:

ט ויזבח אדניהו צאן ובקר ומריא עם אבן הזולת אשר-אצל עין רגל ויקרא את-פל-אחיו בני המלך ולכל-אנשי יהודה עבדי המלך: י ואת-נתן הנביא ובניהו ואת-הגבורים ואת-שלמה אחיו לא קרא:

יא ויאמר נתן אל-בת-שבע אם-שלמה לאמר הלוא שמעת כי מלך אדניהו בן-חגית ואדניהו דוד לא ידע: יב ועתה לך איעצר נא עצה ומלטי את-נפשך ואת-נפש בנה שלמה: יג לך ובאי אל-המלך דוד ואמרת אליו 'הלא-אתה אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי-שלמה בנה ימלך אחרי והוא ישב על-כסאי ומדוע מלך אדניהו?': יד הנה עודך מדברת שם עם-המלך ואני אבוא אחריך ומלאתי את-דבריך:

טו ותבא בת-שבע אל-המלך החדרה והמלך זקן מאד ואבישג השונמית משרת את-המלך: טז ותקד בת-שבע ותשתחו למלך ויאמר המלך מה-לך: יז ותאמר לו אדני אתה נשבעת ביהוה אלהיך לאמתך כי-שלמה בנה ימלך אחרי והוא ישב על-כסאי: יח ועתה הנה אדניה מלך ועתה אדני המלך לא ידעת: יט ויזבח שור ומריא-וצאן לרב ויקרא לכל-בני המלך ולאביתר הכהן וליאב שר הצבא ולשלמה עבדך לא קרא: כ ואתה אדני המלך עיני כל-ישראל עליך להגיד להם מי ישב על-כסא אדני-המלך אחרי: כא והיה כשכב אדני-המלך עם-אבתיו והייתי אני ובני שלמה חטאים:

כב והנה עודנה מדברת עם-המלך ונתן הנביא בא: כג ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא יבא לפני המלך וישתחו למלך על-אפיו ארצה: כד ויאמר נתן "אדני המלך, אתה אמרת 'אדניהו ימלך אחרי והוא ישב על-כסאי?': כה כי י ירד היום ויזבח שור ומריא-וצאן לרב ויקרא לכל-בני המלך ולשרי הצבא ולאביתר הכהן והנם אכלים ושתים לפני ויאמר 'יחי המלך אדניהו': כו ולי אני-עבדך ולצדק הכהן ולבניהו בן-יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא: כז אם מאת אדני המלך נהיה הדבר הזה ולא הודעת את-עבדך (עבדך) מי ישב על-כסא אדני-המלך אחרי?" {o}

איכה

כח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קְרָאוּ-לִי לְבַת-שֶׁבַע וּתְבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְתַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: כֹּט
וַיֵּשֶׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי-יְהוָה אֲשֶׁר-פָּדָה אֶת-נַפְשִׁי מִכָּל-צָרָה: לֹא כִי כֹאשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ
בְּיְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי-שְׁלֹמֹה בְנִי יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל-כִּסֵּאִי תַּחְתָּי כִּי כֵּן
אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה: לֹא וּתְקַד בַּת-שֶׁבַע אַפִּים אַרְץ וּתִשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וּתֹאמֶר יְחִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ
דָּוִד לְעֹלָם: {פ}

[מנהג תימן להוסיף:] מו וגם יושב שלמה על כסא המלוכה:

איכה

הפטרת תולדות

ההפטרה הזאת היא פתיחת דברי מלאכי, אחרון הנביאים, שחי בזמן בית שני. המוכיח את ישראל בין השאר על זלזול במצוות שלא קוימו בימי הגלות, כמו קרבנות, תרומות ומעשרות. רוב ההפטרה היא תוכחה לכהני בית שני, שאינם מכבדים את עבודת המקדש.

לאורך הספר, הנביא מנהל דו שיח דמיוני עם קהל שומעיו. הוא מביא שאלה מפייהם הפותחת במלה "ואמרתם", ועונה עליה. ההפטרה נקראת בשבת זו בגלל העניין הראשון המוזכר בה: ההבדל בין יעקב לעשו, ובין זרעו של יעקב לזרעו של עשו.

א מִשָּׁא דְּבִרְיָהּ אֶל־יִשְׂרָאֵל בֵּיד מְלָאכִי:

ב אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר יְהוָה וְאַמְרַתֶּם בְּמָה אֶהְבֵּתֵנוּ הֲלוֹא־אֵח עָשׂוּ לִיעֲקֹב נֶאֱמַר יְהוָה וְאֶהְבֵּתִי אֶת־יַעֲקֹב: ג וְאֶת־עָשׂוּ שִׁנֵּיתִי וְאָשִׁים אֶת־הָרִיו שְׂמֵמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לַתְּנוֹת מִדְּבָר: ד כִּי־תֹאמַר אָדָם רָשָׁשׁוּ וְנִשְׁוּב וְנִבְנָה חֲרֻבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרֹס וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם: ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאִינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדֹל יְהוָה מִעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל:

ו בְּן יִכְבֵּד אָב וְעַבֵּד אֲדָנָיו וְאִם־אָב אֲנִי אֵינִי כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אֲנִי אֵינִי מוֹרְאִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לָכֵן הִכְהִינִים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאַמְרַתֶּם בְּמָה בְּזִינוּ אֶת־שְׁמִי: ז מְגִישִׁים עַל־מִזְבְּחִי לֶחֶם מִגָּאֵל וְאַמְרַתֶּם בְּמָה גָּאֲלוּךְ בְּאֶמְרָכֶם שְׁלַחַן יְהוָה נִבְזָה הוּא: ח וְכִי־תִגִּישֻׁן עוֹר לְזִבְחִי אֵין יָד וְכִי תִגִּישוּ פֶסֶח וְחֹלֶה אֵין רֶעֶ הַקְרִיבֵהוּ זֶה לְפָחֶיךָ הִירְצֵךְ אִו הִישָׂא פְנֶיךָ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:

ט וְעַתָּה חֲלוּ־גַא פְּנֵי־אֵל וְיִחַנְנוּ מִיַּדְכֶם הֵיתָה זֹאת הִישָׂא מִכֶּם פְּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: י מִי גַם־בְּכֶם וְיִסְגֹר דְּלֹתֵיכֶם וְלֹא־תֵאֲרִירוּ מִזְבְּחִי חֲנָם אֵין־לִי חֶפֶץ בְּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־אֶרְצָה מִיַּדְכֶם:

יא כִּי מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ וְעַד־מִבּוֹא גְדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם וּבְכָל־מְלָכוֹם מְקַטֵּר מִגֵּשׁ לִשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גְדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאַתֶּם מַחֲלִים אוֹתוֹ בְּאֶמְרָכֶם שְׁלַחַן אֲדִנִּי מִגָּאֵל הוּא וְנִיבֹ נִבְזָה אֲכָלוּ: יג וְאַמְרַתֶּם הִנֵּה מִתְלַאֶה וְהִפְחַתֶּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבֵּאתֶם גָּזוּל וְאֶת־הַפֶּסֶח וְאֶת־הַחֹלֶה וְהִבֵּאתֶם אֶת־הַמִּנְחָה הָאֶרֶצָה אוֹתָה מִיַּדְכֶם אָמַר יְהוָה: {ס} יד וְאֲרוֹר נוֹלֵל וְיֵשׁ בְּעֶדְרוֹ זָכָר וְנָרָ וְזִבְחִי מִשְׁחַת לֹאֲדִנִּי כִּי מֶלֶךְ גְּדוֹל אֲנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשְׁמִי נִרְאָ בְּגוֹיִם:

א וְעַתָּה אֲלֵיכֶם הַמַּצֹּה הַזֹּאת הִכְהִינִי: ב אִם־לֹא תִשְׁמַעוּ וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ עַל־לֵב לִתֵּת כְּבוֹד לִשְׁמִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשְׁלַחַתִּי בְכֶם אֶת־הַמַּאֲרָה וְאֲרוֹתִי אֶת־בְּרוּכוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתֶיהָ כִּי אֵינְכֶם שְׂמִים עַל־לֵב: ג הִנְנִי גֹעַר לָכֵם אֶת־הַרְעָה וְזִרְיָתִי פָּרַשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פָּרַשׁ חֲגִיגֶם וְנִשָּׂא אֶתְכֶם אֲלֵיו:

ד וְיִדְעַתֶּם כִּי שְׁלַחַתִּי אֲלֵיכֶם אֶת הַמַּצֹּה הַזֹּאת לְהִיּוֹת בְּרִיתִי אֶת־לְוִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ה בְּרִיתִי אֲ הֵיתָה אוֹתוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְאַתְּנֶם־לִי מוֹרָא וְיִירָאִנִי וּמִפְנֵי שְׁמִי נָתַת הוּא: ו תוֹרַת אֱמֶת הֵיתָה בְּפִיהוּ וְעוֹלָה לֹא־נִמְצָא בִשְׁפָתָיו בְּשִׁלּוֹם וּבְמִישׁוֹר הֵלֵךְ אֲתִי וְרַבִּים הִשִּׁיב מִעוֹן: ז כִּי־שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ־דִעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱךָ יְהוָה־צְבָאוֹת הוּא: [כאן מסתיים מנהג ספרד ואשכנז, מנהג תימן להמשיך:] ח וְאַתֶּם סִרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשִׁלְתֶּם רַבִּים

איכה

בַּתּוֹרָה שְׁחַתְתָּ הַלֵּלִי אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ט וְגַם־אֲנִי נָתַתִּי אֶתְכֶם נְבִזִּים וּשְׁפָלִים לְכָל־הָעָם כִּפִּי אֲשֶׁר אֵינְכֶם שְׁמַרְיִם אֶת־דֶּרֶךְִי וְנִשְׁאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה: {פ}

י הֲלוֹא אֲב אֶחָד לְכָלְנוּ הֲלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאנוּ מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאֲחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבִיתָנוּ: יא בְּגָדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשִׂיתָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי א חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ יְהוָה אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת־אֵל נָכָר: יב יָכַרְתָּ יְהוָה לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עֵר וְעָנָה מֵאֵהָלִי יַעֲקֹב וּמִגִּישׁ מִנְחָה לַיהוָה צְבָאוֹת: {פ}

יג וְזֹאת שְׁנִית תַּעֲשׂוּ כִסּוֹת דְּמָעָה אֶת־מִזְבֵּחַ יְהוָה בְּכִי וְאַנְקָה מֵאֵין עוֹד פְּנוֹתִי אֶל־הַמִּנְחָה וְלִקְחַת רֶצוֹן מִיָּדְכֶם: יד וְאַמַּרְתֶּם עַל־מָה עַל־כִּי־יְהוָה הֵעִיד בֵּינֵךְ וּבֵינִי אֲנִשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אָתָּה בְּגִדְתָּה בָּהּ וְהִיא חִבֵּרְתָּהּ וְאִשֶׁת בְּרִיתָהּ: טו וְלֹא־אֶתָּה עָשָׂה וּשְׁאָר רֹחַ לֹו וְמָה הָאֶחָד מִבְּקֵשׁ זָרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֲכֶם וּבְאִשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֶל־יָבֶגֶד: טז כִּי־שָׁנָא שְׁלַח אֲמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִסָּה חֲמֹס־עַל־לְבוּשִׁי אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֲכֶם וְלֹא תִבְגְּדוּ: {פ}

יז הוֹגַעְתֶּם יְהוָה בְּדַבְרֵיכֶם וְאַמַּרְתֶּם בְּמָה הוֹגַעְנוּ בְּאַמְרֲכֶם כָּל־עֲשֵׂה רָע טוֹב א בְּעֵינֵי יְהוָה וּבְהֶם הוּא חֹפֵץ אִי אֵיָה אֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּט:

א הִנְנִי שְׁלַח מַלְאָכִי וּפְנֵה־דֶרֶךְ לִפְנֵי וּפְתָאֵם יָבֹא אֶל־הַיְכָלֹו הָאֶדוֹן א אֲשֶׁר־אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וּמִלֵּאָה הַבְּרִית אֲשֶׁר־אַתֶּם חֹפְצִים הִנֵּה־בָא אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ב וּמִי מִכְּלָכֵל אֶת־יוֹם בּוֹאֹו וּמִי הַעֲמִיד בְּהִרְאוֹתָו כִּי־הוּא כָאֵשׁ מִצֹּרֶף וּכְבָרִית מִכְבָּסִים: ג וְיִשָּׁב מִצֹּרֶף וּמִטְהַר לְכֹסֶף וְטָהַר אֶת־בְּגֵדֵי־לֵלִי וְזָקַק אֶתֶּם כְּזָהָב וְכֶסֶף וְהִיוּ לַיהוָה מִגִּישֵׁי מִנְחָה בַּצִּדְקָה: ד וְעָרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימִי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמֹנִית:

איכה

הפטרת ויצא

ההפטרה הזאת היא חלק מדברי הנביא הושע, שניבא אל ממלכת ישראל. (עשרת השבטים). הכותרת לספר מלמדת שהוא ניבא בימי עזיהו, יותם, אחז וחזקיהו מלכי יהודה, ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל. אבל בהכרח הוא ניבא בימי מלכי ישראל נוספים שאינו מזכיר כאן, שהרי יותם, אחז וחזקיהו מלכו ביהודה אחרי מות ירבעם בן יואש.

בימי ירבעם בן יואש, ה' ריחם על ישראל, ונתן להם הצלחה גדולה. "הוא הָשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבָאָה חֶמֶת עַד יָם הַעֲרֶבָה כְּדָבָר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו יֹנָה בֶן אֲמִתִּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֶפְרָ: ה' רָאָה ה' אֶת עֲוֹנוֹ יִשְׂרָאֵל מִרְּחֹק מְאֹד וְאָפֶס עֲצוּר וְאָפֶס עֲזוּב וְאִין עֶזֶר לְיִשְׂרָאֵל: וְלֹא דָבָר ה' לְמַחֲזֹת אֶת שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וַיִּוְשָׁעֵם בְּיַד יִרְבְּעָם בֶּן יוֹאָשׁ". ואולם, ישראל לא חזרו בתשובה, והמשיכו לעבוד את הבעלים ואת העגלים. הושע מוכיח אותם על כך לאורך כל הספר. הושע אומר שההצלחה הגדולה שבאה בן רגע, יכולה להעלם בן רגע, ויבוא חורבן.

הושע מוכיח את ישראל על שאינם יראים את ה' ועל כך שהם מוצאים את מבטחם בחיק מצרים ואשור, ובחיק אלילים. מסתבר שהוא מוכיח את ממלכת ישראל גם על עצם קיומה, ועל כך שהיא התפלגה מיהודה ומקדשת את בית אל ולא את ירושלים. כפי שנפרש להלן.

לשונו של הושע קשה. הוא מרבה להשתמש בכפל משמעות ולשון נופל על לשון.

הדבר הנאמר כאן הוא: חדלו לבטוח במצרים ואשור ובפסליכם, ושובו אל ה', שאם לא כן, תבוא עליכם פורענות.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שהיא מזכירה את יעקב ואת אשר עבר עליו.

(בחלקה הראשון של ההפטרה נזכרים לידת יעקב ומאבקו במלאך, שמקורם בפרשות תולדות ווישלה ולא בפרשתנו, ואכן יש עדות שמפטרות את חלקה הראשון של ההפטרה בפרשת וישלה. בחלקה השני של ההפטרה מוזכרת בריחתו של יעקב לארם ועבודתו עבור רחל ולאח, והם קשורים לפרשתנו, ומכאן מובן המנהג להפטיר בפרשת ויצא את חלקה השני של ההפטרה. תמוה אפוא המנהג להפטיר את חלקה הראשון של ההפטרה בפרשת ויצא. הוא תמוה גם בגלל שהסיום הוא בפורענות. יתכן שהמנהג המקורי היה להפטיר את כל ההפטרה יחד, ובגלל ארכה היא חולקה לשנים. ואולם, החלוקה לשנים יצרה בעייתיות משום שהיא הצריכה להפטיר את החלק השני (הקשור לפרשת ויצא) לפני החלק הראשון (הקשור לפרשת וישלה). לכן היו שהפכו את הסדר. עם הזמן חזר לתקפו המנהג לקרוא בוישלה את עובדיה. מכאן נפוצו המנהגים השונים).

[כאן מתחיל מנהג ספרד ותימן] ז וְעַמִּי תְּלוּאִים לְמִשׁוּבָתִי וְאֶל־עַל יִקְרָאוּ יַחַד לֹא יְרוּמִם: ח אֵיךְ אֶתְּנֶנּוּ אֶפְרַיִם אֲמֹנֶה יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתְּנֶנּוּ כְּאֲדָמָה אֲשִׁימֶנּוּ כְּצִבְאִים נִהְפֶּה עָלֵי לְבִי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמִי: ט לֹא אֶעֱשֶׂה חֶרֶן אִפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִכִּי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבִּי קְדוֹשׁ וְלֹא אָבֹא בְעִיר:

י אַחֲרֵי יְהוָה יִלְכוּ כְּאֶרְצָה יִשְׂאָג כִּי־הוּא יִשְׂאָג וַיִּחְרְדוּ בָנִים מִיָּם: יא וַיִּחְרְדוּ כְּצֹפֹר מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהוֹשְׁבֵתֵיהֶם עַל־בְּתֵיהֶם נָאִם־יְהוָה: {ס}

א סָבַבְנִי בְּחֹשׁ אֶפְרַיִם וּבִמְרֹמֶה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם־אֵל וְעַם־קְדוֹשִׁים נֶאֱמַן: ב אֶפְרַיִם רָעָה רֹחַ וַיִּרְדֵּף קְדִים כְּלֵה־יָוֶם כָּזָב וְשָׂד יִרְבֶּה וּבְרִית עִם־אֲשׁוּר יִכְרְתוּ וְשָׁמֶן לְמִצְרַיִם יִגְבֹּל:

ג וְרִיב לִיהוָה עִם־יְהוּדָה וּלְפָקֶד עַל־יַעֲקֹב כְּדָרְלוֹ כִּמְעַלְלוֹ יִשְׁבִּי לוֹ: ד בִּבְטָן עֲקָב אֶת־אֲחִיו וּבִאֲוֹן שָׁרָה אֶת־אֱלֹהִים: ה וַיִּשֶׁר אֶל־מִלְאֵךְ וַיָּלֵל בִּכְהָ וַיִּתְחַנֵּן־לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּ וְשֵׁם יִדְבָּר עִמָּנוּ:

ו וַיְהוּה אֱלֹהֵי הַצְבָּאוֹת יְהוָה זָכְרוּ: ז וְאַתָּה בְּאֱלֹהֶיךָ תִּשָּׁב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר וְקִנְיָה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תִּמִּיד:

ח כְּנֻעַן בְּיָדוֹ מֵאֲזַנִּי מִרְמָה לַעֲשֹׂק אָהֵב: ט וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֶךְ עֲשִׂיתִי מִצְּאִיתִי אֲוֹן לִי כְּלִי־יִגְעִי לֹא יִמְצְאוּ־לִי עֹנֵן אֲשֶׁר־חָטָא: י וְאֲנִכִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבֶךָ בְּאֱהָלִים כִּי־מִי

איכה

מועד: יא ודברתי על-הנביאים ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה: יב אם-גלעד און
אך-שוא היו בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי:

[כאן מסתיים מנהג ספרד ומתחיל מנהג אשכנז] יג ויברח יעקב שדה ארם ויעבד ישראל
באשה ובאשה שמר: יד ובנביא העלה יהוה את-ישראל ממצרים ובנביא נשמר:

טו הכעיס אפרים תמרוגים ודמיו עליו יטוש וחרפתו ישיב לו אדניו: א כדבר אפרים רתם
נשא הוא בישראל ויאשם בבעל וימת: ב ועתה | יוספו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם
כתבונם עצבים מעשה חרשים כלה להם הם אמרים זבחי אדם עגלים ישקון:

ג לכן יהיו כענן-בקר וכטל משכים הלה כמץ יסער מגרן וכעשן מארבה:

ד ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע ומושיע אין בלתי: ה אני ידעתיך
במדבר בארץ תלאבות: [כאן מסתיים מנהג תימן] ו כמרעיתם וישבעו שבעו ויגרם לבם
על-כן שכוני: ז ואהי להם כמו-שחל כנמר על-דרך אשור: ח אפגשם כדב שכול ואקרע
סגור לבם ואכלם שם כלביא חית השדה תבקעם: ט שחתך ישראל פי-בי בעזרה: י אהי
מלקך אפוא ויושיעך בכל-עריך ושפטיך אשר אמרת תנה-לי מלך ושרים: יא אתן-לך מלך
באפי ואקח בעברתי: {פ}

יב צרור עון אפרים צפונה חטאתו: יג חבלי יולדה יבאו לו הוא-בן לא חלם כי-עית לא-יעמד
במשבר בנים: יד מיד שאלו אפדם ממנות אגאלם אהי דברך מות אהי קטבר שאלו נחם
יסתר מעיני: טו כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח יהוה ממדבר עלה ויבוש מקורו
ויחרב מעינל הוא ישסה אוצר כל-כלי חמדה: א תאשם שמרון כי מרתה באלהיה בחרב
יפלו עלליהם ירטשו והריותיו יבקעו: {פ}

ב שובה ישראל עד יהוה אלהיך כי כשלת בעונך: ג קחו עמכם דברים ושובו אלי-יהוה אמרו
אליו כל-תשא עון וקח-טוב ונשלמה פרים שפתינו: ד אשור | לא יושיענו על-סוס לא נרכב
ולא-נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר-בה ירתם יתום: ה ארפא משובתם אהבם נדבה
כי שם אפי ממנו: ו אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויה שרשיו כלבנון: ז ילכו ינקותיו ויהי
כזית הודו וריח לו כלבנון: ח ישובו ישובי בצלו יחי דגן ויפרחו כגפן זכרל כגין לבנון: ט אפרים
מה-לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כברוש רענן ממני פריה נמצא: י מי חכם ויבן
אלה נבון וידעם כי-ישרים דרכי יהוה וצדקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם: {ש}

איכה

הפטרת וישלח

עובדיה הוא נביא שנכתבה בשמו נבואה אחת בלבד. בה הוא ניבא על חורבנה של אדום כעונש על חבירתו של אדום לאויבי ישראל.

מדברי עובדיה עולה שכאשר כבשו זרים את ירושלים, אדום אחי ישראל לא נחלץ לסייע לישראל אלא להפך: הסתפח לאויבי ישראל וסייע להם. ניצל את העובדה שכח חזק כבש את ירושלים, ובא ללקט לו מהשלל.

מהנבואה עולה שאדום הוא עם שחושב את עצמו לעם גדול וחזק, למרות שלמעשה הוא עם קטן ובזוי, שאין לו כח לגבור בעצמו על עם אחר. אבל כאשר בא לאזורנו כח גדול, בני אדום הגאים מסתפחים אליו, מסייעים לו כדי להתחנף אליו, ומלקטים תחת שולחנו את פירווי השלל.

הנביא עובדיה מנבא שאדום יענש במדה כנגד מדה: אויב יביס אותו וישלול את כל שללו, ובני ירושלים שישובו לבטח בארצם, יירשו את ארץ אדום.

נחלקו הדעות בשאלה מתי חי עובדיה הנביא. אבל העובדה שהוא מתאר אויב שכובש את ירושלים, וכן שהוא מתאר מציאות שבה רק יהודה ובנימין יושבים בארצם ואילו ארץ אפרים ושדה שומרון עומדים ריקים או ביד אויב, מלמדת שהוא חי אחרי חורבן שומרון, בזמן שגויים כובשים את ירושלים. ואולי אף מחריבים אותה.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שהיא מתארת את מערכת היחסים בין יעקב לעשו (כלומר בין זרעו של יעקב לזרעו של עשו), ומתארת את נצחונו העתידי של יעקב.

א חֲזֹן עֲבֹדְיָה כֹה־אֲמַר אֲדֹנָי יְהוֹה לְאֲדֹם שְׂמוּעָה שָׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוֹה וַיִּצִיר בְּגוֹיִם שְׁלַח קוֹמוֹ וַנְּקוֹמָה עָלָיָהּ לַמִּלְחָמָה: ב הִנֵּה קָטַן נִתְתִּיר בְּגוֹיִם בְּצוֹי אֶתָּה מֵאֵד:

ג דָּדֹן לְבָרֶךְ הַשִּׁיאֶךָ שִׁכְנִי בְּחִגְיוֹסְלַע מְרוֹם שְׁבִתָּו אֲמַר בְּלָבֹא מִי יוֹרְדְנִי אֲרָץ: ד אִם־תִּגְבִּיָּה כְּנָשָׁר וְאִם־גִּבִּין כּוֹכְבִּים שָׁיִם קִנְגָר מִשָּׁם אֲוִירֶךָ נָאִם־יְהוֹה:

ה אִם־גִּנְגִּיבִים בְּאוֹלֶךָ אִם־שׁוֹדְדֵי לַיְלָה אִיךָ נְדָמִיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דִּיִּם אִם־בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֵלוֹת: ו אִיךָ נִחַפְשׁוּ עֵשׂוֹ נִבְעֵוּ מִצְפְּנָיו: ז עַד־הַגְּבוּל שְׁלֹחוֹךָ כָּל אֲנָשִׁי בְּרִיתְךָ הַשִּׁיאֶיךָ יִכְלוּ לָךְ אֲנָשִׁי שְׁלֵמָךְ לְחִמָּךְ יִשְׁיִמוּ מִזֹּר תַּחְתִּיר אִין תִּבּוֹנָה בּוֹ:

ח הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא נָאִם־יְהוֹה וְהֶאֱבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֲדֹם וּתְבוֹנָה מִהָרַע עֵשׂוֹ: ט וְחִתּוֹ גִּבּוֹרֶיךָ תִּימָן לְמַעַן יִכְרַת־אִישׁ מִהָרַע עֵשׂוֹ מִקְטָל:

י מִחֲמַס אֲחִיר יַעֲקֹב תִּכְסֹף בּוֹשָׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם: יא בַּיּוֹם עֲמַדְךָ מִנְּגֵד בַּיּוֹם שְׂכוֹת זָרִים חִילֹו וְנִכְרִיִם בָּאוּ שַׁעֲרוֹ וְעַל־יְרוּשָׁלַם יָדוֹ גּוֹלָל גַּם־אֶתָּה כְּאֶחָד מֵהֵם: יב וְאֶל־תִּרָא בַּיּוֹם־אֲחִירֶךָ בַּיּוֹם נִכְרוּ וְאֶל־תִּשְׁמַח לִבְנֵי־יְהוּדָה בַּיּוֹם אֲבָדָם וְאֶל־תִּגְדֹּל פִּיךָ בַּיּוֹם צָרָה: יג אֶל־תָּבוֹא בְּשַׁעֲרֵי־עַמִּי בַּיּוֹם אֵידָם אֶל־תִּרָא גַם־אֶתָּה בְּרַעְתּוֹ בַּיּוֹם אֵידוֹ וְאֶל־תִּשְׁלַחְנָה בְּחִילוֹ בַּיּוֹם אֵידוֹ: יד וְאֶל־תַּעֲמֹד עַל־הַפֶּרֶק לְהִכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאֶל־תִּסָּגֵר שְׂרִידָיו בַּיּוֹם צָרָה:

טו כִּי־קָרֹב יוֹם־יְהוֹה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לָךְ גַּמְלָךְ יֵשׁוּב בְּרֹאשְׁךָ: טז כִּי כְּאֲשֶׁר שְׁתִּיתָם עַל־הָר קֹדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תִּמִּיד וְשִׁתּוֹ וְלַעֲוֹ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ: יז וּבִהָר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: יח וְהָיָה בֵּית־יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עֵשׂוֹ לִקְשׁ וְדִלְקוּ בָהֶם וְאָכְלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֵשׂוֹ כִּי יְהוֹה דָּבָר:

יט וְיִרְשׁוּ הַגִּבּוֹר אֶת־הָרַע עֵשׂוֹ וְהִשְׁפִּילָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיִרְשׁוּ אֶת־שָׂדֶה אֲפֹרִים וְאֶת שְׂדֵה שִׁמְרוֹן וּבְנִימָן אֶת־הַגִּלְעָד: כ וְגִלַּת הַחֵלֶּה־הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־נִנְעֲנִים עַד־צָרְפָּת וְגִלַּת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסֶפֶד יִרְשׁוּ אֶת עַרְי הַגִּבּוֹר: כא וְעַלֹּ מוֹשָׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת־הָרַע עֵשׂוֹ וְהִיִּתָּה לַיהוֹה הַמְּלוֹכָה: {ש}

איכה

[יש מקהילות אשכנז הנוהגות לקרוא: "ועמי תלואים למשובתי..." (יא ז) עד "...על תלמי שדי" (יב יב), כמנהג הספרדים לפרשת ויצא, ובפתיחה שם בארנו את הסיבה לכך]

איכה

הפטרת וישב

הנביא עמוס פותח את נבואותיו בנבואות על עמים שונים. על כולם הוא מנבא בפסוקים ספורים בתבנית קבועה: כה אמר ה' על שלשה פשעי ... ועל ארבעה לא אשיבנו. על...". ומזכיר את חטא אותו עם. אפשר לפרש שאצל כל העמים הוא מזכיר חטא שנעשה נגד ישראל. אצל רוב העמים הוא מונה חטא אחד או שנים. (התבנית "על שלשה ועל ארבעה" היא תבנית שכיחה בתנ"ך, ואין צורך לחפש את השלשה או הארבעה האמורים).

כלומר: לכל עם יש חטא שעליו ה' לא ישיב אותו. לא יתן לו לשוב ולא יסלח לו.

אחרי שעמוס מונה את חטאי דמשק, עזה, צר, אדום, בני עמון ומואב, הוא כותב: "פה אמר יהוה על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו על מאסם את תורת יהוה וחקיו לא שמרו ונתעו כזביהם אשר הלכו אבותם אחריהם".

אחרי חטאי יהודה מזכיר הנביא עמוס את חטאי ישראל, וכאן נפתחת ההפטרה שלנו. ההפטרה נקראת בשבת זו, משום שמדרשים רבים דורשים את הפסוק הראשון של ההפטרה כעוסק במכירת יוסף. (ראה פרד"א לו, מדרש עשרה הרוגי מלוכה, תחומא וישב ב, ועוד).

ו כה אמר יהוה על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים: ז השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך עניים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנעלה למען חלל את נשם קדשי: ח ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין עושים ישתו בית אליהם:

ט ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם אשר כגבה ארזים גברו וחסן הוא כאלונים ואשמיד פרו ממעל ושרשו מתחת: י ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולר אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ האמרי: יא ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לזרים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה: יב ותשקו את הנזרים ויין ועל הנביאים צויתם לאמר לא תנבאו:

יג הנה אנכי מעיק תחיתכם כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר: יד ואבד מנוס מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור לא ימלט נפשו: טו ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט ורכב הסוס לא ימלט נפשו: טז ואמיץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא נאם יהוה: {פ}

א שמעו את הדבר הזה אשר דבר יהוה עליכם בני ישראל על כל המשפחה אשר העליתי מארץ מצרים לאמר: ב רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקד עליכם את כל עונותיכם:

ג הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו: ד הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממענותו בלתי אם לקד: ה התפל צפור על פח הארץ ומוקש אין לה היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד: ו אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויהיה לא עשה: ז כי לא יעשה אדני יהוה דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: ח אריה שאג מי לא ירא אדני יהוה דבר מי לא ינבא:

איכה

הפטרת מקץ

מסופר בספר מלכים על ראשית ימי מלכות שלמה: "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעֹנָה לְזָבֹחַ שָׁם כִּי הָיָה הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה אֵלָּה עֲלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא: גִּבְעֹנָה נִרְאָה ה' אֶל שְׁלֹמֹה בַּחלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֲלֵהִים שְׁאֵל מָה אֲמֵן לָךְ: וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה ... וְנָתַתְּ לַעֲבָדְךָ לֵב שֹׁמֵעַ לִשְׁפֹּט אֶת עַמִּי לְהִבִּין בֵּין טוֹב לָרָע כִּי מִי יוֹכַל לִשְׁפֹּט אֶת עַמִּי הַכָּבֵד הִנֵּה: וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי שְׁאֵל שְׁלֹמֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אֲלֵהִים אֵלָיו יַעַן אֲשֶׁר שְׁאֵלְתָּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא שְׁאֵלְתָּ לְךָ יָמִים רַבִּים וְלֹא שְׁאֵלְתָּ לְךָ עֹשֶׁר וְלֹא שְׁאֵלְתָּ נֶפֶשׁ אִיבִיד וְשְׁאֵלְתָּ לְךָ הִבִּין לִשְׁמֹעַ מִשְׁפָּט: הִנֵּה עֲשִׂיתִי כַּדְבָרִיד הַזֶּה נִתְּתִי לְךָ לֵב חָכָם וְנָבוֹן אֲשֶׁר כְּמוֹד לֹא הָיָה לְפָנָיִךְ וְאֶחָרִיד לֹא יָקוּם כְּמוֹד: וְגַם אֲשֶׁר לֹא שְׁאֵלְתָּ נִתְּתִי לְךָ גַּם עֹשֶׁר גַּם כְּבוֹד ...".

שלמה חולם חלום בגבעון, בחלום ה' נגלה אליו ומבטיח לו לב חכם לשפוט את ישראל, ועושר וכבוד. כאן מתחילה ההפטרה, שבה מתגשם החלום הזה, ובה מתגלה חכמת שלמה, המביאה את העם לכבוד.

ההפטרה הזאת נקראת (לעתים נדירות מאד) בשבת מקץ. משום שהיא פותחת במלים "וייקץ שלמה והנה חלום", המזכירות את המלים מהפרשה "וייקץ פרעה והנה חלום". והיא מתארת את עלייתו של שלמה לגדולה בעקבות חכמתו, כמו הפרשה המתארת את עלייתו של יוסף לגדולה בעקבות חכמתו. יתכן שגם הבטוי "ויעש משה לכל עבדיו" מבקש להזכיר את הפסוק שנאמר על פרעה בסוף פרשת וישב.

טו וַיִּקֶץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיֵּבֹא וְיֹשְׁלִים וַיַּעֲמֵד | לִפְנֵי | אֶרֶון בְּרִית־אֲדֹנָי וַיַּעַל עֲלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלֵמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו: {פ}

טז אַז תִּבְאֵנָה שְׁתֵּים נָשִׁים זָנוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנָיו: יז וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֶחָת בִּי אֲדֹנָי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יִשְׁבֹּת בְּבֵית אֶחָד וְאֶלֶד עִמָּה בְּבֵית: יח וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לַלִּדְתִּי וַתֵּלֶד גַּם־הָאִשָּׁה הַזֹּאת וְאֶנְחֵנוּ יַחְדָּו אִין־זָר אֶתְנוּ בְּבֵית זֹלָתִי שְׁתֵּים־אֶנְחֵנוּ בְּבֵית: יט וַיָּמָת בֶּן־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לַיְלָה אֲשֶׁר שָׁכְבָה עָלָיו: כ וַתֵּקֶם בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי מֵאֲצִלִּי וַאֲמַתִּי וַיִּשְׁנֶה וַתִּשְׁכַּבְהוּ בְּחִיקָה וְאֶת־בִּנְיָה הַמֵּת הַשְּׁכִיבָה בְּחִיקָי: כא וְאָנֹכִם בְּבֹקֶר הַלַּיְלָה וַתִּקַּח אֶת־בְּנִי וְהִנֵּה־מֵת וַתִּבְּוֹן אֵלָיו בְּבֹקֶר וְהִנֵּה לֹא־הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יִלְדִיתִי:

כב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֲחֵרָת לֹא כִּי בְנִי הָחִי וּבִנְיָה הַמֵּת וְזֹאת אֲמַרְתְּ לֹא כִּי בִנְיָה הַמֵּת וּבְנִי הָחִי וַתִּדְּבַרְנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

כג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֲמַרְתְּ זֶה־בְּנִי הָחִי וּבִנְיָה הַמֵּת וְזֹאת אֲמַרְתְּ לֹא כִּי בִנְיָה הַמֵּת וּבְנִי הָחִי: {פ}

כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קָחוּ לִי־חֶרֶב וַיָּבֹאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: כה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הָחִי לְשֵׁנָיִם וְתָנוּ אֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת: כו וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בִּנְיָה הָחִי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהָ עַל־בִּנְיָה וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנָי תִּנּוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הָחִי וְהַמֵּת אֶל־תְּמִיתָהוּ וְזֹאת אֲמַרְתְּ גַּם־לִי גַם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גִזְרוֹ: כז וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנּוּ־לָהּ אֶת־הַיֶּלֶד הָחִי וְהַמֵּת לֹא תִמְיָתָהוּ הִיא אִמּוֹ: {ס}

כח וַיִּשְׁמְעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שִׁפֹּט הַמֶּלֶךְ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֲלֵהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: {ס}

א וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל: {ס}

איכה

הפטרת ויגש

יחזקאל ניבא אחרי הגלות. הוא גלה מירושלים וישב בבבל ושם ניבא. בסוף הספר יש לו כמה נבואות המנבאות על שיבה של עם ישראל לארצו.

בנבואה זו מנבא יחזקאל שלא רק מממלכת יהודה תשוב לארצה, אלא גם ממלכת ישראל, הנשלטת ע"י בני יוסף, תשוב לארצה. ושתי הממלכות ישובו ויתאחדו תחת שלטון יהודה ובית דוד.

ההפטרה נקראת השבת משום שהיא מדברת על איחוד בין יהודה ליוסף, וגם בפרשה אנו מוצאים את השיחה בין יהודה ויוסף המביאה בסופה לאיחוד המחודש של המשפחה. אמנם, בפרשה המשפחה מתאחדת תחת שלטונו של יוסף במצרים, ואילו יחזקאל מנבא שהעם ישוב ויתאחד תחת שלטון יהודה.

טו וְהָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: טז וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לָךְ עֵץ אֶחָד וְכָתֹב עָלָיו לִיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וְלִקְחָה עֵץ אֶחָד וְכָתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף וְכָתֹב עַל אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ: יז וְקָרָב אֹתָם אֶחָד אֶל־אֶחָד לָךְ לַעֲץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיָדְךָ:

יח וְכָאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלָיךְ בְּנֵי עַמָּךְ לֵאמֹר הֲלוֹא־תִגִּיד לָנוּ מֶה־אֵלֶּה לָךְ: יט דְּבַר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בִּיד־אֶפְרַיִם וְשִׁבְטִי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וְנִתְּתִי אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ יְהוּדָה וְעֲשִׂיתֶם לַעֲץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי: כ וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר־תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעִינֵיהֶם:

כא וְדִבַּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכּוּ־שָׁם וְקִבְּצִיתִי אֹתָם מִסָּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל־אֲדָמָתָם: כב וְעֲשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֶּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה־ (יְהִי־) עוֹד לְשָׁנִי גוֹיִם וְלֹא יִתְּצוּ עוֹד לְשִׁיתִי מִמְּלָכוֹת עוֹד:

כג וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵיתֵיהֶם אֲשֶׁר חִטְּאוּ בָּהֶם וְסִהַרְתִּי אוֹתָם וְהִי־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

כד ועבדִי דוד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעָה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפַּטִּי יֵלְכוּ וְחֻקוֹתִי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם: כה וַיָּשֻׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּשֻׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדוֹד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם: כו וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וְנִתְּתִים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנִתְּתִי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: כז וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה יִהְיֶה־לִי לְעָם: כח וַיַּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהָיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: {פ}

איכה

הפטרת ויחי

ההפטרה עוסקת בצוואתו של דוד, והדברים שאמר לשלמה לפני מותו. היא נקראת בשבת זו, כי היא מזכירה את צוואתו של יעקב לבניו לפני מותו.

א ויקרבו ימי־דוד למות ויצו את־שלמה בנו לאמר: ב אנכי הלוך בדרך כל־הארץ וחזקת והיית לאיש: ג ושמרת את־משמרת ה' והנה אלהיך ללכת בדרךיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטייו ועדותיו ככתוב בתורת משה למען תשכיל את כל־אשר תעשה ואת כל־אשר תפנה שם: ד למען יקים וה' את־דברו אשר דבר עלי לאמר אם־ישמרו בניך את־דרכם ללכת לפני באמת בכל־לבבם ובכל־נפשם לא־יכרת לה איש מעל כסא ישראל:

ה וגם אתה ידעת את אשר־עשה לי יואב בן־צרויה אשר עשה לשני־שרי צבאות ישראל לאבנר בן־נר ולעמשא בן־יתר ויהרגם וישם דמי־מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובבעלו אשר בגליו: ו ועשית כחכמתך ולא־תורד שיבתו בשלם שאל:

ז ולבני ברזלי הגלעדי תעשה־חסד והיו באכלי שלחנך כי־כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום אחיך:

ח והנה עמך שמעי בן־גרא בן־הימיני מבחרים והוא קללני קללה נמרצת ביום לכותי מחננים והוא־ירד לקראתי הירדן ואשבֹע לו ביהוה לאמר אם־אמיתך בחרב: ט ועתה אל־תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה־לו והורדת את־שיבתו בדם שאול:

י וישקב דוד עם־אבתיו ויקבר בעיר דוד: {פ}

יא והימים אשר מלך דוד על־ישראל ארבעים שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנים: יב ושלמה ישב על־כסא דוד אביו ותכן מלכתו מאד:

איכה

הפטרת שמות

ההפטרה הזאת מכילה סיום של נבואה על היום שבו יוצא ה' לשפוט את הארץ ולפקוד עליה את עוונה, ונבואה נוספת על ישראל ויהודה המתהדרים ומתגאים כשלמעשה אין להם במה להתגאות, והם נוהגים כשכורים.

ישעיהו ניבא בימי עזיהו יותם אחז וחזקיהו, אך מסתבר שהנבואות האמורות כאן נאמרו בימי אחז, שהחטיא את יהודה בעבודה זרה ובחיקוי הגויים, ושבזמנו היתה מלחמה בין יהודה לבין ישראל. אנשי יהודה נהגו לראות את עצמם כעובדי ה' בניגוד לישראל, ואילו בזמן אחז הגבולו הטשטשו.

כדי לסיים בנחמה, אנו מסיימים בפסוקים החותמים את הנבואה הבאה, על כך שהדור הבא ישוב אל ה'. חזקיהו בנו של אחז אכן שב אל ה'.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שהיא פותחת בפסוק המזכיר את הפסוק הראשון בפרשתנו. (בהבדל חשוב: שבפרשתנו הפסוק הזה פותח חומש, ואילו כאן הוא נמצא באמצעה של נבואה, אלא שאת הפסוקים שלפניו אין אנו קוראים). ובהמשך ההפטרה יש שני פסוקים (יב-יג) העוסקים בכך שישאלו יגאלו מגלותם. שני הפסוקים האלה מזכירים את מצרים וגם פרשתנו עוסקת בגאולת ישראל ממצרים.

[מנהג אשכנז] וּבַיּוֹם יִשְׂרָאֵל יִעֲלֶבּוּ יִצְיָן וּפְרָחַי יִשְׂרָאֵל וּמִלֵּאֵי פְנֵי-תַבֵּל תִּנְבְּהָ: {פ}

ז הַכְּמִנֶת מִכֹּהֵן הַכֹּהֵן אִם-כֹּהֵן הִרְגִּיו הִרְגֵּה: ח בְּסִאסְאָה בְּשִׁלְחָה תִרְיֶבְנָה הִגָּה בְּרוּחוֹ הַקֶּשֶׁה בְּיוֹם קָדִים: ט לֹאן בְּזֹאת יִכְפֹּר עוֹן-יִעֲלֶבּוּ וְזֶה כָּל-פְּרִי הַסֵּר חֲטָאתוֹ בְּשׁוּמוֹ א כָּל-אַבְנֵי מִזְבֵּחַ כָּאֲבֵי-גֵר מִנְּפִצוֹת לֹא-יִקְמוּ אֲשֶׁרִים וְחִמְיִים: י כִּי עִיר בְּצוּרָה בְּיָד נָה מְשִׁלַּח וְנִעְזָב כַּמְדָּבָר שֵׁם יִרְעָה עֵגֶל וְשֵׁם יִרְבֹּץ וְכֹלָה סַעֲפִיָּה: יא בִּיבֶשׂ קִצְרִיהָ תִשְׁבְּרָנָה נְשִׁים בָּאוֹת מֵאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עִם-בִּינוֹת הוּא עַל-כֵּן לֹא-יִרְחֲמֶנּוּ עֲשֵׂהוּ וְיִצְרוּ לֹא יִחַנְּנוּ: {פ}

יב וְהִיָּה בְּיוֹם הַהוּא יִחַבֵּט יְהוָה מִשְׁבַּלֵּת הַנֶּהָר עַד-נַחַל מִצְרַיִם וְאֵתָם תִּלְקֹטוּ לֹאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: {פ}

יג וְהִיָּה א בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וְכֹאֵה הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם: {פ}

א הוּי עֲטַרְת גֹּאוֹת שִׁכְרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ נָבֵל צָבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גִּיא־שְׁמָנִים הַלּוּמִי יִין: ב הִנֵּה חֲזַק וְאִמָּץ לֵאדֹנִי כְזָרִם בְּרֹד שְׁעַר קֶטֶב כְּזָרִם מֵיָם כְּפִירִים שְׁטָפִים הִנִּיחַ לְאֶרֶץ בֵּיד: ג בְּרִגְלִים תִּרְמָסְנָה עֲטַרְת גֹּאוֹת שִׁכְרֵי אֶפְרַיִם: ד וְהִיָּתָה צִיצֵת נָבֵל צָבִי תִפְאֶרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גִּיא־שְׁמָנִים כְּכַוְרָה בְּטָרֶם לְיִץ אֲשֶׁר יִרְאֶה הָרָאֵה אוֹתָהּ בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָה: {ס}

ה בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה צְבָאוֹת לְעֲטַרְת צָבִי וְלִצְפִירֵת תִּפְאֶרָה לְשָׁאֵר עַמּוֹ: ו וְלִרְוַח מִשְׁפָּט לְיוֹשֵׁב עַל-הַמִּשְׁפָּט וְלִגְבוּלָה מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה שְׁעָרָה: {ס} ז וגם-אֵלֶּה בֵּינָן שְׁגוֹ וּבִשְׁכָר תִּעֲנוּ כִּהְיוּ וְנִבְיֵא שְׁגוֹ בִּשְׁכָר נִבְלָעוּ מִן-הַיֵּין תַּעֲנוּ מִן-הַשְׁכָּר שְׁגוֹ בְּרָאָה פָּקוּ פְּלִילִיָּה: ח כִּי כָל-שְׁלַחֲנוֹת מִלֵּאֵי קִיא צָאָה בְּלִי מְקוֹם: {פ}

ט אֶת-מִי יִנְרָה דְּעָה וְאֶת-מִי יִבִּין שְׁמוּעָה גְּמוּלִי מִחֲלֵב עֵתִיקִי מִשְׁדִּים: י כִּי צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם: יא כִּי בִלְעָגִי שְׁפָה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרֵת יִדְבֹּר אֶל-הַעַם הַזֶּה: יב אֲשֶׁר א אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הִנִּיחוּ לְעֹלָי וְזֹאת הַמְּרַגְעָה וְלֹא אָבּוֹא שְׁמוּעָה: יג וְהִיָּה לָהֶם דְּבַר-יְהוָה צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם לְמַעַן יִלְכוּ וְיִכְשְׁלוּ אַחֲוֹר וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ: {פ}

איכה

כב לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵעָלֵב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־אֲבֹרָהֶם לֹא־עָתָה יְבוֹשׁ יֵעָלֵב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ: כג כִּי בִּרְאֵתוֹ יִלְדְּיוֹ מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יִקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהַקְדִּישׁוּ אֶת־קִדְוֹשׁ יֵעָלֵב וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ: [כאן מסתיים מנהג אשכנז]

[מנהג ספרד – ראה הפטרה לשבת שאחרי י"ז תמוז, להלן עמ']

[מנהג תימן] יחזקאל ממשיך את ישראל לתינוקות שהושלכה ע"י הוריה בשדה ביום לידתה, ובא אדם שעבר שם, לקח, אותה, אימץ אותה, פינק אותה, נתן לה מכל טוב, מאכלים משובחים, בגדים ותכשיטים, וכשגדלה – נשא אותה לאישה, תוך שהוא נותן לה עושר גדול, והיא הלכה וזנתה תחתיו. כך ישראל, ה' הוציאם ממצרים ונתן להם כל טוב ולקח אותם לעם, והם עבדו אלהים אחרים. (הנבואה קשה מאוד, ובמשנה אף הובאה דעה שאין להפטיר בפרק הזה, וגם אלה שמפטירים – עוצרים לפני התאורים הקשים).

בשבת זאת קוראים את החלק הראשון של הנבואה, המתאר את האיש הלוקח את התינוקת, ומרים אותה מאשפתות. החלק הזה של הנבואה הוא משל לכך שה' הוציא את ישראל ממצרים ועשאו לעם. זהו התהליך המתואר בפרשתנו.

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב בֶּן־אָדָם הוֹדַע אֶת־יְרוּשָׁלַם אֶת־תּוֹעֲבֹתֶיהָ: ג וְאָמַרְתָּ כֹה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לִירוּשָׁלַם מְכַרְתֶּיהָ וּמַלְדֹתֶיהָ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֲבִירָה הָאֹמֶרִי וְאִמָּה חֲתִית: ד וּמוֹלְדֹתֶיהָ בַּיּוֹם הוֹלִידָת אוֹתָהּ לֹא־כָרַת שָׁרָה וּבָמִים לֹא־רַחֲצָתָ לְמַשְׁעִי וְהַמֶּלֶח לֹא הִמְלַחְתָּ וְהַחֲתֵל לֹא חֲתַלְתָּ: ה לֹא־חָסָה עָלֶיהָ עֵינִי לַעֲשׂוֹת לָהּ אֶחָת מֵאֵלֶּה לְחַמְלָה עָלֶיהָ וּתְשַׁלְּכִי אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגֻעַל נִפְשָׁהּ בַּיּוֹם הַלֵּלָת אוֹתָהּ:

ו וְאָעֲבַר עָלֶיהָ וְאָרָאָהּ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיהָ וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיהָ חַיִּי וְאָמַר לָהּ בְּדַמֶּיהָ חַיִּי: ז רַבָּה כְּצִמְח הַשָּׂדֶה נִתְתִּירָה וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בַעֲדִי עַד־יִים שְׂדִים נִכְנֹו וְשַׁעֲרָהּ צִמְח וְאֶת עֶרְם וְעָרְהָ:

ח וְאָעֲבַר עָלֶיהָ וְאָרָאָהּ וְהִנֵּה עֵת דִּדִּים וְאָפְרָשׁ כִּנְפִי עָלֶיהָ וְאָכַסָּה עֲרוֹתָהּ וְאָשְׁבַע לָהּ וְאָבֹא בְּבִרְיֹת אוֹתָהּ נָאֵם אֲדֹנָי יְהוָה וְתִהְיֶיֱלִי: ט וְאָרְחָצָהּ בַּמַּיִם וְאָשְׁטָף דַּמֶּיהָ מֵעָלֶיהָ וְאָסַכְהָ בְּשָׁמֶן: י וְאֶלְבִּישָׁהּ רִקְמָה וְאָנַעְלָה תַּחֲשׁ וְאָחַבְשָׁהּ בִּשְׂשׁ וְאָכַסָּה מְשִׁי: יא וְאָעֲדָה עָדִי וְאֶתְנַה צְמִידִים עַל־יָדֶיהָ וְרִבִּיד עַל־גְּרוֹנָהּ: יב וְאֶתֵּן נֶזֶם עַל־אָפֶה וְעִגִּילִים עַל־אָזְנוֹהָ וְעִטָּרֶת תִּפְאָרֶת בְּרֹאשָׁהּ: יג וְתַעֲדִי זָהָב וְכֶסֶף וּמִלְבוּשָׁהּ שְׂשִׁי (שֵׁשׁ) וְמִשִּׁי וְרִקְמָה קָלֹת וְדִבְשׁ וְשֶׁמֶן אֶכְלָתִי (אֶכְלָתָהּ) וְתִיפִי בְּמָאֵד מְאֹד וְתַצְלַחִי לְמַלּוּכָהּ: יד וְיֵצֵא לָהּ שֵׁם בְּגוֹיִם בִּיפְיָהּ: כ"א כָּלִיל הוּא בְּהַדְרִי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי עָלֶיהָ נָאֵם אֲדֹנָי יְהוָה:

איכה

הפטרת וארא

בפרקים כה-לב מנבא יחזקאל על העמים. הוא מאריך בנבואות על צור ועל מצרים. בין הנבואות על צור לבין הנבואות על מצרים יש שני פסוקים על גאולת ישראל, ובהם אנו פותחים את ההפטרה. אחריהם אנו קוראים את שתי הנבואות הראשונות מבין נבואותיו של יחזקאל על מצרים.

ההפטרה נקראת בשבת זו, משום שהיא מזכירה שפטים שעושה ה' במצרים. פרעה נמשל בהפטרה לתנין (תנין, בלשון יחזקאל) כמו תניניהם של החרטומים, ויחזקאל מנבא כנגדו: "והדבקתי דגת יאריך בקשקשתיך והעליתיך מתוך יאריך ואת כל דגת יאריך בקשקשתיך תדבק" בדומה למכות דם וצפרדע, ולמכת תניניהם של החרטומים. מטרת הדבר כמו בפרשה: "וידעו כל יושבי מצרים כי אני יהוה". (ביטוי המופיע בנוסחים שונים בכמה מקומות בהפטרה). ההפטרה מזכירה גם את גאוותו הגדולה של פרעה הממאן להכיר באלהים, ומסיימת במלים "וידעו כי אני יהוה". כמו בפרשה שבה באות מכות על מצרים להודיעם את ה'.

גם ירמיהו (בין השאר בהפטרה שנקרא בשבת הבאה) וגם יחזקאל מנבאים על כך שמלך בבל עתיד לכבוש את מצרים. דבר שאכן קרה מאוחר יותר. באותו זמן בבל ומצרים היו שתי המעצמות הגדולות שהתחרו על השליטה באזור. ישראל (כפי שעולה מנבואות רבות) העריצו את מצרים ורצו לחקות אותה ולהיות חלק מתרבותה, וקיוו שמצרים לפרשו עליהם את חסותה. הנביאים ראו זאת בחומרה, וניבאו שמצרים תובס. ישראל העריצו את מצרים, אך מצרים, כאמור כאן, לא באמת תמכה בהם. היא היתה עבורם משענת קנה. וישראל נזקקו רוחנים מההערכה למעצמה שנתפשה בעיניהם כנאורה וכעתיד העולם.

כה כה־אמר אֲדֹנִי יְהוָה בְּקֶבֶץ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וְיִשְׁבּוּ עַל־אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לַעֲבָדִי לְעֵקֶב: כו וַיֵּשְׁבוּ עָלֶיהָ לְבִטָּח וּבָנוּ בָתִּים וַיִּטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁבּוּ לְגִטָּח בְּעִשְׂוֹתַי שְׁפָטִים בְּכָל הַשָּׂאטִים אֲתֵם מִסְּבִיבוֹתֵם וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: {פ}

א בַּשָּׁנָה הָעֲשָׂרִית בְּעֶשְׂרֵי בָשָׁנִים עָשָׂר לַחֲדָשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן־אָדָם שֵׁי פָנָי עַל־פְּרֹעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם כָּלָה: ג דַּבֵּר וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי עָלֶיךָ פְּרֹעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתֵּנִים הַגְּדֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַאֲרֵיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יַאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִנִּי: ד וְנָתַתִּי חֲחִיִּים (חֲחִיִּים) בְּלִחְיָי וְהִדְבַקְתִּי דְּגַת־יַאֲרֵיךְ בְּקִשְׁקִשְׁתִּיךְ וְהִעֲלִיתִיךָ מִתּוֹךְ יַאֲרֵיךְ וְאֵת כָּל־דְּגַת יַאֲרֵיךְ בְּקִשְׁקִשְׁתִּיךְ תִּדְבֹּק: ה וְנִטְשְׁתִּיךָ הַמִּדְבָּרָה אוֹתָךְ וְאֵת כָּל־דְּגַת יַאֲרֵיךְ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא תִּאָּסֵף וְלֹא תִקְבָּץ לַחַיִּת הָאָרֶץ וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם נָתַתִּיךָ לְאֹכְלָהּ: ו וַיֵּדְעוּ כָּל־יֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן הָיוּתֶם מְשַׁעֲנֵת קֶנֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: ז בְּתַפְשָׁם בָּךְ בַּכּוֹר (בַּכּוֹר) תִּרְוֹץ וּבִקְעַת לָהֶם כָּל־כִּתְף וּבַהֲשָׁעָנָם עָלֶיךָ תִּשְׁבֵּר וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מִתְנָיִם: {ס}

ח לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבְהֵמָה: ט וְהָיְתָה אָרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְחִרְבָּהּ וַיֵּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יַעַן אָמַר יַאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: י לָכֵן הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאֵל־יַאֲרֵיךְ וְנָתַתִּי אֶת־אָרֶץ מִצְרַיִם לְחִרְבוֹת חֶרֶב שִׁמְמָה מִמִּגְדַּל סוּנָה וְעַד־גְּבוּל כּוּשׁ: יא לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בְּהֵמָה לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ וְלֹא תִשָּׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה: יב וְנָתַתִּי אֶת־אָרֶץ מִצְרַיִם שִׁמְמָה בְּתוֹךְ אֲרָצוֹת נִשְׁמֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מְחֻרְבוֹת תַּהְיֶינָּה שִׁמְמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וְהִפְצַתִּי אֶת־מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזֵרִיתִים בְּאֲרָצוֹת: {ס}

יג כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה מִלֶּעָז אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נִפְצוּ שְׁמָה: יד וְשִׁבַּתִּי אֶת־שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּתִּי אֲתֵם אָרֶץ פְּתוּרָס עַל־אָרֶץ מְכוּרְתָם וְהָיוּ שָׁם מִמְלָכָה שְׁפֹלָה: טו מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׁפֹלָה וְלֹא־תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהַמַּעֲטָתִים לְבִלְתִּי

איכה

רְדוֹת בְּגוֹיִם: ^{טו} וְלֹא יִהְיֶה-עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמִבְטָח מִזְכִּיר עוֹן בְּפִנוּתָם אַחֲרֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי
אֲדֹנָי יְהוָה: {פ}

יִזְוִי' בַּעֲשָׂרִים וְשֹׁבַע שָׁנָה בְּרֹאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הָיָה דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: יַח בְּנֵי-אָדָם
נִבְּוִכְדְּרָאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל הָעֶבֶד אֶת-חֵילוֹ עֲבָדָה גְּדוּלָּה אֶל-צֹר כָּל-רֹאשׁ מִקְרָח וְכָל-כְּתֹף
מְרוּטָה וְשָׂכַר לֹא-הָיָה לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצֹּר עַל-הָעֶבְדָּה אֲשֶׁר-עָבַד עָלֶיהָ: {ס} יֵט לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן לְנִבְּוִכְדְּרָאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנִשְׂאָה הַמֶּנֶּה וְשָׁלַל שָׁלָלָהּ וַיַּבְזֵז בָּזָה
וְהִיתָה שָׂכָר לְחֵילוֹ: כ פִּעֲלֹתוֹ אֲשֶׁר-עָבַד בָּהּ נִתְּתִי לוֹ אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נָאֻם אֲדֹנָי
יְהוָה: כֹּא בָּיוֹם הַהוּא אֲצַמִּיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְלֹךְ אֶתֶּן פִּתְחוֹן-פֶּה בְּתוֹכָם וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי
יְהוָה: {פ}

איכה

הפטרת בא

ההפטרה הזאת נקראת בשבת זו כי היא וסקת בתבוסתה של מצרים. את בבל, המכים את מצרים, מדמה ירמיהו לארבה האוכלים את כל מצרים ולא מותירים דבר. מוזכרים כאן גם שפטים באלהי מצרים.

הנבואה הזאת נכתבה אחרי נבואה על מצרים שנאמרה בימי יהויקים מלך יהודה. אבל כיון שהנבואה הזאת פותחת בכותרת חדשה: "הדבר אשר דבר ה' אל ירמיהו הנביא", נראה שמדובר כאן על נבואה אחרת, שאינה המשך של הנבואה שבראש הפרק. כיון שהנבואה הזאת מדברת על ישראל שנמצאים בגולה, נראה שהנבואה הזאת נאמרה אחרי חורבן ירושלים, ואחרי ששארית הפליטה שנשארה בארץ ברחה למצרים מפני הבבלים, בנגוד לדבר ה' שנאמר אליהם מפי ירמיהו. ירמיהו ירד אתם למצרים בלית ברירה.

[כאן מתחיל מנהג אשכנז וספרד] יג הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לְבֹא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לַהֲפֹת אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם: יד הִגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְּמִגְדּוֹל וְהַשְׁמִיעוּ בְּנֶף וּבִתְחַפְנָחַס אִמְרוּ הַתִּיּאֵב וְהָנָן לֹךְ כִּי־אֵכְלָה חֶרֶב סָבִיבָה: טו מִדּוּעַ נִסְחַף אֲבִירָה לֹא עָמַד כִּי יְהוָה הִדְפּוֹ: טז הִרְבָּה כּוֹשֵׁל גַּם־נֹכַח אִישׁ אֶל־רַעְיוֹ וַיֹּאמְרוּ קוֹמָה וְנִשְׁבָּה אֶל־עַמֵּנוּ וְאֶל־אֶרֶץ מוֹלְדֹתֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: יז קְרָאוּ שֵׁם פְּרַעְה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שְׁאוֹן הַעֲבִיר הַמוֹעֵד: יח חִי־אֲנִי נָא־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְתוּבוֹר בְּהָרִים וּכְכֹרֵםל בְּיָם יְבוֹא: יט כָּלִי גוֹלָה עָשִׂי לֹךְ יוֹשֶׁבֶת בֵּת־מִצְרַיִם כִּי־נָף לִשְׁמָה תִּהְיֶה וּנְצָתָה מֵאִין יוֹשֵׁב: {ס}

כ עָלָה יִפְה־פִּיָּה מִצְרַיִם קָרַץ מִצְפּוֹן בָּא בָּא: כא גַּם־שִׁכְרִיהָ בְּקִרְבָּהּ כְּעַגְלִי מִרְבֵּק כִּי־גַם־הֵמָּה הִפְנוּ גִסוּ יַחֲדָיו לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אֵי־דָם בָּא עֲלֵיהֶם עַת פִּקְדָתָם:

כב קוֹלָה כְּנָחַשׁ יִלֵּךְ כִּי־בְחִיל יִלְכּוּ וּבְקִרְדָּמוֹת בָּאוּ לָהּ כְּחֻטְבִּי עַצִּים: כג כָּרְתוּ יַעֲרָה נָא־יְהוָה כִּי לֹא יִחַקֵּר כִּי רַבּוֹ מֵאַרְבֶּה וְאִין לָהֶם מִסְפָּר: כד הִבִּישָׁה בֵּת־מִצְרַיִם נִתְּנָה בְּיַד עַם־צָפוֹן: כה אִמְרוּ יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶל־אֱמוֹן מִצָּא וְעַל־פְּרַעְה וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־אֱלֹהֵיהָ וְעַל־מַלְכֶיהָ וְעַל־פְּרַעְה וְעַל הַבְּטָחִים בּוֹ: כו וּנְתַתִּים בְּיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד־עַבְדּוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן תִּשְׁכֵּן כִּי־מִי־הָדָם נָא־יְהוָה: {פ}

כז וְאַתָּה אֶל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאֶל־תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשָׁעֶךָ מִרְחוֹק וְאַתִּי־זֶרַעַךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֵן וְאִין מַחְרִיד: כח אַתָּה אֶל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נָא־יְהוָה כִּי אַתָּה אֲנִי כִּי אַעֲשֶׂה כָלֹה בְּכָל־הַגּוֹיִם וְאֲשֶׁר הִדְחִיתִיךָ שְׁמָה וְאַתָּה לֹא־אֶעֱשֶׂה כָלֹה וְיִסְרְתִּיךָ לְמִשְׁפָּט וְנִקָּה לֹא אֲנַקֶּה: {פ} [כאן מסתיים מנהג אשכנז וספרד]

[מנהג תימן] בתוך רצף של נבואות של ישעיהו על הגוים, הוא מנבא גם על מצרים. הפסוקים הראשונים בנבואה מזכירים את הפסוקים בפרשה: "אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם", "וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּלְיָהָ הִנֵּה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים..." ועוד. הנבואה מדברת על מכה בארץ מצרים, לכן היא נקראת בשבת זו.

א מִשָּׂא מִצְרַיִם הִנֵּה יְהוָה רֹכֵב עַל־עֵב קֵל וּבָא מִצְרַיִם וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפְּנֵיו וּלְבַב מִצְרַיִם יִמָּס בְּקִרְבּוֹ: ב וּסְכַסְכַּתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם וְנִלְחַמּוּ אִישׁ־בְּאָחִיו וְאִישׁ בְּרַעְיוֹ עִיר בְּעִיר מִמְלָכָה בְּמִמְלָכָה: ג וְנִבְקָה רֹחַ־מִצְרַיִם בְּקִרְבּוֹ וְעֵצָתוֹ אֲבָלַע וְדַרְשׁוֹ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֶל־הָאֲטִיִּים וְאֶל־הָאֲבוֹת וְאֶל־הַיְדֻעָנִים: ד וּסְכַרְתִּי אֶת־מִצְרַיִם בְּיַד אֲדֻנִּים קָשָׁה וּמֶלֶךְ עַל יְמִשְׁלָבָם נָאֻם הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת:

ה וּנְשִׁתוּ־מִיָּם מֵהַיָּם וְנָהָר יִחַרֵּב וַיִּבֶשׁ: ו וְהָאֲזַנִּיחוּ נְהָרוֹת דָּלְלוּ וְחִרְבוּ יְאִרֵּי מִצְרַיִם קִנְיָה וְסוּף קָמְלוּ: ז עָרוֹת עַל־יָאוֹר עַל־פִּי יָאוֹר וְכָל מִזְרַע יָאוֹר יִבֶּשׁ בְּדָף וְאִיִּנּוֹ: ח וְאֶנּוּ הַדִּיגִים וְאֲבָלוּ כָל־מִשְׁלִיכֵי בִּיאֹר חֲכָה וּפְרָשֵׁי מִכְמֶרֶת עַל־פְּנֵי־מִיָּם אֲמָלְלוּ: ט וּבָשׁוּ עַבְדֵּי פִשְׁתִּים שְׂרִיקוֹת וְאֶרְגִּים חוֹרֵי: י וְהָיוּ שְׁתֵּתִיָּה מִדְּכָאִים כָּל־עֲשֵׂי שֹׁכֵר אֲגַמִּי־נֶפֶשׁ:

איכה

יֹא אֶהְיֶה אֲוִלִּים שָׂרִי צֶעַן חֲכָמִי יַעֲצֵי פִרְעָה עֲצָה נִבְעָרָה אִיךְ תֵּאמְרוּ אֶל־פִּרְעָה בֶּן־חֲכָמִים אָנִי
בֶּן־מַלְכֵי־קָדָם: יב אֵינִי אֶפֹּא חֲכָמִיךָ וְיִגִּידוּ גַּא לָךְ וַיִּדְעוּ מִה־יַּעֲצֵי יְהוָה צְבָאוֹת עַל־מִצְרַיִם: יג
נֹאֲלֹ שָׂרִי צֶעַן נִשְׁאָו שָׂרִי נָף הִתְעֹו אֶת־מִצְרַיִם פָּנֹת שְׂבָטִיהָ: יד יְהוָה מִסֵּר בְּקֹרֶבָה רוּחַ
עֹוֲעִים וְהִתְעֹו אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַעֲשָׂהוּ כְּהִתְעֹוֹת שָׂקֹור בְּקִיאוֹ: טו וְלֹא־יִהְיֶה לְמִצְרַיִם מַעֲשֶׂה
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה רֹאשׁ וְזָנָב כָּפָה וְאִגָּמוֹן:

טז בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִצְרַיִם כְּנָשִׁים וְחֶרֶד וּפְחָד מִפְּנֵי תְנוּפֹת יְד־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר־הוּא
מִנִּיף עָלָיו: יז וְהִיְתָה אֲדָמַת יְהוּדָה לְמִצְרַיִם לְחֹגָא כָּל־אֲשֶׁר יִזְכִּיר אֶתְּהָ אֵלָיו יִפְחָד מִפְּנֵי עֲצַת
יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר־הוּא יוֹעֵץ עָלָיו: {ס}

יח בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה חֲמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִדְּבָרוֹת שְׁפֹת כְּנָעַן וְנִשְׁבָּעוֹת לַיהוָה צְבָאוֹת
עִיר הַהֶרֶס יֹאמֶר לְאַחַת: {ס} יט בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה
אֶצֶל־גְּבוּלָה לַיהוָה: כ וְהָיָה לְאוֹת וּלְעֵד לַיהוָה צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי־יִצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה מִפְּנֵי
לְחָצִים וַיִּשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ רַב וְהִצִּילָם: כא וְנוֹדַע יְהוָה לְמִצְרַיִם וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם
הַהוּא וַעֲבָדוּ זָבַח וּמִנְחָה וְנִדְרוֹ־נֶדֶר לַיהוָה וּשְׁלָמוֹ: כב וְנָגַף יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם נָגַף וּרְפוּאָה
וּשְׁבֹו עַד־יְהוָה וְנִעְתָר לָהֶם וּרְפָאֵם: {ס}

כג בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מִסְלָה מִמִּצְרַיִם אֲשׁוּרָה וּבֶאֱשׁוּר בְּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם בְּאֲשׁוּר וַעֲבָדוּ
מִצְרַיִם אֶת־אֲשׁוּר: {ס} כד בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה לְמִצְרַיִם וּלְאֲשׁוּר בִּרְכָה בְּקֶרֶב
הָאָרֶץ: כה אֲשֶׁר בִּרְכוּ יְהוָה צְבָאוֹת לְאֹמֶר בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֶׂה יְדֵי אֲשׁוּר וְנַחֲלָתִי
יִשְׂרָאֵל: {ס}

איכה

הפטרת בשלח

בימי יהושע, נלחמו בני ישראל בכנענים אך לא הצליחו להביס את כולם. את העיר חצור שרף יהושע באש, אך יבין מלך חצור מצא לו עיר חלופית, חרושת הגויים, ושם הוא התבסס ובנה צבא המבוסס על תשע מאות רכב ברזל. רכב הברזל של התקופה הוא כלי מלחמה חזק מאד, שמסוגל לנוע בעמקים ובמישור. עם התבססותו של צבא יבין, בראשות שר הצבא סיסרא, הוא שלט בעמקי הצפון ומנע תנועה ישראלית באזור העמקים.

בימי השופטים לא היה מלך לישראל, לכן כאשר היו ישראל בסכנה נחלץ השופט לעזרה. הפרק הזה מראה את התדרדרות העניינים, כאשר נשים מושלות במערכה. דבורה מצד ישראל, אם סיסרא מצד הכנעני, ויעל בתווך.

ההפטרה נקראת בשבת זו, משום שהפרק כולו נכתב כך שהוא מזכיר את פרשת קריעת הים. בעיקר מפני השירה שבסופו, אבל לא רק השירה. הפרק כולו משתמש בבטויים רבים מתוך הפרשה. כגון "ויהם" "לא נשאר עד אחד", ועוד. "ויכנע אלהים ביום ההוא" (והמבנה של שני הפסוקים שלפני השירה). והוא מתאר את ישראל היראים מפני האויב הרוכב על רכב, ואת הנביא המזכיר את ה' ואומר לבטוח בו. בסופו של המעשה הנביאה שרה לה'.

[כאן מתחיל מנהג אשכנז] ד וַדְּבֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֲשֶׁת לְפִדְיֹת הָיָא שְׁפֹטָה אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא: ה' וְהָיָא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת־תְּרֹמֶר דְּבֹרָה בִּין הָרְמָה וּבִין בֵּית־אֵל בְּהָר אֶפְרַיִם וַיַּעַל אֵלֶיהָ בְּנִי יִשְׂרָאֵל לִמְשָׁפֹט: ו יוֹשֶׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרְק בֶּן־אֲבִינֵעָם מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צָוָה ה' וְהָיָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ וּמִשְׁכַּת בְּהָר תְּבֹרַח וְלִקְחָתָ עִמָּךְ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זַבְלוּן: ז וּמִשְׁכַּתִּי אֵלָיִךְ אֶל־נֶחֱל קִישׁוֹן אֶת־סִיסְרָא שַׂר־צָבָא בִּין וְאֶת־רַכְבּוֹ וְאֶת־הַמּוֹנֵה וְנִתְּיָהוּ בִידְךָ: ח וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרְק אִם־תֵּלְכִי עִמִּי וְהִלַּכְתִּי וְאִם־לֹא תֵלְכִי עִמִּי לֹא אֵלַי: ט וַתֹּאמֶר הֲלֹךְ אֵלַי עִמָּךְ אֶפְסֵי כִי לֹא תִהְיֶה תִפְאָרְתְּךָ עַל־הַדָּרָךְ אֲשֶׁר אֶתָּה הוֹלֵךְ כִּי בִיד־אִשָּׁה יִמָּכַר וְהָיָה אֶת־סִיסְרָא וְתִקָּם דְּבֹרָה וְתֵלַךְ עִם־בָּרְק קְדָשָׁה: י וַיַּעַק בָּרְק אֶת־זַבְלוּן וְאֶת־נִפְתָּלִי קְדָשָׁה וַיַּעַל בְּרַגְלָיו עֲשֶׂרֶת אֲלָפֵי אִישׁ וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבֹרָה:

יא וַחֲבֵר הַקִּינִי נִפְרָד מִקֵּין מִבְּנֵי חֲבֵב חִתָּן מִשָּׁה וַיֵּט אֶהָלוּ עַד־אֵילָן בַּצַּעֲנָנִים) אֲשֶׁר אֶת־קְדָשׁ:

יב וַיֵּאָדוּ לְסִיסְרָא כִי עָלָה בָרְק בֶּן־אֲבִינֵעָם הַר־תְּבֹרַח: יג וַיַּעַק סִיסְרָא אֶת־כָּל־רַכְבּוֹ תִּשְׁעֵה מֵאוֹת רַכָּב בְּרָזֶל וְאֶת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־נֶחֱל קִישׁוֹן: יד וַתֹּאמֶר דְּבֹרָה אֶל־בָּרְק קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן ה' וְהָיָה אֶת־סִיסְרָא בִידְךָ הֲלֹא יָצָא לִפְנֵיךְ וַיֵּרֶד בָּרְק מִהָר תְּבֹרַח וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו: טו וַיִּהְיֶה ה' וְהָיָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־הָרַכָּב וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה לִפְי־חֶרֶב לִפְנֵי בָרְק וַיֵּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הַמָּרְכָבָה וַיִּנֶּס בְּרַגְלָיו: טז וּבָרְק רָדַף אַחֲרֵי הָרַכָּב וְאַחֲרֵי הַמַּחֲנֶה עַד חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־מַחֲנֶה סִיסְרָא לִפְי־חֶרֶב לֹא נִשְׁאָר עַד־אֶחָד:

יז וְסִיסְרָא נָס בְּרַגְלָיו אֶל־אֶהָל יַעַל אֲשֶׁת חֲבֵר הַקִּינִי כִי שָׁלוֹם בֵּין יִבִּין מֶלֶךְ־חֲצוֹר וּבֵין בֵּית חֲבֵר הַקִּינִי: יח וַתֵּצֵא יַעַל לִקְרֹאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אֶל־תִּירָא וַיִּסַּר אֵלֶיהָ הָאֶהָלָה וַתִּכְסְּהוּ בִשְׂמִיכָה: יט וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי־גָא מַעַט־מִים כִּי צָמְאִתִּי וַתִּפְתָּח אֶת־נְאוֹד הַחֲלָב וַתִּשְׁקֶהוּ וַתִּכְסְּהוּ: כ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֲמֵד פָּתַח הָאֶהָל וְהִיֵּה אִם־אִישׁ יָבֹא וּשְׂאֵלָה וְאָמַר הִישִׁיפָה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אֵין: כא וַתִּקַּח יַעַל אֲשֶׁת־חֲבֵר אֶת־יֶתֶד הָאֶהָל וַתִּשֶׂם אֶת־הַמַּקְבֵּת בִּידָהּ וַתְּבֹא אֵלָיו בְּלֹאט וַתִּתְקַע אֶת־הַיֶּתֶד בְּרַקְתּוֹ וַתִּצְנַח בְּאָרֶץ וְהוּא־נִרְדָּם וַיַּעַף וַיָּמָת: כב וְהָיָה בָרְק רָדַף אֶת־סִיסְרָא וַתֵּצֵא יַעַל לִקְרֹאתוֹ וַתֹּאמֶר לוֹ לָךְ וְאַרְאֶךָ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֶתָּה מִבְּקָשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהָיָה סִיסְרָא נָפֹל מֵת וְהַיֶּתֶד בְּרַקְתּוֹ:

איכה

[כאן מתחיל מנהג תימן] כג וַיִּכְנַע אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִבְיִן מֶלֶךְ-כְּנָעַן לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: כד וַתֵּלֶךְ יָד בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַלּוֹךְ וְקָשָׁה עַל יִבְיִן מֶלֶךְ-כְּנָעַן עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יִבְיִן מֶלֶךְ-כְּנָעַן: {ש}

[כאן מתחיל מנהג ספרד] א ותָּשַׁר דְּבוּרָה וּבָרַק בֶּן-אֲבִיגַעַם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: ב בַּפֶּרֶע פָּרְעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בַּהֲתַנְדֵּב עִם בָּרְכוּ יְהוָה: ג שָׁמְעוּ מַלְכִּים הָאֲזִינוּ רִזְגִים אֲנִלִּי לַיהוָה אֲנִכִּי אֲשִׁירָה אֲזַמֵּר לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ד יְהוָה בָּצַאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצַעֲדְךָ מִשְׁדֶּה אָדָם אֶרֶץ רַעְשָׁה גַם-שָׁמַיִם נָטְפוּ גַם-עֵבִים נָטְפוּ מַיִם: ה הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה סִינִי מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ו בִּימֵי שְׁמֹגַר בֶּן-עֲנַל בִּימֵי יַעֲלֵל חֲדָלוּ אֲרָחוֹת וְהִלְכִי נְתִיבוֹת יָלְכוּ אֲרָחוֹת עַקְלָקְלוֹת: ז חֲדָלוּ פְּרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ עַד שִׁקְמַתִּי דְּבוּרָה שִׁקְמַתִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל: ח יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים אֲזַלְחָם שְׁעָרִים מִגֵּן אִם-יִרְאֶה וְרִמַּח בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל: ט לִבִּי לְחֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעַם בָּרְכוּ יְהוָה:

י רִכְבִּי אֶתְנוֹת צַחֲרוֹת יִשְׁבִּי עַל-מִדִּין וְהִלְכִי עַל-דֶּרֶךְ שִׁיחוֹ: יא מִקּוֹל מַחְצָצִים בֵּין מִשְׁאֲבִים שָׁם יִתְנוּ צִדְקוֹת יְהוָה צִדְקַת פְּרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל אֲזַיְרְדוּ לְשַׁעְרִים עִם-יְהוָה: יב עוֹרֵי דְבוּרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְבָרֵי-שִׁיר קוֹם בָּרַק וְשִׁבְה שְׁבִיבָה בֶן-אֲבִיגַעַם:

יג אֲזַיְרֵד שְׂרִיד לְאֲדִירִים עִם יְהוָה יִרְדֵּ-לִי בַּגְּבוּרִים: יד מִנִּי אֶפְרַיִם שְׂרָשֻׁם בְּעַמְלֶק אֲחֵרֵי בְנֵי-מִן בְּעַמְמִיר מִנִּי מְכִיר יִרְדוּ מַחֲקָלִים וּמַזְבֻּלִן מִשְׁכִּים בְּשִׁבְט סִפֹּר: טו וְשִׁירֵי בִישְׁשֶׁכָר עִם-דְּבָרָה וְשִׁשְׁשֶׁכָר בֶּן בָּרַק בְּעַמֶּק שֶׁלַח בְּרַגְלִיו בְּפִלְגוֹת רְאוּבֵן גְּדֻלִּים חֲקִי-לֵב: טז לִמָּה יִשְׁבֶּת בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים לְשִׁמְעַת שְׂרָקוֹת עֲדָרִים לְפִלְגוֹת רְאוּבֵן גְּדֻלִּים חֲקִי-לֵב: יז גִּלְעָד בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן וְדָן לִמָּה יִגֹּר אֲנִיּוֹת אֲשֶׁר יִשֵּׁב לְחוּף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁקֹן: יח זָבְלוֹן עִם חֲרָף נִפְשׁוּ לְמוֹת וּנְפֹתְלִי עַל מְרוֹמֵי שְׁדָה:

יט בָּאוּ מַלְכִּים נִלְחָמוּ אֲזַלְחָמוּ מַלְכֵי כְנָעַן בַּתְּעֵנָה עַל-מִי מִגְדוּ בְּצַע כְּסָף לֹא לָקְחוּ: כ מִן-שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסֻלוֹתֵם נִלְחָמוּ עִם-סִיסְרָא: כא נָחַל קִישׁוֹן גִּרְפָּם נָחַל קְדוּמִים נָחַל קִישׁוֹן תִּדְרָגִי נִפְשִׁי עַז: כב אֲזַלְחָמוּ עֲקִיב־סוֹס מִדְּהָרוֹת דְּהָרוֹת אֲבִירֵי:

כג אֲרוֹר מִרְזֹא אֲמֵר מִלֶּאךָ יְהוָה אֲרוֹר אֲרוֹר יִשְׁבִּיָה כִּי לֹא-בָאוּ לַעֲזֶרְתָּ יְהוָה לַעֲזֶרְתָּ יְהוָה בַּגְּבוּרִים:

כד תִּבְרַךְ מְנָשִׁים יַעֲלֵל אֲשֶׁת חֲבֵר הַקִּינִי מְנָשִׁים בָּאֵהֶל תִּבְרַךְ: כה מִיָּם שָׁאֵל חֲלָב נִתְּנָה בְּסִפְלֵי אֲדִירִים הַקִּיבָה חֲמָאָה: כו יֵדֶה לֵיתֵד תִּשְׁלַחְנָה וּמִיָּנָה לְהִלָּמוֹת עַמְלִים וְהִלָּמָה סִיסְרָא מִחֲקָה רֹאשׁוֹ וּמַחְצָה וְחִלְפָה רִקְתָּ: כז בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכַב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל בְּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שְׂדוּד:

כח בְּעֵדֹ הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַתִּיבֵּב אִם סִיסְרָא בְּעַד הָאֲשֻׁבַּב מִדּוּעַ בִּשְׁשׁ רִכְבּוֹ לְבֹא מִדּוּעַ אֲחֵרֵי פְעָמֵי מִרְכַּבוֹתָיו: כט חֲכָמוֹת שְׂרוּתֶיהָ תַעֲגִינָה אֶפְ-הִיא תִשְׁבִּיב אֲמָרֶיהָ לָהּ: ל הִלָּא יִמְצְאוּ וְיַחֲלֹקוּ שְׁלָל רַחֵם רַחֲמָתֶיךָ לְרֹאשׁ גָּבֵר שְׁלָל צָבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלָל צָבָעִים רַקְמָה צָבַע רַקְמָתֶיךָ לְצוּאֵרֵי שְׁלָל:

לא כֹּן יִאֲבָדוּ כָל-אוֹיְבֶיךָ יְהוָה וְאֶהְיֶה כְּצֶאֱת הַשֶּׁמֶשׁ בַּגְּבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאֶרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה: {ש}

איכה

הפסטר יתרו

בתחלת ספר ישעיהו, נאמר שישעיהו נבא בימי המלכים עזיהו, יותם, אחז וחזקיהו.

הנבואה האמורה כאן, אינה הנבואה הראשונה בספר. אבל לדעת רוב המפרשים זוהי הנבואה שבה נתמנה ישעיהו לנביא. כלומר: מבחינה כרונולוגית היא נבואתו הראשונה.

זמנה של הנבואה הוא שנת מות המלך עזיהו. מסופר על עזיהו (דבה"ב כו) שלמרות שאינו כהן, הוא נכנס אל היכל ה' להקטיר קטרת. כתוצאה מכך הצרעת זרחה במצחו, והוא חדל מלשמש כמלך בפעל. לדעת מפרשים רבים, (יונתן, רש"י, מצודות ועוד) זהו מות המלך עזיהו האמור כאן. כלומר: אע"פ שלא באמת מת, כיון שישב עד יום מותו במקום סגור ולא שמש עוד בתפקיד כלשהו, הרי זה כאילו מת. ישעיהו רומז כאן לאותו ארוע שבו נכנס עזיהו אל המקדש. הנבואה הזאת מתרחשת בתוך ההיכל, ומוזכר בה המזבח.

הנבואה הזאת נקראת בשבת זו, כי ישעיהו רואה בה התגלות של ה', והוא מתקדש להיות נביא. בפרשתנו ישראל ראו התגלות של ה' וקודשו להיות עמו.

א בשנת־מות המלך עזיהו וְאָרָאָה אֶת־אֲדָנִי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלְיוֹ מַלְאִים אֶת־הַהִיכָל: ב שְׂרָפִים עֹמְדִים | מִמַּעַל לֹו יָשֹׁשׁ כְּנָפִים יָשֹׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשָׂתִים | יִכְסֶּה פָּנָיו וּבְשָׂתִים יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבְשָׂתִים יַעֲוֹפֶף: ג וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ | קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת מִלֵּא כֹל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: ד וַיֵּלְעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרָא וְהַבֵּית יִמְלֵא עָשָׁן:

ה וְאָמַר אוֹיְלִי כִי־נִדְמִיתִי כִי אִישׁ טִמְא־שָׂפְתַיִם אָנֹכִי וּבִתּוֹךְ עַם־טִמְא שָׂפְתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב פִּי אֶת־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רָאוּ עֵינַי: ו וַיַּעַף אֵלַי אֶחָד מִן־הַשְּׂרָפִים וּבִידּוֹ רָצָה בְּמַלְאָכָיו לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ: ז וַיַּעַן עַל־פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִגַּע זֶה עַל־שָׂפְתַיִךְ וְסָר עוֹנֶךָ וְחִטָּאתֶךָ תִּכַּפֵּר:

ח וְאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל אֲדָנִי אֲמַר אֶת־מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יִלְךְ־לִנּוּ וְאָמַר הִנְנִי שְׁלַחְנִי: ט וַיֹּאמֶר לִי וְאָמַרְתָּ לָעַם הַזֶּה שְׁמַעְנוּ שְׁמוֹעַ וְאַל־תִּבְיִנוּ וְרָאוּ וְרָאוּ וְאַל־תִּדְעוּ: י הַשָּׁמַן לִב־הָעַם הַזֶּה וְאִזְגִּינוּ הַכֶּבֶד וַעֲיִגְיוֹ הַשֹּׁעַ פֶּן־יֵרָאֶה בְּעֵינָיו וּבְאֲזָנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשֹׁב וּרְפָא לֹו: יא וְאָמַר עַד־מִתִּי אֲדָנִי וַיֹּאמֶר עַד אֲשֶׁר־אִם־שָׁאוּ עָרִים מֵאִין יוֹשֵׁב וּבְתֵתִים מֵאִין אָדָם וְהָאֲדָמָה תִּשָּׁאֶה שְׂמָמָה: יב וְרַחֵק יְהוָה אֶת־הָאָדָם וּרְבֵה הַעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: יג וְעוֹד בָּהּ עֲשֵׂרָה וְשִׁבָּה וְהִיתָה לְבָעַר כְּאֵלֶּה וְכֵאלֶּה אֲשֶׁר בְּשִׁלְכֹת מִצֵּבֶת בָּם זָרַע קִדָּשׁ מִצֵּבֶתָה: {פ} [כאן מסתיים מנהג פסד]

א וַיְהִי בִימֵי אֶחָז בֶּן־יֹותָם בֶּן־עֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה עָלָה רָצִין מֶלֶךְ־אַרָם וַיִּקְחָ בֶן־רַמְלֵיָהוּ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיְוַשְׁלֵם לְמַלְחָמָה עָלָיָהּ וְלֹא יָכַל לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ: ב וַיֵּגֶד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר גָּחָה אָרָם עַל־אֶפְרַיִם וַיָּנֶע לְבָבוֹ וּלְבָב עַמּוֹ כָּנוּעַ עֲצִי־עַר מִפְּנֵי־רוּחַ: {ס} ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יִשְׁעִיָּהוּ צֹא־נָא לְקִרְיַת אֶחָז אֲתָה וְשָׂאָר יֹשֵׁב בְּגֶגֶר אֶל־קִצָּה תַעֲלֶת הַבְּרֶכֶה הָעֲלִיוֹנָה אֶל־מִסְלַת שְׂדֵה כּוֹבֵס: ד וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַשְׁמֵר וְהַשְׁקֵט אֶל־תִּירָא וּלְבַבְךָ אֶל־יִרְךָ מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאוֹדִים הָעוֹשִׂיִם הָאֵלֶּה בְּחִיר־אָף רָצִין וְאָרָם וּבֶן־רַמְלֵיָהוּ: ה יֵעַן כִּי־יַעַץ עָלֶיךָ אָרָם רָעָה אֶפְרַיִם וּבֶן־רַמְלֵיָהוּ לֵאמֹר: ו נַעֲלֶה בִיהוּדָה וְנִקְיִצְנָה וּנְבַקְעֶנָה אֵלָינוּ וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֶת בֶּן־טְבָאֵל: {פ}

ה כִּי־יִלְד יִלְד־לָנוּ בֶן בְּתוּלָנוּ וְתִתִּי הַמִּשְׁרָה עַל־שִׁכְמִי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֹּלָא יוֹעֵץ אֶל גְּבוֹר אֲבִי־עַד שְׂרִשְׁלוֹם: ו לַסְרְבָה (לְמַרְבָּה) הַמִּשְׁרָה וּלְשִׁלּוֹם אֵין־קֶץ עַל־כִּסֵּא דָּוִד וְעַל־מַמְלַכְתּוֹ לְהִכָּן אֲתָה וְלִסְעֶדָה בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם קִנְיָתָ יְהוָה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹאת: {פ}

איכה

הפטרת משפטים

הנבואה האמורה כאן, נאמרה בימי המלך צדקיהו, מלך יהודה האחרון, שמלך אחת עשרה שנה שבסופן כבשו הבבלים את ירושלים והחריבו אותה. הנבואה נאמרה לאחר שבימי המצור על ירושלים כרתו ראשי ירושלים ברית לשלח את העבדים העבריים לחפשי. הם כרתו עגל לשנים בבית המקדש, עברו בין בתריו, ונשבעו לשלח את העבדים. הם קיימו את התחייבותם, ואכן שלחו את עבדיהם לחפשי. ואולם, לאחר שהוסר המצור הבבלי מעל ירושלים חזרו אנשי ירושלים וכבשו את עבדיהם מחדש. ירמיהו מנבא שכמו שהם שלחו את העבדים וחזרו וכבשו אותם, כך הבבלים הבבלים שסרו מעל ירושלים ישובו ויצורו על ירושלים ויכבשוה.

ההפטרה נקראת בשבת זו, כי הפרשה עוסקת בשלוח עבדים עבריים בחנם אחר שש שנים. ההפטרה מזכירה את דברי פרשתנו.

ח הַדָּבָר אֲשֶׁר-הָיָה אֶל-יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה אַחֲרֵי כִּרְתּוֹ הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ בְּרִית אֶת-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לֵקְרָא לָהֶם דְּרוֹר: ט לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת-עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת-שִׁפְחָתוֹ הָעֶבְרִי וְהָעֶבְרִיָּה חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָדָם בְּיְהוּדָי אַחִיהוּ אִישׁ: י וַיִּשְׁמְעוּ כָל-הַשָּׂרִים וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-בָּאוּ בְּבִרְתּוֹ לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת-עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת-שִׁפְחָתוֹ חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֲבָדָם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ: יא וַיָּשׁוּבוּ אַחֲרֵי-כֵן וַיָּשׁוּבוּ אֶת-הָעֲבָדִים וְאֶת-הַשִּׁפְחוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ חֲפָשִׁים וַיְכַבְּשׁוּם (וַיִּכְבְּשׁוּם) לַעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת: {פ}

יב וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר: יג כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי כִרְתִּי בְּרִית אֶת-אַבְוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הוֹצֵאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּתֵּי עֲבָדִים לֵאמֹר: יד מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים תִּשְׁלְחוּ אִישׁ אֶת-אֲחִיו הָעֶבְרִי אֲשֶׁר-יִמְכַר לָךְ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוֹ חֲפָשִׁי מֵעִמָּה וְלֹא-שָׁמְעוּ אַבְוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת-אָזְנָם: טו וַתָּשׁוּבוּ אֲתָם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֶת-הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי לִקְרָא דְרוֹר אִישׁ לִרְעֵהוּ וַתִּקְרְתּוּ בְּרִית לִפְנֵי בְּרִית אֲשֶׁר-נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו: טז וַתָּשׁוּבוּ וַתַּחֲלִלוּ אֶת-שְׁמִי וַתָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶת-עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת-שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר-שִׁלַּחְתֶּם חֲפָשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׁוּם אֲתָם לַהֲנוֹת לָכֶם לַעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת: {ס}

יז לִכְן כֹּה-אָמַר יְהוָה אֲתָם לֹא-שָׁמַעְתֶּם אֵלַי לִקְרָא דְרוֹר אִישׁ לֵאחִיו וְאִישׁ לִרְעֵהוּ הַנְּגִי קִרְא לָכֶם דְּרוֹר נֹאם-יְהוָה אֱלֹהֵי הַחֲרֹב אֶל-הַדָּבָר וְאֶל-הָרָעַב וַנִּתְּנִי אֲתָכֶם לְזוּעָה (לְזַעֲוָה) לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ: יח וַנִּתְּנִי אֶת-הָאֲנָשִׁים הָעֶבְרִיִּים אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר לֹא-הִקִּימוּ אֶת-דְּבַרִּי הַבְּרִית אֲשֶׁר כִּרְתִּי לִפְנֵי הָעָם אֲשֶׁר כִּרְתִּי לָשָׁנִים וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרָיו: יט שָׂרֵי יְהוּדָה וְשָׂרֵי יְרוּשָׁלַם הַסֹּרְסִים וְהַכֹּהֲנִים וְכָל עַם הָאָרֶץ הָעֲבָרִים בֵּין בְּתָרֵי הָעָם: כ וַנִּתְּנִי אוֹתָם בְּיַד אִיבִיָּהֶם וּבְיַד מִבְקָשֵׁי נַפְשָׁם וְהִיתָה נִבְלָתָם לְמֹאכָל לַעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ: כא וְאֶת-צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְאֶת-שָׂרָיו אֶתְּן בְּיַד אִיבִיָּהֶם וּבְיַד מִבְקָשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בְּכָל הָעָלִים מַעֲלֵיכֶם: כב הַנְּגִי מִצָּוָה נֹאם-יְהוָה וְהַשְׁבַּתִּים אֶל-הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחַמוּ עָלֶיהָ וְלִכְדוּהָ וְשָׂרְפָהּ בָּאֵשׁ וְאֶת-עָרֵי יְהוּדָה אֶתְּן שְׁמָמָה מֵאִין יֵשֵׁב: {פ}

[מנהג אשכנז וספרד מסיימים בשני פסוקים אלו: כה כה אָמַר יְהוָה אִם-לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וּלְיָלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא-שָׁמַתִּי: כו גַּם-צָרַע יַעֲקֹב וְדוֹד עַבְדִּי אִמָּאֵס מִקַּחַת מִזְרַעוּ מְשָׁלִים אֶל-צָרַע אֲבָרָהֶם יִשְׁחַק וַיַּעֲקֹב כִּי-אֲשׁוּב (אֲשִׁיב) אֶת-שְׁבוּתָם וְרַחֲמָתִים: {פ}]

א הַדָּבָר אֲשֶׁר-הָיָה אֶל-יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּימֵי יְהוֹנָקִים בֶּן-יֹאשָׁיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר: ב הַלֹּוֹר אֶל-בֵּית הָרַכָּבִים וּדְבַרְתָּ אוֹתָם וְהִבְאוֹתָם בֵּית יְהוָה אֶל-אֶחָת הַלְשָׁכוֹת וְהִשְׁקִיתָ אוֹתָם יוֹ: ג וְאֶלְחָח אֶת-יָאֲזִיָּה בֶן-יִרְמְיָהוּ בֶן-חִבְצִיָּה וְאֶת-אֲחִיו וְאֶת-כָּל-בָּנָיו וְאֶת כָּל-בֵּית הָרַכָּבִים:

איכה

ד וְאָבָא אֶתֶם בֵּית יְהוָה אֶל־לְשׁוֹנְת בְּנֵי חֲנָן בֶּן־יִגְדָּלְיָהוּ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־אַצֵּל לְשׁוֹנֵת הַשָּׂרִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְלִשְׁכַּת מַעֲשֵׂיהוּ בֶן־שָׁלֹם שִׁמְר הַסֶּף: ה וְאַתָּן לִפְנֵי א בְּנֵי בֵית־הַרְכָּבִים גְּבָעִים מִלְּאִים יֵין וְכֹסוֹת וְאָמַר אֲלֵיהֶם שְׁתוּ־יֵין: ו וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתַּה־יֵין כִּי יוֹנְדָב בֶּן־רֶכֶב אָבִינוּ צוּר עָלֵינוּ לֹאמַר לֹא תִשְׁתוּ־יֵין אַתֶּם וּבְנֵיכֶם עַד־עוֹלָם: ז וּבֵית לֹא־תִבְנוּ וְזָרַע לֹא־תִזְרְעוּ וְכָרֶם לֹא־תִטְעוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם כִּי בָאֵהֶלִים תִּשְׁבּוּ כָל־יְמֵיכֶם לְמַעַן תַּחֲיוּ יָמִים רַבִּים עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם גָּרִים שָׁם: ח וְנִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוֹנָדָב בֶּן־רֶכֶב אָבִינוּ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּנוּ לַבִּלְתִּי שְׁתוֹת־יֵין כָּל־יְמֵינוּ אֲנַחְנוּ נְשִׁינוּ בְּנֵינוּ וּבְנֹתֵינוּ: ט וּלְבִלְתִּי בָנוֹת בָּתִּים לִשְׁבֹּתָנוּ וְכָרֶם וְשָׂדֶה וְזָרַע לֹא יִהְיֶה־לָנוּ: י וְנִשְׁבַּב בָּאֱהָלִים וְנִשְׁמַע וְנַעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יוֹנְדָב אָבִינוּ: יא וַיְהִי בַעֲלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶל־הָאָרֶץ וַאֲמַר בָּאוּ וְנִבְּאוּ יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי חֵיל הַכַּשְׂדִּים וּמִפְּנֵי חֵיל אֲרָם וְנִשְׁבַּב בִּירוּשָׁלַם: {פ}

יב וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יְרֵמְיָהוּ לֵאמֹר: יג כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִלֵּךְ וְאָמַרְתָּ לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם הִלּוּא תִקְחוּ מוֹסָר לְשִׁמְעַ אֶל־דְּבָרִי נָא־יְהוָה: יד הוֹלֵקֶם אֶת־דְּבָרִי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֶכֶב אֲשֶׁר־צוּר אֶת־בְּנָיו לַבִּלְתִּי שְׁתוֹת־יֵין וְלֹא שְׁתוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה כִּי שָׁמְעוּ אֶת מִצְוַת אֲבִיהֶם וְאֲנֹכִי דְבַרְתִּי אֲלֵיהֶם הַשָּׁכֶם וְדָבָר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי: טו וְאֶשְׁלַח אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־עַבְדִּי הַנִּבְאִים אֲחֵרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לַעֲבֹדָם וְשָׁבּוּ אִישׁ מִדְּרֹכּוֹ הִרְעָה וְהִיטִיבוּ מַעֲלִילֵיהֶם וְאֶל־תִּלְכּוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לַעֲבֹדָם וְשָׁבּוּ אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם וְלֹא־תִבְנִיכֶם וְלֹא הִטִּיתֶם אֶת־אֲזָנוֹכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי: טז כִּי הִקִּימוּ בְנֵי יְהוֹנָדָב בֶּן־רֶכֶב אֶת־מִצְוַת אֲבִיהֶם אֲשֶׁר צִוָּם וְהָעַם הַזֶּה לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי: יז לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא אֶל־יְהוּדָה וְאֶל כָּל־יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶת כָּל־הִרְעָה אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי עֲלֵיהֶם יַעַן דְּבַרְתִּי אֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ וְאֶקְרָא לָהֶם וְלֹא עָנוּ:

יח וּלְבֵית הַרְכָּבִים אָמַר יְרֵמְיָהוּ כֹה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם עַל־מִצְוַת יְהוֹנָדָב אָבִיכֶם וְתִשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְתַעֲשׂוּ כָּל אֲשֶׁר־צוּר אֶתְכֶם: יט לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־יִכָּרֵת אִישׁ לְיוֹנְדָב בֶּן־רֶכֶב עַמִּד לִפְנֵי כָל־הַיָּמִים: {פ}

איכה

הפטרת תרומה

ההפטרה מספרת על בניין הבית ע"י שלמה, שהוא המשך של המשכן האמור בפרשה. בפרשה נאמר שמטרת המשכן היא "ושכנתי בתוכם", וגם בהפטרה מבטיח ה' "ושכנתי בתוך בני ישראל"

כֹּה יִהְיֶה נֶתִן חֶכְמָה לְשִׁלְמֹה כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְלוֹ יְיָהִי שָׁלֹם בֵּין חֵירָם וּבֵין שִׁלְמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנֵיהֶם: כִּזְ וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שִׁלְמֹה מִסֵּמֶל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַמֶּסֶל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ: כח וַיִּשְׁלַחם לְבִנוֹנָה עֲשָׂרַת אֲלָפִים בְּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיֶה בִלְבָנוֹן שְׁנָיִם חֲדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאֲדִנִּירָם עַל־הַמֶּסֶל: {ס} כֹּט וַיְהִי לְשִׁלְמֹה שְׁבַע־עֶשְׂרִים אֶלֶף נִשָּׂא סָבֵל וּשְׁמָנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר: ל' לְבַד מִשְׂרֵי הַנֹּצְצִים לְשִׁלְמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמֶּלֶכָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרָדִים בָּעֵם הָעֲשִׂים בְּמִלְאָה: {ס}

לא וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וַיִּסְעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים וְקִרְוֹת לִיסֹד הַבַּיִת אֲבָנֵי גִזִּית: לב וַיִּפְסְלוּ בְנֵי שִׁלְמֹה וּבְנֵי חֵירָם וְהַגְבָּלִים וַיִּכְנוּ הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים לְבָנוֹת הַבַּיִת: {פ}

א וַיְהִי בְשָׂמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לָצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית בְּחֹדֶשׁ ז' הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ שִׁלְמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה: ב וַהֲבִית אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שִׁלְמֹה לַיהוָה שְׁשִׁים־אַמָּה אָרְכוֹ וְעֶשְׂרִים רְחָבוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ: ג וְהָאוֹלָם עַל־פְּנֵי הַיֵּכָל הַבַּיִת עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְכוֹ עַל־פְּנֵי רְחֹב הַבַּיִת עֶשֶׂר בְּאַמָּה רְחָבוֹ עַל־פְּנֵי הַבַּיִת: ד וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חֲלוֹנֵי שְׁקָפִים אֲטוּמִים: ה וַיָּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת יָצוּעַ (יִצְיַע) סָבִיב אֶת־קִירֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וּלְדָבָר וַיַּעַשׂ צִלְעוֹת סָבִיב: ו הַיָּצוּעַ (הַיִּצְיַע) הַתַּחְתּוֹנָה חֲמִשׁ בְּאַמָּה רְחָבָהּ וְהַתִּיכְנָה שֹׁשׁ בְּאַמָּה רְחָבָהּ וְהַשְׁלִישִׁית שֹׁשֶׁבַע בְּאַמָּה רְחָבָהּ כִּי מִגְרָעוֹת נֶתִן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבֵלְתִּי אֶחָז בְּקִירֹת־הַבַּיִת: ז וְהַבַּיִת בְּהִבְנָתוֹ אֲבָן־שִׁלְמֹה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבּוֹת וְהַגִּרְזָן כָּל־כְּלִי בְרָזָל לֹא־נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבְנָתוֹ: ח פֶּתַח הַצֵּלַע הַתִּיכְנָה אֶל־כַּתֵּף הַבַּיִת הַיְמָנִית וּבִלְוִלִים יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכְנָה וּמִן־הַתִּיכְנָה אֶל־הַשְּׁלִשִׁים: ט וַיָּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־הַבַּיִת גָּבִים וּשְׁדָרְת בְּאַרְזִים: י וַיָּבֶן אֶת־הַיָּצוּעַ (הַיִּצְיַע) עַל־כָּל־הַבַּיִת חֲמִשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחֵז אֶת־הַבַּיִת בְּעֲצֵי אֲרָזִים: {פ}

יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שִׁלְמֹה לֵאמֹר: יב הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בָּנָה אִם־תֵּלֶךְ בַּחֲקֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וְשִׁמְרַת אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לִלְכֹת בָּהֶם וְהִקְמַתִּי אֶת־דְּבָרִי אֲתָךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ: יג וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: {פ}

איכה

הפטרות תצוה

בפרקים האחרונים של ספר יחזקאל, יש רצף של נבואות שנאמרו ליחזקאל ארבע עשרה שנה אחרי החורבן, והן עוסקות בבניין הבית העתידי. בנבואתו רואה את עצמו יחזקאל בא אל ירושלים העתידית, ורואה את בניינה ואת הנהגותיה כאשר ה' שב אליה. ה' אומר לו לזכור את מראה הבית שהוא רואה וללמד את העם, כדי שיוכלו לבנותו מחדש אחרי התשובה והגאולה. הנבואה הזאת כוללת לא רק את מבנה הבית, אלא גם את הקרבנות שיובאו כדי לקדש אותו ואת המזבח החדש שיבנה. מדובר על קרבנות דומים מאד לקרבנות המלואים שזכרו בפרשת השבוע. לכן קוראים השבוע את ההפטרות הזאת. כך אנו מוצאים גם בגמ' (מנחות מה.): "מלואים הקריבו בימי עזרא בדרך שהקריבו בימי משה". אמנם, הגמ' דורשת את הדברים על פי אחד הפרקים הבאים ביחזקאל, אבל נראה שזאת גם כוונתו של הפרק הזה.

י אֶתְּה בֶן־אָדָם הִגַּד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבָּיִת וַיְכַלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וַיַּמְדְּדוּ אֶת־תִּכְנִיתִי: יא
וְאִם־נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ – צִוֵּיתִי הַבָּיִת וַיִּתְּכֹנְנוּ וַיִּמְוָצְאוּ וַיִּמְוָבְאוּ וְכָל־צִוְּרֵנוּ וְאֶת
כָּל־חֻקֵּינוּ וְכָל־צִוְּרֵנוּ וְכָל־תּוֹרֹתֵנוּ הַזֶּה אוֹתָם וְכָתַב לְעֵינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־צִוְּרֵנוּ
וְאֶת־כָּל־חֻקֵּינוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם:

יב זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת עַל־רֹאשׁ הָהָר כִּלְגָבִלָּו סָבִיב | סָבִיב קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הִנֵּה־זֹאת תּוֹרַת
הַבָּיִת:

יג וְאַלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֲמוֹת אֹמֶה וְטַפַּח וְחִיק הָאֹמֶה וְאֹמֶה־רֹחַב וּגְבוּלָה אֶל־שִׁפְתָהּ
סָבִיב זֵרֶת הָאֶחָד וְזֶה גֹב הַמִּזְבֵּחַ: יד וּמַחֲזִיק הָאֶרֶץ עַד־הָעֶזְרָה הַתְּחוֹתוֹנָה שְׁתֵּי אֲמוֹת
וְרֹחַב אֹמֶה אַחַת וּמִהָעֶזְרָה הַקְּטָנָה עַד־הָעֶזְרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אֲמוֹת וְרֹחַב הָאֹמֶה: טו
וְהַהֲרָאֵל אַרְבַּע אֲמוֹת וּמִהָאֲרָאֵל וְלַמַּעֲלָה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע: טז וְהָאֲרָאֵל שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה אֶרֶץ
בְּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה רֹחַב רְבֹעַ אֶל אַרְבַּעַת רִבְעֵי: יז וְהָעֶזְרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֶרֶץ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה
רֹחַב אֶל אַרְבַּעַת רִבְעֵי וְהַגְּבוּל סָבִיב אוֹתָהּ חֲצִי הָאֹמֶה וְהַחִיק־לָהּ אֹמֶה סָבִיב וּמַעֲלָתָהּ
פְּנוֹת קֳדָיִם:

יח וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי: יְהוָה אֱלֹהֵי חֻקֹּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַעֲשׂוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת עָלָיו
עוֹלָה וּלְזַרֵּק עָלָיו דָּם: יט וַנִּתֶּנָּה אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֵּרַע צִדּוֹק הַקְּרָבִים אֵלַי נָא
אֲדֹנָי יְהוָה לְשִׁרְתִּי פֶּר בֶּן־בֶּקֶר לְחֹטָאֵת: כ וְלִקְחַת מִדָּמָו וַנִּתֶּנָּה עַל־אַרְבַּע קְרָנוֹתָיו
וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחֹטָאֵת אוֹתוֹ וּכְפָרְתָהּ: כא וְלִקְחַת אֶת הַפֶּר
הַחֹטָאֵת וּשְׂרָפוּ בַּמִּפְקֵד הַבָּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: כב וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי תִקְרִיב שְׁעִיר־עִזִּים תְּמִים
לְחֹטָאֵת וְחֹטָאוֹ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כְּאֲשֶׁר חֹטָאוֹ בֶּפֶר: כג בְּכָל־יֹמָה מִחֹטָא תִקְרִיב פֶּר בֶּן־בֶּקֶר תְּמִים
וְאֵיל מִן־הָצֶאֱן תְּמִים: כד וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהָעֹלָה אוֹתָם
עָלָה לַיהוָה: כה שְׁבַעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׁעִיר־חֹטָאֵת לַיּוֹם וּפֶר בֶּן־בֶּקֶר וְאֵיל מִן־הָצֶאֱן תְּמִימִים
יַעֲשׂוּ: כו שְׁבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אוֹתוֹ וּמִלְאוּ יָיִד: כז וַיְכַלּוּ אֶת־הַיָּמִים {ס}
וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלֵמֵיכֶם וְרִצְאֵתִי
אֶתְכֶם נָאֻם אֲדֹנָי יְהוָה: {ס}

איכה

הפטרת כי תשא

אחאב מלך ישראל נשא לאשה את איזבל בת אתבעל מלך צידון. הוא הנהיג בישראל את עבודת הבעל, במקביל לעבודת ה'. כתוצאה מכך הזהיר אותו אליהו שהגשמים יפסקו ולא ירדו. הגשמים אכן נעצרו והרעב השתרר על הארץ. אליהו נחבא בינתיים ואיש לא ידע היכן הוא. ההפטרה כאן מתארת מה קרה בשנה השלישית של אותה בצורת, כאשר בא אליהו אל כל העם, הוכיח שה' הוא האלהים והשמיד את נביאי הבעל.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שמעשי אליהו כנגד הבעל מזכירים מאד את מעשי משה היוֹרֵד מן ההר ושוֹרֵף את העגל ומעניש את עובדיו.

[כאן מתחיל מנהג אשכנז ותימן] א וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֱלֹהֵיוֹ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לךְ הָרָאָה אֶל־אֲחָאָב וְאַתָּנָה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: ב וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵיוֹ לְהָרָאוֹת אֶל־אֲחָאָב וְהָרַעַב חָזַק בְּשָׂמְרוֹן:

ג וַיִּקְרָא אֲחָאָב אֶל־עַבְדָּיו וְאֶשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְעַבְדָּיו הָיָה יָרָא אֶת־יְהוָה מֵאָדָּם: ד וַיְהִי בַּהֲכָרִית אֵיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּלְחַ עַבְדָּיו מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחְבִּיֵּא חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמַּעֲרָה וְכָל־כֶּלֶם לֶחֶם וַיָּמִים: ה וַיֹּאמֶר אֲחָאָב אֶל־עַבְדָּיו לךְ בָּאָרֶץ אֶל־כָּל־מַעֲיָנֵי הַיָּמִים וְאֵל כָּל־הַנְּחָלִים אוּלֵי אֶמְצָא חֲצִיר וַנְּחִיָּה סוֹס וּפָרָד וְלֹא נִכְרִית מִהַבְּהֵמָה: ו וַיִּסְלְקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבֹר־בָּהּ אֲחָאָב הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבָדוֹ וְעַבְדָּיו הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ־אֶחָד לְבָדוֹ:

ז וַיְהִי עַבְדָּיו הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ וַהֲגָה אֱלֹהֵיוֹ לִקְרָאתוֹ וַיַּכְרֵהוּ וַיַּפֵּל עַל־פָּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֲתָה זֶה אֲדֹנִי אֱלֹהֵיוֹ: ח וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי לךְ אָמַר לְאֲדֹנִיךָ הִנֵּה אֱלֹהֵיוֹ: ט וַיֹּאמֶר מֶה חֲטָאתִי כִּי־אֲתָה נִתָּן אֶת־עַבְדְּךָ בִּיד־אֲחָאָב לְהַמִּיתִנִּי: י חִי וַיְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יִשְׁגֹּוּ וּמִמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־שָׁלַח אֲדֹנִי שָׁם לְבַקֵּשׁךְ וְאָמְרוּ אֵין וְהַשְׁבִּיעַ אֶת־הַמִּמְלָכָה וְאֶת־הַגֹּוֹי כִּי לֹא יִמְצָאָכָה: יא וְעַתָּה אֲתָה אָמַר לךְ אָמַר לְאֲדֹנִיךָ הִנֵּה אֱלֹהֵיוֹ: יב וְהִנֵּה אֲנִי אֵלֶךְ מֵאֲתָךְ וְרוּחַ יְהוָה אֵלֶיךָ עַל אֲשֶׁר לֹא־אָדַע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאֲחָאָב וְלֹא יִמְצָאָה וְהָרַגְנִי וְעַבְדְּךָ יָרָא אֶת־יְהוָה מִנְעָרִי: יג הֲלֹא־הִגַּדְתִּי לְאֲדֹנִי אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַּהֲרֹג אֵיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וְאֲחָאָב מִנְבִיאֵי יְהוָה מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמַּעֲרָה וְאֶכְלָכֶם לֶחֶם וַיָּמִים: יד וְעַתָּה אֲתָה אָמַר לךְ אָמַר לְאֲדֹנִיךָ הִנֵּה אֱלֹהֵיוֹ וְהָרַגְנִי: {ס} טו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵיוֹ חִי יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֶרְאֶה אֵלָיו: טז וַיֵּלֶךְ עַבְדָּיו לִקְרָאת אֲחָאָב וַיִּגְדְּלוּ וַיֵּלֶךְ אֲחָאָב לִקְרָאת אֱלֹהֵיוֹ:

יז וַיְהִי כִּרְאוֹת אֲחָאָב אֶת־אֱלֹהֵיוֹ וַיֹּאמֶר אֲחָאָב אֵלָיו הָאֲתָה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל: יח וַיֹּאמֶר לֹא עֲלִיתִי אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־אֲתָה וּבֵית אָבִיךָ בַּעֲזָבְכֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים: יט וְעַתָּה שָׁלַח קֶבֶץ אֵלַי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־הָרֶכֶתֶל וְאֶת־נְבִיאֵי הַבְּעָל אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְנְבִיאֵי הָאֱשֵׁרָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֲכָלִי שְׁלַחן אֵיזָבֵל:

[כאן מתחיל מנהג ספרד] כ וַיִּשְׁלַח אֲחָאָב בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ אֶת־הַנְּבִיאִים אֶל־הָרֶכֶתֶל: כא וַיִּגַּשׁ אֱלֹהֵיוֹ אֶל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל־שִׁנְתִּי הַסַּעֲפִים אִם־יְהוָה הָאֱלֹהִים לָכֵן אַחֲרָיו וְאִם־הַבְּעָל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא־עֲנוּ הָעָם אֹתוֹ דְּבָר: כב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵיוֹ אֶל־הָעָם אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא לַיהוָה לְבַדִּי וְנְבִיאֵי הַבְּעָל אַרְבַּע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים אִישׁ: כג וַיִּתְּנוּ־לָנוּ שָׁנִים פְּרִים וַיְבַחֲרוּ לָהֶם הַפֶּר הָאֶחָד וַיִּנְתְּנוּהוּ וַיִּשְׁמְנוּ עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא יִשְׁמֹו וְאֲנִי אַעֲשֶׂה וְאֶת־הַפֶּר הָאֶחָד וְנֹתַתִּי עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא אֲשִׁים: כד וַיִּקְרָאֲתָם בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם

איכה

וְאֵלֶּי אֶקְרָא בְּשֵׁם־יְהוָה וְיִהְיֶה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־יַעֲנֵנִי בְּאֵשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב הַדְּבָר:

כֹּה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לְנִבְיָאֵי הַבָּעַל בְּחִירוֹ לָכֵם הִפָּךְ הָאֶחָד וַעֲשׂוּ רֹאשׁוֹנָה כִּי אַתֶּם הָרַבִּים וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֵשׁ לֹא תִשְׂמֹנוּ: כֹּו וַיִּקְחוּ אֶת־הַפֶּה אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם־הַבָּעַל מִהַבְּקָר וְעַד־הַצֹּהָרִים לֹאמַר הַבָּעַל עֲנֵנוּ וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: כז וַיְהִי בַצֹּהָרִים וַיִּהְיֶה בָהֶם אֱלֹהֵינוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְּקוֹל־גְּדוֹל כִּי־אֱלֹהִים הוּא כִּי שִׁיחַ וְכִי־שִׁיג לוֹ וְכִי־דָרָךְ לוֹ אוֹלֵי יֶשֶׁן הוּא וַיִּקְץ: כח וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּטִים בְּחַרְבוֹת וּבְרַמְחִים עַד־שְׁפָר־דָּם עֲלֵיהֶם: כט וַיְהִי כַעֲבַר הַצֹּהָרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַאֲיִן־קוֹל וַאֲיִן־עֲנָה וַאֲיִן קוֹשֵׁב:

ל וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לְכָל־הָעָם גִּשּׁוּ אֵלַי וַיִּגְשׁוּ כָל־הָעָם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת־מִזְבֵּחַ יְהוָה הַהוּא: לא וַיִּקַּח אֱלֹהֵינוּ שְׁתֵּים עָשָׂר אַבְנִים כַּמִּסְפָּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו לֹאמֹר יִשְׂרָאֵל יְהִי שִׁמְךָ: לב וַיִּבְנֶה אֶת־הָאֲבָנִים מִזְבֵּחַ בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תַּעֲלָה כְּבֵית סֹאתִים זָרַע סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ: לג וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת־הַפֶּה וַיִּשֶׂם עַל־הָעֵצִים: לד וַיֹּאמֶר מֵלֵאוּ אַרְבָּעָה כִּדִּים מֵיָם וַיִּצְקוּ עַל־הַעֲלָה וְעַל־הָעֵצִים וַיֹּאמֶר שָׁנוּ וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שִׁלְשׁוּ וַיִּשְׁלְשׁוּ: לה וַיִּלְכוּ הַמֵּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וְגַם אֶת־הַתַּעֲלָה מִלֹּא־מֵיִם:

לו וַיְהִי | בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגֶּשׁ אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיאִי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וִישְׂרָאֵל הַיּוֹם וַיִּדַּע כִּי־אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֵנִי עַבְדְּךָ וּבַדְּבָרֶיךָ (וּבַדְּבָרֶיךָ) עֲשִׂיתִי אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: לז עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי וַיִּדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי־אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הַסִּבֵּת אֶת־לִבָּם אַחֲרֵנִית: לח וַתִּפֹּל אֶשׁ־יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הַעֲלָה וְאֶת־הָעֵצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הָעֶפֶר וְאֶת־הַמֵּיִם אֲשֶׁר־בַּתַּעֲלָה לַחֲכָה: לט וַיֵּרָא כָל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים: [כאן מַסְתִּיִּם מִנֶּהֱגָ אֲשַׁכְנֹז וּסְפָרָד] מ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לָהֶם תִּפְשׁוּ | אֶת־נְבִיאֵי הַבָּעַל אִישׁ אֶל־יִמְלָט מֵהֶם וַיִּתְּפֹשׂוּם וַיִּזְרְדוּם אֱלֹהֵינוּ אֶל־גִּנְחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם:

מא וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לְאַחֲבָב עֲלָה אָכַל וּשְׁתָּה כִּי־קוֹל הַמּוֹן הַגָּשָׁם: מב וַיַּעֲלָה אַחֲבָב לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת וְאֱלֹהֵינוּ עֲלָה אֶל־רֹאשׁ הַכְּרָמִל וַיִּגְהַר אֲרָצָה וַיִּשֶׂם פָּנָיו בֵּין בָּרְכּוֹ: מג וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָו עֲלָה־נָא הַבֵּט דְּרָרִיִּם וַיַּעֲלֵי וַיִּבֶט וַיֹּאמֶר אֵינִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֵׁב שִׁבַּע פְּעָמִים: מד וַיְהִי בַשְּׁבָעִית וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עַב קִטְנָה כְּכַף־אִישׁ עֲלָה מֵיָם וַיֹּאמֶר עֲלָה אָמֵר אֶל־אַחֲבָב אֶסֶר וְרָד וְלֹא יַעֲרֹכָה הַגָּשָׁם: מה וַיְהִי | עַד־כֹּה וְעַד־כֹּה וְהַשְׁמִימִם הַתִּקְדְּרוּ עֲבִים וְרוּחַ יְהוָה גָּשָׁם גְּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחֲבָב וַיֵּלֶךְ וַיִּרְעָאֵלָה: מו וַיִּדְּיְהוָה הַיְתָה אֶל־אֱלֹהֵינוּ וַיִּשְׁנֹס מִתְּנִיו וַיִּרְץ לִפְנֵי אַחֲבָב עַד־בְּאֲכָה וַיִּרְעָאֵלָה:

איכה

הפטרות ויקהל

ההפטרות עוסקות בעשיית המקדש וכלי המקדש בימי שלמה. בדומה לפרשתנו העוסקת בעשיית המשכן וכלי המשכן בימי משה.

גם נוסח הכתוב כאן מזכיר מאד את הנוסח האמור בפרשתנו, כפי שנבאר. וגם המבנה של הכלים הנוכרים כאן, והחומרים שמהם הם עשויים, הם כפי האמור בפרשתנו. אך במקדש הם גדולים יותר ורבים יותר, כפי שנבאר להלן.

[כאן מתחיל מנהג ספרד ותימן] יג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֹּר: יד בֶּן־אִשָּׁה אֱלֻמָּנָה הוּא מִמִּטָּה נִפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי תָרַשׁ נַחֲשֶׁת וַיְמַלֵּא אֶת־הַחֲכָמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדָּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בַּנְּחָשֶׁת וַיְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתּוֹ:

טו וַיַּצַּר אֶת־שֹׁנֵי הָעֲמוּדִים נְחֹשֶׁת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעֲמוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יֹסֵב אֶת־הָעֲמוּד הַשֵּׁנִי: טז וְשְׁתֵּי כְתָרֹת עָשָׂה לָתֵת עַל־רִאשֵׁי הָעֲמוּדִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יז שְׁבָכִים מַעֲשֵׂה שְׁבָכָה גְדֻלִּים מַעֲשֵׂה שְׂרָשְׁרוֹת לְכַתֵּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים שְׁבָעָה לְכַתֵּרֹת הָאֶחָת וְשְׁבָעָה לְכַתֵּרֹת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעֲמוּדִים וְשֹׁנֵי טוּרִים סָבִיב עַל־הַשְּׁבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־הַכְּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָרִמּוֹנִים וְכֵן עָשָׂה לְכַתֵּרֹת הַשֵּׁנִית: יט וְכַתֵּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשֶׁן בְּאוֹלָם אַרְבַּע אַמּוֹת: כ וְכַתֵּרֹת עַל־שְׁנֵי הָעֲמוּדִים גַּם־מִמַּעַל מְלַעֲמַת הַבֵּטָן אֲשֶׁר לַעֲבֹר שִׁבְכָה (הַשְּׁבָכָה) וְהָרִמּוֹנִים מְאֻתָּיִם טוּרִים סָבִיב עַל הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: כא וַיִּקַּם אֶת־הָעֲמֻדִים לְאֵלֶם הַהֵיכָל וַיִּקַּם אֶת־הָעֲמוּד הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יָכִין וַיִּקַּם אֶת־הָעֲמוּד הַשְּׂמָאלִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בְּעֵז: כב וְעַל רֹאשׁ הָעֲמוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשֶׁן וְתַתָּם מְלֻאכֶת הָעֲמוּדִים: [כאן מסתיים מנהג תימן]

כג וַיַּעַשׂ אֶת־הַיָּם מוֹצָק עֹשֶׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּלָתוֹ עַד־שְׁפָלָתוֹ עָגֹל א סָבִיב וְחֲמֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹה (וְקוֹ) שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יֹסֵב אֹתוֹ סָבִיב: כד וּפְקָעִים מִתַּחַת לִשְׁפָלָתוֹ א סָבִיב סָבְבִים אֹתוֹ עֹשֶׂר בְּאַמָּה מִקְפִּים אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בִּיצְקָתוֹ: כה עֹמֵד עַל־שְׁנֵי עֹשֶׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים א צֹפֹנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים א יָמָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים א פָּנִים נֹגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מְלַמְעָלָה וְכָל־אַחֲרֵיהֶם בֵּיתָה: כו וְעַבְדּוֹ טָפַח וּשְׁפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שִׁפְת־כֹּס פָּרַח שׁוֹשֶׁן אֲלֵפִים בֵּית יָכִיל: {פ} [כאן מסתיים מנהג ספרד]

כז וַיַּעַשׂ אֶת־הַמִּכְנוֹת עֹשֶׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע בְּאַמָּה אָרֶךְ הַמִּכְנוֹה הָאֶחָת וְאַרְבַּע בְּאַמָּה רָחֵבָה וְשֹׁלֵשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתָה: כח וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּכְנוֹה מִסְגֶּרֶת לָהֶם וּמִסְגֶּרֶת בֵּין הַשְּׁלָבִים: כט וְעַל־הַמִּסְגְּרוֹת אֲשֶׁר א בֵּין הַשְּׁלָבִים אֲרִיֹּת א בָּקָר וְכִרְוָבִים וְעַל־הַשְּׁלָבִים כֵּן מִמַּעַל וּמִתַּחַת לְאֲרִיֹּת וּלְבָקָר לִיּוֹת מַעֲשֵׂה מוֹרֵד: ל וְאַרְבַּעַת אֹפְנֵי נְחֹשֶׁת לַמִּכְנוֹה הָאֶחָת וְסָרְנֵי נְחֹשֶׁת וְאַרְבַּעַת פְּעֻמָּתָיו כְּתַפֵּת לָהֶם מִתַּחַת לְכִיר הַכְּתָפוֹת יִצְלוֹת מַעֲבָר אִישׁ לִיּוֹת: לא וְאִפְרֹה מִבֵּית לְכַתֵּרֹת וּמַעֲלָה בְּאַמָּה וּפִיָּה עָגֹל מַעֲשֵׂה כֵּן אַמָּה וְחָצִי הָאֶמָּה וְגַם־עַל־פִּיָּה מְקַלְעוֹת וּמִסְגֶּרֶתֵיהֶם מְרַבְּעוֹת לֹא עָגֻלוֹת: לב וְאַרְבַּעַת הָאֹפְנִים לְמִתַּחַת לַמִּסְגְּרוֹת וְיָדוֹת הָאֹפְנִים בַּמִּכְנוֹה וְקוֹמַת הָאֹפֶן הָאֶחָד אַמָּה וְחָצִי הָאֶמָּה: לג וּמַעֲשֵׂה הָאֹפְנִים כְּמַעֲשֵׂה אֹפֶן הַמִּרְכָּבָה יְדוֹתֶם וְגִבֵּיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם וְחֻשְׁרֵיהֶם הִכָּל מוֹצָק: לד וְאַרְבַּעַת כְּתָפוֹת אֵל אַרְבַּע פְּלוֹת הַמִּכְנוֹה הָאֶחָת מִן־הַמִּכְנוֹה כְּתַפִּיָּה: לה וּבְרֹאשׁ הַמִּכְנוֹה חָצִי הָאֶמָּה קוֹמָה עָגֹל א סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמִּכְנוֹה יְדִיתָהּ וּמִסְגֶּרֶתֵיהָ מִמֶּנָּה: לו וַיִּפְתַּח עַל־הַלְחָל דִּיתָהּ וְעַל וּמִסְגֶּרֶתֵיהָ (מִסְגֶּרֶתֵיהָ) כְּרֹבִים אֲרִיֹּת וְתַמָּרֹת כְּמַעֲרֵאִישׁ לִיּוֹת סָבִיב: לו כְּזֹאת עָשָׂה אֶת עֹשֶׂר הַמִּכְנוֹת מוֹצָק אֶחָד מִדָּה אֶחָת קָצֵב אֶחָד לְכָל־הֵנָּה: {ס}

לה וַיַּעַשׂ עֹשְׂרָה כִּירֹת נְחֹשֶׁת אַרְבַּעִים בֵּית יָכִיל א הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בְּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל־הַמִּכְנוֹה הָאֶחָת לַעֲשֹׂר הַמִּכְנוֹת: לו וַיִּתֵּן אֶת־הַמִּכְנוֹת חֲמֵשׁ עַל־כְּתָף הַבַּיִת מִיָּמִין וְחֲמֵשׁ עַל־כְּתָף הַבַּיִת מִשְׂמָאלוֹ וְאֶת־הַיָּם וְתָן מִלְּתַף הַבַּיִת הַיְמָנִית קִדְמָה מִמּוֹל נֹגֵב: {ס}

איכה

[כאן מתחיל מנהג אשכנז] מ וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת־הַכִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרְקוֹת וַיַּכֵּל חִירָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה: מֵא עַמִּדִּים שְׁנָיִם וְגִלְת הַכְּתָרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתֵּי וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתֵּי לַכֹּסֹּת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַכְּתָרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים: מֵב וְאֶת־הָרַמְנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לְשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רַמְנִים לְשִׁבְכָה הָאֶחָת לַכֹּסֹּת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַכְּתָרֶת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים: מֵג וְאֶת־הַמְּכָנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּירוֹת עָשָׂה עַל־הַמְּכָנוֹת: מֵד וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבֶּקֶר שְׁנַיִם־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם: מֵה וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרְקוֹת וְאֶת־כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה (הָאֵלֶּה) אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נְחֹשֶׁת מִמֶּרֶט: מֵו בְּכֶכֶר הִירְדָן יֵצְאֻם הַמֶּלֶךְ בְּמַעְבָּה הָאֲדָמָה בֵּין סָכוֹת וּבֵין צָרְתָן: מֶז וַיָּנַח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מִרֵּב מֵאֵד מֵאֵד לֹא נִחָקָר מִשְׁקָל הַנְּחֹשֶׁת:

מח וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבְּחַ הַזָּהָב וְאֶת־הַשְּׁלֵחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב: מט וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת חֲמֵשׁ מִיָּמִין וְחֲמֵשׁ מִשְּׁמָאוֹל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוֹר וְהַפֹּרַח וְהַנֶּרֶת וְהַמִּלְקָחִים זָהָב: נו וְהַסָּפוֹת וְהַמִּזְמָרוֹת וְהַמִּזְרְקוֹת וְהַכָּפוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוֹר וְהַפִּתּוֹת לְדִלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לְדִלְתֵי הַבַּיִת לְהִיכֹל זָהָב: {פ}

איכה

הפטרות פקודי

פרשתנו מסכמת את מעשה המשכן, ומתארת את אשר קרה כאשר נשלמה המלאכה. כך גם הפרק הזה מתאר את סיום מעשה המקדש בימי שלמה. פסוקים רבים בהפטרות מזכירים, הן בלשונם והן בתכנם, את האמור בפרשתנו, כפי שנפרש.

[כאן מתחיל מנהג ספרד ותימן] מַיַעֲשׁ חֵירוֹם אֶת־הַכִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרְקוֹת וַיְכַל חֵירוֹם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה: מֵא עֲמָדִים שְׁנָיִם וְגִלְתֵּי הַכְּתֹרֶת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים שְׁתֵּי וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתֵּי לְכֹסֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלְוֹת הַכְּתֹרֶת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים: מִב וְאֶת־הָרִמָּנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לְשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רִמָּנִים לְשִׁבְכָה הָאֶחָת לְכֹסֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלְוֹת הַכְּתֹרֶת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעֲמוּדִים: מִג וְאֶת־הַמְּכָנוֹת עֶשֶׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרֶת עֶשְׂרֵה עַל־הַמְּכָנוֹת: מִד וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַבֶּקֶר שְׁנַיִם־עֶשֶׂר תַּחַת הַיָּם: מִה מֵה וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרְקוֹת וְאֶת־כָּל־הַכְּלִים הָאֵלֶּה (הָאֵלֶּה) אֲשֶׁר עָשָׂה חֵירוֹם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נְחֹשֶׁת מִמָּרֹט: מו בְּכֹךְ הִירְדָן יֵצֵא הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבָה הָאֲדָמָה בֵּין סָכוֹת וּבֵין צָרְתָן: מז וַיֵּנַח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכְּלִים מִרַב מְאֹד מְאֹד לֹא נִחְקֹר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת:

מח וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכְּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֵת מִזְבְּחֵי הַזָּהָב וְאֶת־הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר עָלָיו לַחֵם הַפָּנִים זָהָב: מט וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת חֲמִשׁ מִיָּמִין וְחֲמִשׁ מִשְּׂמָאל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוֹר וְהַפָּרֹחַ וְהַנִּנֹּת וְהַמְּלָקִים זָהָב: נ וְהַסִּפּוֹת וְהַמִּזְמָרוֹת וְהַמִּזְרְקוֹת וְהַכִּפּוֹת וְהַמַּחֲתוֹת זָהָב סָגוֹר וְהַפְּתוֹת לְדִלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים לְדִלְתֵי הַבַּיִת לְהִיכַל זָהָב: {פ}[כאן מסתיים מנהג ספרד ותימן]

[כאן מתחיל מנהג אשכנז] נא וּתְשַׁלֵּם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קֹדֶשׁ יְיָ דָּדָד אֲבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכְּלִים נָתַן בְּאֲצָרוֹת בֵּית יְהוָה: {פ} א אֲזָ יְהִי־הָיָה שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְיֹושֵׁלֶם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן: ב וַיִּקְהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּיָּרֵחַ הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא הַתְּדֹשׁ הַשְּׂבִיעִי: ג וַיָּבֵאוּ כָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאֲרוֹן: ד וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֵהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם: ה וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלָיו אֵת לִפְנֵי הָאֲרוֹן מִזְבָּחִים צֶאֱן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנֹ מִרַב:

ו וַיָּבֵאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶל־תַּחַת כְּנָפֵי הַכְּרוּבִים: ז כִּי הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים כְּנָפִים אֶל־מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאֲרוֹן וְעַל־בְּדָיו מִלְמַעְלָה: ח וַיֵּאָרְכוּ הַבָּדִים וַיֵּרָאוּ רֹאשֵׁי הַבָּדִים מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט אֵין בְּאֲרוֹן רֶק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָלִים אֲשֶׁר הִנֵּחַ שָׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

י וַיְהִי בְצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וְהָעָם מֵלֵא אֶת־בֵּית יְהוָה: יא וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשִׁרֵת מִפְּנֵי הָעָם כִּי־מֵלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה: {פ}

יב אֲזָ אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אֱמֹר לְשֹׁכֵן בְּעֶרְפְּלִי: יג בְּנֵה בְנִיתִי בֵּית זָבֹל לָךְ מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים:

איכה

יד וַיִּסֹּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבָּרֶךְ אֶת כָּל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֹהֵל יִשְׂרָאֵל עֲמָד: טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ
 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דֹּד אָבִי וּבִידוֹ מָלֵא לֵאמֹר: טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי
 אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בַחֲרֹתִי בְעִיר מִכָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לַיהוָה שְׁמִי
 שָׁם וְאֶבְחַר בְּדוֹד לַיהוָה עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לֵבָב דֹּד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דֹּד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לִבְבִּי לִבְנוֹת בַּיִת לַשֵּׁם הִטִּיבֹת
 כִּי הָיָה עִם־לִבְבִּי: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶה הִיצָא מִחֻלְצִיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת
 לַשֵּׁמִי: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דְּבָרָו אֲשֶׁר דִּבֶּר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאָשֵׁב אֶל־כֶּסֶּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה וְאֶבְנֶה הַבַּיִת לַשֵּׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כא וְאֲשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאַרְוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית
 יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אַבְתְּיָנוּ בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: {ס}

איכה

הפטרות ויקרא

בנבואה זו מוכיח ישעיהו את העם על כך שה' בחר בהם אבל הם לא עבדו אותו ולא הקריבו לו קרבנות, ומוכיח להם שה' הוא האלהים. עם זאת, הוא מבשר שה' סולח לישראל, מוחה את פשעיהם וגואל אותם. ההפטרות נקראות בשבת זו, משום שמדובר בה על קרבנות. ישעיהו מוכיח את העם על שחזלו להקריב קרבנות לה'.

כא עס־זו יצ־רתי לִי תה־לתי יספרו: {ס}

כב ולא־אתי קראת יע־קב כי־יגעתי בי ישראל: כג לא־הביאת לי שֶׁה על־תיך וזב־חִיך לא כב־דתי לא העב־דתיך במנ־חָה ולא הוגעתיך בלב־נָה: כד לא־קִנִּית לי בִּכְסֶף קִנְיָה וחִלֵּב זב־חִיך לא הרוֹיִתִנִי אֶךְ העב־דִּתִּנִי בְּחִטָּאוֹתֶיךָ הוגעתי בַּעֲוֹנוֹתֶיךָ: כה אֲנִי אֲנִי הוּא מִחָה פִּשְׁעֶיךָ לַמַּעַן וְחִטָּאוֹתֶיךָ לא אֶזְכֶּר: כו הִזְכִּירִנִי נִשְׁפָּטָה יַחַד סֵפֶר אֶתָּה לַמַּעַן תִּצְדָּק: כז אֲבִיר הָרָאשׁוֹן חֲטָא וּמִלִּיצִיךָ פָּשְׁעוּ בִּי: כח וְאַחֲלִל שָׁרִי קָדָשׁ וְאַתָּנָה לַחֲרָם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לַגְּדוּפִים: {פ}

א ועתה שמע יע־קב עב־די וישראל בְּחִרְתִּי בו: ב כֹּה־אָמַר יְהוָה עֲשֹׂךְ וְיִצְרָךְ מִבְּטָן יַעֲזָרְךָ אֶל־תִּירָא עב־די יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִרְתִּי בו: ג כי אֶצַּק־מִים עַל־צִמָּא וְנָזִלִים עַל־יְבִשָּׁה אֶצַּק רוּחִי עַל־זֶרְעֶךָ וּבְרִכְתִּי עַל־צִאֲצָאֶיךָ: ד וְצִמְחוּ בְּבֵין חֲצִיר כְּעֶרְבִים עַל־יְבִלִי־מִים: ה זֶה יֹאמֶר לִיהוָה אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה: {פ}

ו כֹּה־אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגָאֵלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רָאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבְלַעֲדִי אֵין אֱלֹהִים: [כאן מִסְתִּיִּים מִנְּהַג תִּימָן] ז וּמִי־כְמוֹנִי יִקְרָא וְיִגִּידָה וְיַעֲרֹכָה לִי מִשׁוּמֵי עַם־עוֹלָם וְאַתִּיזוֹת וְאַשֶּׁר תִּבְאֵנָה יִגִּידוּ לִמוֹ: ח אֶל־תִּפְחָדוּ וְאַל־תִּרְאוּ הֲלֹא מֵאָז הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגְדְּתִי וְאַתֶּם עַדִּי הִישׁ אֱלֹהִים מִבְלַעֲדִי וְאֵין צוּר בִּלְיָדְעִתִּי: ט יִצְרִי־פֶסֶל כָּלֵם תִּהְיוּ וְחִמּוּדֵיהֶם בִּלְיִוְעִילוֹ וְעִדֵּיהֶם הִמָּה בִּלְיִרְאוֹ וּבִלְיָדְעוֹ לַמַּעַן יִבְשׁוּ: י מִי־יִצֹר אֵל וְפֶסֶל נֹסֶךְ לְבִלְתִּי הוֹעִיל: יא הֵן כֹּל־חֲבֵרָיו יִבְשׁוּ וְחֲרָשִׁים הִמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כָּלֵם יַעֲמְדוּ וּפְחָדוֹ יִבְשׁוּ יַחַד: יב חֲרָשׁ בְּרָזֶל מַעֲצָד וּפַעַל בְּפָחִים וּבִמְקַבּוֹת יִצְרָהוּ וְיַפְעֵלֵהוּ בְּזִרְעוֹ כֹּחַ גַּם־רַעֲב וְאֵין כֹּחַ לֹא־שִׁתָּה מִים וְיִיעֶף: יג חֲרָשׁ עֲצִים נֹטֶה קוֹ וְתִאֲרָהוּ בְּשֹׂרֵד יַעֲשֶׂהוּ בִּמְקַצְעוֹת וּבִמְחוּגָה יִתְאָרָהוּ וְיַעֲשֶׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתַפְאֶרֶת אָדָם לְשִׁבְתִּי בֵּית: יד לִכְרֹת־לוֹ אֲרָזִים וְיִקַּח תִּרְזָה וְאַלּוֹן וְיִאֲמֹץ־לוֹ בַּעֲצֵי־יַעַר נָטַע אֲרֵן וְגִשְׁם יִגְדֵּל: טו וְהִיָּה לְאָדָם לְבָעַר וְיִקַּח מֵהֶם וְיִחֶם אֶף־יִשְׁיֵק וְאָפָה לָחֶם אֶף־יַפְעֵל־אֵל וְיִשְׁתַּחֲוֶה עֲשֶׂהוּ פֶסֶל וְיִסְגְּדוּ־לָמוֹ: טז חֲצִיֹן שָׂרָף בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־חֲצִיֹן בְּשֹׂר יֹאכֵל יִצְלָה צֵלִי וְיִשְׁבָּע אֶף־יֶחֱם וְיֹאמֶר הֲאֵךְ חֲמוּתִי רָאִיתִי אִוֹר: יז וּשְׂאֲרֵיתוֹ לֹאֵל עֲשֶׂה לְפִסְלוֹ יִסְגּוּד־ (יִסְגְּד־) לוֹ וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו וְיֹאמֶר הַצִּילִנִי כִּי אֵלִי אָתָּה: יח לֹא יִדְעוּ וְלֹא יֵבִינוּ כִּי טַח מִרְאוֹת גְּיוֹנֵיהֶם מִהַשְׁכִּיל לְבָתָּם: יט וְלֹא־יִשְׁיֵב אֶל־לְבָוֹ וְלֹא יַדַּעַת וְלֹא־תִבּוֹנֶה לֵאמֹר חֲצִיֹן שָׂרָפְתִּי בְּמוֹ־אֵשׁ וְאֶף אִפִּיתִי עַל־גִּחְלִיו לָחֶם אֲצִלָּה בְּשֹׂר וְאֶכֶל וְיִתְרוֹ לְתוֹעֵבָה אַעֲשֶׂה לְבָלֹל עַץ אֶסְגּוּד: כ רַעְיָה אֶפְרָיִם הוֹתֵל הִטָּהוּ וְלֹא־יִצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמֶר הֲלוֹא שָׂקָר בִּימִינִי: {ס}

כא זכ־רָאֵלָה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי עַבְדִּי־אָתָּה יִצְרָתִיךָ עַבְד־לִי אָתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְשָׁנִי: כב מִחִיתִי כָעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנָן חִטָּאוֹתֶיךָ שׁוֹבָה אֵלַי כִּי גִאֲלִיתִיךָ: כג רָנָה שְׁמִים כִּי־עֲשֶׂהָ יְהוָה הֲרִיעוּ תַחְתִּיזוֹת אֶרֶץ פָּצְחוּ הָרִים רָנָה יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ כִּי־גָאֵל יְהוָה יַעֲקֹב וּבִי־יִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר: {ס}

איכה

הפטרת צו

הנביא ירמיהו חי בסוף ימי הבית הראשון. הנבואה הזאת היא חלק מסדרת נבואות של ירמיהו המוכיחות את העם על חטאיהם, ובעיקר על העבודה הזרה, ומנבאות שהחורבן עומד לבוא, כעונש על חטאי ישראל. ההפטרה נקראת (לעיתים נדירות מאד) בשבת צו, כי הפסוקים הראשונים שלה עוסקים בקרבנות, ומלמדים שאין טעם בקרבנות אם לא מקיימים את כל מצוות ה'.

כא כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספו על־זבחיכם ואכלו בשר: כב פ' לא־דברתי את־אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא (הוציא) אותם מארץ מצרים על־דברי עולה וזבח: כג פ' אם־את־הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו־לי לעם והלכתם בכל־הדרך אשר אצוה אתכם למען ייטב לכם: כד ולא שמעו ולא־הטו את־אזנם וילכו במעצות בשררות לבם הרע ויהיו לאחור ולא לפנים: כה למן־היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד היום הזה ואשלח אליכם את־כל־עבדי הנביאים ום השגם ושלח: כו ולוא שמעו אלי ולא הטו את־אזנם ויקשו את־ערפם הרעו מאבותם:

כז ודברתי אליהם את־כל־הדברים האלה ולא ישמעו אליה וקראת אליהם ולא יענוה: כח ואמרתי אליהם זה הגוי אשר לוא־שמעו בקולי יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפיהם: {ס} [כאן מסתיים מנהג תימן]

כט גזי נזר וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאֵי עַל־שִׁפְטֵימָּה כִּי מָאֵס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת־דָּוָר עֲבָרְתוֹ: ל כִּי־עָשָׂה בְּנִי־יְהוּדָה הִרְעָה בְּעֵינֵי נָאִם־יְהוָה שְׁמוֹ שְׁקוּצִיָּהם בְּבֵית אֲשֶׁר־נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו לְטִמְאוֹ: לא וּבָזוּ בָמוֹת הַתִּפְתָּ אֲשֶׁר בָּגִיא בְּנֵהֶם לְשַׂרְף אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בָּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל־לְבִי: {פ}

לב לֹא־הָיָה יָמִים בָּאִים נָאִם־יְהוָה וְלֹא־יֵאמָר עוֹד הַתִּפְתָּ וְגִיָּא בְּנֵהֶם כִּי אִם־גִּיָּא הַהֲרָגָה וְקִבְּרוּ בַתִּפְתָּ מֵאֵין מְקוֹם: לג וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֵמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחְרִיד: לד וְהִשְׁבֵּיתִי מַעְרִי יְהוּדָה וּמַחְצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה כִּי לַחֲרֻבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ:

א בַּעֲת הַהִיא נָאִם־יְהוָה וַיִּצְאוּ (יוצאו) אֶת־עַצְמוֹת מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־עַצְמוֹת־שָׂרָיו וְאֶת־עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת ׀ עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי־יְרוּשָׁלַם מִקְבְּרֵיהֶם: ב וּשְׁטוּחִים לְשִׁמְשׁ וְלִיָּרֵחַ וְלִכֹּל ׀ צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֶהְיֶה וְאֲשֶׁר עֲבָדוּם וְאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וְאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדָמָן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יְהוּ: ג וּבִבְחַר מוֹת מַחֲיִים לְכָל הַשְּׂאִרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרַעָה הַזֹּאת בְּכָל־הַמְּקוֹמֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדְחִיתִים שָׁם נָאִם יְהוה צבאות: {ס}

כב כה אמר יהוה אל־יתהלל חכם בחכמתו ואל־יתהלל הגבור בגבורתו אל־יתהלל עשיר בעשרו: כג פ' אם־בזאת יתהלל המתהלל השכל־יידע אותי כ' אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כִּי־בִּאֲלֵה סִפְצִיתִי נָאִם־יְהוה: {ס}

איכה

הפטרת שמיני

אֲרוֹן ה' הוצא מן המשכן בשילה למלחמה עם פלשתים, ושם נפל בשבי הפלשתים. כשהחזירו הפלשתים את הארון לישראל, הובא הארון אל בית אביננד אשר בגבעה. שם ישב הארון עשרים שנה. (שמואל א ז א).

אחרי שמלך דוד, כבש את ירושלים וקבע בה את משכנו, בקש דוד להעלות את ארון ה' אל ירושלים, ומאוחר יותר – לבנות בית לשם ה'. בכך עוסק הפרק הזה.

הפטרה זו נקראת בשבת זו, משום שהאירועים המוזכרים בה מזכירים מאד את פרשת השבוע. בעיצומו של יום שמחה שבו נאספים כל ישראל לראות בכבוד ה', אחד מבכירי הנגשים אל ה' קרב מדי אל ה' וה' הורג אותו.

ביטויים רבים בהפטרה מוכיחים שהפרק נוסח בכוונה כך שיזכיר את פרשת שמיני. הוזכר כאן שאחרי העבודה דוד ברח את העם בשם ה'. העם שמחים ורנים. ואפילו האיש שמוזכר בהפטרה שמו אביננד. שם המכיל את השמות נדב ואביהוא.

ספר שמואל הוא ספר של החלפת שושלות. בית עלי חרב כשנפל הארון בשבי. כשחזר בית עלי, שמואל נעשה מנהיג ובית אביננד נעשו שומרי הארון. לא במקרה שמו אביננד ולא במקרה שם בנו אלעזר. ואפשר אף שלא במקרה שם האיש שלפניהם הוא יהושע. בית אביננד, כאהרן אבי נדב או כנדב ואביהוא, הוא שהתמנה לשמור את הארון. וקדשו את אלעזר בנו, ששמו כאלעזר בן אהרן. אבל כשדוד העלה את ארון ה' מוזכר אביננד ששמו כשם נדב ואביהוא, אבל אלעזר לא נזכר. שני בנים אחרים של אביננד לקחו את הארון. הם לא נשאו אותו בכתף כי אינם כהנים ואינם לויים. לכן הם הרכיבו אותו על עגלה חדשה כמו העגלה שהביאה אותו משה פלשתים. אביננד ששמו נושא את שם נדב ואביהוא הוא זר, כמו האש הזרה שהביאו נדב ואביהוא. בספר שמואל התעלה שבט בנימין, שאול מלך ואביננד שמר על הארון. דוד אינו רוצה לשלוח יד בבני בנימין והוא מחכה שה' הוא שיעביר אותם מתפקידם. לכן גם כאן דוד עדין לא מוצא כח להוציא את הארון מידי בני אביננד שהחזיקו בו עשרים שנה. הוא לא שולח אליהם את ידו, אבל עזה שולח את ידו. בשליחת יד זו – גם בית אביננד אבדו את מעמדם. ואז הביא דוד תחתיהם את אלה שיכולים לשאת אותו בכתף. הכהנים והלויים שבו למקומם, ועוד באותה פרשה מסביר דוד למיכל מדוע הדיח ה' את בית שאול ומנה תחתיו את בית דוד. זו פרשה של בחירת משפחה נכונה והדחת משפחה לא נכונה. עוד באותה פרשה שלח ה' ביד נתן הבטחה לדוד שיעשה לו בית.

הארון לא נשא בכתף כי נושאו היו זרים. כנדב ואביהוא שהביאו אש זרה.

הפרשה הזאת מזכירה לכל ארכה את פרשת נדב ואביהוא בדברים רבים. וזה אחד מהם.

לכן דרשו חכמים שדוד נענש על שלא הביא את הראויים לכך לשאת את הארון.

א וַיִּסֹּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בְּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶיךָ: ב וַיִּלֶּךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אַחֲרָיו מִבְּעֵלִי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם יְהוָה צִבְאוֹת יֵשֵׁב הַכְּרֻבִּים עָלָיו: ג וַיֵּרָכְבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֹלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהּוּ מִבֵּית אֲבִינֵדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וַעֲזָאוּ וַאֲחִיו בְּנֵי אֲבִינֵדָב נְהָגִים אֶת־הָעֲגֹלָה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׁאַהּוּ מִבֵּית אֲבִינֵדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה גַם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַאֲחִיו הָלַךְ לִפְנֵי הָאֲרוֹן: ה וַדָּוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֵצִי בְּרוֹנָשִׁים וּבְכַנָּרוֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצְלִים:

ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרָר נֶכֶן וַיִּשְׁלַח עֲזָה אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזֵ בָּוֹ כִּי שָׁמָּה הִבָּקֵר: ז וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּעֲזָה וַיִּכֶּהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשָּׁל יָמֹת שָׁם גַּם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחֲרֹאֲף לְדָוִד עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמָקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

ט וַיֵּרָא דָּוִד אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה: י וְלֹא־אָבֶה דָּוִד לְהִסִּיר אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן יְהוָה עַל־עֵיר דָּוִד וַיִּטְהַר דָּוִד בֵּית עֶבֶד־אָדָם הַגָּתִי: יא וַיִּשָּׁבֶ אֲרוֹן יְהוָה בֵּית עֶבֶד אָדָם הַגָּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶת־עֶבֶד אָדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ:

יב וַיָּגֵד לְמַלְךְ דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית עֶבֶד אָדָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּעֵבֶר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אָדָם עֵיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה: יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נָשָׂאִי אֲרוֹן־יְהוָה שְׁשֶׁה צָעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: יד וַדָּוִד מְכַרֵּךְ בְּכָל־עַז לִפְנֵי יְהוָה וַדָּוִד חָגָר אֶפֻּד בָּד: טו וַדָּוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן יְהוָה בְּתִרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז

איכה

והיה ארון יהוה בא עיר דוד ומיכל בת-שאול נשקפה | בעד החלון ותרא את-המלך דוד מפגז ומכרכר לפני יהוה ותבז לו בלבה: יז ויבאו את-ארון יהוה ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה-לו דוד ויעל דוד עלות לפני יהוה ושלמים: יח ויכל דוד מהעלות העולה והשלמים ויברך את-העם בשם יהוה צבאות: יט ויחלק לכל-העם לכל-המון ישראל למאיש ועד-אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וילך כל-העם איש לביתו: [כאן מסתיים מנהג ספרד]

כ וישב דוד לברך את-ביתו {ס} ותצא מיכל בת-שאול לקראת דוד ותאמר מה-נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים: כא ויאמר דוד אל-מיכל לפני יהוה אשר בחר-בי מאביר ומפל-ביתו לצות אתי נגיד על-עם יהוה על-ישראל ושחקתי לפני יהוה: כב ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם-האמהות אשר אמרת עמם אכבדה: כג ולמיכל בת-שאול לא-היה לה ילד עד יום מותה: {פ}

א ויהי כשישב המלך בביתו ויהוה הניח-לו מסביב מפל-איביו: ב ויאמר המלך אל-נתן הנביא ראה זא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך היריעה: ג ויאמר נתן אל-המלך כל אשר בלבבך לך עשה כי יהוה עמך: [כאן מסתיים מנהג תימן]

ד ויהי בלילה ההוא {ס} ויהי דבר-יהוה אל-נתן לאמר: ה לך ואמרת אל-עבדי אל-דוד {ס} כה אמר יהוה האתה תבנה-לי בית לשבת: ו כי לא ישבתי בבית למיזם העלתי את-בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך באהל ובמשכן: ז בכל אשר-התהלכתי בכל-בני ישראל הדבר דברתי את-אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את-עמי את-ישראל לאמר למה לא-בניתם לי בית ארזים: ח ועתה כה-תאמר לעבדי לדוד כה אמר יהוה צבאות אני לקחתיו מן-הכנה מאחר הצאן להיות נגיד על-עמי על-ישראל: ט ואהיה עמך בכל אשר תלכת ואכרתה את-כל-איביר מפניך ועשיתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ: י ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז עוד ולא-יסיפו בני-עולה לענותו כאשר בראשונה: יא ולמן-היום אשר צויתי שפטים על-עמי ישראל והניחתי לך מפל-איביר והגיד לך יהוה כי-בית יעשה-לך יהוה: יב כי | ימלאו ימיר ושכבת את-אבתיך והקימתי את-זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והקינתי את-ממלכתו: יג הוא יבנה-בית לשמי וכננתי את-כסא ממלכתו עד-עולם: יד אני אהיה-לו לאב והוא יהיה-לי לבן אשר בהעלותו והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם: טו וחסדי לא-יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך: טז ונאמן ביתך וממלכתך עד-עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד-עולם: יז ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל-דוד: {פ}

איכה

הפטרת תזריע

ההפטרה הזאת נקראת בשבת זו כי היא עוסקת בצרעתו של נעמן, וגם הפרשה עוסקת בצרעת.

ההפטרה מלמדת שהמצורע הגוי הולך אל הנביא, בדומה למה שכתוב בפרשה שהמצורע הולך אל הכהן.

ההפטרה מספרת על נעמן הגאה, הלוקה בצרעת, שסובר שארם גדולים מישראל ושאנשי הממשל גדולים מהנביאים, והנביאים צריכים לשרתם. נעמן מתרפא מצרעתו תוך כדי שהוא לומד שארץ ישראל קדושה מכל הארצות ואיש הצבא הוא זה שצריך לשמוע בקול הנביא. מתוך כך הוא לומד שאין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל.

מב ואיש בֹּא מִבַּעַל שְׁלִישָׁה וַיְבֹאֵל אִישׁ הָאֱלֹהִים לָחֶם בְּכוֹרִים עֲשָׂרִים-לָחֶם שְׁעָרִים וּכְרָמִל
בְּצִקְלָנוּ וַיֵּאמֶר תָּנוּ לָעֵם וַיֹּאכְלוּ: מִגּוֹ וַיֵּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מֵה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֵּאמֶר תָּנוּ לָעֵם
וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֵל וְהוֹתֵר: מִדּוּ וַיֵּתֵן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּתֵרוּ כַּדָּבָר יְהוָה: {פ}

א וְנַעֲמָן שַׂר-צָבָא מֶלֶךְ-אַרְם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וַנִּשָּׂא פָנָיו כִּי-בּוֹ גִּתָּהּ יְהוָה תְּשׁוּעָה
לְאַרְם וְהָאִישׁ הָיָה גָּבוֹר חַיִּל מִצָּרַע: בּוֹ וְאַרְם יֵצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קִטְנָה
וַתְּהִי לִפְנֵי אִשְׁתּוֹ נַעֲמָן: גּוֹ וַתֵּאמֶר אֶל-גְּבוּרָתָהּ אַחֲלִי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּשַׁמְרוֹן אֲזִי אֶסְפֹּף
אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: דּוֹ וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לְאֲדֹנָיו לֵאמֹר כִּזְזֹאת וְכִזְזֹאת דִּבְרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל:

ה וַיֵּאמֶר מֶלֶךְ-אַרְם לָה-בֹא וְאֶשְׁלַחָה סֹפֵר אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ וַיִּקְחַ בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כֶּכֶר־זָכָף
וְשֵׁשֶׁת אֶלְפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בָּגָדִים: וּבֹא הַסֹּפֵר אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבֹא
הַסֹּפֵר הַזֶּה אֵלַיךְ הִנֵּה שְׁלַחְתִּי אֵלַיךְ אֶת-נַעֲמָן עַבְדִּי וְאֶסְפֹּתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: ז וְהִי כְקֶרֶס
מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַסֹּפֵר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֵּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וְלִהְיוֹת כִּי-זֶה שְׁלַח אֵלַי
לְאֶסְפֹּף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אֶרְדֵּעוּ-נָא וְרָאוּ כִּי-מִתְאַנֶּה הוּא לִי: ח וְהִי כַשְׂמַע וְאֶלִישָׁע
אִישׁ-הָאֱלֹהִים כִּי-קָרַע מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל-הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ
יֹבֵא-נָא אֵלַי וַיָּדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל:

ט וַיָּבֹא נַעֲמָן בַּסּוּסִים וַיִּבְרַכְּהוּ וַיַּעֲמֵד פְּתַח-הַבַּיִת לְאֶלִישָׁע: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֶלִישָׁע מִלֶּאָךְ לֵאמֹר
הֲלוֹךְ וְרַחֲצֵת שִׁבְע־פְּעָמִים בִּידְּךָ וַיִּשָּׁב בְּשֶׁרֶךְ לָהּ וַטְהֵר: יא וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיֵּלֶךְ וַיֵּאמֶר הֲזֶה
אֲמַרְתִּי אֵלַי וַיֵּצֵא יָצוֹא וַעֲמַד וְקִרָא בְּשֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֵי וְהִנֵּי יָדוֹ אֶל-הַמָּקוֹם וְאֶסְפֹּף הַמִּצָּרַע: יב
הֲלֹא טוֹב אֲבִנָּה (אֲמָנָה) וּפְרָפֶר נְהוֹת דְּמִשְׁקָה מְכֹל מִיָּמֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא-אַרְחִץ בָּהֶם וַטְהֵרְתִּי
וַיִּפֹּן וַיֵּלֶךְ בַּחֲמָה: יג וַיָּגֶשׁוּ עַבְדָּיו וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו וַיֵּאמְרוּ אֲבִי דָבָר גָּדוֹל הַנָּבִיא דָּבָר אֵלַיךְ? הֲלוֹא
תַעֲשֶׂה וְאַף כִּי-אָמַר אֵלַיךְ רַחֵץ וַטְהֵר: יד וַיֵּרֶד וַיִּטְבֹּל בִּידְּךָ שִׁבְע־פְּעָמִים כַּדָּבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַיִּשָּׁב בְּשֶׁרֶךְ גַּעַר קִטָּן וַיִּטְהֵר:

טו וַיִּשָּׁב אֶל-אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל-מִחְנֵהוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי וַיֵּאמֶר הִנֵּה-נָא יִלְעֶתִי כִּי אֵין
אֱלֹהִים בְּכָל-הָאָרֶץ כִּי אִם-בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח-נָא בְרָכָה מֵאֵת עַבְדְּךָ: טז וַיֵּאמֶר חִי-יְהוָה
אֲשֶׁר-עֲמַדְתִּי לִפְנֵי אִם-אֶקַּח וַיִּפְצַר-בּוֹ לִקְחַת וַיִּמָּאֵן: יז וַיֵּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא יִתֵּן-נָא לְעַבְדְּךָ מִשָּׂא
צִמְד-פְּרָדִים אֲדָמָה כִּי לֹא-יַעֲשֶׂה לְעוֹד עַבְדְּךָ עָלָה וְזָבַח לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם-לַיהוָה: יח
לְדָבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעַבְדְּךָ כְּבֹא אֲדֹנִי בֵּית-רִמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שְׁמָה וְהוּא וְנִשְׁעַן עַל-יָדָיו
וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן בְּהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן יִסְלַח-נָא () יְהוָה לְעַבְדְּךָ בְּדָבָר הַזֶּה: יט וַיֵּאמֶר
לוֹ לָהּ לְשָׁלוֹם וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ כְּבִרְת-אָרָץ: {ס}

איכה

הפטרות מצורע

הארוע עליו אנו קוראים בשבת זו, התרחש בעת המצור שצר מלך ארם על שומרון, בירתה של מלכת ישראל. המצור גרם לרעב כבד מאד בעיר, עד אשר ראש חמור נמכר בשמונים כסף, ורובע הקב דביונים בחמשה כסף. כאשר נשים בשומרון תבעו זו את זו למשפט לפני המלך על בשר בניהן, נשבע המלך שיהרוג את אלישע, שהוא ראה בו אחראי למצור. הארוע המדובר כאן מתרחש כאשר שליחי המלך באו אל ביתו של אלישע כדי לקחתו למות, והמלך ואנשיו באו בעקבותיהם. ההפטרות נקראת בשבת זו כי היא מספרת על מצורעים.

א וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע שְׁמַעוּ דְּבַר-יְהוָה כֹּה אָמַר יְהוָה כֶּעֶת אֶמְחֶה סָאֵה-סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֹאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שְׁמֶרֶן: ב וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר-לְמֶלֶךְ נִשְׁעַן עַל-יְדוֹ אֶת-אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׂמַיִם הִיְהִיָּה הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאָה בְּעֵינַי וּמִשָּׁם לֹא תֵאָכֵל: {פ}

[כאן מתחיל מנהג אשכנז וספרד] ג וַאֲרַבְּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצִּרְעִים פָּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ וַיֹּשְׁבִים פֹּה עַד-מָתָנִי: ד אִם-אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בְּעִיר וּמָתָנוּ שָׁם וְאִם-יִשָּׁבְנוּ פֹה וּמָתָנוּ וְעַתָּה לָכֵן וְנִפְלֶה אֶל-מַחֲנֶה אֲלֵם אִם-יִחְיֶינוּ נַחֲיָה וְאִם-יָמִיתָנוּ וּמָתָנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְּנִשְׁפָּא לָבֹא אֶל-מַחֲנֶה אֲלֵם וַיָּבֹאוּ עַד-קִצְצָה מַחֲנֶה אֲלֵם וְהָיָה אִין-שָׁם אִישׁ:

ו וַאֲדָנִי הַשְּׁמִיעַ אֶת-מַחֲנֶה אֲלֵם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אֲחִיו הִנֵּה שָׁכַר-עֲלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת-מַלְכֵי הַחֲתִים וְאֶת-מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיָּנֻסוּ בְּנִשְׁפָּא וַיַּעֲזְבוּ אֶת-אֱהֲלֵיהֶם וְאֶת-סוּסֵיהֶם וְאֶת-חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כְּאִשְׁרֵהֶּיָּא וַיָּנֻסוּ אֶל-נִפְשָׁם:

ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד-קִצְצָה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל-אֶהֱל אַחַד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיִּשָּׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-אֶהֱל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ לֹא-כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם-בְּשִׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים וְחִכִּינוּ עַד-אֹר הַבֶּקֶר וּמִצָּאָנוּ עוֹן וְעַתָּה לָכֵן וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל-שַׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-מַחֲנֶה אֲלֵם וְהָיָה אִין-שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם-הִסּוֹס אָסוּר וְהַחֲמֹר אָסוּר וְאֶהֱלִים כְּאִשְׁרֵהֶמָּה: יא וַיִּקְרָא הַשָּׁעָרִים וַיִּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה:

יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדָּיו אֲגִידָה-נָא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר-עָשׂוּ לָנוּ אַרְגָּם יִדְעוּ כִּי-רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וַיָּצְאוּ מִן-הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבֶה בַּהֲשָׁדָה (בְּשָׁדָה) לֵאמֹר כִּי-יֵצְאוּ מִן-הָעִיר וְנִתְפָּשׂוּ חַיִּים וְאֶל-הָעִיר נָבֹא: יג וַיַּעַן אַחַד מֵעַבְדָּיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ-נָא חֲמִשָּׁה מִן-הַסּוּסִים הַנִּשְׂאָרִים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ-בָּהּ הַיּוֹם כָּל-הַהֲמוֹן (הַמּוֹן) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ-בָּהּ הַיּוֹם כָּל-הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-תָּתִמוּ וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֶה אֲלֵם לֵאמֹר לָכוּ וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד-הִירְדֵּן וְהָיָה כָל-הַדָּרָךְ מִלֵּאָה בְּגָדִים וְכִלִּים אֲשֶׁר-הִשְׁלִיכוּ אֲלֵם בַּחֲפָזָם (בְּחִפָּזָם) וַיִּשָּׁבוּ הַמִּלְאָכִים וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ:

טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבִיזוּ אֶת מַחֲנֶה אֲלֵם וַיְהִי סָאֵה-סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֹאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כְּדָבָר יְהוָה: יז וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת-הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר-נִשְׁעַן עַל-יְדוֹ עַל-הַשָּׁעַר וַיִּרְמְסוּהוּ הָעָם בְּשַׁעַר וַיָּמָת כְּאִשֶּׁר דָּבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דָּבָר בְּרַדְת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֹאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאֵה-סֹלֶת בְּשֶׁקֶל יְהִיָּה כֶּעֶת מִחֹר בְּשַׁעַר שְׁמֶרֶן: יט וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ אֶת-אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהָיָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׂמַיִם הִיְהִיָּה כְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאָה בְּעֵינַי וּמִשָּׁם לֹא תֵאָכֵל: כ וַיְהִי-לֵו כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בְּשַׁעַר וַיָּמָת: {ס}

איכה

[מנהג תימן להוסיף] ג וַיִּחַן יְהוָה אֹתָם וַיִּרְחֲמֵם וַיִּפֹּן אֲלֵיהֶם לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹרָהֶם יִצְחָק
וַיַּעֲקֹב וְלֹא אָבָרַה הַשְּׁחִיתָם וְלֹא־הִשְׁלִיכֶם מֵעַל־פְּגִיו עַד־עֵתָהּ:

איכה

הפטרות אחרי מות

בנבואה זו מוכיח יחזקאל את ישראל על חטאיהם, הוא מזכיר כאן חטאים שונים שחטאו ישראל, ביניהם כמה וכמה גילויי עריות. משום כך נקראת נבואה זו בפרשה זו.

[מנהג ספרד ותימן, וחלק מהאשכנזים] א ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: ב ואתה בן־אדם התשפט־התשפט את־עיר הדמים והודעתה את כל־תועבותיה: ג ואמרתי כה אמר אֲדֹנָי יְהוֹה עיר שפכת דם בתוכה לבוא עתה ועשתה גלולים עליה לטמאה: ד בדמך אשר־שפכת אשמת ובגלולך אשר־עשית טמאת ונתקריבי ימיר ותבוא עד־שנותיך על־כן נתתיך חרפה לגוים וקלסה לכל־הארצות: ה הקרבות והרחקות ממך יתקלסו־בך טמאת השם רבת המהומה: ו הנה נשיאי ישראל איש לזרעו היו בך למען שפר־דם: ז אב ואם הקלו בך לגר עשו בעשק בתוכך יתום ואלמנה הונו בך: ח קדשי בזית ואת־שבתי חללת: ט אנשי רכיל היו בך למען שפר־דם ואל־הקרים אכלו בך זמה עשו בתוכך: י ערות־אב גלה־בך טמאת הנדה ענו־בך: יא ואיש אֶת־אשת רעהו עשה תועבה ואיש את־כלתו טמא בזמה ואיש את־אחתו בת־אביו ענה־בך: יב שחד לקחו־בך למען שפר־דם גִּשָּׁה ותרבית לקחת ותבאעי רעיך בעשק ואתי שלחת נאם אֲדֹנָי יְהוֹה:

יג והנה הכיתי כפי אל־בצעך אשר עשית ועל־דמך אשר היו בתוכך: יד היעמד לברך אם־תחזקנה יְדֶיךָ לַיִּמִּים אשר אני עשה אותך אני יהוה דברתי ועשיתי: טו והפיצותי אותך בגוים וזריתיך בארצות והתמתי טמאתך ממך: טז ונחלת בך לעיני גוים וידעת כי־אני יהוה: {פ} [כאן מסתיים מנהג ספרד ותימן]

[ויש נוהגים לקרוא הלא כביי, ראה להלן הפטרת קדשים]

איכה

הפטרות קדשים

בנבואה זו מוכיח יחזקאל את ישראל על חטאיהם, הוא מזכיר כאן חטאים שונים שחטאו ישראל, ביניהם כמה וכמה גילויי עריות. משום כך נקראת נבואה זו בפרשה זו.

ה' מצוה את יחזקאל שיזכיר לישראל את חטאי אבותיהם, ויזכיר את הפרשה האומרת שאם יחטאו ישראל – יגלו מהארץ. הארץ תקיא אותם, כאמור בפרשתנו.

הנבואה נאמרה אחרי הגלות הראשונה של יהודה, וכמה שנים לפני הגלות האחרונה שבה חרב הבית וגלו כל יהודה מארצם.

א וַיְהִי אִ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית בְּחֻמְשֵׁי בָעֶשְׂרִי לַחֹדֶשׁ בָּאוּ אַנְשִׁים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדַרְשׁ אֶת־יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵי: {ס} [כאן מתחיל מנהג ספרד] ב וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג בֶּן־אָדָם דָּבָר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדַּרְשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חִי־אֲנִי אִם־אֲדַרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: ד הַתְּשַׁפֵּט אֹתָם הַתְּשַׁפֹּט בֶּן־אָדָם אֶת־תּוֹעֵבֹת אַבּוֹתָם הוֹדִיעַם:

ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בַּחֲרִי בְיִשְׂרָאֵל וְאָשָׂא יָדִי לְזַרְעַ בֵּית יַעֲקֹב וְאָנֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָשָׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו בְּיוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זֶבֶת חֵלֶב וְדָבַשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: ז וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׂקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תִּטְמְאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבֹו לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׂקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לִשְׁפָּח חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֹפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעַשׂ לִמְעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיִי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נִודַעְתִּי אֲלֵהֶם לַעֲיִינָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאָתֵן לָהֶם אֶת־חֻקוֹתִי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדִּוְעָתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתִי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לִדְעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: יג וַיִּמְרוּ־בִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקוֹתִי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי מֹאֲסוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי חָלְלוּ מֵאֵד וְאָמַר לִשְׁפָּח חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעַשֶׂה לִמְעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיִי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲיִינָהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׁאֲתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הֵבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נִתַּתִּי זֶבֶת חֵלֶב וְדָבַשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יָעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֹאֲסוֹ וְאֶת־חֻקוֹתִי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לָבֹא הֵלָךְ: יז וַתִּחַס עֵינִי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כֹּלָּה בַּמִּדְבָּר: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵי אַבּוֹתֵיכֶם אֶל־תִּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקוֹתִי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי שְׁמִרוֹ וְעָשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתִי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לִדְעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: [כאן מסתיים מנהג ספרד ותימן]

[זה מנהג אשכנז ועוד קהלות, ויש נוהגים לקרוא את הפטרת אחרי מות לעיל] הנביא עמוס ניבא אל ממלכת ישראל והוכיח אותה על חטאיה. בנבואה זו הוא מנבא שממלכת ישראל תחרב ובניה יגלו, וממלכת יהודה תעלה.

בסוף הנבואה, מנבא עמוס שבעתיד ישובו ישראל לארצם. זהו סוף נבואתו של עמוס.

הגלות שעמוס מנבא כאן, הוזכרה גם בפרשת השבוע, שם הוזכר שאם יחטאו ישראל, הארץ תקיא אותם. לכן קוראים את הנבואה הזאת בשבת הזאת.

איכה

ז הלוא כבני־כשׂים אתם לי בני־ישראל נאם־יהוה הלוא את־ישראל העליתי מארץ מצרים
 ופלשתיים מכפתור וארם מקיר: ח הנה עיני אדני יהוה בממלכה החטאה והשמדתי אתה
 מעל פני האדמה אפס־פי לא השמיד אשמיד את־בית יעקב נאם־יהוה: ט כִּי־הנה אנכי
 מצוה והנעותי בכל־הגוים את־בית ישראל כאשר יזוע בכבדה ולא־יפול צרור ארץ: י בתרב
 ימותו כל חטאי עמי האמרים לא־תגיש ותקדים בעדינו הרעה: יא ביום ההוא אקים
 את־סכת דויד הנפלת וגדרתי את־פרציהן והרסתי אלים ובניתי כימי עולם: יב למען
 יירשו את־שארית אדום וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־יהוה עשה זאת: {פ}

יג הנה ימים באים נאם־יהוה ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במשך הזרע והטיפו ההרים
 עסיס וכל־הגבעות תתמוגגנה: יד ושבת־י את־שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו
 ונטעו כרמים ושתו את־יגם ועשו גנות ואכלו את־פריהם: טו ונטעתים על־אדמתם ולא
 ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיה: {ש}

איכה

הפטרת אמר

הנביא יחזקאל חי בבבל אחרי הגלות. בפרקיו האחרונים הוא מתאר את המקדש שיבנה לעתיד לבוא, ואת הלכותיו והלכות הכהנים והקרבנות שינהגו בו.

בנבואה הזאת הוא מתאר את דיני קדושת הכהנים שינהגו לעתיד לבוא. גם פרשתנו מתארת את הלכות קדושת הכהנים. לכן נקראת הפטרה זו בשבת זו.

כבר בארנו בהקדמה לבאורנו להפטרת החדש, שיש בנבואות יחזקאל, וביניהם גם בנבואה הזאת, כמה הלכות שאינן תואמות את דיני התורה. הגמ' (שבת יג: חגיגה יג. מנחות מה.) מספרת שחכמים בקשו לגנוז את ספר יחזקאל משום שדבריו סותרים את דברי התורה. בא חנניה בן חזקיה ודרש את ספר יחזקאל באופן שדבריו יתאימו לדברי התורה, ובזכותו לא גנוזו חכמים את ספר יחזקאל.

גם בהפטרה כאן ישנן כמה וכמה הלכות השונות מדברי התורה, וחכמים דרשו את דברי יחזקאל כדי שדבריו יתאימו לתורה.

יחזקאל כותב שכהן לא יטמא אלא לקרוביו, כאמור בפרשתנו. אלא שהוא מוסיף שכאשר יטמא כהן לקרובו, הוא יצטרך אחרי טהרתו להקריב חטאת. אין דין כזה בתורה. וחכמים (מו"ק טז.) דרשו את הפסוק כך שיתאים לאמור בתורה, ופרשו שהפסוק לא עוסק בחיוב חטאת על הכהן שנטמא. אלא הוא דין בפני עצמו. ר' יהודה מפרש שהנביא מזכיר כאן את הקרבן שמקריב כל כהן ביום בואו לעבוד לראשונה, ור' שמעון מפרש שאם הכהן חייב חטאת מסבה אחרת, לא יוכל להקריבה עד שיטהר.

עוד אומר יחזקאל שהכהנים לא ישאו אלמנה, מלבד אלמנת כהן: וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֵלְמָנָה מִכֶּהֱן יִקָּחוּ. אמנם, כאן אפשר היה לתרץ שהוא מדבר על מנהג טוב שינהגו בו הכהנים כסייג לתורה. אבל בעלי הטעמים דרשו אחרת: הם שינו את החלוקה והורו לקרוא: "וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֵלְמָנָה, מִכֶּהֱן יִקָּחוּ". חלק מהכהנים יוכלו לקחתה, מי שאינו כהן גדול, כאמור בפרשה.

עוד יש בנבואה הלכות על תספורתם של הכהנים. הלכות אלה לא נזכרו בתורה, אך גם אינן סותרות את האמור בתורה. את ההלכות האלה קבלו חז"ל להלכה ופסקו כיחזקאל.

טו והַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צִדּוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ מִקִּדְשֵׁי בְּתֻעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתִּי וְעָמְדוּ לִפְנֵי לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נְאֻם גָּאֵם אֲדֹנָי יְהוֹה: טז הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל־שִׁלְחִי לְשִׁרְתִּי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי:

יז וְהָיָה בְּבֹאֵם אֶל־שַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צִמָּר בִּשְׂרָתָם בְּשַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וּבִיתָה: יח פָּאֲרִי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל־מַתְּנֵיהֶם לֹא יִחָגְרוּ בִּיזַע: יט וְיַבְצֵאתֶם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶת־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעַם יִפְשְׁטוּ אֶת־בְּגֵדֵיהֶם אֲשֶׁר־הֵמָּה מִשְׂרָתָם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ וְלִבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא־יִקְדְּשׁוּ אֶת־הָעַם בְּבִגְדֵיהֶם:

כ וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלִחוּ וּפָרַע לֹא יִשְׁלַחוּ כְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם: כא וְאֵין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כֶּהֱן בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית:

כב וְאַלְמָנָה וְגִרְוֶשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלוֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֵלְמָנָה מִכֶּהֱן יִקָּחוּ:

כג וְאֶת־עַמִּי יוֹרֵוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבֵין־טִמָּא לְטָהוֹר וְיִדְעוּ: כד וְעַל־רִיב הֵמָּה יַעֲמְדוּ לִשְׁפֹט (לְמִשְׁפָּט) בְּמִשְׁפָּטִי וּשְׁפֹטָהוּ (יִשְׁפְּטוּהוּ) וְאֶת־תּוֹרָתִי וְאֶת־חֻקֵּי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ וְאֶת־שְׁבֻתוֹתֵי יִקְדְּשׁוּ:

כה וְאֶל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטַמְּאָהּ כִּי אִם־לְאָב וְלָאֵם וּלְבֶן וּלְבִת לְאִח וּלְאִחוֹת אֲשֶׁר־לֹא־הָיְתָה לָאִישׁ יִטְמְאוּ: כו וְאֲחֵרֵי טְהָרְתוֹ שְׁבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ: כז וּבִיּוֹם בָּאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית לְשִׁרְתַּי בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוֹה:

איכה

כח והִיתָה לָהֶם לִנְחֻלָּה אֲנִי נִחַלְתָּם וְאַחֲזִיהָ לֹא־תִתְּנֵנִי לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזְתָּם: כט המְנוּחָה
 וְהַחֲטָאת וְהָאָשָׁם הֵמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשִׁיתִי כָל־בְּלוֹרִי כָל
 וְכָל־תְּרוֹמַת כָּל מַכְלֵי תְרוֹמוֹתֵיכֶם לִכְהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית עֲרֻסוֹתֵיכֶם תִּתְּנֵנִי לַכֹּהֵן לְהַגִּיחַ בְּרֹכָה
 אֶל־בֵּיתְךָ: לא כָל־נְבִלָה וּטְרֵפָה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים: {פ}

איכה

הפטרות בהר

הנבואה והארועים המתוארים בה התרחשו בזמן המצור שצר נבוכדנצר על ירושלים. המצור שבסופו כבשו הבבלים את ירושלים והחריבו אותה. ירמיהו היה כלוא באותו זמן בחצר המטרה, כי ירמיהו ניבא שירושלים תחרב, והמלך צדקיהו כעס עליו על כך.

ההפטרות נקראות בשבת זו כי היא עוסקת במצות גאולת שדות, שמקורה בפרשתנו.

[מנהג אשכנז וספרד] וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ז הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן־שִׁלֵּם דָּדְךָ בָּא אֵלַי לֵאמֹר קִנְה לָךְ אֶת־שְׂדֵי אֲשֶׁר בְּעִנְתוֹת כִּי לָךְ מִשְׁפַּט הַגָּאֵלָה לְקִנּוֹת: ח וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן־דָּדִי כְדִבֵּר יְהוָה אֶל־חֹצֵר הַמִּטְרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קִנְה נָא אֶת־שְׂדֵי אֲשֶׁר־בְּעִנְתוֹת אֲשֶׁר ׀ בְּאֶרֶץ בְּנֵי־מִן כִּי־לָךְ מִשְׁפַּט הַיִּרְשָׁה וְלָךְ הַגָּאֵלָה קִנְה־לָךְ וְאַדְעָ כִּי דְבַר־יְהוָה הוּא: ט וְאִקְנֶה אֶת־הַשְּׂדֵה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן־דָּדִי אֲשֶׁר בְּעִנְתוֹת וְאִשְׁקָלֶה־לוֹ אֶת־הַכֶּסֶף שְׂבַע־שָׁקִלִים וְעֶשְׂרֵה הַכֶּסֶף: י וְאֶכְתֹּב בְּסֵפֶר וְאֶחָתָם וְאַעֲד עֵדִים וְאִשְׁקַל הַכֶּסֶף בְּמֵאזְנִים:

יא וְאַחַח אֶת־סֹפֶר הַמִּקְנָה אֶת־הַחֲתוּם הַמַּצּוּה וְהַחֲקִים וְאֶת־הַגְּלוּי: יב וְאַתָּן אֶת־הַסֹּפֶר הַמִּקְנָה אֶל־בְּרוּךְ בֶּן־נְרִיָּה בֶּן־מַחְסִיָּה לְעֵינִי חֲנַמְאֵל דָּדִי וְלְעֵינִי הָעֵדִים הַכֹּתְבִים בְּסֹפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינִי כָל־הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֹצֵר הַמִּטְרָה: יג וְאַצְוֶה אֶת־בְּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: יד כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת־הַסֹּפְרִים הָאֵלֶּה אֵת סֹפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הַחֲתוּם וְאֵת סֹפֶר הַגְּלוּי הַזֶּה וְנִתְּנָם בְּכָל־חֹרֶשׁ לְמַעַן יַעֲמִדוּ יָמִים רַבִּים: {ס} טו כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקְנוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת וְכִרְמִים בְּאֶרֶץ הָאֲזָת: {פ}

טז וְאַתְּפִלֵּל אֶל־יְהוָה אַחֲרֵי תִתִּי אֶת־סֹפֶר הַמִּקְנָה אֶל־בְּרוּךְ בֶּן־נְרִיָּה לֵאמֹר: יז אֶהְיֶה אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה ׀ אֶתְּה עֹשִׂית אֶת־הַשְּׂמִימ וְאֶת־הָאֶרֶץ בְּכֹחַ הַגְּדוֹל וּבְזַרְעָה הַנְּטִיָּה לֹא־יִפְלֹא מִמֶּךָ כָּל־דָּבָר: יח עֲשֵׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים וּמִשְׁלָם עֵן אֲבוֹת אֶל־חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: יט גְּדַל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר־עֵינֶיךָ פְּקָחוֹת עַל־כָּל־דֶּרֶכִי בְנֵי אָדָם לִתֵּת לְאִישׁ כְּדָרְכֹו וּכְפָרִי מַעֲלָיו: כ אֲשֶׁר־שָׁמַת אֲתוֹת וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבִיִּשְׂרָאֵל וּבָאָדָם וְתַעֲשֶׂה־לָךְ שֵׁם כְּיוֹם הַזֶּה: כא וְתֵצֵא אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בָּאֲתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבִיד חֲזָקָה וּבְאֲזָרוֹעַ נְטִיָּה וּבְמוֹרָא גְּדוֹל: כב וְתִתֵּן לָהֶם אֶת־הָאֶרֶץ הָאֲזָת אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָם לִתֵּת לָהֶם אֶרֶץ זֵבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ: כג וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹלְךָ וּבַתְּרוֹתְךָ (וּבַתְּוֹרָתְךָ) לֹא־הִלְכוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וְתִקְרָא אֹתָם אֵת כָּל־הָרָעָה הָאֲזָת: כד הִנֵּה הַסְּלָלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלִכְדָּהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עֲלֶיהָ מִפְּנֵי הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדָּבָר וְאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הִנֵּה וְהִנֵּה רָאָה: כה וְאַתָּה אֲמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנִי יְהוָה קִנְה־לָךְ הַשְּׂדֵה בְּכֶסֶף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: {ס}

כו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: כז הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָל־בָּשָׂר הַמִּמֶּנִּי יִפְלֹא כָל־דָּבָר: [כאן מסתיים מנהג אשכנז וספרד]

[מנהג תימן לקרוא ה' עזי ומעזי, ראה להלן הפטרת בחקתי]

איכה

הפטרות בחקתי

ירמיהו מנבא על החורבן הקרב ובא של ישראל על כך שהם עזבו את ה'. כאמור בפרשת בחקתי, שכשישראל יחטאו הם יענשו ויגלו מהארץ. ירמיהו מזכיר כאן את הפסוק "וְשָׁמַטָהּ וְכָדָה מִנְּחֻלָּתָהּ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהּ", המזכיר את השמיטה שהצווי עליה נאמר בפרשת בהר, ובפרשת בחקתי נאמר שישראל יענשו על אי שמירתה ויגלו מהארץ. לכן נקראת הפטרה זו בשבת זו.

[מנהג אשכנז וספרד] יט יהוה עזי ומעזי ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבאו מאפסי-אֶרֶץ ויאמרו אר-שֶׁקֶר נָחֳלוּ אֲבוֹתֵינוּ הִבֵּל וְאִין-בָּם מוֹעִיל: כ הַיְעֲשֶׂה-לּוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים:

כא לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם את-ידי ואת-גבורתי וידעו כי-שמי יהוה: {ס} א חטאת יהודה ותוֹבָה בעט ברזל בצפרן שמיר חרושה על-לוח לבם ולקרנות מזבחותיהם: ב כזכר בניהם מזבחותם ואשריהם על-עץ רענן על גבעות הגבהות: ג הררי בשדה חילק כל-אוצרותיה לבז אתן במתיך בחטאת בכל-גבוליה: ד ושמטתה ובך מנתלתך אשר נתתי לך והעבדתיה את-אֲבִיךָ בארץ אשר לא-ידעת כי-אש קדחתם באפי עד-עולם ותוקד: {ס}

ה כה א אמר יהוה ארוך הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן-יהוה יסור לבו: ו והיה כערער בערכה ולא יראה כי-יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשוב: {ס} ז ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: ח והיה כעץ שתול על-מים ועל-יובל ישלח שרשיו ולא ירא (יראה) כי-יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

ט עקב הלב מכל ואנש הוא מי ידענו: י אני יהוה חקר לב בתן כליות ולתת לאיש כדרךך כפרי מעלליו: {ס} יא קרא דגר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל:

יב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו: יג מקוה ישראל יהוה כל-עזבך יגשו יסורי (וסורי) בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים-חיים את-יהוה: {פ} יד רפאני יהוה וארפא הושיעני ואנשעה כי תהלתי אתה:

יחזקאל ניבא בבבל, אליה גלה עם הגלות הראשונה שגלתה מירושלים. כאן הוא מנבא אל מלכי וחשובי יהודה, הוא אומר שהם נוהגים שלא כראוי. הוא מדמה את המלכים לרועים ואת חשובי יהודה לאלילי הצאן, ומנבא שהם ירדו מגדולתם, ואז יפדה ה' את ישראל מיד אויביהם, וימנה מלך ראוי

[מנהג תימן] א ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: ב בן-אדם הנבא על-רועי ישראל הנבא ואמרתי אליהם לרעים כה אמר יהוה הוי רעי-ישראל אשר היו רעים אותם הלוא הצאן ירעו הרעים: ג את-החלב תאכלו ואת-הצמר תלבושו הבריאה תזבחו הצאן לא תרעו: ד את-הנחלות לא חזקתם ואת-החולה לא-רפאתם ולנשברת לא חבשתם ואת-הנדחת לא השבתם ואת-האבדת לא בקשתם ובחזקה רדיתם אתם ובפרך: ה ותפוצינה מבלי רעה

איכה

וַתִּהְיֶינָה לְאֻכְלָה לְכָל־חַיֵּית הַשָּׂדֶה וַתִּפּוּצִינָה: ו יִשְׁגּוּ צֹאנִי בְּכָל־הַהָרִים וְעַל כָּל־גְּבֻעָה רָמָה וְעַל כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ נִפְצוּ צֹאנִי וְאִין דֹּרֶשׁ וְאִין מִבְקֵשׁ:

ז לֹכֵן רָעִים שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה: ח חִי־אֲנִי נָאִם | אֲדֹנִי יְהוָה אִם־לֹא יַעַן הָיוּ־צֹאנִי | לִבֹּז וַתִּהְיֶינָה צֹאנִי לְאֻכְלָה לְכָל־חַיֵּית הַשָּׂדֶה מֵאִין רָעָה וְלֹא־דָרְשׁוּ רָעִי אֶת־צֹאנִי וַיִּרְעוּ הָרָעִים אוֹתָם וְאֶת־צֹאנִי לֹא רָעוּ: ט לֹכֵן הָרָעִים שָׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה: י כֹּה־אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי אֶל־הָרָעִים וְדִרְשָׁתִי אֶת־צֹאנִי מִיָּדָם וְהִשְׁבַּתִּים מִרְעוֹת צֹאן וְלֹא־יִרְעוּ עוֹד הָרָעִים אוֹתָם וְהִצַּלְתִּי צֹאנִי מִפִּיָּהֶם וְלֹא־תִהְיֶינָ לָהֶם לְאֻכְלָה: {ס}

יא כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי־אֲנִי וְדִרְשָׁתִי אֶת־צֹאנִי וּבִקְרָתִים: יב כְּבִקְרַת רָעָה עָדְרוּ בְיוֹם־הַיּוֹתוֹ בְּתוֹר־צֹאנֹו נִפְרָשׁוֹת כֵּן אֲבַקֵּר אֶת־צֹאנִי וְהִצַּלְתִּי אֹתָהֶם מִכָּל־הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִפְצוּ שָׁם בְּיוֹם עָנָן וְעָרְפָל: יג וְהוֹצֵאתִים מִן־הַעֲמִים וְקִבְּצָתִים מִן־הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּיאוֹתִים אֶל־אֲדָמָתָם וְרַעֲיֵתִים אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל בְּאִפְיָקִים וּבְכָל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: יד בְּמִרְעָה־טוֹב אֲרַעָה אֹתָם וּבְהָרֵי מְרוֹם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה נִוְהָם שָׁם תִּרְבֹּצְנָה בְּנוֹה טוֹב וּמִרְעָה שָׁמֹן תִּרְעִינָה אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל: טו אֲנִי אֲרַעָה צֹאנִי וְאֲנִי אֲרַבִּיצֵם נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה: טז אֶת־הָאֲבֹדֹת אֲבַקֵּשׁ וְאֶת־הַנִּדְחֹת אֲשִׁיב וְלִנְשַׁבֵּרֶת אֲחַבֵּשׁ וְאֶת־הַחֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת־הַשְּׂמִנָה וְאֶת־הַחֲזָקָה אֲשַׁמִּיד אֲרַעְנָה בְּמִשְׁפָּט:

יז וְאִתְּנָה צֹאנִי כֹה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה הִנְנִי שֹׁפֵט שֹׁפֵט בֵּין־שָׁה לְשָׁה לְאִילִים וְלַעֲתוּדִים: יח הִמַּעַט מִכֶּם הַמִּרְעָה הַטּוֹב תִּרְעוּ וְיִתֶּר מִרְעֵיכֶם תִּרְמֹסוּ בְּרִגְלֵיכֶם וּמִשְׁקַע־מִים תִּשְׁתּוּ וְאֵת הַנּוֹתָרִים בְּרִגְלֵיכֶם תִּרְפְּשׁוּ: יט וְצֹאנִי מִרְמָס רִגְלֵיכֶם תִּרְעִינָה וּמִרְפָּשׁ רִגְלֵיכֶם תִּשְׁתִּינָה: {פ}

כ לֹכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנִי יְהוָה אֲלֵיהֶם הִנְנִי־אֲנִי וְשֹׁפֵטִי בֵּין־שָׁה בְרָיָה וּבֵין שָׁה רָזָה: כא יַעַן בָּצַד וּבְכִתְף תִּהְדָּפוּ וּבִקְרִינֵיכֶם תִּנְגָּחוּ כָּל־הַנְּחָלוֹת עַד אֲשֶׁר הִפְּצוֹתֶם אוֹתָנָה אֶל־הַחוּצָה: כב וְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא־תִהְיֶינָ עוֹד לִבֹּז וְשֹׁפֵטִי בֵּין שָׁה לְשָׁה:

כג וְהִקְמַלְתִּי עֲלֵיהֶם רָעָה אֶחָד וְרָעָה אֶתְּלֹן אֶת עֲבָדֵי דָוִד הוּא יִרְעָה אֹתָם וְהוּא־יִהְיֶה לָהֶן לְרָעָה: כד וְאֲנִי יְהוָה אֶהְיֶה לָהֶם לְאֵלֹהִים וְעֲבָדֵי דָוִד נִשְׂאִי בְּתוֹכָם אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי: כה וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי תִּי־רָעָה מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבּוּ בַּמִּדְבָּר לִבְטַח וַיִּשְׁנוּ בְּיַעְרִים: כו וְנִתַּתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גְּבַעְתִּי בְּרָכָה וְהוֹרַדְתִּי הַגֶּשֶׁם בְּעֵתוֹ גִּשְׁמִי בְּרָכָה יִהְיֶה: כז וְנִתַּן עֹץ הַשָּׂדֶה אֶת־פְּרִיו וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וְהָיָה עַל־אֲדָמָתָם לִבְטַח וַיִּדְּעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּשִׁבְרִי אֶת־מִטּוֹת עֲלָם וְהִצַּלְתִּים מִיַּד הָעֹבְדִים בָּהֶם:

איכה

הפטרות במדבר

הנביא הושע חי בממלכת ישראל בסוף ימיה. הוא מנבא על סיומה של ממלכת בית יהוא (השושלת היחידה בממלכת ישראל שהעמידה חמשה דורות של מלכים). והוא מוכיח את ישראל על העבודה הזרה. הושע מדמה את עם ישראל שעובד אלהים אחרים לזנות של אשה מתחת בעלה. לכן מצוה אותו ה' לשאת אשת זנונים וילדי זנונים. הושע נשא אשת זנונים שילדה שלשה ילדים, רק על הראשון מביניהם נאמר שהיא ילדה לו. ה' צוה את הושע לקרוא לילדים בשמות יורעאל, לא-רחמה, ולא-עמי.

ההפטרות נקראות בשבת זו, משום שהיא פותחת בפסוק "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר", ואף הפרשה עוסקת בספירת ישראל.

אֲוֹהִיָּה מִסְפָּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא־עָמִי אַתָּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִים ב' וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יִחָדְדוּ וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֵאל: ג אִמְרוּ לְאַחֵיכֶם עָמִי וְלְאַחֹתֵיכֶם רַחֲמָה:

ד רִיבוּ בְּאִמְכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאֵנֹכִי לֹא אִישָׁה וְתִסַּר זִנּוּנֶיהָ מִפְּנֵיהָ וְנֶאֱפֹסֶיהָ מִבִּין שְׂדֶיהָ: ה פֶּן־אֶפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כְּיוֹם הַהִלָּדָה וְשִׁמְתִּיהָ כְּמִדְבָּר וְשִׁתְּהָ כְּאָרֶץ צִיָּה וְהִמְתִּיהָ בְּצִמָּא: ו וְאֶת־בְּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זִנּוּנִים הֵמָּה: ז כִּי זָנְתָה אִמָּם הַבִּישָׁה הוֹרְתָם כִּי אִמְרָה אֵלֶּכָה אַחֲרֵי מֵאֵהָבִי נִתְּנִי לַחֲמִי וּמִיָּמִי צִמְרִי וּפִשְׁתִּי שִׁמְנִי וְשִׁקְנִי: ח לָכֵן הִנְנִי־שָׁה אֶת־דֶּרֶכָּה בְּסִיגִים וְגִדְרֹתַי אֶת־גִּדְרָהּ וּנְתִיבוּתִיהָ לֹא תִמְצָא: ט וְרִדְפָה אֶת־מֵאֵהָבֶיהָ וְלֹא־תִשְׁגִּי אִתָּם וּבִקְשָׁתָם וְלֹא תִמְצָא וְאִמְרָה אֵלֶּכָה וְאֶשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרֹאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אֲזַמְעֶתָה: י וְהִיא לֹא יִדְעָה כִּי אֲנִכִּי נִתְּנִי לָהּ הִדְגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְלֶסֶף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לִבְעָלִי: יא לָכֵן אֶשׁוּב וְלִקְחֹתִי דָגְנִי בְּעֵתוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֶדוֹ וְהִצַּלְתִּי צִמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכֹסֹת אֶת־עֲרוּוְתָהּ: יב וְעַתָּה אֲגַלָּה אֶת־נִבְלָתָהּ לְעֵינֵי מֵאֵהָבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יִצְלִינָה מִיָּדִי: יג וְהִשְׁבַּתִּי כָל־מְשׁוֹשָׁהּ חֲגָה חֲדָשָׁה וְשִׁבְתָּהּ וְכָל מוֹעֵדָהּ: יד וְהִשְׁמַתִּי גִפְנָהּ וְתִאֲנַתָּה אֲשֶׁר אִמְרָה אֶתְּנָהּ הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתַנְתִּי לִי מֵאֵהָבִי וְשִׁמְתִּים לִיעָר וְאֶכְלֶתֶם חֵית הַשָּׂדֶה: טו וּפִקְדֹתַי עָלֶיהָ אֶת־יָמֶי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר תִּקְטִיר לָהֶם וְאֶתִּי שִׁכְחָה נָא־יְהוָה: {ס}

טז לָכֵן הִנֵּה אֲנִכִּי מִפְּתִיהָ וְהִלַּכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וּדְבָרַתִּי עַל־לִבָּהּ: יז וְנִתְּנִי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשֶּׁם וְאֶת־עֵמֶק עֶכוֹר לְפֶתַח תְּקוּהָ וְעִנְתָה שְׁמָהּ כִּי־מִי נְעוּרֶיהָ וְכִיוֹם עָלוּתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם: יח וְהִיא בַּיּוֹם־הַהוּא נָא־יְהוָה תִּקְרָא תִקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי־לִי עוֹד בְּעָלִי: יט וְהִסְרֹתִי אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשִׁמְמָם: כ וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיֵּית הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרִמְשׁ הָאֲדָמָה וְלִקְשֹׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבֹּר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לְבֶטַח: כא וְאַרְשָׁתִּיהָ לִי לְעוֹלָם וְאַרְשָׁתִּיהָ לִי בְּצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים: כב וְאַרְשָׁתִּיהָ לִי בְּאַמוּנָה וּבְדַעַת אֶת־יְהוָה: {פ}

איכה

הפטרת נשא

הארועים המתוארים בהפטרה התרחשו בימי השופטים, בזמן שבו הפלשתים משלו בישראל. ההפטרה מתארת את הבשורה שבשר המלאך על הולדת שמשון, שיחל להושיע את ישראל מיד פלשתים.

ההפטרה נקראת בשבת זו, בעקר משום דיני הנזירות שנוכרו גם כאן וגם בפרשה.

עם זאת, ההפטרה רומזת בבירור גם לפרשת שוטה. בפרשת שוטה יש איש אשה וכהן, בהפטרה יש איש אשה ומלאך. נראה שמנוח קצת חושד: בא איש אל האשה בהעדרו, ומבשר לעקרה שתלד. הוא רומז רמזים, עד אשר מתברר לו שהאיש אינו איש אלא מלאך, וא"כ אין מה לחשוד באשה. ואז האשה נקטה ונורעה זרע. גם אם הפרק לא מכוון כנגד מנוח, הוא מכוון כלפי בני הדור, הרואים לנגד עיניהם איש הרודף אחרי כל אשה שהוא רואה, כולל פלשתיות. אך טבעי הוא שהלשונות הרעות מתחילות להתגלגל, ומספרים שגם אמו היתה עקרה שנים רבות עד אשר פגשה איש אחד שלא בנוכחות בעלה ומאותה פגישה נפקדה. לכן צריך לספר שהיא נקטה ונורעה זרע והאיש אינו איש.

גם כאן, יש דיון בין איש לאשה, בשאלה האם הם חביבים מיתה. מנוח טוען מות נמות. אלהים ראינו, שתינו מים קדושים. האשה היא שטוענת שאלהים יוכיח ביניהם ויוכיח שהם צדיקים ואין ה' חפץ להמיתם. הראיה לכך היא שהוא מבשר להם על זרע. ונקטה ונורעה זרע.

ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדְּבִי וּשְׁמוֹ מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקֵרָה וְלֹא יָלְדָה: ג וַיֵּרָא מֶלֶאךְ-יְהוָה אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת-עֲקֵרְךָ וְלֹא יִלְדֶּת וְהָרִית וְיִלְדֶּת בֶּן: ד וְעַתָּה הַשְׁמִרִי נָא וְאַל-תִּשְׁתִּי יַיִן וְשִׁכָר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טֶמֶא: ה כִּי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדֶּת בֶּן וּמוֹרָה לֹא-יַעֲלֶה עַל-רֹאשׁוֹ כִּי-נִזְרִי אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן-הַבֶּטֶן וְהוּא יַחֲלֵ לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:

ו וַתֵּבֵא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֹאמַר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמִרְאֹהוּ כִּמְרָאָה מֶלֶאךְ הָאֱלֹהִים נֹרָא נֹרָא מְאֹד וְלֹא שָׁאֲלָתִיהוּ אֵי-מַזָּה הוּא וְאֶת-שְׁמוֹ לֹא-הִגִּיד לִי: ז וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדֶּת בֶּן וְעַתָּה אֶל-תִּשְׁתִּי יַיִן וְשִׁכָר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טֶמֶא כִּי-נִזְרִי אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן-הַבֶּטֶן עַד-יוֹם מוֹתוֹ: {פ}

ח וַיַּעֲתֵר מְנוּחַ אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחַת יְבוּא-גָא עוֹד אֵלַינוּ וַיִּוָּרְנוּ מִה-נַּעֲשֶׂה לַנֶּעַר הַיֶּלֶד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיֵּבֵא מֶלֶאךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל-הָאִשָּׁה וְהָיָא יוֹשֶׁבֶת בְּשִׁדָּה וּמְנוּחַ אִישָׁה אִין עִמָּה: י וַתִּמְהַר הָאִשָּׁה וַתִּרְץ וַתִּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נֹרָאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא בְּיוֹם אֵלַי: יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיֵּבֵא אֶל-הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: יב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עַתָּה יֵבֵא דְבָרֶיךָ מִה-יְהִי מִשְׁפַּט-הַנֶּעַר וּמַעֲשֶׂהוּ: יג וַיֹּאמֶר מֶלֶאךְ יְהוָה אֶל-מְנוּחַ מְכַל אֲשֶׁר-אֲמַרְתִּי אֶל-הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר: יד מְכַל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִגִּפְנוֹ הָיִן לֹא תֹאכַל יַיִן וְשִׁכָר אֶל-תִּשְׁתִּי וְכָל-טֶמֶא אֶל-תֹּאכְלִי כָל אֲשֶׁר-צִוִּיתִיךָ תִּשְׁמַר: {ס} טו וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-מֶלֶאךְ יְהוָה נַעֲצֵרָה-נָא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לַפְּנִיךָ גְּדִי עֲזִים: טז וַיֹּאמֶר מֶלֶאךְ יְהוָה אֶל-מְנוּחַ אִם-תַּעֲצֹרְנִי לֹא-אֲכַל בְּלִחְמֶךָ וְאִם-תַּעֲשֶׂה עֲלֶיךָ לִיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא-יָדַע מְנוּחַ כִּי-מֶלֶאךְ יְהוָה הוּא: יז וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-מֶלֶאךְ יְהוָה מִי שָׁמַךְ כִּי-יֵבֵא דְבָרֶיךָ (דְּבָרָךְ) וּכְבֹּדְנוּךָ: יח וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶאךְ יְהוָה לֵמָּה זֶה תִּשְׁאֵל לְשִׁמִּי וְהוּא-פָּלְאִי: {פ}

יט וַיִּלָּח מְנוּחַ אֶת-גְּדִי הָעֲזִים וְאֶת-הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל-הַצֹּר לִיהוָה וּמִפְּלֵא לַעֲשׂוֹת וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים: כ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֵּב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשְּׁמִימָה וַיַּעַל מֶלֶאךְ-יְהוָה בְּלֵב הַמִּזְבֵּחַ וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם אָרְצָה: כא וְלֹא-יִסֹּף עוֹד מֶלֶאךְ יְהוָה לְהִרְאֶה אֶל-מְנוּחַ וְאֶל-אִשְׁתּוֹ אֲזַי יָדַע מְנוּחַ כִּי-מֶלֶאךְ יְהוָה הוּא: כב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים

איכה

רָאִינוּ: כִּג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לֹא חָפֵץ יְהוָה לְהַמִּיתָנוּ לֹא-לָקַח מִיָּדֵנוּ עֲלֶה וּמִנְחָה וְלֹא הָרָאנוּ
 אֶת-כָּל-אֱלֹהִים וְכָלֶת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כָּזָאת: כִּד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וַיִּגְדֵּל
 הַנֶּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: כה וַתַּחֲלֵ רוּחַ יְהוָה לִפְעָמּוֹ בַּמַּחֲנֶה-דָן בֵּין צָרָעָה וּבֵין אִשְׁתָּאֵל: {פ}

איכה

הפטר בהעלתך

זכריה הנביא נבא בירושלים בשנת שנים לדריוש מלך פרס. כלומר: אחרי הצהרת כורש הנותנת ליהודים לשוב ליהודה. (אבל לפני שהמקדש נבנה). נבואותיו של זכריה (בחלקו הראשון של הספר) הן נבואות נחמה העוסקות בשיבת עם ישראל ושיבת השכינה לציון. הוא מנבא אל זרובבל בן שאלתיאל ואל יהושע הכהן הגדול, הידועים לנו מספר עזרא ב-ד, כמנהיגי העם שעלו לארץ עם השבים מהגולה בימי כורש. חגי וזכריה מנבאים אחרי ימי כורש, בימי דריוש, אבל שניהם מדברים אל זרובבל ויהושע שעדיין חיו והנהיגו את העם גם בימי דריוש.

בספר עזרא אנו למדים שאחרי שהתחילו העם לבנות מחדש את המקדש בימי כורש, עצר כורש את העבודה, והעם לא בנו את המקדש עד ימי חגי וזכריה שהורו להמשיך לבנות. כך עולה גם מפרקים אלה.

נבואתו של זכריה מאופיינת בראית מראות שונים, ובמלאך העומד עמו ומסביר לו את משמעותם של אותם מראות. אחד המראות הוא מנורת הזהב. בגלל המנורה קוראים את ההפטרה הזאת הן בשבת בהעלתך והן בשבת חנכה. (וכפי שנבאר להלן, הנבואה מדברת על שמן שזורם אל המנורה ואינו חדל). ההפטרה הזאת נקראת באופן קבוע פעמים בכל שנה. ללא יוצא מן הכלל.

יְדִי רַגְנִי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי-בָא וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכָךָ נָאִם-יְהוָה: טו וְנִלְוֹוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכָךָ וְיָדַעְתָּ כִּי-יְהוָה צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַיְךָ: טז וְנָחַל יְהוָה אֶת-יְהוּדָה חִלְקוֹ עַל אֲדֻמַּת הַקָּדָשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: יז הֵס כָּל-בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נָעוּר מִמַּעוֹן קָדְשׁוֹ: {ס}

א וַיֵּרָאֵנִי אֶת-יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ יְהוָה וְהַשֹּׁטֵן עֹמֵד עַל-יְמִינִי לְשֹׁטֵנוֹ: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשֹּׁטֵן יָגֵר יְהוָה בְּךָ הַשֹּׁטֵן וַיִּגַּעַר יְהוָה בְּךָ הַבַּחֲר בִּירוּשָׁלַם הַלֹּא זֶה אִוֵּד מִצֵּל מָאֵשׁ: ג וְיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ: ד וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל-הָעֹמְדִים לִפְנֵי לֵאמֹר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעַלְיִי וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רֵאאֵה הָעֶבְרִית מַעֲלִילָה עֹנְיָךָ וְהַלְבֵּשׁ אֶתְךָ מִחֻלְצוֹת: ה וַאֲמַר יְשִׁימוּ צִנִּיף טְהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ וַיְשִׁימוּ הַצִּנִּיף הַטְּהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמַלְאָךְ יְהוָה עֹמֵד:

ו וַיַּעַד מַלְאָךְ יְהוָה בְּיְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: ז כֹּה-אָמַר יְהוָה צָבָאוֹת אִם-בְּדַרְכִּי תֵלֵךְ וְאִם אֶת-מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמָר וְגַם-אֶתְּךָ תִּדְּוֶן אֶת-בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמָר אֶת-חֻצְרִי וְנִתְּתִי לָךְ מֵהַלְלִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: ח שְׁמַע-נָא יְהוֹשֻׁעַ ו הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וְרַעֲיָה הַיִּשְׁבִּים לִפְנֵיךָ כִּי-אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הִמָּה כִּי-הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת-עַבְדִּי צֶמַח:

ט כִּי ו הִנֵּה הָאֵבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל-אֵבֶן אֶחָת שִׁבְעָה עֵינַיִם הִנֵּנִי מִפְתַּח פֶּתָחָה נָאִם יְהוָה צָבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת-עֵוֶן הָאֶרֶץ-הַזֹּאת בַּיּוֹם אֶחָד: י בַּיּוֹם הַהוּא נָאִם יְהוָה צָבָאוֹת תִּקְרָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל-תַּחַת גֹּפֶן וְאֶל-תַּחַת תְּאֵנָה:

א וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיַּעֲלֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעוֹר מִשְׁנָתוֹ: ב וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וַיֹּאמֶר (וַאֲמַר) רֵאִיתִי ו הִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה כְּלָה וּגְלָה עַל-רֹאשָׁהּ וּשְׁבָעָה נִרְתִּיָּה עָלֶיהָ שִׁבְעָה וּשְׁבָעָה מוֹצְקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ: ג וּשְׁנַיִם זִיתִּים עָלֶיהָ אֶחָד מִיָּמִין הַגְּלָה וְאֶחָד עַל-שְׂמָאלָהּ: ד וַאֲנִי וַאֲמַר אֶל-הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מַה-אֵלֶּה אֲדֹנִי: ה וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הַלֹּא יָדַעְתָּ מַה-הִמָּה אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדֹנִי: ו וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֶל-זֶרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בְחִיל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם-בְּרוּחִי אֲמַר יְהוָה צָבָאוֹת: ז מִי-אַתָּה הַר-הַגָּדוֹל לִפְנֵי זֶרְבָבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת-הָאֵבֶן הָרֹאשָׁה תִּשְׁאֲלוֹת חֵן חֵן לָהּ: {פ}

[מנהג תימן (הוסיף): ח וְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ט יְדִי זֶרְבָבֶל יִסְדּוּ הַבֵּית הַזֶּה וַיְדִיו תְּבַצְעֶנָּה וַיְדַעְתָּ כִּי-יְהוָה צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:

איכה

הפטרות שלח

הפרק הזה מתרחש אחרי מות משה, כאשר בני ישראל עדיין חונים ממזרח לירדן, על שפת הירדן, מול יריחו. הם עומדים לעבור את הירדן אל הארץ, והם יודעים שאחרי שיעברו את הירדן, העיר הראשונה שתעמוד מולם תהיה יריחו. כי הם עומדים לחצות את הירדן מול יריחו.

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי-בְנֵי-מִן-הַשְּׁטִיִּים שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים מִרְגָּלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לָכוּ רְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיחוֹ וְיָלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹנָה וּשְׂמָה רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה: ב וַיֹּאמֶר לְמַלְךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר אֶת-הָאָרֶץ: ג וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל-רָחַב לֵאמֹר הֲוָצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיךְ אֲשֶׁר-בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת-כָּל-הָאָרֶץ בָּאוּ: ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת-שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֶּנּוּ וַתֹּאמֶר א כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאִין הֵמָּה: ה וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רֹדְפוֹ מִהֶרָא אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הָעֵלְתָם הַגָּה וַתִּטְמְנֶם בַּפִּשְׁתִּי הָעֵץ הָעֲרֻכֹת לֵה עַל-הַגָּה: ז וְהָאֲנָשִׁים רֹדְפוֹ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרָיִךְ כְּאִשֶּׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם:

ח וְהִמָּה טָרַם וַיִּשְׁכְּבוּ וְהָיָה עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם עַל-הַגָּה: ט וַתֹּאמֶר אֶל-הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי-נִתְּנָה יְהוָה לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלָה אִמְתְּכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגֹּו כָל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: י כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת-מִי יִסּוֹסֶיךָ מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשִׁנֵּי מַלְכֵי הָאֲמָרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלֵעֹוג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם: יא וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבָנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת: יב וְעַתָּה הַשְׁבַּע-נָא לִי בִיהוָה כִּי-עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעָשִׂיתֶם גַּם-אֵתָם עִם-בֵּית אָבִי חֶסֶד וְנִתַּתֶּם לִי אוֹת אֲמַת: יג וְהִחַיְתֶם אֶת-אָבִי וְאֶת-אִמִּי וְאֶת-אֲחֵי וְאֶת-אֲחוֹתִי (אֲחִיאוֹתִי) וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וְהַצַּלְתֶּם אֶת-נַפְשֵׁינוּ מִמָּוֶת: יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נִפְשָׁנוּ תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בֵּית-יְהוָה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֲמַת: טו וְתוֹרַדְם בְּחֶבֶל בְּעֵד הַחֲלוֹן כִּי בֵּיתָה בְּקִיר הַחוּמָה וּבְחוּמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: טז וַתֹּאמֶר לָהֶם הִהִרָה לָכוּ פִן-יִפְגְּעוּ בְּכֶם הָרֹדְפִים וְנִחַבְתֶּם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם:

יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הַשְׁבַּעְתָּנוּ: יח הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בָּאָרֶץ אֶת-תִּקְוֹת חוֹטֵי הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בְּחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתָּנוּ בּוֹ וְאֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אִמֶּךָ וְאֶת-אֲחִיךָ וְאֵת כָּל-בֵּית אָבִיךָ תֹּאסֶפִי אֵלֶיהָ הַבֵּיתָה: יט וְהָיָה כָל אֲשֶׁר-יָצָא מִדִּלְתֵי בֵּיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכָל אֲשֶׁר יְהִי אֵתְךָ בְּבֵית דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ אִם-יָד תִּהְיֶה-בּוֹ: כ וְאִם-תִּגִּיד אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נָקִים מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הַשְׁבַּעְתָּנוּ: כא וַתֹּאמֶר כְּדַבְּרֵיכֶם כֵּן-הוּא וַתִּשְׁלַחֵם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשְׁרֵם אֶת-תִּקְוֹת הַשָּׁנִי בְּחֲלוֹן:

כב וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד-שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיִּבְקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל-הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: כג וַיִּשְׁכְּבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהֶרָ וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון וַיִּסְפְּרוּ-לּוֹ אֵת כָּל-הַמַּצָּאוֹת אוֹתָם: כד וַיֹּאמְרוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ כִּי-נִתְּנָה יְהוָה בְּיָדָנוּ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ וְגַם-נִמְגֹו כָל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ: {ס}

איכה

הָמָּה: כִּי לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעָבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֲתָכֶם לֹ
לָעַם:

איכה

הפטרת חקת

הארוע המתואר בהפטרה הוא מלחמה שהיתה בימי השופטים בין בני עמון לבין בני ישראל. לפי דברי יפתח, הארועים האמורים כאן התרחשו שלש מאות שנה אחרי שכבשו ישראל את עבר הירדן, כאמור בפרשתנו, בשנת הארבעים לצאתם ממצרים.

בני עמון נלחמו בישראל במטרה להשיב לידיהם את הגלעד. זקני גלעד הם אלה שמבקשים להלחם בבני עמון. עם זאת, ישראל מתכנסים במצפה, בעבר הירדן המערבי, מה שמלמד שכנראה גם שאר שבטי ישראל היו מעורבים במדה מסוימת במלחמה.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שהיא מזכירה את הארועים האמורים בפרשתנו, בהם כבשו ישראל את ממלכת סיחון מלך האמורי.

ועוד: הפרק הזה רומז במלים רבות לפרשתנו, כמו וידר נדר אם נתן תתן את ... בידי. ויתנם ה'. ועוד.

א ויפתח הגלעדי ה'ה גבור חיל והוא בן-אשה זונה וילד גלעד את-יפתח: ב ותלד אשת-גלעד לו בנים ויגדלו בן-יהאשה ויגרשו את-יפתח ויאמרו לו לא-תנחל בבית-אבינו כי בן-אשה אחרת אתה: ג ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל-יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו: {פ}

ד והי מימים וילחמו בני-עמון עם-ישראל: ה ויהי כאשר-נלחמו בני-עמון עם-ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את-יפתח מארץ טוב: ו ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: ז ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם: ח ויאמרו זקני גלעד אל-יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכתי עמנו ונלחמתי בבני עמון והיית לנו לראש לכל וישבי גלעד: ט ויאמר יפתח אל-זקני גלעד אם-משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן יהוה אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש: י ויאמרו זקני-גלעד אל-יפתח יהוה יהיה שמעל בינותינו אם-לא כדברך פן נעשה: יא וילך יפתח עם-זקני גלעד וישימו העם אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את-כל-דבריו לפני יהוה במצפה: {פ}

יב וישלח יפתח מלאכים אל-מלך בני-עמון לאמר מה-לי ולך כי-באת אלי להלחם בארצי: יג ויאמר מלך בני-עמון אל-מלאכי יפתח כי-לקח ישראל את-ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד-היבק ועד-הירדן ועתה השיבה אתה בשלום: יד ויוסף עוד יפתח וישלח מלאכים אל-מלך בני עמון: טו ויאמר לו מה אמר יפתח לא-לקח ישראל את-ארץ מואב ואת-ארץ בני עמון: טז כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד-ים-סוף ויבא קדשה: יז וישלח ישראל מלאכים אל-מלך אדום ויאמר אדום ואל אבה וישב ישראל בקדש: יח וילך במדבר ויסב את-ארץ אדום ואת-ארץ מואב ויבא ממזרח-שמש לארץ מואב ויחנן בעבר ארנון ולא-באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב: יט וישלח ישראל מלאכים אל-סיחון מלך-האמרי מלך חשבון ויאמר לו ישראל נעברה-נא בארצך עד-מקומי: כ ולא-האמין סיחון את-ישראל עבר בגבולו ויאסף סיחון את-כל-עמו ויחנן ביהצה וילחם עם-ישראל: כא ויתן יהוה אלהי-ישראל את-סיחון ואת-כל-עמו ביד ישראל ויכום וירש ישראל את כל-ארץ האמרי וישב הארץ ההיא: כב ויירשו את כל-גבול האמרי מארנון ועד-היבק ומן-המדבר ועד-הירדן: כג ועתה יהוה אלהי ישראל הוריש את-האמרי מפני עמו וישראל ואתה תירשנו: כד הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל-אשר הוריש יהוה אלהינו מפנינו אותו תירש: כה ועתה

איכה

הטוב טוב אלה מבלק בן-צפור מלך מאב הרוב רב עם-ישראל אם-נלחם נלחם בם: כו
 בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערעור ובבנותיה ובכל-הערים אשר על-ידי ארזון שלש
 מאות שנה ומדוע לא-הצלתם בעת ההיא: כז ואנכי לא-חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה
 להלחם בי ישפט יהוה השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: כח ולא שמע מלך בני
 עמון אל-דברי יפתח אשר שלח אליו: {פ}

כט ותהי עלי-יפתח רוח יהוה ויעבר את-הגלעד ואת-מנשה ויעבר את-מצפה גלעד
 וממצפה גלעד עבר בני עמון: לו וידר יפתח נדר ליהוה ויאמר אם-נתן תתן את-בני עמון
 ביד: לא והיה היוצא אשר יצא מדלת ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה ליהוה
 והעליתיהו עלה: {פ}

לב ויעבר יפתח אל-בני עמון להלחם בם ויתנם יהוה ביד: לג ויכלם מערוער ועד-באך מנחת
 עשרים עיר ועד אבל כרמים מכה גדולה מאד ויכנעו בני עמון מפני בני ישראל: {פ}

[כאן מסיימים האשכנזים והספרדים]

לד ויבא יפתח המצפה אל-ביתו והנה בתו יצאת לקראתו בתפים ובמחלות ורקל היא יחידה
 אין-לו ממנו בן או-בת: לה ויהי כראותו אותה ויקרע את-בגדיו ויאמר אהה בתי הכרע
 הכרעתני ואת היית בעברי ואנכי פציתי פי אל-יהוה ולא אוכל לשוב: לו ותאמר אליו אבי
 פציתך את-פיר אל-יהוה עשה לי כאשר יצא מפיו אחרי אשר עשה לך יהוה נקמות
 מאיבך מבני עמון: לז ותאמר אל-אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה ממני שנים חדשים
 ואלכה וירדתי על-ההרים ואבכה על-בתולי אנכי ורעיתי (ורעותי): לח ויאמר לכי וישלח
 אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על-בתוליה על-ההרים: לט ויהי מקץ שנים
 חדשים ותשב אל-אביה ויעש לה את-נדרו אשר נדר והיא לא-ידעה איש ותהי-חק
 בישראל: מ מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנאות לבת-יפתח הגלעדי ארבעת ימים
 בשנה: {פ}

איכה

הפטרת בלק

הקשר לפרשה:

הפטוקים בתחלת ההפטרה מזכירים מאד את ברכות בלעם, וכנראה ברכות בלעם היו הבסיס לנסוח הפטוקים האלה. ההפטרה מתייחסת לכך שאין לסמוך על קסמים, מעוננים ומכשפים. זהו גם המסר של הפרשה. ההפטרה מזכירה את העובדה שה' לא מתרצה בקרבנות, אלא במעשים ויראת ה'. זה המסר שלמד בלעם בפרשה, שלא יועילו לו כל הקרבנות כדי לשנות את רצון ה'. אבל אם ישראל חוטאים – ה' כועס עליהם. ההפטרה מזכירה את בלק ובלעם.

ו וְהָיָה אִשְׁאֲרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטֹל מֵאֵת יְהוָה כְּרַבִּיּים עַל־יַעֲשֹׁב אֲשֶׁר לֹא־יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִחַל לִבְנֵי אָדָם: {פ}

ז וְהָיָה שְׂאֲרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאֲרִיָּה בְּבִהְמוֹת יַעַר כְּכַפִּיר בְּעֵדְרֵי־צֶאן אֲשֶׁר אִם־עֶבֶר וְרִמְס וְטָרַף וְאִין מִצִּיל: ח תֵּרֶם יָדְךָ עַל־צִירְךָ וְכָל־אֲבִיךָ יִכְרֹתוּ:

ט וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִאֲבִדְתִּי מִרְכָּבְתֶּיךָ: י וְהִכְרַתִּי עֲרֵי אֲרָצְךָ וְהִרְסֵתִי כָל־מִבְצָרֶיךָ: יא וְהִכְרַתִּי לְשָׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעֲוָנִים לֹא יִהְיוּ־לָךְ: יב וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמִצְבּוֹתֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: יג וְנִתְּשַׁתִּי אֲשִׁירְךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: יד וְעָשִׂיתִי בְּאֶף וּבַחֲמָה נֶקֶם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: {פ}

א שָׁמְעוּ־נָא אֶת אֲשֶׁר־יְהוָה אָמַר קוֹם רִיב אֶת־הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלְךָ: ב שָׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהִאֲתַנּוּ מוֹסְדֵי אֶרֶץ כִּי רִיב לַיהוָה עַם־עַמּוֹ וְעַם־יִשְׂרָאֵל יִתְנַחַח: ג עַמִּי מִה־עָשִׂיתִי לָךְ וְמִה־הִלַּאתִיךָ עֵנָה בִּי: ד כִּי הִעֲלֵתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמֹרְאֵם: ה עַמִּי זָכַר־נָא מִה־יָעֵץ בָּלָל מֶלֶךְ מוֹאָב וּמִה־עֵנָה אֲתוּ בִלְעָם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת יְהוָה:

ו בְּמִה אֶקְדָּם יְהוָה אֲכַף לֵאלֹהֵי מְרוֹם הָאֲקָדְמָנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה: ז הִרְצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אִילִים בְּרַבְבוֹת נְחֹלֵי־שָׁמֶן הָאֲתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בִטְנֵי חֲטָאת נִפְשֵׁי: ח הִגִּיד לָךְ אָדָם מִה־טוֹב וּמִה־יְהוָה דוֹרַשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצָּנֵעַ לָקֵת עַם־אֱלֹהֶיךָ: {ס}

איכה

הפטרות פניחס

הארועים המוזכרים כאן, התרחשו אחרי שאליהו, בעקבות שלש שנים שבהן לא ירד גשם והיה רעב, דרש מאחאב לכנס את כל ישראל אל הר הכרמל, שם הראה להם שה' מוריד אש על המזבח והבעל לא, ובעקבות זאת הורה אליהו לשחוט את נביאי הבעל והאשרה. (וראה בהפטרות כי תשא). משנשחטו נביאי הבעל, הורה אליהו לאחאב שיאסור מהר את מרכבתו ויסע לביתו בטרם יחסום הגשם את הדרכים. בינתיים החל הגשם לרדת.

ההפטרות נקראות בשבת זו בגלל שאליהו מדבר בה על קנאתו לה', וגם פניחס קנא לה'.

מו ויד-יהוה היתה אליהו וישנס מתגיו וירץ לפני אחאב עד-באכה יזרעאלה:

א ויגד אחאב לאיזבל את כל-אשר עשה אליהו ואת כל-אשר הרג את-כל-הנביאים בחרב: ב ותשלח איזבל מלאך אליהו לאמר כה-יעשו אליהם וכה יוספו כי-קעת מחר אנשים את-נפשך כנפש אחד מהם: ג וירא ויקם וילך אל-נפשו ויבא באר שבע אשר ליהודה וינח את-נעריו שם:

ד והוא-הלך במדבר דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחת (אחד) וישאל את-נפשו למות ויאמר א רב עתה יהוה קח נפשי כי-לא טוב אנכי מאבתי: ה וישכב וישן תחת רתם אחד והנה-זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: ו ויבט והנה מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישב וישקב: ז וישב מלאך יהוה וישב ויגע בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: ח ויקם ויאכל וישתה וילך בכח א האכילה והיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרב:

ט ויבא-שם אל-המערה וילן שם והנה דבר-יהוה אליו ויאמר לו מה-לך פה אליהו: י ויאמר קנא קנאתי ליהוה א אלהי צבאות כי-עזבו בריתך בני ישראל את-מזבחתיך הרסו ואת-נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את-נפשי לקחתה:

יא ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: יב ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה: יג ויהי א כשמע אליהו וילט פניו באדירתו ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה-לך פה אליהו: יד ויאמר קנא קנאתי ליהוה א אלהי צבאות כי-עזבו בריתך בני ישראל את-מזבחתיך הרסו ואת-נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את-נפשי לקחתה: {o}

טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרךך מדברה דמשק ובאת ומשחת את-חזאל למלך על-ארם: טז ואת יהוה בן-נמשי תמשח למלך על-ישראל ואת-אלישע בן-שפט מאביל מחולה תמשח לנביא תחתיו: יז והנה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים פלי-הברכיים אשר לא-כרעו לבעל וכל-הפה אשר לא-נשק לו:

יט וילך משם וימצא את-אלישע בן-שפט והוא חרש שנים-עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעברו אליהו ואליו וישלך אדירתו אליו: כ ויעזב את-הבקור וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה-נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה-עשיתי לך: כא וישב מאחוריו ויקח את-צמד הבקר ויזבחוהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו: {פ}

איכה

הפטרה לשבת שאחרי י"ז תמוז

ההפטרה הזאת פותחת את ספר ירמיהו, המנבא על החורבן, לכן קוראים אותה בימי בין המצרים. הספרדים קוראים אותה גם בשבת שמות, משום שהיא מתארת את הקדשתו של ירמיהו לנביא, בדומה לפרשה המתארת את הקדשתו של משה לנביא. וכמשה, גם ירמיהו מבקש שלא להשלח לתפקידו, כי אינו יודע לדבר.

א דבְּרִי יִרְמְיָהוּ בֶן-חִלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעִנְיָתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן: ב אֲשֶׁר הָיָה דֹבֵר-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יְאֻשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשֵׁלֶשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי בִימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן-יְאֻשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עֲשֵׂתִי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-יְאֻשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גָּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: {פ}

ד וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרִם אֲצֹרְךָ (אֲצֹרְךָ) בְּבֶטֶן יְדֹעֲתֶיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקִּדְשִׁיתֶיךָ נִבְיָא לַגּוֹיִם נִתְּתִיךָ: ו וְאָמַר אֶהְיֶה אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא-יַדְעֲתִי דִבְרֵי כִּי-נֶעַר אֲנִכִּי: {ס} ז וְאָמַר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֵּאֲמַר נֶעַר אֲנִכִּי כִּי עַל-כָּל-אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תֵּלֶךְ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲצֹוֶךָ תִּדְבֹּר: ח אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֲתֹנֶךָ אֲנִי לְהַצִּילְךָ נָאִם-יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיַּגַּע עַל-פִּי וְאָמַר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נִתְּתִי דִבְרִי בְּפִיךָ: י רְאֵה הַפְּקֻדֹתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוּץ וּלְהֶאֱבִיד וּלְהָרוֹס לְבָנוֹת וּלְנָטוּעַ: {פ}

יא וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מֶה-אֲתֵה רְאֵה יִרְמְיָהוּ וְאָמַר מִקֵּל שִׁקָּד אֲנִי רְאֵה: יב וְאָמַר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרָאוֹת כִּי-שִׁקָּד אֲנִי עַל-דִּבְרִי לַעֲשׂוֹתוֹ: {ס} יג וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר מֶה אֲתֵה רְאֵה וְאָמַר סִיר נִפְוֹחַ אֲנִי רְאֵה וּפְנִי מִפְּנֵי צָפוֹנָה: יד וְאָמַר יְהוָה אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפְתַּח הָרָעָה עַל כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: טו כִּי הִנְנִי קֹרָא לְכָל-מִשְׁפָּחוֹת מִמְּלָכוֹת צָפוֹנָה נָאִם-יְהוָה וּבָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כֶּסֶף וְנִתְּחַח אֶת שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל-חֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה: טז וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל-רַעְתָּם אֲשֶׁר עָזְבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאֵלֵיהֶם אַחֲרָיִם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם:

יז וְאֲתֵה תֵּאֲזָר מִתְּנִיךְ וּקְמַת וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי אֲצֹוֶךָ אֶל-תַּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן-אֲחַתְּךָ לִפְנֵיהֶם: יח וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִיךָ הַיּוֹם לַעִיר מִבְּצָר וּלְעַמּוּד בְּרָצֵל וּלְחֻמוֹת נְחֹשֶׁת עַל-כָּל-הָאָרֶץ לְמַלְכִּי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכַהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ: יט וְנִלְחַמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא-יִכְלוּ לָךְ כִּי-אֲתֹנֶךָ אֲנִי נָאִם-יְהוָה לְהַצִּילְךָ: {פ}

א וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב הֲלֹךְ וּקְרַאתִי בְּאָזְנִי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְבֵּת כְּלוּלֹתֶיךָ לְכַתֵּב אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: ג קִדָּשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה רִאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל-אֲכָלֶיךָ יִאֲשֻׁמוּ רָעָה תִּבְא אֲלֵיהֶם נָאִם-יְהוָה: {פ}

איכה

הפטרות מסעי

הנביא ירמיהו חי בסוף תקופת בית ראשון ובימי חורבנו. הוא ניבא על החורבן. בנבואה הזאת הוא קורא לישראל לשוב בתשובה והם אינם שומעים לו. הוא אומר שהחורבן שעומד לבוא – יבוא בגלל העבודה הזרה. הנבואה נקראת בשבת זו בגלל שאלה ימי האבל על החורבן.

[מנהג אשכנז וספרד]

ד שָׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל-מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: ה כֹּה אָמַר יְהוָה "מִה-מִּצְאוֹ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עוֹל כִּי רָחֳקוּ מֵעָלַי, וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיִּהְיֶה לָּם וְלֹא אָמְרוּ 'אֵיךְ יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, הַמּוֹלִיךְ אֶתְנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוֹחֵה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצִלְמוֹת, בְּאֶרֶץ לֹא-עֹבֵר בָּהּ אִישׁ, וְלֹא-יָשֵׁב אָדָם שָׁם': ז וְאָבִיָּא אֶתְכֶם אֶל-אֶרֶץ הַכְּרָמַל לֶאֱכֹל פֶּרִיָּה וְטוֹבָה, וּתְבָאוּ וּתְטַמְּאוּ אֶת-אֶרְצִי וְנִחַלְתִּי שְׁמַתְּם לְתוֹעֵבָה: ח הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ 'אֵיךְ יְהוָה', וְתַפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יָדְעוּנִי, וְהָרָעִים פָּשְׁעוּ בִּי, וְהַנְּבִאִים נִבְּאוּ בִּפְעֹל, וְאַחֲרֵי לֹא-יָעִילוּ הֵלְכוּ:

ט לָכֵן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נְאֻם-יְהוָה וְאֶת-בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב: י כִּי עֲבָרְוּ אִנִּי כְּתִימִם וְרָאוּ וְקָדַר שִׁלְחוּ וְהִתְבַּנְּנוּ מֵאֵד וְרָאוּ הֵן הִיטָה קְצָאתָ? יא הֵהִמִּיר גּוֹי אֱלֹהִים? וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים! וְעַמִּי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל: יב שְׁמוֹ שְׁמִים עַל-זָאת וְשָׁעֲרוּ חֲרָבוֹ מֵאֵד נְאֻם-יְהוָה: יג כִּי-שִׁתִּים רַעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֲתִי עָזְבוּ מְקוֹר אַיִם חַיִּים לַחֲצֹב לֶהֱם בְּאֵרוֹת בְּשִׁבְרִים אֲשֶׁר לֹא-יָכִלוּ הַמַּיִם:

יד הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אִם-יִלֵּיד בֵּית הוּא מִדּוֹעַ הִיָּה לְבָז: טו עָלְיוּ יִשְׁאֲגוּ כְּפָרִים וְתִנּוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּיּוּ אֶרְצוֹ לִשְׁמָה עָרְיוּ נִצְתָה (נִצְתָה) מִבְּלִי יִשָּׁב: טז גַּם-בְּנֵי-נֶף וְתַחֲפֹנֶס (וְתַחֲפֹנֶס) יִרְעוּ וְקָדַד:

יז הֲלוֹא-זָאת תַּעֲשֶׂה-לָּךְ עֲזָבָךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעַת מוֹלֶכְךָ בְּדֶרֶךְ: יח וְעַתָּה מִה-לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת מִי שִׁחֹר וּמִה-לָּךְ לְדֶרֶךְ אֲשׁוּר לִשְׁתוֹת מִי נָהָר: יט תִּיַּסְרָךְ רַעֲתֶךָ וּמִשְׁבּוֹתֶיךָ תוֹכַחֲךָ וְדַעִי וְרָאִי כִי-רַע וְמָר עֲזָבָךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלֶיךָ נְאֻם-אֲדֹנִי יְהוָה צָבָאוֹת: כ כִּי מַעֲוָלִים שִׁבְרֵתִי עָלַי נִתְּקֵתִי מוֹסְרוֹתֶיךָ וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹד (אֶעֱבֹר) כִּי עַל-כֵּל-גִּבְעָה גִבְעָה וְתַחַת כָּל-עֵץ רַעֲוִן אֶת צִעָה זָנָה: כא וְאֲנֹכִי נִטְעֵתִיךָ שׁוֹרֶק כָּלָה זָרַע אֲמַת וְאִיךָ נִהַפְכָת לִי סוּרִי הִגָּפִן נִכְרִיָּה:

כב כִּי אִם-תִּכְבְּסִי בְּנִיָּתָךְ וְתִרְבִּי-לָךְ בְּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֶךָ לִפְנֵי נְאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: כג אִיךָ תֹאמְרִי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הִלַּכְתִּי רְאִי דֶרֶכְךָ בְּגִיָּא דְעִי מִה עָשִׂית בְּכֶרֶה קִלָּה מִשְׁרַכַת דְּרָקִיָּה: כד פָּרָה אֲלֵךְ לְמַד מִדְּבָר בְּאֵנוֹת נַפְשׁוֹ (נִפְשָׁה) שְׁאִפָּה רוּחַ תִּאֲנָתָה מִי יִשִּׁיבָנָה כָּל-מִבְקָשֶׁיךָ לֹא יִיָּעֻפוּ בַּחֲדָשָׁה יִמְצְאוּנָה:

כה מִנְעִי רִגְלֶךָ מִיֹּחַף וּגְרוֹנָה (וּגְרוֹנָה) מִצְמָאָה וְתֹאמְרִי נוֹאֲשׁ לֹא כִי-אֶהְבֵּתִי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶיךָ: כו כְּבִשְׁת גִּבְבִּי כִי יִמְצָא כֵן הִבִּישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הִמָּה מִלְכֵיהֶם שְׂרִיָּהֶם וְכַהֲנֵיהֶם וְנְבִיאֵיהֶם: כז אֲמָרִים לַעֲץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱבֹן אֶת יִלְדוֹתִי (וְלִדְתָנוּ) כִּי-פָנּוּ אֵלַי עָרֹף וְלֹא פָנִים וּבַעַת רַעֲתָם יֹאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כח וְאֵיךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יְקוֹמוּ אִם-יוֹשִׁיעוּךָ בַּעַת רַעֲתָךְ כִּי מִסְפָּר עָרִיךְ הִנֵּה אֱלֹהֶיךָ יְהוָה: {ס}

[מנהג אשכנז להוסיף:] ד הֲלוֹא מַעֲלָה קִרְאִתִּי (קִרְאִת) לִי אָבִי אֵלֶיךָ נְעָרִי אֶתָּה:

איכה

[מנהג ספרד להוסיף:] א אִם-תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל | נֹאֵם-יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם-תִּסָּיר שְׁקִוּצֶיךָ
 מִפְּנֵי וְלֹא תִנּוּד: ב וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי-יְהוָה בְּאֵמַת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְבָּרְכוּ בּוֹ גּוֹיִם וְכֹל יִתְהַלְלוּ:
 {ס}

[מנהג תימן ראה להלן הפטרת דברים]

איכה

הפטרות דברים - חזון

נבואה זו נאמרה ע"י ישעיהו בימי חזקיהו המלך, כאשר מלך אשור כבש את כל ערי יהודה מלבד ירושלים, וצר גם על ירושלים.

ישעיהו מוכיח את העם ואומר להם שהחורבן בכל ערי יהודה בא בחטאיהם, ושאלם יחזרו בתשובה וישבו ה' וישכון ביהודה. בסופו של דבר ירושלים לא חרבה בימי ישעיהו. ה' הציל את חזקיהו מכף מלך אשור, וירושלים ויהודה נשארו בארץ עוד כמאה שנים נוספות עד החורבן הראשון. אבל כיון שהנבואה הזאת מתארת חורבן ושממה, ומתארת את חטאי ישראל, קוראים אותה לקראת תשעה באב. בנוסף, נזכרה בהפטרות גם המלה "איכה". ויש בה קינה על חורבן ישראל.

[מנהג אשכנז וספרד] א חזון ישעיהו בן-אמוץ אשר חזה על-יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם אתו יחזקיהו מלכי יהודה:

ב שמעו שמים והאזינו ארץ כי יהוה דבר בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי: ג ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן: ד הוי גוי חטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את-יהוה נאצו את-קדוש ישראל נזרו אחור:

ה על מה תכו עוד תוסיפו סרה כל-ראש לחלי וכל-לבב דוי: ו מכף-רגל ועד-ראש אין-בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה לא-זרו ולא חבשו ולא רככה בשמן: ז ארצכם שממה עריכם שרפות אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה כמהפכת זרים: ח ונותרה בת-ציון כספה בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה: ט לולי יהוה צבאות הותר לנו שריד כמעט כסדם היינו לעמרה דמינו: {פ}

י שמעו דבר-יהוה קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה: יא למה-לי רב-זבחיכם יאמר יהוה שבעתי עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי: יב כי תבאו לראות פני מיי-בקש זאת מידכם רמס חצרי: יג לא תוסיפו הביא מנחת-שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא-אוקל און ועצרה: יד חדשיכם ומועדיכם שגאה נפשי היו עלי לטרח נלאיתי נשא: טו ובפרשכם פפיכם אעלים עיני מכם גם כיתרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו:

טז רחצו הזלו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע: יז למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: {ס} יח לכו-נא ונכחה יאמר יהוה אם-יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם-יאדימו כתולע כצמר יהיו: יט אם-תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו: כ ואם-תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי יהוה דבר: {פ}

[כאן מתחיל מנהג תימן] כא איכה היתה לזונה קרה נאמנה מלאתי משפט צדק יליו בה ועתה מרצחים: כב כספה היה לסיגים סבאך מהול במים: כג שריה סוררים וחברי גנבים כלו אהב שחד ורדף שלמים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא-יבוא אליהם: {ס}

כד לכן נאם האדון יהוה צבאות אביר ישראל הוי אנתם מצרי ואנקמה מאויבי: כה ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגור ואסירה כל-בדיליך: כו ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעצור כבתחלה אחרי-כן יקרא לך עיר הצדק קרה נאמנה: כז ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה: [כאן מסתיים מנהג אשכנז וספרד] כח ושבר פשעים וחטאים יחדו ועזבי יהוה יכלו: כט כי יבשו מאילים אשר חמדתם ותחרפו מהגנות אשר בחרתם: ל כי תהיו כאלה נבלת עלה וכנה אשר-מים אין לה: לא והיה החסן לנערת ופעלו לניצוצ ובערו שניהם יחדו ואין מכבה: {פ}

איכה

הפטרות ואתחנן

ההפטרות הזאת נקראת בשבת שאחרי תשעה באב משום שהיא פותחת בנחמות ירושלים. ואולם, היא קשורה מאד גם לפרשה, כי בחציה השני היא עוסקת במלחמתו של הנביא בעבודת האלילים ובפסלים, ובקריאתו להתבונן בכך שאין כח בעולם שיכול לעשות כמעשי ה'. הדבר הזה נזכר בהרחבה גם בפרשתנו.

קריאתו של ישעיהו: "וְאֵל מִי תִדְמִינִי וְאִשּׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ: שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֶלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרִב אוֹנִים וְאִמִּיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר", מזכירה מאד את האמור בפרשתנו, הלומדת על גדולתו של ה' מיציאת מצרים.

א נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: ב דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֹאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחְתָּ מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ: {ס} ג קוֹל קוֹרְא: בַּמִּדְבָּר פָּנוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׁרְלוּ בְּעֶרְבָה מִסְלָה לְאֱלֹהֵינוּ: ד כָּל־גֵּי'א יִנְשָׂא וְכָל־הָר וּגְבָעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרָכְסִים לְבִקְעָה: ה וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וּרְאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר: {פ}

ו קוֹל אֹמֵר קִרְא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל־חֲסִידוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: ז יִבֶּשׂ חֲצִיר נָבֵל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכָן חֲצִיר הָעֵם: ח יִבֶּשׂ חֲצִיר נָבֵל צִיץ וְדַבַּר־אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: {ס}

ט עַל הַר־גִּבְעָה עָלִי־לָהּ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בְּכֹחַ קוֹלָהּ מִבְּשָׂרְתָּ יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירְאִי אֹמְרִי לַעֲרִי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: י הִנֵּה אֲדֹנִי יְהוָה בְּחֶזֶק יָבֹא וְזָרְעוֹ מִשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שָׂכְרוֹ אֲתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לִפְנֵינוּ: יא כָּרְעָה עֲדָרוֹ יָרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יְנֵהל: {ס}

יב מִי־מִדָּד בִּשְׁעָלוֹ מֵיָם וְשָׁמַיִם בְּזָרַת תִּכֹּן וְכָל בִּשְׁלֵשׁ עֶפְרָה הָאָרֶץ וְשָׁקֵל בְּפֶלֶס הָרִים וּגְבֻעוֹת בְּמֵאזְגִינִים: יג מִי־תִכֵּן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנוּ: יד אֶת־מִי נֹעֵץ וְיִבְיִיחֵהוּ וְיִלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט וְיִלְמְדֵהוּ דַּעַת וְדָרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ: טו הֵן גּוֹיִם כָּמֶר מִדְּלִי וְכִשְׁחָק מֵאֲזִינִים נִחְשְׁבוּ הֵן אִיִּים כְּדֶק יְטוּל: טז וּלְבָלוֹן אִין דִּי בְּעָר וְחֵיתוֹ אִין דִּי עוֹלָה: {פ}

יז כָּל־הַגּוֹיִם כְּאִין נִגְדוּ מֵאֶפֶס וְתָהוּ נַחֲשִׁב־לוֹ:

יח וְאֶל־מִי תִדְמִינִי אֵל וּמַה־דְּמוּת תַּעֲרֹכֵנוּ לוֹ: יט הַפֶּסֶל נֶסֶךְ חֲרָשׁ וְצִרְף בְּזָהָב יִרְקַעְנוּ וְרִתְקוֹת גָּסָף צוֹרֶף: כ הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקֵב יִבְחַר חֲרָשׁ חֲכָם יִבְקֹשׁ־לוֹ לַהֲכִין פֶּסֶל לֹא יָמוּט: {ס}

כא הָלוֹא תִּדְעוּ הָלוֹא תִּשְׁמְעוּ הָלוֹא הִגַּד מִרְאשׁ לָכֶם הָלוֹא הִבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: כב הַיִּשְׁבַּל עַל־חֹג הָאָרֶץ וְיִשְׁבִּיָּהּ כְּחֻגְגִּים הַנוֹטָה כְּדֶק שְׁמַיִם וְיִמְתָּחֶם כְּאֶהֱל לְשִׁבְתָּ: כג הַנוֹתָן רוֹזְנִים לְאִין שְׁפָטִי אָרֶץ פְּתָהוּ עֲשָׂה: כד אָף בַּל־נָטְעוּ אָף בַּל־זָרְעוּ אָף בַּל־שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם־נִשְׁפָּה בָהֶם וַיִּבְשׁוּ וְסִעְרָה כְּקֶשׁ תִּשְׁאָם: {ס}

כה וְאֶל־מִי תִדְמִינִי וְאִשּׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ:

כו שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרִב אוֹנִים וְאִמִּיץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר: {ס} [כאן מסתיים מנהג אשכנז וספרד] כז לָמָּה תֹאמְרִי יַעֲקֹב וְתִדְבֶּר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דַּרְכִּי מִיְּהוָה וּמֵאֱלֹהֵי מִשְׁפָּטִי יַעֲבֹר: [כאן מסתיים מנהג תימן]

[מנהג תימן להוסיף:] יז הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיּוֹתִים מִבְּקָשִׁים מֵיָם וְאִין לְשׁוֹנָם בְּצִמָּא נִשְׁתָּה אֲנִי יְהוָה אֶעֱנֵם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזָבָם:

איכה

הפטרות עקב

הנבואה הזאת באה כהמשך לכמה נבואות המנבאות את שיבת ישראל מהגולה. הנבואה פותחת בשיח עם ציון שהפסיקה להאמין בגאולה, והנביא מתווכח איתה ומלמד אותה שאם תחזור בתשובה תשוב לארצה ולבניה. לכאורה זה נראה כדיון אליגורי ומטאפורי המדמה את הגלות הקשה, שבגללה כביכול ציון כבר מתייאשת מהגאולה והנביא מחזק את רוחה. במהלך ההפסרה מתברר שאין זה דיון מטאפורי בלבד, אלא אכן היו רבים בציון שהתנגדו לדברי הנביא ולא קיבלו את דבריו המציעים לשוב בתשובה ולהביא את הגאולה.

יד ותאמר ציון עזבני יהוה ואדוני שכןני: טו התשכח אשה עולה מרחם בן-בטנה גם-אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך: טז הן על-כפיים חקתיך חומתיך נגדי תמיד:

יז מהרו בגיור מהרסיך ומחריביך ממך יצאו: יח שאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו-לך חיי-אני נאם-יהוה כי כלם כעדי תלפשי ותקשרים כפלה: יט כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיך:

כ עוד ואמרו באזניך בני שכליך צר-לי המקום גשה-לי ואשבה: כא ואמרת בלבבך מי ילד-לי את-אלה ואני שכולה וגלמודה גלה | וסולה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם: {פ}

כב כה-אמר אדוני יהוה הנה אשא אל-גוים ידי ואל-עמים ארים נסי והביאו בניך בחיץ ובנתיך על-כנתי תנשאנה: כג והיו מלכים אמנך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי-אני יהוה אשר לא-יבשו קווי:

{ס} כד היקח מגבור מלקוח ואם-שבי צדיק ימלט: {ס} כה פי-כה | אמר יהוה גם-שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת-יריבך אנכי אריב ואת-בניך אנכי אושיע: כו והאכלתי את-מוניך את-בשרם וכעסו דמם ישכרן וידעו כל-בשר כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב: {ס}

א כה | אמר יהוה אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיך או מי מנושי אשר-מכרתי אתכם לו הן בעונתיכם נמכרתם ובפשעיכם שלחה אמכם:

ב מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות ואם-אין-כי כח להציל הן בגערתי אחריב יום אשים נהרות מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא: ג אלגיש שמים קדרות ושק אשים כסותם: {פ}

ד אדוני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את-יעף דבר יעיר | בבקר בבקר יעיר לי און לשמע כלמודים: ה אדוני יהוה פתח-לי און ואנכי לא מריתי אחר לא נסוגתי: ו גוי נתתי למלים ולחי למרטים פני לא הסתרתי מקלמות ורק: ז ואדוני יהוה יעזר-לי על-כן לא נכלמתי על-פני שמתי פני כחלמיש ואדע כי-לא אבוש: ח קרוב מצדיקי מי-יריב אתי נעמדה יחד מי-בעל משפטי יגש אלי: ט הן אדוני יהוה יעזר-לי מי-הוא ירשיעני הן כלם כפגד יבלו עש יאכלם:

{ס} י מי ככם ירא יהוה שמע בקול עבדו אשר | הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם יהוה וישען באלהיו: {ס} יא הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות לכו | באור אשכם ובזיקות בערתם

איכה

מִיָּדִי הִיָּתָה-זֹאת לָכֶם לְמַעַצְבָּה תִּשְׁכָּחוּ: {ס} א שָׁמְעוּ אֵלַי רִדְפִי צֶדֶק מִבְּקִשֵּׁי יְהוָה הַבִּיטוּ
 אֶל-צוּר חֲצִבְתֶּם וְאֶל-מַקְבֵּת בּוֹר גִּזְרֹתֶם: ב הַבִּיטוּ אֶל-אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל-שָׂרָה תַחֲוִלְלֶכֶם
 כִּי-אֶחָד קָרָאתִיו וְאַבְרָכָהוּ וְאַרְבֶּהוּ:

ג כִּי-נָחָם יְהוָה צִיּוֹן נָחַם כָּל-חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשָּׁם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדָן וְעִרְבָתָהּ כָּגֵן-יְהוָה שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה
 יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה: {ס}

איכה

הפטרת ראה

יֵא עֲנִיָּה סְעֵרָה לֹא נִחְמָה הִנֵּה אָנֹכִי מִרְבִּיץ בַּפּוֹל אֲבִיךָ וַיִּסְדֹּתִיךָ בַּסַּפִּירִים: יב וְשִׁמְתִי כְּדָכָד־
שִׁמְשֹׁתִיךָ וְשִׁעְרֶיךָ לֵאבְנֵי אֲקֻדָּח וְכָל-גְּבוּלֶךָ לֵאבְנֵי-חֶפֶץ: יג וְכָל-בְּנִיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם
בְּנִיךָ:

יד בַּצִּדְקָה תִּכְוֶנֶנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂיךָ כִּי-לֹא תִירָאִי וּמִמַּחֲתָה כִּי לֹא-תִקְרַב אֵלֶיךָ: טו הֵן גִּזְרֵי יְגֹר
אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי-גֵר אֶתְּךָ עָלֶיךָ יְפֹול: טז הֵן (הִנֵּה) אָנֹכִי בִּרְאִיתִי חָרַשׁ נִפְלֵחַ בְּאֵשׁ פָּחָם וּמוֹצִיא
כָּלִי לְמַעֲשָׂהוּ וְאָנֹכִי בִּרְאִיתִי מִשְׁחִית לְחַיִּיל: יז כָּל-כְּלִי יוֹצֵר עָלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל-לִשׁוֹן
תִּקְוֹם-אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי יְהוָה וְצִדְקָתָם מֵאֵתִי נָאם-יְהוָה: {ס}

א הוּא כָּל-צִמָּא לָכֵן לִמִּים וְאֲשֶׁר אֵין-לּוֹ קֶסֶף לָכֵן שִׁבְרוּ וְאֵלְלוּ וּלְכֵן שִׁבְרוּ בְּלוּא-קֶסֶף וּבְלוּא
מַחִיר יֵין וְחֵלֶב: ב לָמָּה תִשְׁקָלוּ-לְקֶסֶף בְּלוּא-לֶחֶם וַיִּגְיַעְכֶּם בְּלוּא לְשִׁבְעָה שְׁמֵעוּ שְׁמוֹעַ אֵלֵי
וְאֵכְלוּ-טוֹב וְתִתְעַנֶּג בְּדָשׁן בְּפִשְׁכֶּם: ג הֵטוּ אֲזָנְכֶם וּלְכֵן אֵלֵי שְׁמֵעוּ וּתְחִי בְּפִשְׁכֶּם וְאִכְרֶתָה לָכֶם
בְּרִית עוֹלָם חֹסֶדִי דוֹד הַנֶּאֱמָנִים: ד הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו נְגִיד וּמִצָּנָה לְאֻמִּים: ה הֵן גֹּי
לֹא-תִדְעַל תִּקְרָא וְגֹי לֹא-יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יִרְצוּ לְמַעַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְקַדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ: {ס}

איכה

הפטרות שפטים

ההפטרות הזאת היא המשך לנבואות הנחמה של ישעיהו, המנבאות על ישועה ושיבה מהגולה. נקראת בשבת זו כחלק משבע דנחמא.

יבֹאֲנִי אֲנִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי־אֶת וְתִירָאִי מֵאֲנוּשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן: יג וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֹשֶׂךָ נוֹטָה שְׁמִימִם וַיִּסַּד אֶרֶץ וַתִּפְחַד תַּמִּיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק כְּאִשׁר כּוֹנֵן לַהֲשִׁחִית וְאֵיָה חֲמַת הַמַּצִּיק: יד מִהֵרָ צַעַה לַהֲפִתָּח וְלֹא־יָמוּת לִשְׁחַת וְלֹא יִחְסַר לַחֲמוֹ: טו וְאֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רַגַע הָיִים וַיִּהְיוּ גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: טז וְאֲשֶׁם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבִצְלִי יְדִי כְּפִי־יְדִי לְנוֹטֵעַ שְׁמִימִם וְלִי־סֹד אֶרֶץ וְלֹא־מֵר לְצִיּוֹן עַמִּי־אֶתָּה: {ס}

יזהתעוררי התעוררי קומי ירושלם אשר שתית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קִבְעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שְׁתִּית מִצִּית: יח אִין־מִנְהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יִלְדָה וְאִין מִחֲזִיק בִּידָה מִכָּל־בָּנִים גִּדְלָה: יט שְׁתִּים הִנֵּה קִרְאֲתֶיךָ מִי יָנוּד לָךְ הַשֵּׁד וְהַשָּׁבֵר וְהָרַעֵב וְהַחֲרֹב מִי אֲנַחֲמָה: כ בְּנִיךָ עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חֻצוֹת כְּתוּא מִכְמַר הַמִּלְאִים חֲמַת־יְהוָה גָּעַרְתָּ אֱלֹהֶיךָ:

כא לָכֵן שְׁמַעֲיָנָא זֹאת עֲנִיָה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מִיִּין: {פ}

כב כֹּה־אֲמַר אֲדִיךָ יְהוָה וְאֱלֹהֶיךָ יִרְיֵב עַמּוֹ הִנֵּה לִקְחִיתִי מִיָּדךָ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־קִבְעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־תוֹסִיפִי לִשְׁתוֹתָה עוֹד: כג וּשְׁמַתִּיךָ בִּיד־מוֹלִיךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנוֹפֶשֶׁךָ שְׁחִי וְנַעֲבֶרָה וְתִשְׁמִי כְּאֶרֶץ גֹּוֹר וְכַחוּץ לַעֲבָרִים: {פ} א עוֹרִי עוֹרִי לְבָשִׁי עֲזָר צִיּוֹן לְבָשִׁי א בְּגָדִי תִפְאָרְתָּךְ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יְבֹא־כָךָ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא: ב הַתְנוַעְרִי מַעֲפֹר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הַתַּפְתָּחוּ (הַתַּפְתָּחִי) מוֹסְרִי צוֹאֲרֶךְ שְׁבִיָה בַת־צִיּוֹן: {ס}

ג כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חֲנֹם נִמְכַרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ: {ס} ד כִּי כֹה אָמַר אֲדִיךָ יְהוָה מִצְרַיִם יִרְד־עַמִּי בְּרֹאשָׁנָה לְגוֹר שָׁם וְאֲשׁוּר בְּאֶפֶס עֲשָׂקוּ: ה וְעַתָּה מִה־לִּי־פֹה נֹאֵם־יְהוָה כִּי־לִקַּח עַמִּי חֲנֹם מִשְׁלֹו יְהִלִּילוּ נֹאֵם־יְהוָה וְתַמִּיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי מִנְּאָץ:

ו לָכֵן יָדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמַּדְבֵּר הַגָּבִי: {ס} ז מִה־נֹּאֲוֹ עַל־הַקְּרִים רַגְלִי מִבִּשְׂרֵי מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מִבִּשְׂרֵי טוֹב מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֲמַר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ: ח קוֹל צְפִירָה נִשְׁאֹו קוֹל יַחֲדוֹ יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן: ט פִּצְחוֹ רִנְנוּ יַחֲדוֹ חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי־נַחֲמָם יְהוָה עַמּוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם: י חֲשָׁף יְהוָה אֶת־זְרוּעֵ קֹדְשׁוֹ לַעֲיִגִי כָל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָל־אֶפְסֵי־אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: {ס}

יא סוֹרוּ סוֹרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אֶל־תִּגְעוּ צְאוּ מִתּוֹכָה הִבְרוּ נִשְׁאִי כָלִי יְהוָה: יב כִּי לֹא בַחֲפִזוֹן תִּצְאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלַכּוּן כִּי־הִלָּךְ לַפְּנִיכֶם יְהוָה וּמֵאֶסְפְּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: {ס}

איכה

הפטרת כי תצא

הנביא ממשיך את ירושלים לאשה שהיתה שוממה ועזובה, כלומר שבעלה ובניה עזובה. והנביא מנבא שישוּבו ימי שמחתה של האשה, ובנים רבים יהיו לה, והיא תבנה ברוב פאר עם ברית נצחית של ה' שלא יגרשנה עוד.

א רָנָה עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פְּצָחִי רָנָה וְצִהְלִי לֹא-חֲלָה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְהוָה: ב הֲרָחִיבִי אֶמְקוֹם אֱהָלֶךָ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִטּוּ אֶל-תַּחֲשֻׁכִּי הָאֲרִיכִי מִיַּתְרֶיךָ וַיִּתְּדִתִּיךָ חֲזָקִי: ג כִּי-יָמִין וּשְׁמָאוֹל תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעַרְכִּים נִשְׁמֹת יוֹשִׁיבוּ:

ד אֶל-תִּירְאִי כִּי-לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל-תִּקְלָמִי כִּי לֹא תִחַפְּרִי כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמִיךָ תִּשְׁכַּחִי וְחֲרַפְתִּי אֶלְמִנוּתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי-עוֹד: ה כִּי בְעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמִי וְגֵאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל-הָאָרֶץ יִקְרָא: ו כִּי-כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעַצוּבַת רוּחַ קָרָאךָ יְהוָה וְאִשֶּׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֶיךָ: ז בְּרָגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ: ח בְּשֹׁצֵף קִצֹּץ הִסְתַּרְתִּי פָנִי רָגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶתִיךָ אָמַר גֵּאֲלֶךָ יְהוָה: {ס}

ט כִּי-יָמִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבֹר מִי-נֶחַ עוֹד עַל-הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקִּצֹּץ עֲלֶיךָ וּמִגְעָרֶבֶךָ: י כִּי הָהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוָטֶינָה וְחִסְדִּי מֵאֲתֶךָ לֹא-יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אָמַר מְרַחֵם יְהוָה: {ס} [כאן מסתיימת ההפטרה בדרך כלל. כאשר ר"ח אלול חל בשבת ופרשת כי תצא בי"ד באלול, מנהג אשכנז להמשיך. ראה לעיל ראה]

איכה

הפטרת כי תבוא

בפרק הקודם מוכיח ישעיהו את ישראל על חטאיהם הרבים, שהובילו את ישראל למצב של חשך ושל חסר צדק, כפי שהוא אומר בין השאר: "...על פן רחוק משפט ממנו ולא תשיגנו צדקה נקנה לאור ונהנה חשך לנהלות באפלות נהלך: נגשישה כעורים קיר וכאין עינים נגשישה בשלנו בצדקרים כנשף באשמים כמתיים: נהמה כדבים כלנו וכיונים הגה נהנה נקנה למשפט ואין לישועה רחקה ממנו: כי רבו פשעינו נגדך וחסותינו ענתה בנו כי פשעינו אתנו ועונותינו ידענום: פשע וכחש בה' ונסוג מאתר אלהינו דבר עשק וסרה הרו והגו מלב דברי שקר..." (לראות סוף הנבואה הוא מדבר על הגאולה והיציאה מהמצב החשוך, וכאן הוא קורא לירושלים לקום ולאור).

א קומי אורי כי בא אורך וכבוד יהוה עליך זרח: ב כי-הנה החשך יכסה-ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח יהוה וכבודו עליך יראה: ג והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחה:

ד שאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו-לך בניך מרחוק יבאו ובנותיך על-צד תאמנה: ה אז תראי ונהרת ופתד ורחב לבבך כי-יהפך עליך המון וס חיל גוים יבאו לך: ו שפעת גמלים תנסף בכרי מדן ועיפה כלם משבא יבאו זרב ולבונה ישאו ותהלת יהוה יבשרו: ז כל-צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ושרתונך יעלו על-רצון מזבחי ובית תפארת אפאר: ח מי-אלה כעב תעופינה וכיונים אל-ארבותיהם: ט כי-לי א אים יקוו ואניות תרשיש בראשנה להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם לשם יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי פארה:

י ובנו בני-נכר חמלתיך ומלכיהם ושרתונך כי בקצפי הכיתיך ובצרונך רחמתיך: יא ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו להביא אליך חיל גוים ומלכיהם נהוגים: יב כי-הגוי והממלכה אשר לא-יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו: יג כבוד הלכנון אליך יבוא ברוש תדקך ותאשור יחדו לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד: יד והלכו אליך שחוה בני מעליך והשתחוו על-פפות רגליך כל-מנאצריך וקראו לך עיר יהוה ציון קדוש ישראל: טו תחת היותך עצובה ושנואה ואין עובר ושמתיך לגאון עולם משוש דור ודור: טז וינקת חלב גוים וישד מלכים תינקי וידעת כי אני יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב:

יז תחת הנחשת אביא זרב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל ושמתי פקדתיך שלום ונגשיך צדקה: יח לא-ישמע עוד חמס בארצה שד ושבר בגבוליך וקראת ישועה חומתיך וישעריך תהלה: יט לא-יהיה-לך עוד השמש לאור יומם ולנה הירח לא-יאיר לך והיה-לך יהוה לאור עולם ואלהיך לתפארתך: כ לא-יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי יהוה יהיה-לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך: כא ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ בצר מטעו (מטעי) מעשה ידי להתפאר: כב הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני יהוה בעתה אחישנה: {o}

איכה

הפטרות נצבים

ההפטרות נקראות בשבת זו כחלק משבע דנחמתא, אבל היא פותחת בפסוק "שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאַלְהֵי" המבוסס כנראה על פרשת נצבים, שבה נאמר: "כִּי יָשׁוּב יִקְוֶה לְשׁוֹשׁ עֲלִידָה לְטוֹב כְּאֲשֶׁר שָׁשׂ עַל אֲבֹתָיו". הפסוק הזה נזכר בפרשה ומתאר את הגאולה שתבוא אחרי הגלות. אחרי שבפרשת הגלות נאמר: "וְהָיָה כְּאֲשֶׁר שָׁשׂ יִקְוֶה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֲתֶכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֲתֶכֶם כֹּן יִשְׁשׁ יִקְוֶה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֲתֶכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֲתֶכֶם וְנִסְחָתֶם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אִתָּה כָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ", אומרת פרשתנו שתהיה גאולה. גם ישעיהו מנבא על אותה תקופה.

[כאן מתחיל מנהג תימן] ט וְנוֹדַע בְּגוֹיִם זֶרַעַם וְצִאֲצִיָּהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רְאִיָּהֶם יִכְרִיֻם כִּי הֵם זֶרַע בְּרַךְ יְהוָה: {פ}

[כאן מתחיל מנהג אשכנז וספרד] י שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּיהוָה תִּגַּל נַפְשִׁי בְּאַלְהֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָד־יֹשֶׁעַ מַעֲלֵי צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחֹתֶן יְכֹהֵן פֶּאֶר וּכְפָלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה: יא כִּי כְאֲרָץ תּוֹצִיא צִמְחָה וּכְגֹנָה זְרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן וְאֲדֹנִי יְהוָה יַצְמִיחַ צִדְקָה וּתְהִלָּה נִגְדַּל כְּל־הַגּוֹיִם:

א לִמְעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָּׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשָׁקוּט עַד־יֵצֵא כְּנָגָה צִדְקָה וְיִשְׁוּעָתָה כָּל־פֶּיֶד יִבְעַר: ב וְרָאוּ גוֹיִם צִדְקָה וְכָל־מַלְכִים כְּבוֹדָהּ וְקָרָא לָהּ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקְבְּנוּ: ג וְהָיִיתָ עֲטָרַת תִּפְאָרֶת בִּיד־יְהוָה וּצְנוּף (וּצְנִיף) מְלוּכָה בְּכַף־אֱלֹהֶיהָ: ד לֹא־יֵאמָרוּ לָהּ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאֲרָצָהּ לֹא־יֵאמָרוּ עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָהּ יִקְרָא חֶפְצִי־כָּה וּלְאֲרָצָהּ בְּעוֹלָה כִּי־חֶפֶץ יְהוָה זָר וּלְאֲרָצָהּ תִּבְעַל: ה כִּי־יִבְעַל בַּחוּר בְּתוּלָה יִבְעֹלוּ בָּנֶיהָ וּמִשׁוֹשׁ חֹתֶן עַל־כָּלָהּ יִשְׁשׁ עֲלֶיהָ אֱלֹהֶיהָ:

ו עַל־חֹמוֹתֶיהָ יְרוּשָׁלַם הַפִּקְדוֹתֵי שְׁמָרִים כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה תִּמְיֵד לֹא יִחַשּׁוּ הַמַּצְרִיִם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי־דָמִי לָכֵם: ז וְאֶל־תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ עַד־יִכּוֹלֶן וְעַד־יִשְׁיִם אֶת־יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאֶרֶץ:

ח נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימִינוֹ וּבַזְרוּעַ עָזוֹ אִם־אֶתֶּן אֶת־דִּגְלָהּ עוֹד מֵאֲכָל לֶאֱיִבֶיהָ וְאִם־יִשְׁתַּחֲוּ בְּנֵי־יִכָּר תִּירוּשָׁהּ אֲשֶׁר יִגְעַת בּוֹ: ט כִּי מֵאֲסָפִיו יֵאָכְלוּ וְהִלְלוּ אֶת־יְהוָה וּמִקִּבְצָיו יִשְׁתַּחֲוּ בַּחֲצֹרוֹת קִדְשִׁי: {ס}

י עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים פִּנּוּ דֶּרֶךְ הָעַם סָלוּ סָלוּ הַמַּסְלָה סִקְלוּ מֵאֲבָן הַרִימוּ נֶס עַל־הָעַמִּים: יא הִנֵּה יְהוָה הַשְׁמִיעַ אֶל־קִצָּה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת־צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעָה בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפָעֲלָתוֹ לִפְנֵינוּ: יב וְקִרְאוּ לָהֶם עִם־הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָהּ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נִעְזְבָה: {ס}

א מִי־זֶה וּבָא מֵאֲדָוָה חֲמוּץ בְּגָדִים מִכְצָרָה זֶה הַדּוֹר בִּלְבוּשׁוֹ צַהַר כְּרִב כְּחוֹ אֲנִי מַדְבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: ב מַדּוּעַ אָדָם לִלְבוּשָׁה וּבְגָדֶיהָ כְּדֶרֶךְ בְּגָת: ג פִּתְּרָה וּ דְרָכָתִי לְבָדִי וּמַעֲמִים אִין־אִישׁ אֹתִי וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְאֶרְמָסֶם בְּחִמָּתִי וְיִז נִצָּחַם עַל־בְּגָדִי וְכָל־מִלְבוּשִׁי אֶגָּאֲלֵתִי: ד כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה: ה וְאִבִּיט וְאִין עֵזָר וְאֶשְׁתּוּמֶם וְאִין סוּמָה וְתוֹשַׁע לִי זֶרַעִי וְחִמָּתִי הִיא סִמְכָתִנִּי: ו וְאִבּוֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאֶשְׁכַּרֶם בְּחִמָּתִי וְאֶוֹרִיד לְאָרֶץ נִצָּחִם: {ס}

ז חֲסִדֵי יְהוָה וּ אֲזִכִּיר תְּהִלָּתִי יְהוָה כֹּלֵל כָּל אֲשֶׁר־גָּמְלָנוּ יְהוָה וְרַב־טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גָּמְלָם בְּרַחֲמָיו וּכְרַב חֲסִדָּיו: ח וְיֵאמָרוּ אַרְעֵי הָמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וְיִהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכָל־צָרָתָם וּ לֹא (לוֹ) צָר וּמִלֶּאךָ פָּנִיו הוֹשִׁיעֶם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחִמָּלָתוֹ הוּא גֹאֲלָם וְיִנְטָלֶם וְיִנְשָׂאֶם כָּל־יָמֵי עוֹלָם:

איכה

הפטרת שבת שובה

ההפטרה הזאת היא חלק מדברי הנביא הושע, שניבא אל ממלכת ישראל. (עשרת השבטים). הכותרת לספר מלמדת שהוא ניבא בימי עזיהו, יותם, אחז וחזקיהו מלכי יהודה, ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל. אבל בהכרח הוא ניבא בימי מלכי ישראל נוספים שאינו מזכיר כאן, שהרי יותם, אחז וחזקיהו מלכו ביהודה אחרי מות ירבעם בן יואש.

הושע מוכיח את ישראל על שאינם יראים את ה' ועל כך שהם מוצאים את מבטחם בחיק מצרים ואשור, ובחזק אלילים.

ההפטרה נקראת בשבת זו משום שהיא פותחת במלים "שובה ישראל" וקוראת לתשובה.

ב שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנוּךְ: ג קָחְנוּ עִמָּכָם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱמָרוּ אֵלָיו כָּל־תַּשָּׂא עוֹן וְקַח־טוֹב וְנִשְׁלַמְהָ פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: ד אֲשׁוּר ׀ לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל־סוֹס לֹא נִרְכָּב וְלֹא־נֶאֱמַר עוֹד אֵלֵהֵינוּ לְמַעֲשֶׂה יְדֵינוּ אֲשֶׁר־בָּךְ יִרְחַם יְתוֹם: ה אֲרָפֶא מְשׁוּבָתָם אֲהַבֵּם נִדְּבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ: ו אֶהְיֶה כְּטֹל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וְהָ שָׁרְשָׁיו כְּלָבֶנוֹ: ז יִלְכוּ יִנְקוּתָיו וְיִהְיֶה כְּזֵית הָדוֹד וְיֵרִיחַ לוֹ כְּלָבֶנוֹ: ח יֵשְׁבוּ יוֹשְׁבֵי בְצֻלּוֹ יַחֲיוּ דִגְוֹ וְיִפְרְחוּ כַּגֶּפֶן זָכָר׀ כִּי־ן לָבֶנוֹ: ט אֲפֹרִים מִה־לִּי עוֹד לְעֻצְבִּים אֲנִי עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרָנוּ אֲנִי כְּבָרוֹשׁ רַעְנָן מִמֶּנִּי פְרִיָה נִמְצָא: י מִי חֲכָם וַיִּבֶן אֵלֶּה נְבוֹן וַיִּדְעֵם כִּי־יִשְׂרָאֵל דְּרָכֵי יְהוָה וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִכְשְׁלוּ בָּם: {ש}

בפתיחה לספר יואל לא נאמר באיזו תקופה הוא חי. הספר מחולק לשני חלקים. חציו הראשון עוסק ביום ה' שבו ה' שופט את ישראל, הוא מתאר פורענות הבאה על ישראל, אבל הוא קורא לישראל לשוב אל ה' ולהמלט מהפורענות. חציו השני של הספר הוא יום ה' שבו ה' שופט את כל הגויים ומושיע את ישראל.

ההפטרה שנקראת בשבת זו היא מהחלק הראשון של הספר. אחרי שהנביא מתאר מכת ארבה חסרת תקדים שהשמידה את כל היבול והפכה את הארץ לשממה. יש מפרשים שהארבה הזו משל לעם אחר שעולה על הארץ.

הנביא אומר שאף אחרי שהאויב עלה על הארץ, יכולים ישראל לחזור בתשובה ולהשיב את המצב לקדמותו. (פסוקי התשובה האמורים כאן, וגם פסוקי ספר יונה, מובאים במשנה בתענית כפסוקים שנאמרים בתעניות כדי לעורר את העם לחזור בתשובה).

[מנהג אשכנז להוסיף:] יא וְיִהְיֶה נֶתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חִילוֹ כִּי רַב מֵאֵד מִחֲנֹה כִּי עֲצוֹם עֲשֶׂה דְבָרוֹ כִּי־גְדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנוֹרָא מֵאֵד וּמִי יִכִּילֵנוּ: יב וְגַם־עֲתִידָה נֶאֱמַר יְהוָה שָׁבוּ עַד־י כָּל־לִבְבָכֶם וּבְצוֹם וּבִבְכָי וּבְמַסְפָּד: יג וְקָרְעוּ לְבַבְכֶּם וְאֶל־בְּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם הוּא אֲרָךְ אִפִּים וְרַב־חֶסֶד וְנָחַם עַל־הִרְעָה: יד מִי יוֹדַע יֵשׁוּב וְנָחַם וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה מִנְּחָה וְנִסָּה לִיְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: {פ}

טו תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן קִדְשׁו־צוֹם קְרָאוּ עֲצָרָה: טז אֲסֹפּו־לָעַם קִדְשׁוּ קָהֵל קִבְּצוּ זִקְנִים אֲסֹפּוּ עוֹלָלִים וְיִנְקִי שָׂדִים יֵצֵא חֵתָן מִחֲדָרוֹ וְכָלָה מִחֲפָתָה: יז בֵּין הָאוֹלָם וּלְמַזְבֵּיחַ יִבְכּוּ הַכְּהֹנִים מִשְׁרָתִי יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חוֹסֶה יְהוָה עַל־עַמּוֹךְ וְאֶל־תִּתֵּן נִתְּלַתְךָ לְחִרְפָּה לְמַשְׁלָבָם גּוֹיִם לְמָה יֹאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיָה אֱלֹהֵיהֶם:

יח וַיִּקְנֵא יְהוָה לֶאֱרָצוֹ וַיַּחְמַל עַל־עַמּוֹ: יט וַיַּעַן יְהוָה וַיֹּאמֶר לַעֲמּוֹ הִנְנִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת־הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְשִׁבְעָתָם אֲתָן וְלֹא־אֲתָן אֲתָכֶם עוֹד חֶרֶפָה בְּגוֹיִם: כא אֶת־הַצִּפּוֹרִי אֲרֻחִיק מֵעֲלֵיכֶם וְהַדַּחֲתִי אֶל־אֶרֶץ צִיָּה וְשִׁמְמָה אֶת־פְּנֵי אֶל־הַיָּם הַקָּדְמִי וְסָפוּ אֶל־הַיָּם הָאֲחֵרוֹן וְעָלָה בָּאִשׁוֹ וְתַעֲלֵ צִחְנָתוֹ כִּי הַגְדִּיל לַעֲשׂוֹת: כב אֶל־תִּירָאִי אֲדַמָּה גִּילִי וְשִׁמְחִי כִּי־הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת: כג אֶל־תִּירָאוּ בְּהִמּוֹת שָׂדֵי כִּי דָשְׁאוּ נְאוֹת מִדְבָּר כִּי־עַל נִשְׂא פְרִיָו תִּאֲנֶה וְגֶפֶן גִּתְנִי חִילִם: כד וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׁמְחוּ בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי־נָתַן לָכֶם אֶת־הַמְנוּחָה לְצַדִּיקָה וַיִּזְרַד לָכֶם גֶּשֶׁם מִנְּחָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֹאשׁוֹן: כה וּמִלֵּאז הַגְּרָנוֹת בָּר וְהִשְׁקִי הַיִּקְבִּים תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר: כו וְשִׁלַּמְתִּי לָכֶם אֶת־הַשְּׂנִיִּים אֲשֶׁר אָכַל הָאֲרָבָה הַיֵּלֶק וְהַחֲסִיל וְהַגֶּזֶם חִילִי הַגְּדוֹל אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי בָכֶם: כז וְאֶכְלֶתֶם אֶכּוֹל וְשִׁבְעוּ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יִבָּשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: כח וַיִּדְעֻתֶם כִּי בִקְרֵב יִשְׂרָאֵל אֲנִי וְאַנִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאִין עוֹד וְלֹא־יִבָּשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: {פ}

איכה

הנביא מיכה ניבא בימי יותם, אחז וחזקיהו מלכי יהודה. הפסוקים האחרונים בספר מדברים על מחילת עוונות, ולכן הם נקראים בשבת זו.

[מנהג ספרד ותימן להוסיף] יח מי־אל כְּמוֹךְ נִשְׂא עֹן וְעִבֵּר עַל־פְּשָׁע לִשְׂאִיִּית נִחַלְתּוֹ
 לֹא־הִחְזִיק לַעֲדֹ אָפוּ כִי־חִפֵּץ חֶסֶד הוּא: יט יֵשׁוּב יִרְחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֵינוּ וְתִשְׁלֵךְ בַּמַּצְלוֹת יָם
 כָּל־חַטָּאוֹתֵם: כ תִּתֵּן אֶמֶת לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיְּמֵי קֹדֶם: {ש}

איכה

הפטרת האזינו

את ההפטרה הזאת מפטירים בשביעי של פסח ובשבת האזינו, כלומר: על שירות שבתורה. כמו השירות שבתורה, גם לדוד היתה שירה קבועה שהיה שר בכל פעם שהציל אותו ה' מיד אויביו. כלומר: בכל פעם שבה נצח דוד את אויביו. השירה הזאת כתובה, בהבדלים קלים, גם בספר תהלים (מזמור יח).

השירה מתארת כיצד האויב מתקרב ודוד חש בסכנה, דוד קורא אל ה', ה' חש לעזרת דוד, וכתוצאה מכך דוד רודף את אויביו ומנצחם. דוד מדגיש את העובדה שלא הוא נצח את האויב, אלא ה' הוא שהביא בידו את הנצחון. ה' חש לעזרתו ובא להושיעו. תוך כדי הדברים מתאר דוד גם את דרכו של ה' בכך שהוא מושיע את עבדיו ועושי רצונו.

[מנהג אשכנז וספרד] א וַיִּדְבֹּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּל יְהוָה אֶתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל:

ב וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמַצְדָּתִי וּמִפְּלִטִי־לִי: ג אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחֲסֵה־בּוֹ מִגִּדֵּי וְקֶרֶן יִשְׁעֵי מִשְׁגְּבֵי וּמִנוֹסֵי מִשְׁעֵי מִחֲמַסַּת תִּשְׁעֵנִי: ד מְהִלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֹיְבֵי אֹשֵׁעַ:

ה כִּי אֶפְסָנִי מִשְׁבָּרֵי־מָוֶת נִחַלִי בְּלִיעַל יַבְעַתִּנִי: ו חֲבַלִי שָׁאוּל סִבְּנִי קִדְּמִנִי מִקְּשֵׁי־מָוֶת:

ז בַּצֹּר־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מִהִיכְלוֹ קוֹלִי וַשְׁוַעֲתִי בְּאָזְנוֹ:

ח וּתְגַעֲשׁ (וַיִּתְגַּעֲשׁ) וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ וַיִּתְגַּעֲשׂוּ כִּי־תָרָה לוֹ: ט עָלָה עֵשֶׂן בְּאָפוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכַל גְּחָלִים בָּעֵרוּ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֶד וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו: יא וַיִּרְבֶּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעַף וַיֵּרָא עַל־כְּנָפֵי־רוּחַ: יב וַיֵּשֶׁת חֶשֶׁךְ סָבִיב־תִּיּוֹ סָכוֹת חֲשֵׁר־מִיָּם עָבִי שְׁחָקִים: יג מִנְּגִה נִגְדָּו בָּעֵרוּ גְּחָלֵי־אֵשׁ: יד יִרְעַם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֵלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ: טו וַיִּשְׁלַח חֲצִים וַיִּפְּצֵם בָּרֶקַע וַיהֲמַם (וַיִּהְיֶם): טז וַיֵּרָאוּ אֲפָקִי וְאִם יִגְלוּ מִסְּדוֹת תִּבְלֵל בְּגִיעַרְתִּי יְהוָה מִנְּשֻׁמַּת רוּחַ אָפוֹ:

יז יִשְׁלַח מִמֶּרֶם יִקְחֵנִי יְמֹשְׁנֵי מַמִּים רַבִּים: יח יִצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי עַד מִשְׁנָאֵי כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי: יט וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֵן לִי: כ וַיֵּצֵא לְמִרְחָב אֹתִי יִחְלָצֵנִי כִּי־תִפָּץ בִּי:

כא יִגְמֹלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקָתִי כְּכֹר יְדִי יִשְׁיב לִי: כב כִּי שָׁמַרְתִּי דְרָכֶי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהֵי: כג כִּי כָל־מִשְׁפָּטוֹ לִנְגִידִי וְחֻקְתִּיּוֹ לֹא־אֶסּוּר מִמֶּנּוּ: כד וְאֶהְיֶה תָמִים לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי: כה וַיִּנָּשֵׁב יְהוָה לִי כְּצִדְקָתִי כְּכֹרִי לִנְגִיד עֵינָיו:

כו עַם־חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עַם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמֵּם: כז עַם־נָבֵר תִּתְבָּר וְעַם־עֲקָשׁ תִּתְפַּל: כח וְאֶת־עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־רַמִּים תִּשְׁפִּיל:

כט כִּי־אֲתֶה נִירִי יְהוָה וַיְהִה יְגִיף חֲשָׁקִי: ל כִּי בָּהֶם אֲרוּץ גִּדּוֹד בְּאֱלֹהֵי אֲדַלֵּג־שׁוֹר: לא הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ אֲמָרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לָקַל הַחֲסִים בּוֹ: לב כִּי מִי־אֵל מִבְּלַעַדִּי יְהוָה וּמִי צוֹר מִבְּלַעַדִּי אֱלֹהֵינוּ:

לג הָאֵל מַעוֹתֵי חַיִּל וַיִּתֵּר תָּמִים דְּרוֹכּוֹ (דְּרָכֵי): לד מִשְׁנֵה רַגְלָיו (רַגְלֵי) בְּאֵילוֹת וְעַל בְּמֹתֵי יַעֲמֹדֵנִי: לה מִלִּמַּד יְדִי לְמַלְחָמָה וְנִתַּת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה זָרַעְתִּי: לו וַתִּתֵּן־לִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ וַעֲנִתֶנִּי תַרְבִּנִי: לז תַּרְחִיב צַעֲדִי תַחְתָּנִי וְלֹא מַעֲדוֹ קִרְסָלִי:

לח אֲרַדְפָּה אֹיְבֵי וְאֲשַׁמְדֵּם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כְּלוֹתָם: לט וְאֶכְלֵם וְאֶמְחָצֵם וְלֹא יִקְוִי מִן וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלִי: מ וַתִּזְרַנִּי חַיִּל לְמַלְחָמָה תִּכְרִיעַ קַמִּי תַחְתָּנִי: מא וְאֹיְבֵי תַתָּה לִי עֶרְף מִשְׁנָאֵי וְאֶצְמִיתָם: מב יִשְׁעוֹ וְאִין מִשְׁיַע אֶל־יְהוָה וְלֹא עֲנָם: מג וְאֶשְׁחָקֵם כְּעַפְרָאֲרָץ כְּטִיט־חוּצוֹת

איכה

אֲדָקֶם אֲרָקֶם: מִד וּתְפִלְטִי מִרִּיבִי עַמִּי תִשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם לֹא־יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי: מֵה בְנֵי נֹכַר יִתְכַחֲשׁוּ־לִי לְשִׁמּוֹעַ אֲזָן וְשִׁמְעוּ לִי: מִוּ בְנֵי נֹכַר יִחַגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם: מִז חִי־יֵהוּהוּ וּבְרוּךְ צוּרִי וַיֵּרָם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי: מִח הָאֵל הַנִּתֵּן נִקְמַת לִי וּמִרִיד עַמִּים תַּחֲתֵנִי: מִט וּמוֹצִיאִי מֵאִיבִי וּמִקְמִי תִרְוּמָמִנִי מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּצִּילֵנִי: נ עַל־כֵּן אֹדוּךְ יֵהוּהוּ בְּגוֹיִם וּלְשִׁמָּה אֲזַמְרָ: נֹא מִגְדִּיל (מִגְדּוֹל) יְשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לְמִשְׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד־עוֹלָם: {ש}

[מִנְהַג תִּימָן] כִּב כֹּה אָמַר אֲדָנִי יְהוָה וְלִקְחֹתִי אֲנִי מִצִּמְרַת הָאָרֶז הָרְמָה וְנִתְתִּי מִרֹאשׁ יִנְקוּתִיו כֹּה אֶקְטֹף וְשִׁתְלִיתִי אֲנִי עַל הַר־גִּבֵּה וְתִלּוּל: כִּג בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֲשִׁתְּלֶנּוּ וְנִשְׂא עֲנָן וְעֹשֶׂה פָרִי וְהָיָה לְאָרֶז אֲדִיר וְשִׁכְנוֹ תַּחֲתָיו כָּל צִפּוֹר כָּל־כָּנָף בְּצֹל דְּלִיּוֹתָיו תִּשְׁכָּנָה: כד וַיִּדְעוּ כָל־עַצֵּי הַשָּׂדֶה כִּי אֲנִי יְהוָה הַשֹּׁפֵלִיתִי | עַץ גִּבֵּה הַגִּבְהָתִי עַץ שָׁפֵל הוֹבִשְׁתִּי עַץ לָח וְהִפְרַחְתִּי עַץ יִבֶּשׁ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי: {פ}

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב מֵה־לָּכֶם אַתֶּם מְשֻׁלִּים אֶת־הַמֶּשֶׁל הַזֶּה עַל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲבוֹתַי יֵאָכְלוּ בֶּסֶר וְשֶׁנִּי הַבָּנִים תִּקְהִינָה: ג חִי־אֲנִי נֹאם אֲדָנִי יְהוָה אִם־יֵהוּהוּ לָכֶם עוֹד מֶשֶׁל הַמֶּשֶׁל הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל: ד הֵן כָּל־הַנִּפְשוֹת לִי הֵנָּה כִּנְפֹשׁ הָאֵב וּכְנֹפֶשׁ הַבֵּן לִי־הֵנָּה הַנִּפֹּשׁ הַחֲטָאֵת הִיא תָמוּת:

ה וְאִישׁ כִּי־יֵהִיָּה צִדִּיק וְעֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה: ו אֶל־הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אִשְׁתִּי רָעָהוּ לֹא טָמָא וְאֶל־אִשָּׁה נָדָה לֹא יִקְרַב: ז וְאִישׁ לֹא יוֹנֵה חֲבֻלָתוֹ חוֹב יֹשִׁיב גִּזְלָה לֹא יִגְזַל לַחֲמוֹ לָרֹעֵב יִתֵּן וְעֵירִם יִכְסֶּה־בְּגָד: ח בְּנִשָּׁה לֹא־יִתֵּן וְתִרְבִּית לֹא יִלְחַם מִגּוֹל יֹשִׁיב יָדוֹ מִשְׁפָּט אָמַת יַעֲשֶׂה בֵּין אִישׁ לְאִישׁ: ט בַּחֲקוֹתֵי יְהוָה וּמִשְׁפָּטֵי שֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת אָמַת צִדִּיק הוּא חֵיהּ יְחִיָּה נֹאם אֲדָנִי יְהוָה: י וְהוֹלִיד בֶּן־פְּרִיץ שִׁפְךָ דָּם וְעֹשֶׂה אֹחַ מֵאֲחָד מֵאֵלֶּה: יא וְהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה לֹא עָשָׂה כִּי גַם אֶל־הַהָרִים אָכַל וְאֶת־אִשְׁתִּי רָעָהוּ טָמָא: יב עֲנִי וְאֶבְיוֹן הוֹנֵה גִזְלוֹת גָּזַל חֲבַל לֹא יֹשִׁיב וְאֶל־הַגְּלוּלִים נָשָׂא עֵינָיו תוֹעֵבָה עָשָׂה: יג בְּנִשָּׁה נִתֵּן וְתִרְבִּית לִקַּח. וְחִי? לֹא יְחִיָּה! אֶת כָּל־הַתוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשָׂה מוֹת יוֹמַת דְּמִיו בּוֹ יֵהִיָּה:

יד וְהֵנָּה הוֹלִיד בֶּן וַיֵּרָא אֶת־כָּל־חֲטָאֵת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה וַיֵּרָאָה וְלֹא יַעֲשֶׂה כֵּהֵן: טו עַל־הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל־גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת־אִשְׁתִּי רָעָהוּ לֹא טָמָא: טז וְאִישׁ לֹא הוֹנֵה חֲבַל לֹא חֲבַל וְגִזְלָה לֹא גָזַל לַחֲמוֹ לָרֹעֵב נִתֵּן וְעֵירוֹם כִּסֶּה־בְּגָד: יז מַעֲנִי הַשִּׁיב יָדוֹ נִשָּׂה וְתִרְבִּית לֹא לִקַּח מִשְׁפָּטֵי עֹשֶׂה בַּחֲקוֹתֵי הָלָךְ הוּא לֹא יָמוּת בְּעוֹן אָבִיו חֵיהּ יְחִיָּה:

יח אֲבִיו כִּי־עֹשֶׂק עֹשֶׂק גָּזַל גָּזַל אֹחַ וְאֲשֶׁר לֹא־טוֹב עָשָׂה בַּתּוֹךְ עַמּוּי וְהִנֵּה־מַת בְּעוֹנוֹ: יט וְאִמְרָתָם "מַדֵּעַ לֹא־נָשָׂא הַבֵּן בְּעוֹן הָאָב?" - וְהַבֵּן מִשְׁפָּט וְצִדְקָה עָשָׂה אֶת כָּל־חֲקוֹתֵי שֹׁמֵר וְעֹשֶׂה אִתָּם חֵיהּ יְחִיָּה: כ הַנִּפֹּשׁ הַחֲטָאֵת הִיא תָמוּת בֵּין לֹא־יֵשָׂא | בְּעוֹן הָאָב וְאֵב לֹא יֵשָׂא בְּעוֹן הַבֵּן צִדְקַת הַצִּדִּיק עָלָיו תִּהְיֶה וְרִשְׁעַת רֹשַׁע (הָרִשָּׁע) עָלָיו תִּהְיֶה: {ס}

כא וְהָרִשָּׁע כִּי יִשׁוּב מִכָּל־חֲטָאָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־חֲקוֹתֵי וְעֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה חֵיהּ יְחִיָּה לֹא יָמוּת: כב כָּל־פֶּשַׁעֵיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בַּצִּדְקָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה יְחִיָּה: כג הַחֲפֹץ אַחֲפֹץ מוֹת רִשָּׁע נֹאם אֲדָנִי יְהוָה הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחִיָּה:

איכה

{ס} כד ובְּשׁוּב צִדִּיק מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל כָּלִל הַתּוֹעֲבוֹת אֲשֶׁר-עָשָׂה הָרָשָׁע יַעֲשֶׂה וְחִי כָל-צְדָקָתוֹ אֲשֶׁר-עָשָׂה לֹא תִזְכָּרָנָה בְּמַעֲלוֹ אֲשֶׁר-מָעַל וּבַחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר-חָטָא בָּם יָמוּת:

כה וְאִמְרָתֶם לֹא יִתְּנָן דֶּרֶךְ אֲדֹנָיִ? שְׁמַעוּ-נָא בֵּית יִשְׂרָאֵל: הַדְרָכִי לֹא יִתְּנָן? הֲלֹא דַרְכֵיכֶם לֹא יִתְּנֶנּוּ: כו בְּשׁוּב צִדִּיק מִצְדָּקָתוֹ וְעָשָׂה עוֹל וּיָמָת עֲלֵיהֶם בְּעוֹלוֹ אֲשֶׁר-עָשָׂה יָמוּת: {ס} כז וּבְשׁוּב רָשָׁע מִרְשָׁעָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה הוּא אֶת-נַפְשׁוֹ יַחֲיֶה: כח וַיִּרְאֶה וַיִּשׁוּב (וַיִּשָּׁב) מִכָּל-פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה חֵיו יַחֲיֶה לֹא יָמוּת: כט וְאָמְרוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְּנָן דֶּרֶךְ אֲדֹנָי הַדְרָכִי לֹא יִתְּנֶנּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלֹא דַרְכֵיכֶם לֹא יִתְּנֶנּוּ:

ל לֵכֵן אִישׁ כְּדַרְכֵּיו אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מִכָּל-פְּשָׁעֵיכֶם וְלֹא-יִהְיֶה לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עוֹן: לא הֲשִׁלִּיכוּ מִעֲלֵיכֶם אֶת-כָּל-פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר פָּשַׁעְתֶּם בָּם וַעֲשׂוּ לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלָמָּה תִּגְמָתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל: לב כִּי לֹא אֲחַפֵּץ בְּמוֹת הַמֵּת נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה וְהָשִׁיבוּ וְחִיו: {פ}

איכה

הפטרת וזאת הברכה (שמחת תורה)

ההפטרה הזאת היא תחלתו של ספר יהושע, שהוא המשך של התורה. כיון שסיימנו את התורה, מתחילים מיד את הנביאים. כמו כן, בנבואה הזאת יש צווי לשמור את כל התורה. ולכן ראוי לקרוא אותה כאשר מסיימים את התורה. כמעט כל פסוק כאן מבוסס על לשונו של פסוק בספר דברים. כדי להדגיש שזה המשך של ספר דברים ומשה ממשיך את יהושע. (כמובן מלבד החיבור המפורש: וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה).

א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב מֹשֶׁה עֶבְדִּי מָתָּה וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֶתְּהָלַל וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל: ג כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כָּף־רַגְלֶיךָ בּוֹ לָכֵם נִתְּנוּ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה: ד מִהַמְדַּבֵּר וְהַלְבֹּנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנֶּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פָּרָת כָּל אֶרֶץ הַחֲתִיּוֹת וְעַד־הַיַּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִי גְבוּלְכֶם: ה לֹא־יִתְּצֵב אִישׁ לַפְּנֵיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךְ לֹא אֶרְפֶּה וְלֹא אֶעֱזָבְךָ: ו חֲזַק וְאַמֵּץ כִּי אֲנִי הֵנִיחֵל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם: ז רַק חֲזַק וְאַמֵּץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עֶבְדִּי אֶל־תִּסּוּר מִמֶּנּוּ יְמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן תִּשְׁכִּיל בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: ח לֹא־יִמּוּשׁ סִפְּךָ הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אָז תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאָז תִּשְׁכִּיל: ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וְאַמֵּץ אֶל־תַּעֲרֹץ וְאַל־תִּתַּח כִּי עִמָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּלְךָ: {פ} [כאן מסתיים מנהג ספרד ותימן, מנהג תימן להוסיף פסוק נוסף בסוף, ראה להלן]

י וַיֵּצֵא יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שְׁטָרֵי הָעָם לֵאמֹר: יא עֲבְרִי | בְּקֶרֶב הַמַּחְזֶה וַיֵּצֵא אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֵם צִידָה כִּי בְעִיד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: {פ}

יב וַלְרֹאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: יג זְכוּר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוֵּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת: יד נְשִׁיכֶם טַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם: טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה | לְאַחֵיכֶם כְּכֶם וַיִּרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יִרְשְׁתֶּם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר | נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: טז וַיַּעֲזֹר אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתֶנּוּ נַעֲשֶׂה וְאַל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ נִלְךָ: יז כָּל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֲלֶיךָ רַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנּוּ יוֹמָת רַק חֲזַק וְאַמֵּץ: {פ}

[מנהג תימן להוסיף:] כז וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמַעוּ בְּכָל־הָאֶרֶץ:

איכה

הפטרת שבת ראש חדש

נבואה זו, המסיימת את ספר ישעיהו, עוסקת בפורענות שתבוא אל האנשים הרשעים שבישראל, וישועה גדולה המשולה ללידה ולבריאה של שמים חדשים וארץ חדשה, שתבוא אל הצדיקים מעם ישראל.

יש להניח שהנבואה הזאת נאמרה בשעת המצור שצר סנחריב מלך אשור על ירושלים. מלך אשור תפס כבר את כל ערי יהודה ונותרה רק ירושלים שהיתה נצורה. שם מסופר שהמלך חזקיהו שלח אל ישעיהו: "פה אָמר חֲזַקְיָהוּ יוֹם צָרָה וְתוֹכָהָ וּנְאֻצָּה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים עַד מִשְׁבֵּר וְכַח אֵין לָלֶדֶה". כלומר: הילדת כבר יושבת על המשבר, כסא הילדת, ואין לה כח ללדת. חזקיהו מדמה את הסכנה שהוא נתון בה לא לסכנת מוות אלא ללידה, כי הוא מאמין שמתוך המצור ייוולד דבר חדש. יש להניח שהנבואה שאנו קוראים היום היא תשובתו של ישעיהו לדברי חזקיהו, משום שגם הוא משתמש במשל של לידה: "בְּטֶרֶם תַּחֲלִי לֵלֶדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא תִּבָּל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכָר: מִי שִׁמְעַתָּה מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם יוֹלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי תִּלְדֶּה גַם לָלֶדֶה צִיּוֹן אֶת בְּנֶיהָ: הֲאֵנִי אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעֲצַרְתִּי אֲמַר אֱלֹהֵיךְ", הנביא אומר כאן שלא יתכן שיבואו הבנים עד משבר והאשה לא תלד.

ואכן, סופו של מצור סנחריב היה: "וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מֶלֶאכָה ה' וַיַּךְ בַּמַּחֲנֶה אֲשׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֲלֶף וַיִּשְׁפְּמוּ בַּבֶּקֶר וְהָנָה כָּלֶם פָּגְרִים מֵתִים".

הנבואה עוסקת בכך שהרשעים שבירושלים יענשו והצדיקים ייושעו, וה' ישוב ויגיל בעירו ובעמו, ויברא שמים חדשים וארץ חדשה. גם הנבואה שבפרק הקודם עוסקת בכך. גם היא עוסקת בהבחנה בין הצדיקים והרשעים שבירושלים, ומשתמשת בבטויים רבים הנמצאים גם בנבואה הזאת. מכאן אנו למדים שהיתה בירושלים קבוצה גדולה של אנשים שלא האמינה ולא בטחה בה' בזמן המצור, אלא הניחו שהעיר תיפול ביד אשור. חזקיהו ויראי ה' האמינו ובטחו בה' שיושיעם.

הנבואה הזאת נקראת בשבת זו משום שהיא מסיימת בפסוק: "וַיְהִי מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּקֻדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבָת בְּשַׁבְתּוֹ יָבוֹא כָּל בֶּשֶׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר יְהוָה". ואמנם, הצירוף חדש ושבת מופיע בנביאים פעמים רבות, אבל הצירוף "חֹדֶשׁ בְּקֻדְשׁוֹ" ו"שָׁבָת בְּשַׁבְתּוֹ", מופיע רק במקום אחד בתורה ובמקום אחד בנביאים. בנביאים – כאן. ובתורה – במפטיר של השבת: "עֲלֵת שַׁבָּתוֹ", ו"זאת עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּקֻדְשׁוֹ".

א כֹּה אֲמַר יְהוָה הַשְׁמִים כְּסָאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלֵי אִי־יָהּ בֵּית אֲשׁוּר תִּכְנוּ־לִי וְאִי־יָהּ מְקוֹם מְנוּחָתִי: ב וְאֶת־כָּל־אֵלֶּה יִדְּי עֲשֵׂתָה וַיְהִי כָל־אֵלֶּה נֶאֱמַר־יְהוָה וְאֶל־יָהּ אֲבִיט אֶל־עֵינֵי וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרַד עַל־דְּבָרִי: ג שוֹחֵט הַשּׁוֹר מִפְּנֵה־אִישׁ זֹבֵחַ הַשֹּׁר עֹרֵף כְּלָב מַעֲלֶה מִנְחָל דָּם־חֲזִיר מִזְגִּיר לִבְנֵה מִבְּרָה אֹן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה: ד גַּם־אֲנִי אֲבַחֵר בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמִגִּוְרֵתָם אֲבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאִין עֹנָה דְּבָרִתִּי וְלֹא שִׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי וּבִאֲשֵׁר לֹא־חִפְצָתִי בָּחֲרוּ: {ס}

ה שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה הַחֲרָדִים אֶל־דְּבָרוֹ אֲמַרוּ אַחֲיֵכֶם שְׁנֵאִיכֶם מְנַדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֹּד יְהוָה וְנִרְאָה בְּשִׁמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ: ו קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר קוֹל מְהִיכֵל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לֹא־יָבִי: ז בְּטֶרֶם תַּחֲלִי לֵלֶדֶה בְּטֶרֶם יָבוֹא תִּבָּל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכָר: ח מִי־שִׁמְעַתָּה מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם יוֹלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־תִלְדֶּה גַם־לָלֶדֶה צִיּוֹן אֶת־בְּנֶיהָ: ט הֲאֵנִי אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעֲצַרְתִּי אֲמַר אֱלֹהֵיךְ: {ס}

י שְׁמְחוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל־אֶהְבֶּיהָ שִׂישׁוּ אֶתְּהָ מְשׁוֹשׁ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ: יא לְמַעַן תִּינָקוּ וַיִּשְׂבַּעְתֶּם מִשֵּׁךְ תִּנְחַמְיָה לְמַעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנְגְתֶּם מִזֵּיז כְּבוֹדָהּ: {ס} יב כִּי־כֹה אֲמַר יְהוָה הִנְנִי נֹטֶה־אֶלְיָה כְּנֶהֱרַ שְׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקַתְם עַל־צֶדֶךְ תִּנְשְׂאוּ וְעַל־בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ: יג כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִּנְחַמְנוּ כֵּן אֲנִכִּי אֲנַחֲמְכֶם וּבִיְרוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ: יד וְרֵאיתֶם וְשִׂשׁ לְבַבְכֶם וְעֲצַמּוֹתֵיכֶם כִּדְשָׁא תִּפְרַחְנָה וְנִדְעָה יְד־יְהוָה אֶת־עַבְדּוֹ וְזַעַם אֶת־אֲיָבָיו: {ס}

איכה

טו כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבֹא וְכִסּוּפָה מִרְכָּבָתוֹ לְהַשִּׁיב בְּחִמָּה אֶפֶס וְגִעַרְתּוּ בְּלִהְיֵי־אֵשׁ: טז כִּי בָאֵשׁ יִהְיֶה נִשְׁפָּט וּבְחֶרֶב אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרִבּוֹ חָלָלִי יְהוָה: יז הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגָּזוֹת אַחֵר אַחֵר (אַחַת) בְּתֵנֶה אֶכְלִי בָשָׂר הַחַיִּיר וְהַשִּׁקְץ וְהַעֲכָבֵר יַחֲדוֹ יִסְפוּ נָאִם־יְהוָה:

יח וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם בָּאָה לִקְבֹּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנּוֹת וּבָאוּ וָרָאוּ אֶת־קְבוּדִי: יט וְשִׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם אֶפְלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ כּוּל וְלִיד מִשְׁכֵּי קִשְׁתַּת תִּבְל וַיֹּון הָאֲיִים הָרַחֲקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמִיעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־קְבוּדִי וְהִגִּידוּ אֶת־קְבוּדִי בְּגוֹיִם: כ וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אַחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם אֶמְנָחָה אֶל־יְהוָה בְּסוּסִים וְבָרָכָב וּבַצִּבִּים וּבַפָּרָדִים וּבַכֶּרְכּוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה כְּאֲשֶׁר יִבְיֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמְּנָחָה בְּכָל־יְהוָה בֵּית יְהוָה: כא וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לְכֹהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר יְהוָה:

כב כִּי כְּאֲשֶׁר הַשְׁמִים הִחְדָּשִׁים וְהָאָרֶץ הִחְדָּשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמָדִים לִפְנֵי נָאִם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֵד זִרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם: כג וְהָיָה מִדִּי־חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדִּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה: כד וַיֵּצְאוּ וָרָאוּ בַּפִּגְרִי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת וְאִשְׁם לֹא תִכָּבֵּה וְהָיוּ דִרְאוֹן לְכָל־בָּשָׂר: {ש}

[הַמְּנָחָה לַחֲזוֹר עַל הַפְּסוּקָה:] כג וְהָיָה מִדִּי־חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדִּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה:

איכה

הפטרת מחר חדש

ההפטרה הזאת נקראת בשבת זו כדי להודיע שמחר ראש חדש. היא נקראת בשבת זו משום שהיא פותחת במלים "מחר חדש", ומתארת את אשר נעשה באותו ראש חדש בבית שאול.

ההפטרה מתרחשת בימי מלכותו של שאול, כאשר שאול מקנא בדוד ורוצה להמיתו. דוד הוא בן בית בביתו של שאול משום שהוא חתנו של שאול, ומנגן לפני שאול בשעה ששורה עליו רוח רעה.

לפני הארוע שארע כאן, כבר ברח דוד מביתו בעצת מיכל בת שאול אשתו, שידעה ששאול מבקש המיתו. יהונתן, אחיה וחברו הטוב של דוד, מאמין ששאול אינו רוצה להרוג את דוד. וכבר ארע (עוד לפני שברח דוד בעצת מיכל) שיהונתן דבר עם אביו בשדה ואביו נשבע לו שלא יהרוג את דוד. דוד האזין לשיחתם ממחבואו בעצת יהונתן וללא ידיעת שאול. למרות זאת, יודע דוד ששאול מבקש להמתו.

יח וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ וְנִפְלְאָתָהּ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבָהּ: יט וְשִׁלְשֶׁת תַּרְדּוּ מֵאֵד וּבָאתָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבֶּתָּ אֶצְלֵהָ אֲבָן הָאֲזִל: כ וְאֵנִי שְׁלֹשֶׁת הַחַצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח-לִי לְמִטָּה: כא וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת-הַנֶּעֱר לָךְ מֵצֵא אֶת-הַחַצִּים אִם-אָמַר אֲמֹר לַנֶּעֱר הִנֵּה הַחַצִּים | מִמֶּךָ וְהִנֵּה קָחְנוּ | וּבָאָה כִּי-שָׁלוֹם לָךְ וְאִין דָּבָר חִי-יְהוָה: כב וְאִם-כֹּה אָמַר לְעֹלָם הִנֵּה הַחַצִּים מִמֶּךָ וְהִלָּאָה לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוָה: כג וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד-עוֹלָם: {ס}

כד וַיִּסְתַּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֲדָשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל- (אֶל-) הַלְחָם לְאֹכֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל-מוֹשְׁבֹו כָּפֶעַם | בְּפֶעַם אֶל-מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיָּקֶם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבָנֵר מֵצֵד שְׂאוֹל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא-דָבָר שְׂאוֹל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בְּלִתי טְהוֹר הוּא כִּי-לֹא טְהוֹר: {ס}

כז וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד {פ} וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל-יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מִדָּוִעַ לֹא-בָא בֶן-יִשִׁי גַם-תִּמּוֹל גַּם-הַיּוֹם אֶל-הַלְחָם: כח וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת-שְׂאוֹל נִשְׁאָל נִשְׁאָל דָּוִד מֵעַמְדִי עַד-בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי לֹא כִי זָבַחַ מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צוּה-לִי אֲחִי וְעַתָּה אִם-מֵצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָה נָא וְאֶרְאָה אֶת-אֲחִי עַל-כֵּן לֹא-בָא אֶל-שְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ: {ס} ל וַיַּחֲרֹאֲף שְׂאוֹל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן-נַעֲוֹת הַמִּרְדּוֹת הָלוֹא יִדְעָתִי כִּי-בִחַר אֶתְּךָ לְבֶן-יִשִׁי לְבִשְׁתְּךָ וְלִבְשֶׁת עֶרְוַת אִמְךָ: לא כִּי כָל-הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן-יִשִׁי חִי עַל-הָאָדָמָה לֹא תִכּוֹן אֶתְּךָ וּמִלְכוּתְךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן-מָוֶת הוּא: {ס} לב וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת-שְׂאוֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוֹמֶת מֶה עָשָׂה: לג וַיִּטֵּל שְׂאוֹל אֶת-הַחֲבִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ וַיִּדַּע יְהוֹנָתָן כִּי-גָלָה הָיָא מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית אֶת-דָּוִד: {ס} לד וַיָּקֶם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשְּׁלֹחַן בְּחִיר־אָף וְלֹא-אָכַל בַּיּוֹם-הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי לָחֶם כִּי נִעְצַב אֶל-דָּוִד כִּי הִקְלָמוּ אָבִיו: {ס}

לה וַיְהִי בְּבֹקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וַנֶּעַר קָטָן עָמוּ: לו וַיֹּאמֶר לְנַעֲרֹו רֵץ מֵצֵא נָא אֶת-הַחַצִּים אֲשֶׁר אֲנִי מוֹרֶה הַנֶּעֱר רֵץ וְהוֹאֲיָה הַחֲצִי לְהַעֲבֹר: לז וַיָּבֵא הַנֶּעֱר עַד-מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעֱר וַיֹּאמֶר הָלוֹא הַחֲצִי מִמֶּךָ וְהִלָּאָה: לח וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעֱר מִהֲרָה חוֹשָׁה אֶל-תַּעֲמֹד וַיִּלָּקֵט נֶעֱר יְהוֹנָתָן אֶת-הַחֲצִי (הַחַצִּים) וַיָּבֵא אֶל-אֲדָנָיו: לט וְהַנֶּעֱר לֹא-יָדַע מְאוּמָה אֶף יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדָעוּ אֶת-הַדָּבָר: {ס} מ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת-כָּלִיו אֶל-הַנֶּעֱר אֲשֶׁר-לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הִבֵּיָה הָעִיר: מא הַנֶּעֱר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֵל הַגִּבּ וַיִּפֹּל לְאָפָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקוּ | אִישׁ אֶת-רַעְוֹ וַיִּכְּסוּ אִישׁ אֶת-רַעְוֹ עַד-דָּוִד הַגָּדִיל: מב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לָךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בָּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה | בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זָרְעִי וּבֵין זָרְעֶךָ עַד-עוֹלָם: {פ}

איכה

הפטרות פרשת שקלים

עתליה, אמו של אחזיה מלך יהודה, הרגה את כל זרע המלוכה אחרי מות אחזיה בנה, ומנתה את עצמה למלכה. נותר רק יואש, בנו הקטן של אחזיה, שהוסתר בבית ה' במשך שש שנים.

בינתיים, עתליה שהייתה בת לבית אחאב מלך ישראל, הנהיגה את עבודת הבעל בירושלים.

כאשר גדל יואש, הוביל יהוידע הכהן את המרד בעתליה. הוא נעזר בכהנים, והמליך את יואש בבית ה'. עתליה שבאה לראות על מה המהומה, הומתה בחרב.

כאן מתוארים הארועים שארעו בעקבות זאת, ודרכו של יואש בהנהגת המלוכה.

ההפטרה נקראת בשבת זאת, כי היא עוסקת בדרכי מימון עבודת בית ה'.

[כאן מתחיל מנהג ספרד] יז ויכרת יהוידע את־הבָּבִית בֵּין יהוה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם לַהֲיוֹת לָעָם לַיהוה וּבֵין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם: יח וַיָּבֹאוּ כָּל־עַם הָאָרֶץ בֵּית־הַבָּעַל וַיִּתְּצוּהוּ אֶת־מִזְבְּחֹתוֹ וְאֶת־צִלְמֵי שִׁבְרֵי הַיִּטָּב וְאֶת מִתָּן כֹּהֵן הַבָּעַל הָרָגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת וַיִּשֶׁם הַכֹּהֵן פְּקֻדֹת עַל־בֵּית יְהוה: יט וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הָמָאוֹת וְאֶת־הַכֹּרִי וְאֶת־הַרְצִים וְאֶת כָּל־עַם הָאָרֶץ וַיִּרְדּוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְהוה וַיָּבֹאוּ דֶרֶךְ־שַׁעַר הָרְצִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסֵּא הַמַּלְכִּים: כ וַיִּשְׁמַח כָּל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שִׁקְטָה וְאֶת־עֵתְלִיָּהוּ הַמִּיתוּ בַּחֶרֶב בֵּית מֶלֶךְ (הַמֶּלֶךְ): {ס}

[כאן מתחיל מנהג אשכנז ותימן] א בן־שבע שנים יהואש במלכו: {פ}

ב בשנת־שבע לַיהוֹאֵל מֶלֶךְ יְהוּאֵשׁ וְאַרְבַּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וַשֵּׁם אִמּוֹ צִבְיָה מִבְּאֵר שֶׁבַע: ג וַיַּעַשׂ יְהוֹאֵשׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוה כְּלִי־מִיּוֹ אֲשֶׁר הוֹרֶהוּ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן: ד רַק הַבָּמֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מִזְבָּחַיִם וּמִקְטָרִים בַּבָּמֹת:

ה וַיֹּאמֶר יְהוֹאֵשׁ אֶל־הַכֹּהֲנִים כָּל־כֶּסֶף הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר־יִבָּא בֵּית־יְהוה כֶּסֶף עוֹבֵר אִישׁ כֶּסֶף נִפְשׁוֹת עָרְכּוּ כָּל־כֶּסֶף אֲשֶׁר יַעֲלֶה עַל לִב־אִישׁ לְהִבָּא בֵּית יְהוה: ו יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים אִישׁ מֵאֵת מִכְרֹן וְהֵם יַחֲזִקוּ אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת לְכָל אֲשֶׁר־יִמָּצָא שָׁם בְּדֶק: {פ}

ז וַיְהִי בִשְׁנַת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשׁ שָׁנָה לְמֶלֶךְ יְהוֹאֵשׁ לֹא־חֲזָקוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת: ח וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ יְהוֹאֵשׁ לַיהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וּלְכֹהֲנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִדּוּעַ אֵינְכֶם מְחַזְּקִים אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת וְעַתָּה אֲל־תִּקְחוּ־כֶסֶף מֵאֵת מִכְרֵיכֶם כִּי־לִבְדֶּק הַבַּיִת תִּתְּנֶהוּ: ט וַיֹּאֲתוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי קַחַת־כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם וּלְבִלְתִּי חֲזֹק אֶת־בֵּדֶק הַבַּיִת:

י וַיִּקָּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶרְנוֹן אֶחָד וַיִּקָּב חָר בְּדִלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ בַּיָּמִין (מִיָּמִין) בְּבֹא־אִישׁ בֵּית יְהוה וַנִּתְּנוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שְׁמֵרֵי הַסֵּף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוֹבָא בֵּית־יְהוה: יא וַיְהִי כִּרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בְּאֶרְנוֹן וַיַּעַל סֵפֶר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּצְרֻהוּ וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוה: יב וַנִּתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמִּתְכַּן עַל־יַד (יָדִי) עֹשֵׂי הַמִּלָּאכָה הַפְּקָדִים (הַמִּפְקָדִים) בֵּית יְהוה וַיִּצְיֵאוּהוּ לְחֹרָשֵׁי הָעֵץ וּלְבָנִים הָעֹשִׂים בֵּית יְהוה: יג וּלְגָדְרִים וּלְחֻצְבֵי הָאֵבֶן וּלְקִנּוֹת עֲצִים וְאַבְנֵי מַחֲצָב לְחֲזֹק אֶת־בֵּדֶק בֵּית־יְהוה וּלְכָל אֲשֶׁר־יִצָּא עַל־הַבַּיִת לְחֲזֹקָה: יד אַךְ לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית יְהוה סָפוֹת כֶּסֶף מִזְמָרוֹת מִזְרָקוֹת חֲצָרוֹת כְּלִי־זָהָב וְכִלֵּי־כֶסֶף מִן־הַכֶּסֶף הַמּוֹבָא בֵּית־יְהוה: טו כִּי־לְעֹשֵׂי הַמִּלָּאכָה יִתְּנֶהוּ וְחֲזָקוּהוּ אֶת־בֵּית יְהוה: טז וְלֹא יִחְשְׁבוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־יָדָם לַתָּת לְעֹשֵׂי הַמִּלָּאכָה כִּי בְּאֵמֶנָה הֵם עֹשִׂים: יז כֶּסֶף אֲשֶׁם וְכֶסֶף חֲטָאוֹת לֹא יִבָּא בֵּית יְהוה לְכֹהֲנִים יְהוֹי: {פ}

איכה

הפסרת פרשת זכור

אחרי שהתבססה מלכות שאול, והוא הצליח להקים בארץ ממלכה עצמאית שאינה נתונה לשליטת הפלשתים שמשלו בארץ לפניו (שמ"א יג-יד), וכן הצליח להכות את אויביו מסביב (שמ"א יד מז), התקיימו דברי התורה "והיה בְּהֵנִיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מְלֵךְ אֱלֹהֶיךָ מְסֻבִּים בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ", ולכן הגיע הזמן לקים את המשך אותו פסוק: "תִּמְחָק אֶת זֶכֶר עֲמֻלְךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם". לכן קורא שמואל לשאול ומצוה אותו למחות את עמלק.

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל אֲתִי שָׁלַח יְהוָה לְמַשְׁחֶךָ לְמֶלֶךְ עַל-עַמּוֹ עַל-יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמָע לְקוֹל דְּבָרֵי יְהוָה: {ס} ב כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פְּלֹדֵתִי אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּלֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-שָׂם לוֹ בְּדָרְךָ בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרַיִם: ג עַתָּה לֶךְ וְהִכִּיתָ אֶת-עִמְלֶק וְהִחַרְמְתָם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלֹא תִחַמַּל עָלָיו וְהִמָּלְתָּ מֵאִישׁ עַד-אִשָּׁה מֵעַלְלִי וְעַד-יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד-שָׂה מִגִּמְלָה וְעַד-חֲמוֹר: {ס}

ד וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת-הָעָם וַיִּפְקְדוּם בְּטֻלָּאִים מֵאֲתָנִים אֶלֶף רִגְלִי וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים אֶת-אִישׁ יְהוּדָה:

ה וַיָּבֹא שָׁאוּל עַד-עִיר עִמְלֶק וַיַּרְבּ בַּחֲלִי: ו וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-הַקִּינִי לִכְרֹסוֹ רָדוּ מִתּוֹךְ עִמְלֶקִי פֶן-אֶסְפֹּךְ עַמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה חֹסֶד עִם-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיִּסַּר קִינִי מִתּוֹךְ עִמְלֶק:

ז וַיָּה שָׁאוּל אֶת-עִמְלֶק מִחוּלָה בּוֹאֵךְ שׁוֹר אֲשֶׁר עַל-פְּגִי מִצְרַיִם:

ח וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ-עִמְלֶק חִי וְאֶת-כָּל-הָעָם הַחֲרִים לִפְי-חֶרֶב: ט וַיַּחֲמֵל שָׁאוּל וְהָעָם עַל-אַגַּג וְעַל-מִיטֵב הַצֶּאֱן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל-הַכֹּרֶם וְעַל-כָּל-הַטּוֹב וְלֹא אָבֹו הַחֲרִימָם וְכָל-הַמְּלָאכָה נִמְכְּרָה וְנָמַס אֶתָּה הַחֲרִימוּ: {פ}

י וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: יא נְחֻמְתִּי כִי-הִמְלַכְתִּי אֶת-שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי-שָׁב מֵאֲחֵרִי וְאֶת-דְּבָרֵי לֹא הָקִים וַיַּחֲרֵל שְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק אֶל-יְהוָה כָּל-הַלַּיְלָה: יב וַיִּשְׁכַּם שְׁמוּאֵל לִקְרֹאת שָׁאוּל בַּבֹּקֶר וַיִּגַּד לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בֹּא-שָׁאוּל הַכְרַמְלָה וְהִנֵּה מְצִיב לוֹ יָד וַיִּסֹּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל: יג וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה הַקִּימְתִּי אֶת-דְּבַר יְהוָה: יד וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְכֹה קוֹל-הַצֶּאֱן הַזֶּה בְּאֶזְנִי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁמֵעַ: טו וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מִעֲמַלְקִי הַבִּיאֹום אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל-מִיטֵב הַצֶּאֱן וְהַבָּקָר לְמַעַן זָכֹךְ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶת-הַיֹּתֵר הַחֲרַמְנִי: {פ}

טז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל הֲרָף וְאֶגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֵלַי הַלַּיְלָה וַיֹּאמְרוּ (וַיֹּאמֶר) לוֹ דְּבַר: {ס} יז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִם-קִטְּן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ רָאשׁ שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה וַיִּמְשַׁח יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: יח וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּדָרְךָ וַיֹּאמֶר לְךָ וְהִחַרְמְתָּ אֶת-הַחֲטָאִים אֶת-עִמְלֶק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד כְּלוֹתָם אֹתָם: יט וְלָמָּה לֹא-שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וַתַּעַט אֶל-הַשָּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: {ס} כ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה וְאֵלֶךְ בְּדָרְךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְתִּי יְהוָה וְאֵבִיא אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עִמְלֶק וְאֶת-עִמְלֶק הַחֲרַמְתִּי: כא וַיִּקַּח הָעָם מִהַשָּׁלָל בָּקָר וַיִּבְרָךְ רֹאשִׁית הַחֲרָם לְזִבְחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּגִּלְגָּל: {ס} כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפֹץ לַיהוָה בַּעֲלוֹת וּזְבָחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמַע מִזְבֵּחַ טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֲלֵב אֵילִים: כג כִּי חֲטֹאתֶיךָ סָם מְרִי וְאַנּוּן וְהִתְרַפִּים הִפְצַר יַעַן מֵאֲסַת אֶת-דְּבַר יְהוָה וַיִּמָּאֶסֶךְ מִמֶּלֶךְ: {ס}

כד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי כִי-עֲבַרְתִּי אֶת-פִּי-יְהוָה וְאֶת-דְּבָרֶיךָ כִּי יֵרָאֵתִי אֶת-הָעָם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם: כה וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת-חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמָּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה: כו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שָׁאוּל לֹא אֲשׁוּב עִמָּךְ כִּי מֵאֲסַתָּה אֶת-דְּבַר יְהוָה וַיִּמָּאֶסֶךְ יְהוָה מֵהָיֹוֹת מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: {ס}

כז וַיִּסֹּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחֲזֵק בְּכַנֵּף-מַעֲלֵו וַיִּקְרַע: {ס} כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קְרַע יְהוָה אֶת-מַמְלַכְוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶיךָ הַיּוֹם וְנִתְּנָה לְרֹעֵה הַטּוֹב מִמָּךְ: {ס} כט וְגַם יִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֶר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

ל וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עָתָה כַּכְּדִנִּי נָא גִיד זִקְנִי-עִמִּי וְגִיד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמָּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לא וַיִּשָּׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שָׁאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁאוּל לַיהוָה: {ס}

לב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ עִמְלֶק וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אַגַּג מַעֲדָנָת וַיֹּאמֶר אַגַּג אֲנִי סֶר מַרְהֻמוֹת: {ס} לג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כְּאֲשֶׁר שָׁכַל נָשִׁים חֶרֶבְךָ כֶּן-תִּשְׁכַּל מְנָשִׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁפֹּךְ שְׁמוּאֵל אֶת-אַגַּג לַפְּנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל: {ס} לד וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה וְשָׁאוּל עָלָה אֶל-בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל:

איכה

הפטרת פרשת פרה

אחרי שחרבה ירושלים, מנבא יחזקאל על שיבת ישראל לארצו ושיבת מלכות בית דוד למקומה. המסר של ההפטרה הוא שישראל ייגאלו למרות שהם חוטאים ולא מגיע להם להגאל, משום שכל עוד הם בגולה מתחלל שם ה'. אחרי הגאולה יחזיר ה' את ישראל בתשובה. בינתיים, שיתביישו להם על שה' גואל אותם למרות חטאיהם.

ההפטרה נקראת בשבת זו בגלל הפסוק "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם", המזכיר את מי הפרה האדומה. אמנם, אין מדובר כאן על מי פרה אדומה במובנם ההלכתי, אלא על הרעיון הכללי שה' יטהר את ישראל מחטאתם.

ט וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: יִבְנֶאֱדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יְשָׁבִים עַל-אֲדָמָתָם וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטִמְאֹת הַנִּזְהָ הִיְתָה דַּרְכָּם לִפְנֵי: יִי אֲשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל-הַדָּם אֲשֶׁר-שָׁפְכוּ עַל-הָאָרֶץ וּבְגִלּוּלֵיהֶם טְמְאוּהָ: יִי אֲפִיץ אֶתֵּם בְּגוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאַרְצוֹת כְּדַרְכָּם וְכַעֲלִילוֹתָם שִׁפְטֵתִים:

כ וַיָּבֹאוּ אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת-שֵׁם קֹדֶשִׁ בְּאֹמַר לָהֶם עִם-יְהוָה אֱלֹהֵי וַיִּמְאַרְצוּ יִצְאוּ: יִי אֲחַמֵּל עַל-שֵׁם קֹדֶשִׁ אֲשֶׁר חָלְלֵהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁמָּה: {פ}

כב לָכֵן אָמַר לְבֵית-יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא לְמַעַנְכֶם אָנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם-לְשֵׁם-קֹדֶשִׁ אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאתֶם שָׁם: כג וְקִדְשֹׁתִי אֶת-שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלֵּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכָם וַיִּדְּעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אֲנִי יְהוִה נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה בְּהַקְדִּשִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיהֶם:

כד וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן-הַגּוֹיִם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל-הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדָמָתְכֶם: כה וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: ס וְנָתַתִּי לָכֶם לֶב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת-לֵב הָאֵבֶן מִבְּשָׁרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר: ז וְאֶת-רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-בְּחֻקִּי תֵּלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם: ח וַיִּשְׁבְּתֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם וְהִיִּיתֶם לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים: ט וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וְקִרְאתִי אֶל-הַדָּגָן וְהַרְבִּיתִי אוֹתוֹ וְלֹא-אֶתֶּן עֲלֵיכֶם רָעָב: י וְהַרְבִּיתִי אֶת-פְּרִי הָעֵץ וְתִנּוּבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרֶפַת רָעָב בְּגוֹיִם: יא וְזָכַרְתֶּם אֶת-דְּרָכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעֲלִילֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-טוֹבִים וּנְקֻטָּתֶם בְּפִנְיֵיכֶם עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: יב לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי-עֹשֶׂה נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וַיִּדַּע לָכֶם בּוֹשׁוּ וְהִקְלִמוּ מִדְּרָכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: {ס}

יג כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם טַהֲרִי אֶתְכֶם מִכָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת-הָעָרִים וּנְבִנוּ הַחֲרֻבוֹת: יד וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָה תַעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הִיְתָה שְׁמֵמָה לְעֵינֵי כָל-עוֹבְרִי: טו וְאִמְרוּ הָאָרֶץ הַלְזוּ הַנִּשְׁמָה הִיְתָה כְּגִן-גֶּדֶן וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנִּשְׁמָמוֹת וְהַנִּהְרָסוֹת בְּצוּרוֹת יָשְׁבוּ: טז וַיִּדְּעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סִבִּיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי יְהוִה בְּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעֵתִי הַנִּשְׁמָה אָנִי יְהוִה דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי: {ס}

יז כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד זָאת אֲדַרְשׁ לְבֵית-יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַרְבָּה אֲתֶם כָּצִין אֲדָם: יח כָּצִין קֹדְשִׁים כָּצִין יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן תִּהְיֶינָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מְלֵאוֹת צִין אֲדָם וַיִּדְּעוּ כִּי-אֲנִי יְהוִה: {פ}

איכה

הפטרת פרשת החדש

בסוף ספר יחזקאל יש כמה נבואות המתארות את המקדש ואת חיי המקדש לעתיד לבוא. ההפטרה הזאת היא אחת מהן. היא נקראת בשבת זו משום שיש בה תיאור של קרבנות מיוחדים שיעשו בא' בניסן, ותיאור של הפסח במקדש. יש נבואות יחזקאל, וביניהם גם נבואה הזאת, כמה הלכות שאינן תואמות את דיני התורה. הגמ' (שבת יג: חגיגה יג. מנחות מה.) מספרת שחכמים בקשו לגנוז את ספר יחזקאל משום שדבריו סותרים את דברי התורה. בא חנניה בן חזקיה ודרש את ספר יחזקאל באופן שדבריו יתאימו לדברי התורה, ובזכותו לא גנזו חכמים את ספר יחזקאל. גם בהפטרה כאן ישנן כמה וכמה הלכות השונות מדברי התורה, וחכמים דרשו את דברי יחזקאל כדי שדבריו יתאימו לתורה. ע"פ התורה כל קרבנות הציבור הקרבים במשך השנה, נקנים מכספי תרומת מחצית השקל שבה כל אדם מישראל נותן סכום זה. ואילו יחזקאל מנבא שהקרבנות יקנו מתרומה שתנתן לנשיא ישראל, ששית האיפה מכל חומר תבואה וצאן אחת מכל מאתיים, והוא יממן את הקרבנות מתקציב הממלכה. יחזקאל קובע כאן כמה קרבנות שאינם כתובים בתורה, כולל קרבנות בשבת, שאי אפשר להביא בה קרבן נדבה, וכולל קרבנות חטאת שאי אפשר להביא בנדבה. (כך שאי אפשר לפרש שיחזקאל מדבר על קרבנות נדבה). המוספים הכתובים כאן הם שונים מאלה שכתובים בתורה. (ואפשר לפרש שהוא לא מדבר על המוספים אלא על קרבנות שקרבים מלבד המוספים).

בתורה, קרבן התמיד הוא שני כבשים ביום, אחד שחר ואחד בין הערבים. יחזקאל מזכיר רק תמיד של שחר. בתורה, מנחת הנסכים היא שלשה עשרונים סלת לפר בחצי הין שמן, שני עשרונים סלת לאיל בשלישית הין שמן, ועשרון סלת לכבש ברביעית ההין שמן. יחזקאל מנבא שהמנחה תהיה איפה לפר ואיפה לאיל ושמן הין לאיפה. לכבש התמיד נותן יחזקאל מנחה של ששית האיפה בלולה בשלישית ההין שמן, ולשאר קרבנות הכבשים – מנחה כפי רצונו ונדבתו של הנשיא. כמו כן, מחדש כאן יחזקאל הלכות רבות שאינן סותרות את מה שכתוב בתורה, אך הן גם לא כתובות בתורה. וכיון שהלכה ידועה היא שנביא לא מחדש הלכות, הדבר תמוה. לכן, חז"ל פרשו ודרשו את הנבואה הזאת בדרשות ופירושים שונים, שנשתדל לעמוד עליהם בדברינו להלן.

[כאן מתחיל מנהג תימן] ט כה־אמר אֲדָנִי יְהוָה רִב־לִכֶּם נְשִׂאִי יִשְׂרָאֵל חֲמֵס וְשֵׁד הָסִירוּ וּמִשְׁפָּט וְצִדְקָה עָשׂוּ הָרִימוּ גִרְשֵׁתִיכֶם מֵעַל עַמִּי נָאֻם אֲדָנִי יְהוָה: י מֵאֲזִנֵּי־צֶדֶק וְאִפִּית־צֶדֶק וּבִת־צֶדֶק יְהִי לָכֶם: יא הָאִיפָה וְהַבֵּת תִּכֶּן אֶחָד יְהוָה לִשְׁאֵת מַעֲשֵׂר הַחֹמֶר הַבֵּת וְעִשְׂרֵת הַחֹמֶר הָאִיפָה אֶל־הַחֹמֶר יְהִי מִתְכַּנְתּוֹ: יב וְהִשְׁקַל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֶשְׂרֶה וְחֲמִשָּׁה שְׁקָל הַמִּנֶּה יְהִי לָכֶם:

יג זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים: יד וחלק השמן הבת השמן מעשר הבת מן־הכר עשרת הבתים חמר כִּי־עֶשְׂרֵת הַבֵּתִים חֹמֶר: טו וְשֶׁה־אַחַת מִן־הַצֹּאן מִן־הַמֵּאֲתָיִם מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לַמִּנְחָה וְלַעֲוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לַכֹּהֵן עֲלֵיהֶם נָאֻם אֲדָנִי יְהוָה: {פ}[כאן מתחיל מנהג אשכנז] טז כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לְנָשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל: יז וְעַל־הַנָּשִׂיא יְהִי הָעֲוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בְּחֻגִּים וּבְחֻדָּשִׁים וּבְשַׁבְּתוֹת בְּכָל־מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא־יַעֲשֶׂה אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעֲוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לַכֹּהֵן בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל: {ס}

[כאן מתחיל מנהג ספרד] יח כה־אמר אֲדָנִי יְהוָה בְּרֹאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקַּח פֶּר־בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְחֲטָאת אֶת־הַמִּקְדָּשׁ: יט וְלָקַח הַכֹּהֵן מִמֶּם חֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מִזְבֵּחַ הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה לַמִּזְבֵּחַ וְעַל־מִזְבֵּחַ שָׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית: כ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁבְּעָה בַּחֲדָשׁ מֵאִישׁ שְׁגָה וּמִפֶּתִי וּכְפָרָתָם אֶת־הַבַּיִת:

כא בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ יְהִי לָכֶם הַפֶּסַח חֹג שְׁבַעֲוֹת יָמִים מִצּוֹת יֶאֱכֹל: כב וְעָשָׂה הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בָּעֶדּוֹ וּבְעֶדּוֹ כָּל־עַם הָאָרֶץ פֶּר חֲטָאֹת: כג וּשְׁבַעֲלֵת יְמֵי־הַחֹג יַעֲשֶׂה

איכה

עולה ליהוה שבעת פְּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִם לַיהוָה שִׁבְעַת הַיָּמִים וְחֲטָאת שְׁעִיר עֲזִים לַיהוָה: כד ומנחה איפה לפר ואיפה לאיל יַעֲשֶׂה וְשָׁמֶן הֵינּוּ לְאִיפָה: כה בשביעי בחמשה עשר יום לחַדֵּשׁ בָּחֹג יַעֲשֶׂה כָּאֵלֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים כְּחֻטָּאת כְּעֹלָה וְכַמִּנְחָה וְשָׁמֶן: {ו}

א כה-אמר אֲדֹנָי יְהוֹה שֶׁעַר הַחֹצֵר הַפְּנִימִית הַפְּנִי קָדִים יְהִי סָגוּר שֵׁשֶׁת יָמִי הַמַּעֲשֶׂה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיט יִפְתָּח וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ יִפְתָּח: ב וְכֹא הַנְּשִׂיא דָּרָךְ אוֹלָם הַשְּׁעַר מֵחוּץ וְעַמִּד עַל-מִזְבֵּחַ הַשְּׁעַר וְעָשׂוּ הַכֹּהֲנִים אֶת-עוֹלָתוֹ וְאֶת-שְׁלֵמִיו וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ עַל-מִפְתָּן הַשְּׁעַר וַיֵּצֵא וְהִשְׁעַר לֹא-יִסָּגֵר עַד-הָעָרֶב: ג וְהִשְׁתַּחֲוּ עִם-הָאֲרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעַר הַהוּא בַּשְּׁבִיטוֹת וּבַחֲדָשִׁים לִפְנֵי יְהוֹה:

ד וְהַעֲלֶה אֲשֶׁר-יִקְרַב הַנְּשִׂיא לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט שָׁשָׁה כִּבְשִׁים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִימִם: ה ומנחה איפה לאיל ולכבשים מנחה מתת יְדוֹ וְשָׁמֶן הֵינּוּ לְאִיפָה: {ז} וּבַיּוֹם הַחֹדֶשׁ פֶּר בֶּן-בִּקְרָר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כִּבְשִׁים וְאֵיל תְּמִימִם יְהִי: ז וְאִיפָה לִּפְרָא וְאִיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה וְלִכְבָּשִׁים כְּאֲשֶׁר תַּשִּׁיג יְדוֹ וְשָׁמֶן הֵינּוּ לְאִיפָה:

ח וּבָבֹא הַנְּשִׂיא דָּרָךְ אוֹלָם הַשְּׁעַר יָבֹא וּבְדָרְכּוֹ יֵצֵא: ט וּבָבֹא עִם-הָאֲרֶץ לִפְנֵי יְהוֹה בְּמוֹעֲדִים הִבָּא דָּרָךְ-שְׁעַר צָפוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת יֵצֵא דָּרָךְ-שְׁעַר נֶגֶב וְהִבָּא דָּרָךְ-שְׁעַר נֶגֶב יֵצֵא דָּרָךְ-שְׁעַר צָפוֹן לֹא יָשׁוּב דָּרָךְ הַשְּׁעַר אֲשֶׁר-בָּא בּוֹ כִּי נָכְחוּ יֵצֵאוּ (יֵצֵא): י וְהַנְּשִׂיא בְּתוֹכָם בָּבֹאֻם יָבֹא וּבִצְאָתָם יֵצֵאוּ: יא וּבְחֻגִּים וּבְמוֹעֲדִים תִּהְיֶה הַמִּנְחָה אִיפָה לִּפְרָא וְאִיפָה לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים מִתַּת יְדוֹ וְשָׁמֶן הֵינּוּ לְאִיפָה: {פ} [כאן מסתיים מנהג תימן]

יב וְכִי-יַעֲשֶׂה הַנְּשִׂיא נִדְבָה עוֹלָה אוֹ-שְׁלָמִים נִדְבָה לַיהוָה וּפִתַּח לוֹ אֶת-הַשְּׁעַר הַפְּנִי קָדִים וְעָשֶׂה אֶת-עוֹלָתוֹ וְאֶת-שְׁלֵמִיו כְּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט וַיֵּצֵא וְסָגַר אֶת-הַשְּׁעַר אַחֲרֵי יֵצֵאוּ: יג וְכֹשׁ בֶּן-שָׁנָתוֹ תְּמִים תַּעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: יד ומנחה תַּעֲשֶׂה עָלָיו בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא שְׁשִׁית הָאִיפָה וְשָׁמֶן שְׁלִישִׁית הֵינּוּ לְרֹס אֶת-הַסֶּלֶת מִנְחָה לַיהוָה חֲקוֹת עוֹלָם תְּמִיד: טו ועשו (יַעֲשׂוּ) אֶת-הַכֹּבֶשׂ וְאֶת-הַמִּנְחָה וְאֶת-הַשָּׁמֶן בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא עוֹלָת תְּמִיד: {ס} [כאן מסתיים מנהג ספרד]

טז כה-אמר אֲדֹנָי יְהוֹה כִּי-יָתֵן הַנְּשִׂיא מִתְּנָה לְאִישׁ מִבְּנָיו נִחְלָתוֹ הִיא לְבָנָיו תִּהְיֶה אַחֲזָתָם הִיא בְּנִחְלָה: {סז} יז וְכִי-יָתֵן מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאֶחָד מֵעַבְדָּיו וְהִיתָה לוֹ עַד-שָׁנַת הַדְּרוֹר וְשִׁבְתָּ לְנָשִׂיא אֶרֶץ נִחְלָתוֹ בְּנָיו לָהֶם תִּהְיֶה: יח וְלֹא-יִקַּח הַנְּשִׂיא מִנְחָלַת הָעָם לְהוֹנֵתָם מֵאַחֲזָתָם מֵאַחֲזָתוֹ יִנְחַל אֶת-בְּנָיו לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִפְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאַחֲזָתוֹ:

איכה

הפטרת שבת הגדול

מלאכי הוא אחרון הנביאים, חי בתחילת ימי הבית השני, והתמודד עם הבעיות שנוצרו כשעם ישראל שב לארצו אחרי גלות בבל. (ועין בבאורנו להפטרת תולדות, ראה לעיל עמ'). בימיו התקשו ישראל בשיבה להלכות המצוות התלויות בארץ ולמצוות המקדש. מלאכי התמודד עם הזלזול של ישראל במצוות אלה.

הנבואה הזאת היא נבואתו האחרונה של הנביא האחרון.

[מנהג אשכנז וספרד] ד וערבה ליהוה מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמנית:

ה וקרבתי אליכם למשפט והייתי | עד ממחר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר-שכיר אלמנה ויתום ומטי-גר ולא יראוני אמר יהוה צבאות:

ו כי אני יהוה לא שגיתי ואתם בני-יעקב לא כליתם: ז למימי אבותיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר יהוה צבאות ואמרתם במה נשוב: ח היקבע אדם אלהים כי אתם קבעים אותי ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה: ט במארה אתם נארים ואותי אתם קבעים הגוי כלו: י הביאו את-כל-המעשר אל-בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר יהוה צבאות אם-לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד-בלי-די: יא וגערתי לכם באכל ולא-ישחת לכם את-פרי האדמה ולא-תשלל לכם הגפן בשדה אמר יהוה צבאות: יב ואשרו אתכם כל-הגוים כי-תהיו אתם ארץ חפץ אמר יהוה צבאות: {פ}

יג חזקו עלי דבריכם אמר יהוה ואמרתם מה-נדברנו עליה: יד אמרתם שוא עבד אלהים ומה-בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדרנית מפני יהוה צבאות: טו ועתה אנחנו מאשרים זדים גם-נבנו עשי רשעה גם בחנו אלהים וימלטו:

טז אז נדברו יראי יהוה איש אל-רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יהוה ולחשבי שמו: יז והיו לי אמר יהוה צבאות ליום אשר אני עשה סגלה וחמלתי עליהם כאשר יחמל איש על-בנו העבד אתו: יח ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו: {פ}

יט כי-הנה היום בא בער כתנור והיו כל-זדים וכל-עשה רשעה קש ולהט אתם היום הבא אמר יהוה צבאות אשר לא-יעזב להם שרש וענף: כ וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק: כא ועסותם רשעים כי-יהיו אפר תחת כפות רגליכם ביום אשר אני עשה אמר יהוה צבאות: {פ}

כב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחרב על-כל-ישראל חקים ומשפטים: כג הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא: כד והשיב לב-אבות על-בנים ולב בנים על-אבותם פן-אבוא והכיתי את-הארץ חרם: {ש}

[המנהג לחזור על הפסוק:] כג הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא:

הפטרות חנכה – ראה הפטרות בהעלתך וויקהל

איכה

הפטרת יום טוב ראשון של פסח

ההפטרה הזאת מספרת על המילה ועל הפסח שקיימו ישראל אחרי שעברו את הירדן ונכנסו לארץ בימי יהושע. ההפטרה נקראת ביום הזה כי היא מספרת על הפסח שעשו ישראל בימי יהושע, וכן היא מזכירה את יציאת מצרים ומסכמת את יציאת מצרים והליכת ישראל במדבר.

[כאן מתחיל מנהג אשכנז] ה וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי מֹחֵר יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת: ו וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וְעִבְדוּ לַפָּנִי הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לַפָּנִי הָעָם: {ס} ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדַלְךָ בְּעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כָאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ: [כאן מתחיל מנהג ספרד ותימן] ב בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לָךְ חֲרֻבוֹת צָרִים וְשׁוּב מִל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁנִית: ג וַיַּעַשׂ־לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרֻבוֹת צָרִים וַיִּמַּל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּבְעַת הָעֵרְלוֹת: ד וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־מַל יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כֹּל א אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה מִתּוֹ בַּדֶּבֶר בְּדֶרֶךְ בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם: ה כִּי־מָלִים הָיוּ כָל־הָעָם הַיֵּצֵאִים וְכָל־הָעָם הַיִּלְדִּים בַּדֶּבֶר בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ: ו כִּי א אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּדֶּבֶר עַד־תֵּם כָּל־הַגּוֹי אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבָלֹתִי הָרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבוֹתָם לָתֵת לָנוּ אָרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ: ז וְאֶת־בְּנֵיהֶם הַקִּים תַּחְתָּם אֹתָם מִל יְהוֹשֻׁעַ כִּי־עָרְלִים הָיוּ כִּי לֹא־מָלוּ אוֹתָם בַּדֶּרֶךְ: ח וַיְהִי כָאֲשֶׁר־תָּמּוּ כָל־הַגּוֹי לְהַמּוֹל וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם בְּמַחְנֶה עַד חֵיוֹתָם: {פ} ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם גָּלוּתִי אֶת־חֲרֻפַּת מִצְרַיִם מֵעַלֵיכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא גִלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

י וַיַּחֲנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְב׃ בְּעֶרְבוֹת יְרִיחוֹ: יא וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח מִצּוֹת וְקִלְיֵי בָעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה: יב וַיִּשְׁבֹּת הַיָּמָן מִמַּחֲרַת בְּאֶכְלָם מֵעֵבֹר הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאֹת אָרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא: {ס}

יג וַיְהִי בַּהֲזִיז׃ יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה־אִישׁ עֹמֵד לִנְגְדּוֹ וְחֲרָב׃ שְׁלוֹפָה בִּידּוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלֵנוּ אַתָּה אִם־לְצָרֵנוּ: יד וַיֹּאמֶר א לֹא כִי אֲנִי שַׂר־צָבָא יְהוָה עִתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מַדְבֵּר אֶל־עַבְדּוֹ: טו וַיֹּאמֶר שַׂר־צָבָא יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שֶׁל־נַּעֲלָךְ מַעַל רַגְלֶךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קָדֵשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן:

א וַיִּרְיַחוּ סִגְרָת וּמִסְגָּרַת מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִין יוֹצֵא וְאִין בָּא: {ס} [כאן מסתיים מנהג אשכנז]
[מנהג ספרד ותימן להוסיף:] כז וַיְהִי יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שְׁמֻעוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ:

איכה

הפטרת שבת חול המועד פסח

יחזקאל חי בבבל אחרי החורבן, ושם הוא ניבא על הגאולה שתבוא, ועל שיבת ישראל לארצם.

[כאן מתחיל מנהג תימן] לזֶה אִמַּר אֲדֹנָי יְהוֹה עוֹד זָאת אֲדַרְשׁ לְבֵית־יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲרֻבָּה אַתֶּם כָּצֹאן אָדָם: לֹחַ כָּצֹאן קִדְּשִׁים כָּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן תִּהְיֶינָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מְלֵאוֹת צֹאן אָדָם וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוֹה: {פ}

[כאן מתחיל מנהג אשכנז וספרד] א הִיתָה עָלַי יְד־יְהוֹה וַיּוֹצֵאֵנִי בְרוּחַ יְהוֹה וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבִּקְעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת: ב וְהֶעֱבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב א סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל־פְּנֵי הַבִּקְעָה וְהִנֵּה יְבֻשׁוֹת מְאֹד: ג וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הִתְחַיֵּינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה אֲתָה יִדְעָתָּ:

ד וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא עַל־הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיְבֻשׁוֹת שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוֹה: ה זֶה אִמַּר אֲדֹנָי יְהוֹה לַעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי מְבִיא בָכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם: ו וּנְתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהָעֲלִיתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקִרְמֵתִי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנְתַתִּי בָכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעֻם כִּי־אֲנִי יְהוֹה: ז וּנְבֹאתִי כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי וַיְהִי־קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה־רֹעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל־עֶצְמוֹ: ח וְרָאִיתִי וְהִנֵּה־עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלֶה וַיִּקְרָם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְּמַעַלָּה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: ט וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל־הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶן־אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל־הָרוּחַ {ס} כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה מְאַרְבֵּעַ רוּחוֹת בָּאִי הָרוּחַ וּפְתִי בְּהַרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִי: י וְהִנָּבֹאתִי כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי וַתִּבּוֹא בָהֶם הָרוּחַ וַיְחִיו וַיַּעֲמֵדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם חֵל גָּדוֹל מְאֹד־מְאֹד:

יא וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֲמֹרִים יִבְשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאֲבָדָה תִּקְוָתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ: יב לִכֵּן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וְהָעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: יג וַיִּדְעֻם כִּי־אֲנִי יְהוֹה בְּפִתְחִי אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהָעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי: יד וּנְתַתִּי רוּחִי בָכֶם וְחַיִּיתֶם וְהִנָּחֵתִי אֶתְכֶם עַל־אֲדָמַתְכֶם וַיִּדְעֻם כִּי־אֲנִי יְהוֹה דְּבַרְתִּי וַעֲשִׂיתִי נְאֻם־יְהוֹה: {פ}

הפטרת שביעי של פסח – ראה הפטרת האזינו

איכה

הפטרת יום העצמאות

לב עוד היום בנב לעמד ינפך ידו הר בית- (בת-) ציון גבעת ירושלים: {פ}
 לג הנה האדון יהוה צבאות מסעף פארה במערצה ורמי הקומה גדועים והגבהים
 ישפלו: לד ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול: {ס}

א ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה: ב ונתה עליו רוח יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה
 וגבורה רוח דעת ויראת יהוה: ג והריחו ביראת יהוה ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע
 אזניו יוכיח: ד ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי-אֶרֶץ והכה-אֶרֶץ בשבט פיו וברוח
 שפתיו ימית רשע: ה והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו:

ו וגר זאב עם-כֶּבֶשׂ ונמר עם-גֹּדִי ירֹבֵץ וְעֵגֹל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחֲדוּ וְנֹעַר קֹטֵן נָהֵג בָּם: ז ופרה
 ודב תרעינה יחדו ירבו ילדיהן ואריה כבקר ואכל-תבן: ח ושעשע יונק על-חר פתן ועל
 מאורת צפועו גמול ידו הדה: ט לא-ירעו ולא-ישחיתו בכל-הר קדשי כי-מלאה הארץ דעה
 את-יהוה כמים לגים מכסים: {ס}

י והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד: {פ}
 יא והיה ביום ההוא יוסיף אדני ו שנית ידו לקנות את-שאר עמו אשר ישאר מאשור
 וממצרים ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים: יב ונשא נס לגוים ואסף
 נדתי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ: יג וסרה קנאת אפרים וצרי יהודה
 יכרתו אפרים לא-יקנא את-יהודה ויהודה לא-יצר את-אפרים: יד ועפו בכתף פלשתים ומה
 יחדו יבזו את-בני-קדם אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם: טו והחרים יהוה את
 לשון ים-מצרים והניף ידו על-הנהר בעינים רוחו והכהו לשבעה נחלים והדריך
 בנעלים: טז והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו
 מארץ מצרים:

א ואמרתי ביום ההוא אודך יהוה כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני: ב הנה אל ישועתי אבטח
 ולא אפחד כי-עזי וזמרת יה יהוה ויהי-לי לישועה: ג ושאבתם-מים בששון ממעיני
 הישועה: ד ואמרתם ביום ההוא הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי
 נשגב שמו: ה זמרו יהוה כי גאות עשה מידעת (מודעת) זאת בכל-הארץ: ו צהלי ורני יושבת
 ציון כי-גדול בקרבך קדוש ישראל: {ס}

איכה

הפטרה לחג השבועות

יחזקאל עומד בגולה, ורואה את מרכבתו של ה'. אותה מרכבה שיראה בהמשך הספר ותיצג את יציאת השכינה לגלות. תחילה הוא רואה חיות, אח"כ הוא רואה שהחיות הן אופני מרכבה, אח"כ הוא רואה את המרכבה, ועל המרכבה דמות כבוד ה'. זוהי מעין התגלות של ה', וגם במעמד הר סיני היתה התגלות של ה', לכן קוראים את ההפטרה הזאת אחרי קריאת מעמד הר סיני.

א וַיְהִי אִי בְּשָׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרַבִּיעִי בְּחֻמְשָׁה לַחֹדֶשׁ וְאָנִי בְּתוֹךְ-הַגּוֹלָה עַל-נְהֲר־כְּבֹד נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶרְאָה מֵרָאוֹת אֱלֹהִים: ב בְּחֻמְשָׁה לַחֹדֶשׁ הָיָא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַגְּלוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִן: ג הִנֵּה הִנֵּה דְבַר-יְהוָה אֶל-יְחִזְקָאל בֶּן-בוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים עַל-נְהֲר־כְּבֹד וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יְדִי-יְהוָה:

ד וְאֶרְאָה וְהִנֵּה רוּחַ סַעֲרָה בָּאָה מִן-הַצָּפוֹן עִנָּן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְּלַחֶחֶת וְנִגְהָ לֹא סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעִין הַחֹשֶׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ה וּמִתּוֹכָהּ דְּמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מֵרָאִיָּהוּ דְּמוֹת אָדָם לְהִנָּה: ו וְאַרְבַּעַת פָּנִים לְאַחַת וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם: ז וּרְגְלֵיהֶם רִגְלִי יִשְׂרָאֵל וְכַף רִגְלֵיהֶם כַּכָּף רִגְלִי עָלַי וְנִצְצִים כְּעִין נְחֹשֶׁת קָלִיל: ח וַיֵּדוּ (וַיְדִי) אָדָם מִתַּחַת כְּנָפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וּכְנָפֵיהֶם לְאַרְבַּעַתָּם: ט חִבְרַת אִשָּׁה אֶל-אֲחוֹתָהּ כְּנָפֵיהֶם לֹא-יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן אִישׁ אֶל-עֵבֶר פָּנָיו יָלְכוּ: י וּדְמוֹת פְּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפָנֵי אֲרִיָּה אֶל-הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי-שׁוֹר מִהַשְׂמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּן וּפְנֵי-גִשְׁרִי לְאַרְבַּעַתָּן: יא וּפְנֵיהֶם וּכְנָפֵיהֶם פְּרָדוֹת מִלְמַעְלָה לְאִישׁ שְׁתֵּים חִבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתֵּים מְכֹסוֹת אֶת גּוֹיְתֵיהֶנָּה: יב וְאִישׁ אֶל-עֵבֶר פָּנָיו יָלְכוּ אֶל אִשְׁרֹי יְהִי-שְׁמָה הַרוּחַ לִלְכֹת יָלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יג וּדְמוֹת הַחַיּוֹת מֵרָאִיהֶם כְּגַחְלִי-אֵשׁ בְּעֶרְוֹת כְּמֵרְאָה הַלְפָדִים הָיָא מִתְּהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנִגְהָ לְאֵשׁ וּמִן-הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרֶק: יד וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוֹב כְּמֵרְאָה הַבִּזְק:

טו וְאֶרְאָה הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אֹפֶן אֶחָד בְּאֶרֶץ אֶצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו: טז מֵרְאָה הָאֹפֶנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעִין תַּרְשִׁישׁ וּדְמוֹת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן וּמֵרָאִיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאִשְׁרֹי יְהִי הָאֹפֶן בְּתוֹךְ הָאֹפֶן: יז עַל-אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן בְּלִכְתָּם יָלְכוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יח וְגִבֵּיהֶן וְגִבְהָ לָהֶם וַיֵּרְאָה לָהֶם וְגִבְתָּם מִלֵּאֵת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעַתָּן: יט וּבְלִכְתָּ הַחַיּוֹת יָלְכוּ הָאֹפֶנִים אֶצֶלָם וּבִהְנֵשָׂא הַחַיּוֹת מִעַל הָאֶרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאֹפֶנִים: כ עַל אִשְׁרֹי יְהִי-שְׁם הַרוּחַ לִלְכֹת יָלְכוּ שְׁמָה הַרוּחַ לִלְכֹת וְהָאֹפֶנִים יִנְשְׂאוּ לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאֹפֶנִים: כא בְּלִכְתָּם יָלְכוּ וּבְעַמְדָם יַעֲמְדוּ וּבִהְנֵשָׂא מִעַל הָאֶרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאֹפֶנִים לְעַמְתָּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאֹפֶנִים:

כב וּדְמוֹת עַל-רָאשֵׁי הַחַיָּה רִקְיעַ כְּעִין הַקָּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל-רָאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה: כג וַתַּחַת הַרְקִיעַ כְּנָפֵיהֶם יִשְׁרֹת אִשָּׁה אֶל-אֲחוֹתָהּ לְאִישׁ שְׁתֵּים מְכֹסוֹת לְהִנָּה וְלְאִישׁ שְׁתֵּים מְכֹסוֹת לְהִנָּה אֶת גּוֹיְתֵיהֶם: כד וְאִשְׁמַע אֶת-קוֹל כְּנָפֵיהֶם קוֹל מִיָּם רַבִּים קוֹל-שְׂדֵי בְּלִכְתָּם קוֹל הַמֶּלֶךְ קוֹל מַחְגָּה בְּעַמְדָם תַּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן:

כה וַיְהִי-קוֹל מִעַל לְרִקְיעַ אִשְׁרֹי עַל-רָאשֵׁם בְּעַמְדָם תַּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן: כו וּמִמַּעַל לְרִקְיעַ אִשְׁרֹי עַל-רָאשֵׁם כְּמֵרְאָה אֲבֹן-סֹפִיר דְּמוֹת כֶּסֶף וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרְאָה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה: כז וְאֶרְאָה כְּעִין חֹשֶׁמֶל כְּמֵרְאָה-אֵשׁ בֵּית-לֵה סָבִיב מִמֵּרְאָה מִתְּנִי וּלְמַעְלָה מִמֵּרְאָה מִתְּנִי וְלְמַטָּה רְאִיתִי כְּמֵרְאָה-אֵשׁ וְנִגְהָ לֹא סָבִיב: כח כְּמֵרְאָה הַקֶּשֶׁת אִשְׁרֹי יְהִי בְּעֵינִי בְּיוֹם הַגִּשְׁם כִּי מֵרְאָה הַנִּגְהָ סָבִיב הוּא מֵרְאָה דְּמוֹת כְּבוֹד-יְהוָה וְאֶרְאָה וְאֶפְלַע עַל-פָּנֵי וְאִשְׁמַע קוֹל מִדְּבָר: {פ}

וַתִּשְׁאַנִּי רוּחַ וְאִשְׁמַע אַחֲרָי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד-ה' מִמִּקְוָמוֹ:

איכה

הפטרה ליום ראשון של ראש השנה

ההפטרה עוסקת בפקידת חנה העקרה, ובכך היא דומה לקריאת התורה העוסקת בפקידתה של שרה העקרה. המדרש אומר ששתייהן נפקדו בראש השנה. ההפטרה עוסקת בקבלת תפלות ובה' הדין את העולם.

א וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן־הַרְמְיָתִים צוֹפִים מִהָר אֶפְרָיִם וַשְׁמֹו אֶלְקָנָה בֶן־יִרְחָם בֶּן־אֵלִיהוּא בֶן־תַּחֲוִי בֶן־צֻפּוֹר אֶפְרַתִּי: ב וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשְּׁנִית פִּנְגָּה וַיְהִי לַפְּנֵהָ יְלָדִים וּלְחַנָּה אֵין יְלָדִים:

ג וְעַלֹּה הָאִישׁ הָהוּא מַעִירוֹ מִיָּמִים: ד יְמִימָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת וּלְזַבֵּחַ לַיהוָה צְבָאוֹת בְּשִׁלָּה וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי־עַלִי חֲפְנִי וּפְנִחָס כְּהֵנִים לַיהוָה: ה וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וַנִּתֵּן לַפְּנֵהָ אֲשֶׁתּוֹ וְלִכְל־בְּנֵיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מְנוּת: ו וּלְחַנָּה יָתֵן מִנֶּה אַחַת אֶפְרַיִם כִּי אֶת־חַנָּה אָהֵב וַיהוָה סָגַר רַחֲמָהּ: ז וַיִּקְעֶסְתָּה אֶרְתֶּל גַּם־כָּעַס בַּעֲבוּר הָרַעְמָה כִּי־סָגַר יְהוָה בְּעַד רַחֲמָהּ: ח וְכֵן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְּשָׁנָה מִדִּי עַלֹּתָהּ בְּבֵית יְהוָה כֵּן תִּקְעֶסְנָה וְתִבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל: ט וַיֹּאמֶר לֹה אֶלְקָנָה אִישָׁה חַנָּה לְמָה תִּבְכִּי וְלֹמָה לֹא תֹאכְלִי וְלֹמָה יָרַע לְבַבְךָ הַלּוֹא אֲנֹכִי טוֹב לָךְ מִעֲשֶׂהָ בָנִים:

ט וַתִּקֶּם חַנָּה אַחֲרֵי אֶכְלָה בְּשִׁלָּה וְאַחֲרֵי שָׁתָה וְעַלִי הִכְלִין יֹשֵׁב עַל־הַכֶּסֶּא עַל־מְזוֹזַת הַיֵּכָל יְהוָה: י וְהָיָא מֵרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל־יְהוָה וּבָכָה תִּבְכֶּה: יא וַתִּדְרֹךְ וַתֹּדֶר וַתֹּאמֶר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־רָאָה תִּרְאָה: יב בְּעֵי אֲמַתְךָ וּזְכַרְתִּנִּי וְלֹא־תִשְׁכַּח אֶת־אֲמַתְךָ וְנִתַּתָּה לְאֲמַתְךָ זָרַע אֲנָשִׁים וְנִתַּתִּיו לַיהוָה כְּלִי־יָמִי חַיִּיו וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ:

יב וַיְהִי כִי הִרְבֵּתָהּ לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה וְעַלִי שִׁמְרָ אֶת־פִּיהָ: ג וְחַנָּה הָיָא מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ רַק שְׁפָתֶיהָ נִעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע וַיַּחֲשֹׁבָהּ עַלִי לִשְׁכָּרָה: ד וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עַלִי עַד־מָתִי תִשְׁתַּכְּרִין הַסִּירִי אֶת־יִינֵךָ מִעֲלֶיךָ: ט וַתֵּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנִי אֲשֶׁה קִשְׁת־רוּחַ אֲנֹכִי וַיֵּין וּשְׁכָר לֹא שָׁתִיתִי וְאֲשַׁפֵּךְ אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי יְהוָה: טז אֶל־תִּתֵּן אֶת־אֲמַתְךָ לִפְנֵי בַת־בְּלִיעַל כִּי־מֵרֵב שִׁתִּי וְכַעַסִּי דִּבַּרְתִּי עַד־הַנֶּה: יז וַיַּעַן עַלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשִׁלוֹם וְאַלֶּיךָ יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת־שָׁלְתָךְ אֲשֶׁר שָׁאֲלַת מִעַמּוֹ: יח וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שְׁפָחָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְתִלָּךְ הָאִשָּׁה לְדֹרְכָהּ וְתֹאכַל וּפְגִיָּה לֹא־הִי־לָהּ עוֹד:

יט וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הָרְמְתָה וַיַּדַּע אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה אֲשֶׁתּוֹ וַיִּזְכְּרָהּ יְהוָה: כ וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים וַתֵּהָר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מִיְהוָה שָׁאֲלָתִיו: כא וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ לְזַבֵּחַ לַיהוָה אֶת־זִבְחַ הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ: כב וְחַנָּה לֹא עָלְתָה כִּי־אֲמָרָה לְאִישָׁה עַד יִגְמַל הַנָּעַר וְהִבָּאֲתִיו וְנִרְאָה אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב שָׁם עַד־עוֹלָם: כג וַיֹּאמֶר לֹה אֶלְקָנָה אִישָׁה עָשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שְׁבִי עַד־גְּמִלְךָ אֹתוֹ אֲךָ יִקֶּם יְהוָה אֶת־דְּבָרְךָ וְתִשָּׁב הָאִשָּׁה וְתִינָק אֶת־בְּנָהּ עַד־גְּמִלָּהּ אֹתוֹ:

כד וַתַּעֲלֶהּ עִמָּה כְּאֲשֶׁר גָּמְלָתוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאַיָּה אַחַת קָמַח וְנֹבֵל וַיֵּין וַתִּבָּאֶהּ בֵּית־יְהוָה שָׁלוֹ וְהַנָּעַר נָעַר: כה וַיִּשְׁחָטוּ אֶת־הַפֶּה וַיָּבֹאוּ אֶת־הַנָּעַר אֶל־עַלִי: כו וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי חִי נַפְשֶׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצָּבֶת עִמָּכָה בָּזָה לְהַתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה: כז אֶל־הַנָּעַר הַזֶּה הִתְפַּלֵּלְתִּי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שָׁאֲלָתִי אֲשֶׁר שָׁאֲלָתִי מִעַמּוֹ: כח וְגַם אֲנֹכִי הִשָּׁאֲלָתָהּ לַיהוָה כְּלִי־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוֹל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לַיהוָה: {ס}

א וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר עַלִי לְבִי בִיהוָה רָמָה קִרְנִי בִיהוָה רָחֵב פִּי עַל־אֹיְבֵי כִי שְׁמַחְתִּי בִישׁוּעָתְךָ: ב אֵין־קְדוֹשׁ כִּיהוָה כִּי אֵין בְּלִתְךָ וְאֵין צוּר כְּאַלְהֵינוּ: ג אֶל־תִּרְבּוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָה גְבוּהָה

איכה

יֵצֵא עֵתֶק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דַּעוֹת יְהוָה וְלֹא (וְלוֹ) נִתְּנָהוּ עֲלֵלוֹת: ^דקֶשֶׁת גְּבָרִים חֲתִיּוֹם וְנִכְשָׁלִים
 אָזְרוּ חֵיִל: ^השְׂבָעִים בְּלֶחֶם נִשְׁכְּרוּ וְרַעֲבִים חִדְּלוּ עַד־עֲקָרָהּ יִלְדָה שְׂבָעָה וְרַבַּת בָּנִים
 אִמְלָלָהּ: ^ויְהוָה מִמִּית וּמַחְיָה מוֹרִיד שָׁאוֹל וַיַּעַל: ^זיְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מִשְׁפִּיל
 אֶף־מְרוֹמָם: ^חמְקִימִים מַעֲפָר דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם־נְדִיבִים וְכֹסֵא כְבוֹד יִנְחֹלֶם כִּי
 לִיהוָה מִצָּקִי אֶרֶץ וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם תִּבְלָ: ^טרַגְלִי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר וְרַשָּׁעִים בַּחֲשֶׁךְ יִדְמּוּ כִי־לֹא בָכַח
 יִגְבֹּר־אִישׁ: ^ייְהוָה יַחַתּוּ מְרִיבֹו עַלֹּ בְשָׁמַיִם יִרְעַם יְהוָה יִדִּין אֶפְסֵי־אֶרֶץ וַיִּתֶּן־עַז לְמַלְכּוֹ וַיִּגְרַם
 קֶרֶן מְשִׁיחוֹ: {פ}

איכה

הפטרה ליום שני של ראש השנה

הנביא ירמיהו, שרוב נבואותיו נבואות פורענות, מנבא גם כמה נבואות נחמה. הנבואה הזאת היא נבואה על ממלכת ישראל, המכונה גם אפרים, כי בראשה עמדו פעמים רבות מלכים משבט אפרים. ממלכת ישראל חרבה וגלתה יותר ממאה שנה לפני ימי ירמיהו, אך ירמיהו מנבא על שבעתיד היא תשוב למקומה בהרי השומרון.

א כֹּה אָמַר יְהוָה מִצָּא חֵן בְּמַדְבָּר עִם שְׂרִידֵי חֶרֶב הַלּוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל: ב מִרְחֹק יְהוָה נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ עַל־כֵּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֹסֶד: ג עוֹד אֲבַנְךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי תְּפִילָּה וְיִצְאָת בְּמַחֲוֹל מִשְׁחָקִים: ד עוֹד תִּטְעִי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרֶן גִּטְעוּ גִטְעִים וְחָלְלוּ: ה כִּי יִשְׁׁוּם קִרְאוֹ נִצְרִים בְּהָרֵי אֶפְרַיִם קוֹמֻ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: {פ}

ו כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה רִנּוֹ לִיעֲקֹב שְׂמִחָה וְצִהְלוֹ בְּרָאשׁ הַגּוֹיִם הַשְׂמִיעוּ הַלֵּל וְאִמְרוּ הוֹשֵׁעַ יְהוָה אֶת־עַמּוֹךְ אֶת־שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל: ז הִנֵּנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבְּצֵתִים מִיַּרְכְּתֵי־אֶרֶץ גָּם עוֹר וּפֹסֶת הָרָה וְיִלְדֵי יְחִידוֹ קֹהֵל גָּדוֹל יֵשׁוּבוּ הֵנָּה: ח בְּבִכִּי יָבֹאוּ וּבִתְחֻנּוֹתִים אוֹבִילֶם אוֹלִיכֶם אֶל־נַחְלִי מִיַּם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל יִכְשְׁלוּ בָּהּ כִּי־הִיִּיתִי לִישְׂרָאֵל לְאֹב וְאֶפְרַיִם בְּכָרִי הוּא: {ס}

ט שְׁמַעֲנוּ דְבַר־יְהוָה גּוֹיִם וְהִגִּידוּ בְּאֵיִם מִמְּרוֹחֶק וְאִמְרוּ מִזֶּרֶה יִשְׂרָאֵל יִקְבְּצֻנוּ וְשְׁמֶרֶן כְּרָעָה עֲדָרוֹ: י כִּי־פָדָה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וְגָאֵלוֹ מִיַּד חֲזַק מִמֶּנּוּ: יא וְבָאֵל וְרִנְנוּ בְּמֵרוֹם־צִיּוֹן וְנִהְרְוּ אֶל־טוֹב יְהוָה עַל־דָּגָן וְעַל־תֵּירֶשׁ וְעַל־יִצְהָר וְעַל־בְּנֵי־צֹאן וּבָקָר וְהִיתָה נִפְשָׁם כֶּגֶן רִנָּה וְלֹא־יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד: יב אַז תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֲוֹל וּבְחֻרִים וּזְקֵנִים יַחֲדוּ וְהִפְכֵתִי אֲבָלָם לִשְׂשׂוֹן וְנַחֲמֵתִים וְשִׂמְחֵתִים מִיּוֹגָם: יג וְרִיִּיתִי גִפְשׁ הַכֹּהֲנִים דָּשָׁן וְעַמִּי אֶת־טוֹבִי יִשְׂבְּעוּ נָאִם־יְהוָה: {ס}

יד כֹּה אָמַר יְהוָה קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל־בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהַנָּחֵם עַל־בְּנֵיהָ כִּי אֵינֶנּוּ: {ס} טו כֹּה אָמַר יְהוָה מִנְּעִי קוֹלֶךָ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה כִּי־יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֶךָ נָאִם־יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אֲנִיב: טז וְיִשְׁתַּקְּנוּ לְאַחֲרִיתָךְ נָאִם־יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם: {ס}

יז שְׁמוֹעַ שְׂמַעֲתִי אֶפְרַיִם מִתְנוּדָד יִסְרֹתֵנִי וְאוֹסֵר כְּעָגֵל לֹא לִמָּד הַשִּׁבְנִי וְאִשׁוּבָה כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי: יח כִּי־אֲחִירִי שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְאֲחִירִי הִנָּדְעִי סִפְקֵתִי עַל־יֶגֶר בְּשִׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׁאֲתִי חֶרֶפַת נְעוּרַי: יט הִבֵּן יְקִיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְד שְׁעִשְׁעִים כִּי־מַדִּי דְּבָרִי בּוֹ זָכַר אֲזַכְרֶנּוּ עוֹד עַל־כֵּן הִמּוּ מַעֲרִי לֹא רַחֵם אֶרְחָמֶנּוּ נָאִם־יְהוָה: {ס}

איכה

הפטרות יום הכפורים

בימי ישעיהו היו אנשים רבים שנהגו לצום ולהתפלל, אך במקביל הם עשקו את אחיהם העניים ולא רחמו עליהם. ממון היה חביב עליהם ביותר, והם העדיפו אותו על פני דאגה לעניים, ועסקו בו גם בימי הצום וגם בשבת. ישעיהו מסביר שהעקר בצום הוא לא הענוי והזעקה אלא המעשים שאדם מקבל על עצמו לעשות גם בחול.

ישראל שאלו מדוע תפלותיהם לא עננות, ישעיהו עונה להם שאם ינהגו כדין – תפלותיהם תיענינה.

ההפטרה נקראת ביום הצום הגדול, ללמד מה העקר בצום.

יד ואמר סלוי סלוי פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי: {ו}

טו כִּי לֹה אָמַר רַם וְנָשָׂא שֶׁכֶן עַד וְקָדוֹשׁ שָׁמוּ מֵרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשָׁכֵן וְאֶת־דָּכָא וְשִׁפְלֵי־רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפִלִים וְלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים: טז כִּי לֹא לְעוֹלָם אֲרִיב וְלֹא לְנֶצַח אֶקְצֹף כִּי־רוּחַ מִלְפָּנֶי יַעֲטוּף וְנִשְׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי: יז בָּעוֹן בָּצְעוּ קִצְפֹּתַי וְאֶכְתֹּר וְאֶקְצֹף וְיִלֶּךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבֹ: יח דִּרְגִּינִי רֵאִיתִי וְאֶרְפָּאָהּ וְאֶנְחָהּ וְאֶשְׁלֵם נַחֲמִים לָּהּ וְלֹא־בִלִּי: יט בּוֹרָא נֹב (גִּב) שְׁפֹתַיִם שְׁלוֹם וְשְׁלוֹם לְרוּחוֹק וְלִקְרֹב אָמַר יְהוָה וְרַפְּאֵתִי: כ וְהִרְשָׁעִים כִּים נִגְרַשׁ כִּי הַשְׁקִט לֹא יוֹכֵל וְיִגְרָשׁוּ מִיָּמָיו רַפְּשׁ וְטִיט: כא אֵין שְׁלוֹם אָמַר אֱלֹהֵי לְרִשְׁעִים: {פ}

א קרא בגרון אל־תחשך כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: ב ואולי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר־צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי־צדק קרבת אלהים יחפצון: ג למה צמנל ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו־חפץ וכל־עצביכם תנגשו: ד הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע לא־תצומו כיום להשמיע במרום קולכם:

ה הכזה יהיה צום אברהם ויום ענות אדם נפשו הלכף כאגמן ראשו וישק ואפר יציע הלזה תקרא־צום ויום רצון ליהוה: ו הלוא זה צום אברהם פתח חרצבות רשע התר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל־מוטה תנתיקו: ז הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי־תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם:

ח אז יבקע פשחור אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהוה יאספך: ט אז תקרא ויהוה יענה תשוע ואמר הגני אם־תסיר מתוך מוטה שלח אצבע ודבר־און: י ותפק לרעב נפשך ונפש גענה תשביע וזרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים: יא ונתן יהוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וקמוצא מים אשר לא־יכזבו מימיו: יב ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור־דור תקומם וקרא לך גדר פֶּרֶץ משגב נתיבות לשבת:

יג אם־תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: יד אז תתענג על־יהוה והרכבתך על־במותי (במתי) ארץ והאכלתיך גחלת יעקב אביך כי פי יהוה דבר: {פ}

איכה

הפטרה ליום הכפורים במנחה

ספר יונה הוא ספר של תשובה וכפרה. תשובתם וכפרתם של אנשי נינוה מהיום סמל לתשובה לדורות. כפי שמלמדת המשנה במסכת תענית: "הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין: אחינו לא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה. ובקבלה הוא אומר וקרעו לבבכם ואל בגדיכם". דברי ה' המסכמים את הספר, על רחמיו שעל כל בריותיו, ומדות הרחמים שהזכרו מפי יונה, משלימות את התמונה ומעמידות לפנינו ספר שאין מתאים ממנו ליום הכפורים.

המבקש יוכל למצוא בספר יונה קווי דמיון גם לעבודת יום הכפורים שבמקדש. הזכרת הבטוי "לפני ה'" ו"מלפני ה'", המובילים את פרשת עבודת יוה"כ ומצויים גם כאן, הגורל שנוכח גם בספר יונה וגם בעבודת יום הכפורים, והדמיון בין שני חלקיו של הספר לבין שני השעירים: יש בספר יונה מאפיין גיאוגרפי ברור. הליכה למערב אל הים, מול הליכה למזרח אל המדבר. המקום המערבי ביותר בספר הוא תרשיש, או המקום שבו היה יונה במעי הדג. המקום המזרחי ביותר הוא סוכתו של יונה שמקדם לנינוה. כסכותיו של המשלח לעזאזל. יש בינוה חלק מערבי וחלק מזרחי, כאן וכאן היה דבר גדול שלשה ימים. כאן וכאן התחילה הזעקה אל אלהים מפשרתי העם, מהמלחים או מאנשי נינוה, ואח"כ הופיע המכובד יותר, רב החובל או מלך נינוה. התשובה מתחילה מלמטה.

יונה נשלח למדבר ואל מקדם לעיר. הוא מבקש לברוח משליחותו זו ולהשתלח מערבה. אמנם הוא בורח מלפני ה'.

זמן כפרתם של אנשי נינוה הוא ארבעים יום. גם הזמן שבו בקש משה רחמים על ישראל הוא ארבעים יום. כשחלה משה את פני ה' נאמר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", וגם על אנשי נינוה נאמר "וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה". הם שבים בתשובה כדי להשיג את המטרה "מי יודע ישוב נחם האלהים וְשָׁב מִקְרוֹן אָפוֹ". כנגד דברי משה אל ה': "שוב מִקְרוֹן אָפוֹ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמְּךָ". בשני המקרים הוזכרו מדות הרחמים.

הדמיון לכפרה על חטא העגל קיים בחלקו השני, המזרחי, של הספר. אבל גם בחלקו הראשון, המערבי, נזכרים המלחים שמגיעים לידי יראה גדולה. הם מלאי אמונה והם נודרים נדרים לה' וזוהבים לו זבח. לכן מתאים לקרוא את יונה ביום הכפורים.

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶן־אָמִתַּי לֵאמֹר: ב קוּם לָךְ אֶל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקֹרָא עָלֶיהָ כִּי־עֲלֵתָה רָעָתָם לִפְנֵי: ג וַיָּקָם יוֹנָה לְבָרֵךְ תְּרִשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרָד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֹנִיָּה וַיֵּלֶךְ בָּהָּ תְּרִשִׁישִׁי וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרָד בָּהּ לְבֹא עִמָּהֶם תְּרִשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: ד וַיְהִי הַטִּיל רוּחַ־גְּדוֹלָה אֶל־הֵם וַיְהִי סַעֲר־גְּדוֹל בַּיָּם וַהֲאֹנִיָּה חִשְׁבָּה לְהִשָּׁבֵר: ה וַיִּרְאוּ הַמֶּלְחִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהֵי יִטְלוּ אֶת־הַכִּלִּים אֲשֶׁר בָּאֵנִיָּה אֶל־הֵם לְהִקָּל מַעְלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יֵרָא אֶל־יָרְכָתִי הַסְפִּינָה וַיִּשָּׁבֵב וַיֵּרָדֶם: ו וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֲבִל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוֹיֵי יִתְעַשֶּׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נִאֲבֹד:

ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֵךְ וְנִפְלֵה גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשֻׁלְמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּיד־נָא לָנוּ בְּאִשֶּׁר לְמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ מִה־מַּלְאכְתְּךָ וַיִּמְאֵן תָּבֹאוּ מֶה אֶרְצֶךָ וַאֲיִמָּתָה עִם אֲתָתָה: ט וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם עֲבָרִי אֹנִיָּה וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יֹאֵר אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיָּבָשָׁה: י וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים יֵרָאָה גְּדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם: יא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מִה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הֵם מַעְלִינוּ כִּי הֵם הוֹלֵךְ וְסַעֲרָ: יב וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילִנִי אֶל־הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הֵם מַעְלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְּשׁוּלִי הַסַּעֲרַ הַגְּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם: יג וַיִּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשִּׁיב אֶל־הַיָּבָשָׁה וְלֹא יָגְלוּ כִּי הֵם הוֹלֵךְ וְסַעֲרָ עֲלֵיהֶם:

יד וַיִּקְרָאוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אֲנָה יְהוָה אֵל־נָא נִאֲבֹדָה בְּנִפְשִׁי הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־תֵּתֵן עָלֵינוּ דָם נָקִיא כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּאִשֶּׁר חֲפָצְתָּ עָשִׂיתָ: טו וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיִּטְּלוּהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעָפוֹ: טז וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים יֵרָאָה גְּדוֹלָה אֶת־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זָבַח לַיהוָה וַיִּדְּרוּ דְּבָרִים:

א וַיִּמְן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לְבָלַע אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת: ב וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל־יְהוָה אֱלֹהָיו מִמַּעַי: ג וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְהוָה וַיַּעֲנֵי שְׂאוּל שְׁמִיעִתִּי שְׁמַעֲתָ קוֹלִי: ד וַתִּשְׁלִיכֵנִי מִצִּלְּהָ בְּלִבִּי יָמִים וָנֶהָר וַיִּסְבְּנִי כָל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגִלְדִּי עָבְרוּ: ה וְאֲנִי אֲמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אֶה אֹסִיף לְהִבָּטֵי אֶל־הַיָּם קֹדֶשֶׁךָ: ו אֶפְסוּנִי מִיָּם עַד־נֶפֶשׁ תִּהְיוּ וְסִבְבֵּנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרַאשִׁי: ז לְקַצְבִּי הָרִים יִרְדְּתִי הָאֲרֶץ בִּרְחִיקָה בְּעֵדִי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת תִּי: ח יְהוָה אֱלֹהֵי: ט בְּהִתְעַטֵּף עָלִי נֶפְשִׁי אֶת־יְהוָה זָכַרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלַי תַּפְלְתִּי אֶל־הַיָּם

איכה

קדשך: ^ט משמרים הבלישוא חסדם יעזבו: ^י ואני בקול תודה אֶזְבַּח־לְךָ אֲשֶׁר נָדַרְתִּי אֶשְׁלֶמָה וְשִׁוְעָתָה לַיהוָה: {ס}

א ויהי דבר־יהוה אלי־יונה שנית לאמר: ^ב קום לך אלי־יונה העיר הגדולה וקרא אליה את־הקריאה אשר אנכי דבר אליך: ^ג ויקם יונה וילך אלי־יונה כדבר יהוה ויגלה היתה עיר־גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים: ^ד ויחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד ויקרא ויאמר עוד ארבעים יום ויגונה נהפכת:

ה ויאמינו אנשי יונה באלהים ויקראו־צום וילבשו שקים מגדולם ועד־קטנם: ^ו ויגע הדבר אל־מלך יגונה ויקם מכסאו ויעבר אדרתו מעליו ויכס שק וישב על־האפר: ^ז ויצעק ויאמר בניגונה מטעם המלך וגדליו לאמר האדם והבהמה הבקר והצאן אל־יטעמו מאומה אל־ירעו ומים אל־ישתו: ^ח ויתפסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל־אלהים בחזקה וישבו איש מדרגו הרעה ומן־החמס אשר בכפיהם: ^ט מייודע ישוב ונחם האלהים ושב מחרון אפו ולא נאבד: ^י וירא האלהים את־מעשיהם כי־שבו מדרגם הרעה וינחם האלהים על־הרעה אשר־דבר לעשות־להם ולא עשה:

א וירע אלי־יונה רעה גדולה ויחר לו: ^ב ויתפלל אלי־יהוה ויאמר אָנָּה יהוה הלו־אֶזְכָּר דְּבָרֶיךָ עַד־הַיּוֹתֵי עַל־אֲדַמְתִּי עַל־כֵּן קִדְמְתִּי לְבָרִחַ תִּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֱלֹהִים וְרוּחֶךָ אָרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד וְנָחֵם עַל־הָרָעָה: ^ג ועתה יהוה קח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: {ס} ^ד ויאמר יהוה הריטב תרה לך:

ה ויצא יונה מן־העיר וישב מקדם לעיר ויעשׂ לוֹ שֵׁם סֶכָה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה־יהיה בעיר: ^ו וימן יהוה־אֱלֹהִים קִיקִיּוֹן ויעל ^ז מעל ליונה להיות צל על־ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על־הקִיקִיּוֹן שִׁמְחָה גְדוֹלָה: ^ח וימן האֱלֹהִים תולעת בעלות השחר למחרת ותך את־הקִיקִיּוֹן וייבשׁ: ^ט ויהי ^י כְּזֶרֶחַ הַשֶּׁמֶשׁ וימן אֱלֹהִים רוח קדים חרישית ותך השמש על־ראש יונה ויתעלף וישאל את־נפשו למוֹת ויאמר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ^ט ויאמר אֱלֹהִים אלי־יונה הריטב תרה־לך על־הקִיקִיּוֹן ויאמר היטב תרה־לי עד־מוֹת: ^י ויאמר יהוה אתה חסֶת על־הקִיקִיּוֹן אֲשֶׁר לֹא־עֲמַלְתָּ בוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שֹׁבֵן־לִילָה הִנֵּה וּבֹנֵן־לִילָה אָבֹד: ^{יא} ואני לֹא אֲחֹס עַל־יְגִינָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁכְּנָה הָרִבָּה מִשְׁתִּים־עֹשֶׂה רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יָמֵינוּ לְשִׁמְאֹל וּבִהְמָה רַבָּה: {ש}

עוד על יונה:

המלחים מתוארים כאנשי אמונה גדולים. הם מאמינים באלהים (אם כי בכל האלהים שבעולם). הם מאמינים שתפלה וזעקה איש אל אלהיו, יש בהם כדי להציל את האניה. הם, ממש כמו אבותינו בימי הנביאים, מאמינים שהפורענות באה בשל חטאו של אחד מהם, והפלת גורל יש בה כדי להביא, בהתערבותו של אלהים, להצבעה על האשם. הם מפילים גורלות כדי לדעת בשלמי הרעה הזאת. הם יראים וזועקים אל ה' שלא יתן עליהם דם נקי.

כך מתואר הספור בפי כותב הספר. ואולם הספור הזה מעלה תהיות רבות: האמנם האמינו המלחים, שמאמינים בכל האלהים האפשריים בעולם, שהאלהים יתערב בגורל ויודיע מי חטא? אם לכל האלים יש שליטה על העולם – אולי יתערב בגורל האל הנכון, והגורל יפול על האיש הלא נכון? ובכלל, אם הם מאמינים שהסערה באה לים בגלל חטאו של אחד מהם, למה הם לא מפילים מיד את הגורל? למה הם מתחילים בכך שהם זועקים איש אל אלהיו, ואח"כ הם מטילים את הכלים שבאניה אל הים, ורק אח"כ הם מבררים מי חוטא? לא חבל על הכלים? למה שלא יבררו מיד מיהו החוטא? וכן: האמנם היו המלחים בעלי אמונה כה גדולה עד שהיה להם ברור שאם יש סערה בים זה בגלל מעשיו הרעים של אחד מהם, ושהגורל יגלה אותו? וכן: מדוע הם מבקשים מה' שלא יתן עליהם דם נקי?

בעל כרחנו עלינו לבאר שזאת דרכו של מחבר הספר לתאר את מה שהיה שם. אבל את כל הספור אפשר לתאר גם בצורה אחרת לגמרי. את כל הספר אפשר לתאר בלי להזכיר שם שמים. אפשר היה לכתוב שהיתה רוח גדולה בים ויהי סער גדול בים. ואח"כ שבא דג ובלע את יונה, כדרך הדגים. ואח"כ, כשישב יונה במדבר, צמח מעליו קיקיון מדברי מצוי, עד שבאה תולעת מדברית מצויה והכתה

איכה

את הקיקיון כדרך התולעים. לא כן דרכו של מחבר הספר. הוא מציג את הרוח, הדג, הקיקיון והתולעת, וגם רוח הקדים החרישית, כמינויים ישירים מאת ה', בלי שום מכרז ושום ועדת מינויים. ה' הטיל רוח גדולה אל הים, והוא מָנָה את הדג, הקיקיון והתולעת. להבדיל מספרים אחרים המתארים בעין אנושית את הנעשה ומותירים ביד הקורא את הוספת המבט האמוני לתמונה, מחבר ספר יונה מתאר את כל המציאות בעין אמונית. צריך לבאר שגם את שיח המלחים הוא מתאר כדרכו האמונית. אפשר היה לתאר את שיח המלחים בעין אנושית, ואז תתורצנה כל התהיות דלעיל: כל הכלים אשר באניה הושלכו אל הים, והאניה עדיין כבדה מדי. כעת אין ברירה, לא נעים אבל עכשו צריך לזרוק מהאניה את אחד האנשים. האניה חשבה להשבר, וכדאי לזרוק מישוהו לים, מתוך תקווה שאולי האחרים ינצלו אם האניה תהיה קלה יותר. מה עושים במקרה כזה? מפילים גורל. אפשר לעטוף את הגורל באצטלא של "בשלמי הרעה הזאת לנו", ולכן עוד מדברים קצת עם הַגְדוֹן לפני הריגתו כדי להרגיע את המצפון, אבל ברור גם להם וגם ליונה שהוא יושלך אל הים. אלא שיש בעיה אחרת: האלהים של האיש הזה עלול להתנקם בנו, לאיש הזה יש פטרון. הבעיה הזאת היתה נוצרת עם כל אחד אחר שהיה עולה בגורל, בסוף היו מבקשים סליחה מאלהי אותו האיש ומשליכים את האיש אחר כבוד לים, יחד עם אלהיו. צריך במיוחד לבקש סליחה מאלהי אותו האיש, כי אלהיו יושלך אל הים ביחד אתו. הבעיה עם יונה היא שהוא טורף את הקלפים. אין לו שום אילל ביד, הוא טוען שהאל שלו רוצה להטביע דוקא אותו, והוא עוד אומר שהוא בורח ממנו. הוא באמת מאמין שבשלו הסער הגדול הזה ושללא במקרה הוא עלה בגורל. הוא טוען שהוא ירא את ה' אלהי השמים אשר עשה את הים ואת היבשה. לא נעים להסתבך עם אחד כזה. ואולם כמובן שעדיף להסתבך עם אחד כזה מאשר להפיל גורל חדש, שלך תדע על מי הוא עלול ליפול. ובכך לא נסתיימו צרותינו: האיש המשונה הזה עוד מבקש שיטילו אותו אל הים, ואחרי שעושים זאת, לא זו בלבד שאלהיו לא כועס, להפך – הים עומד מזעפן. אין לדעת מה היו עושים אנשי הספינה אילו היה יונה אומר להם שלא ישליכוהו אל הים. אבל יתכן מאד שזה היה עוזר להם לזרוק אותו לים בלי נקיפות מצפון, כי האיש הזה לא יודע להפסיד בכבוד והוא רוצה לרצות את אחד מאתנו במקומו, ולכן מגיע לו להזרק לים. יונה הקשה עליהם בכך שאמר להם שאוני והטילוני אל הים. לכן צריך לבקש מאלהיו של יונה שלא יתן עלינו דם נקי, ואז אפשר סוף סוף להשליך אותו לים. כך היה אפשר לתאר את מעשי המלחים, והתאור היה אמת מבחינה מסוימת. אבל הספר מתאר את כל הספור הזה בקיום מאד אמוניים, כדרכו. הוא רואה את התנהגות המלחים כהתנהגות בצל אמונה באלהים.

אך האם בעקבות כך עזבו המלחים את אליליהם? התשובה היא כנראה שלילית, אע"פ שהדבר לא נאמר. הם יראו את ה', אך לא נאמר שמישהו מהם עזב את אלהיו. גם אנשי נינוה ככל הנראה לא עזבו את אליליהם אע"פ שנאמר ויאמינו אנשי נינוה באלהים, מן הכתוב לא ברור באיזה אלהים הם האמינו. הם שבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם, כלומר: מעברות שבין אדם לחברו. (ובכך הם מזכירים את דור המבול שנדון על החמס. ברור שספר יונה נכתב כדי להזכיר את המבול. הרבה דברים ביונה מזכירים את המבול. ההפכה, ארבעים יום, החמס, הים ועוד. ומסתבר שלא במקרה שמו של הנביא הוא יונה. גם זה מזכיר את המבול.) הם לא שבו אל ה'.

המשנה שהזכרנו לעיל מצטטת את יונה וממהרת מיד לצטט גם את יואל. ההבדל בין שני הספרים בולט מאד לעין. ביונה נאמר "וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה וּמִן הַחֲמִס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם", ביואל נאמר "וַיִּקְרְעוּ לְבָבָם וְאֵל בְּגִדֵּיהֶם וַיָּשׁוּבוּ אֶל ה' אֱלֹהֵיהֶם כִּי חָנוּן וְרַחוּם הוּא אֶרְךָ אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְנֶחֱם עַל הָרָעָה". תשובתם של אנשי נינוה היא חסרת יעד. הם לא חוזרים אל ה', הם שבים מדרכם הרעה, לאן הם שבים? לשום מקום. ביואל שבים השבים אל ה' כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. בספר יונה, יונה הוא המזכיר את מדות הרחמים, ולא אנשי נינוה, ודוקא לשלילה. הלשון היא

איכה

כמעט אותה לשון: "כִּי יִדְעָתִי כִּי אֶתָּה אֵל חַנוּן וְרַחוּם אֶרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְנָחֵם עַל הָרָעָה". ובנגוד לחטא העגל (שכבר הזכרנו לעיל את הדמיון הלשוני בינו לבין ספר יונה), בספר יונה איש לא נתן את אליליו.

ומי שבודאי ובודאי לא חזר בתשובה בספר הזה, הוא יונה עצמו. אפילו בהיותו במעי הדגה הוא לא מביע שום חרטה על בריחתו מלפני ה', ולא מקבל עליו ללכת אל נינוה. הוא זועק אל ה' ככל אדם הנמצא בצרה, אך לא עולה על דעתו להזכיר שהוא אשם במצבו. נכון, אח"כ הוא הולך אל נינוה, אבל רק אחרי שה' אמר לו זאת שוב, והוא מבין שאין לו ברירה. כשהדג הקיא אותו הוא לא קם והלך לנינוה, אלא רק אחרי שה' דבר אליו שוב. גם בסוף הספר הוא אינו מודה בטעותו. להפך, הוא ממשיך להתווכח עם ה' ולהצדיק את עצמו. הוא שולל את רעיון התשובה ומטיח בה: "כִּי יִדְעָתִי כִּי אֶתָּה אֵל חַנוּן וְרַחוּם אֶרְךָ אַפִּים וְרַב חֶסֶד וְנָחֵם עַל הָרָעָה".

וגם אילו רצינו לדמות את הליכתו מערבה לשעיר ההולך אל ה', נגלה שההשוואה מאכזבת. בעוד השעיר לה' אינו הולך אל הקצה המערבי של העולם אלא מערבה אל אמצע העולם, אל ה', בורח יונה מלפני ה' עד הקצה המערבי. הוא אינו הולך אל ה'.

הזכרנו כבר שאנשי נינוה מזכירים את דור המבול. אין ספק שכותב הספר רצה להזכיר גם את סדום ועמורה: הם יושבים במזרח ומנובאת להם הפיכה. הבטוי "עלתה רעתם לפני" בא להזכיר את הבטוי "הכצעקתה הבאה אלי" ועוד. (כבר התורה קשרה את פרשת המבול לפרשת סדום ועמורה, כפי שבארנו בפרשת וירא).

אבל את יונה עצמו מבקש הספר לדמות דוקא לקין.

את קין שואל ה': "לָמָּה חָרָה לָךְ וּלְמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ", את יונה שואל ה' "הֲהִיטֵב חָרָה לָךְ". קין יוצא מלפני ה' ויושב קדמת עדן, וגם יונה בורח מלפני ה' ויושב מקדם לעיר. קין, שרצה לעשות את רצון ה' וה' לא שעה לו, כועס על הבל אחיו והורג אותו, ואף יונה מבקש את מותם של אנשי נינוה. הוא אינו מקבל את היותם אף הם יצירי ה'. הן קין והן יונה עומדים פעמים מול ה', ומנסים לשנות את החלטת ה'. שאלת מקומו של האדם מול ה' עולה כאן במלוא עָזָה. ליונה יש דעה בעניין (ואת טעמה ננסה לברר להלן), לדעתו, אם אנשי נינוה חטאו, אחת דתם להמית. ואם ה' לא מקבל זאת – אעשה כמיטב יכולתי כדי להביא לידי כך.

כנגדו, הן המלחים והן אנשי נינוה מאמינים שאפשר לשנות את רוע הגזרה. הם מתפללים וזועקים. אנשי נינוה נענים, המלחים אינם נענים. אך גם המלחים חותרים להשיב אל היבשה בניסיון לבטל את רוע הגזרה, וכאשר הם מתיאשים הם אומרים לה' "כִּי אֶתָּה ה' כְּאִשֶּׁר חִפְצָתָ עֲשִׂיתָ".

המלחים מבינים שה' רוצה במות יונה, אך הם מקוים שאפשר יהיה להתחנן אל ה' ולבטל את רוע הגזרה, אנשי נינוה אף מצליחים בכך. יונה, לעומתם, פועל בדיוק בכיוון ההפוך. הוא יודע שה' מקבל שבים, והוא פועל כדי להביא לידי כך שה' ידון את אנשי נינוה כדנים, כחוטאים. וכפי שמדת הדין נותנת לחוטאים. הספר מדמה אותו דוקא לקין, שמבקש לשנות את רצון ה' לטובתו (במקום להתאים את עצמו לרצון ה'), ומבקש לסלק מהדרך את כל מי שמפריע לו.

מדוע מתנגד יונה לרעיון התשובה? מקובל להסביר שיונה כנביא יודע שאשור עתידים להחריב את ישראל, ולכן הוא מעוניין שנינוה תהפך. גם אם זה טעם הדבר, הרי שאין לזה זכר בספר, ולא זה הדבר שהספר אומר. ועוד: אילו זאת היתה טענתו של יונה הוא היה צריך לעמוד ולחלות את פני ה' ולומר ה' אל רחום וחנון חוס על עמך. יונה פועל להפך. הוא קובל על כך שה' הוא אל רחום וחנון. הוא מתלונן על כך. הוא רואה בכך חסרון. (וכנביא הוא ודאי יודע שכשה' ירצה להגלות את ישראל הוא יגלה אותם, ולא חשוב ע"י מי). אפשר לומר שיונה לא אוהב את הרעיון שהוא יכריז שנינוה תהפך ובסופו של דבר זה לא יקרה, הוא יצטייר כנביא שקר שנבואתו התבדתה. גם להסבר זה אין שום זכר

איכה

בספר. הסבר זה שומט את הקרקע מתחת לכל רעיון הנבואה. אדרבה, אם הנביא נבא פורענות והעם חזר בתשובה ולכן הפורענות לא באה – אין מדד טוב מזה להצלחתו הגדולה של הנביא. מתוך הספר עצמו, ההסבר המתקבל ביותר הוא שיונה מייצג את מדת הדין. יונה, כאלוהי, מקנא לשם ה'. הוא חפץ בכך שכל החוטאים יושמדו מעל פני האדמה, שהרי הם חוטאים ושום דבר לא מצדיק את קיומם. אנשי נינוה רעים וחטאים? שיהפכו! כסדום! לפניהם. המציאות מחייבת את הפיכת נינוה. יש כמה מקומות בתנ"ך שבהם מסופר על שיח בין מדת הדין למדת הרחמים. אחד המקומות האלה הוא דברי משה אל ה' בזמן חטא העגל. שם מדבר ה' בשם מדת הדין. הדין גוזר ומחייב את השמדת עם ישראל. אין טעם בעם שעושה לעצמו עגל מיד אחרי מעמד הר סיני, וכדברי חז"ל: "עלובה כלה שזינתה בתוך חופתה" (שבת פח: גטין לו:). לכן אומר ה' שישמיד את ישראל. משה בא בשם מדת הרחמים: "לָמָּה ה' יַחַרָּה אָפָּךְ בְּעַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַחַּ גְּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה". "וְהֵם עַמֶּךָ וְנִתְלַחֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחַּךְ הַגָּדוֹל וּבְזִרְעָךְ הַנְּטוּיָה". ה' ברא את העולם והוא חפץ בקיומו. הוא הוציא את ישראל ממצרים והם עמו ונחלתו.

וכבר עמדנו לעיל על כך שספר יונה מביא פסוקים רבים המזכירים את פרשת העגל. אלא שבספר יונה התחלפו התפקידים: שם דוקא הנביא הוא המדבר בשם מדת הדין, והקב"ה מדבר בשם מדת הרחמים. הנביא קובל על מדת הרחמים, היא מעוותת את הצדק והיושר והדין. אבל הקב"ה מדבר מתוך רחמים, איך לא אחוס "עַל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הָרַבָּה מְשִׁתִּים עֲשָׂרָה רְבֹו אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יָמִינוּ לְשִׁמְאָלוֹ וּבִהְמָה רֶבֶה". הנגוד לקיקיון מלמד שטעם הדבר הוא שאותם אדם ובהמה הם מעשה ה', בנגוד לקיקיון אשר לא עמלת בו ולא גדלתו. (ובפרט, הק"ו שמביא ה' ליונה מלמד את יונה שהגישה שלו היא הפוכה מגישתו של יונה. יונה המדבר בשם מדת הדין, סובר שהשאלה המרכזית היא שאלת התועלת. מי שלא מביא תועלת – שיושמד. הק"ו של ה' יוצא מנקודת מוצא הפוכה. מדת הרחמים. מי שעמלתי בו ועשיתי אותו מתוך רצון ורחמים, בו אני חפץ (ועם זאת מוצגים כאן שני סוגי רחמים. הרחמים שבקש משה כשחטאו ישראל הם בשל רצונו העתידי של ה'. לפי זה אין מקום לק"ו שבסוף הספר. יונה חס על הקיקיון כי הוא צריך אותו. ולפי תפישתו ה' חס על ישראל כדי שלא יאמרו מצרים ברעה הוציאם. אומר לו ה' שלא כך הדבר. ה' חס על בראיו כי בראיו הם)).

והנגוד לקיקיון בולט שבעתים לאור הצורה שבה מציג אותו ה' בפני יונה. כבר הזכרנו לעיל שבספר יונה שום דבר לא קורה מעצמו. ה' ממנה את הדג, את הקיקיון ואת התולעת. "וַיִּמֶן ה' אֱלֹהִים קִיקְיֹון וַיַּעַל מֵעַל לַיּוֹנָה". אבל כשה' מדבר עם יונה על הקיקיון הוא מציג את הקיקיון בתאור: "הַקִּיקְיֹון אֲשֶׁר לֹא עֲמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שָׁבֶן לְלֵילָה הִנֵּה וְכֵן לְלֵילָה אֶבֶד". אומר ה' ליונה: לפי הגישה שלך הכל מקרי ולא מתוכנן.

כאשר הנביא מייצג את מדת הדין, והעם שומע לו בהפיכה המתחילה מלמטה, מדבר ה' בשם מדת הרחמים. כל עוד האדם מרחם על עצמו ואוהב את עצמו וחפץ בקיומו יותר מכל דבר אחר, אין מקום לכך שה' יראה את האדם כיציר כפיו ויחוס עליו. אבל בספר יונה הנביא אומר את האמת הפשוטה הנגזרת ממדת הדין, והעם מקבל את דבריו ומבין שעליו לשוב מדרכו הרעה, גם אם אינו מאמין בה' ואינו שב אליו. כאשר הנביא והעם מדברים בשם מדת הדין, ה' מדבר בשם מדת הרחמים. מדת הרחמים היא היכולת לתאר את כל העולם כיציר ה'. מדת הרחמים היא ההכרה בכך שהקיקיון אינו הקיקיון שכן לילה היה וכן לילה אבד, הוא הקיקיון שִׁמְנָה ה'. גם אנשי נינוה הם בראיו של ה', וגם ישראל הם עמו ונחלתו שהוציא בכחו הגדול ובזורעו הנטויה. כיון שהם מעשה ידי ה', יש לחוס עליהם ולא להשמידם. (מדת הרחמים היא עצם הרצון האלהי שיתקים עולם, כפי שבארנו במאמר על מדות הרחמים). מתוך מבט כזה, גם המלחים שרוצים לזרוק אדם לים אך קצת חוששים, הם מלחים שיראים יראה גדולה את ה', במובן החיובי. גם הם יִפְחָנוּ בעין אמונית ומרחמת, ויִשְׁפְּטוּ כברואי ה'.

איכה

המכירים בגדולתו. כלם ברואיו של ה' ולכן סופם שאפילו מדת הדין תגזור שעליהם להשאר חיים, וכי אפשר להשמיד את מעשה ידי ה'? כל זה תלוי בכך שהעם יכיר בכך שהם ברואיו של ה' ודברו מחייב אותם. כל זה תלוי בכך שהנוכחים בעולם ידברו בשם מדת הדין, כלומר: יכירו בכך שחובתם לעבוד את ה' ולשם כך נבראו ואין להם זכות קיום אם הם לא מצדיקים אותה אלא דבקים בחמס אשר בכפיהם ומשליכים אנשים הימה בלי נקיפות מצפון. אי אפשר לחוס על מי שמתבסס מראש על כך שה' הוא חנון ורחום ולכן יכול האדם לעשות ככל אשר יסיתנו יצרו. אבל כאשר הם מכירים בכך שיש להם חובה בעולמם בהיותם ברואי ה', גם לשון המספר בספר רואה אותם כברואי ה', וככאלה ודאי שיש לחוס עליהם ולא להשמידם. במקרה כזה, מחבר הספר רואה את כולם באור אחר לגמרי.

יונה הוא נביא, הוא לא כהן גדול. הנביא מייצג את מדת הדין. הכהן הגדול מייצג את העם. כאשר יש מי שמוכן ללכת עד קצות העולם עם מדת הדין, יכול הכהן המייצג את העם להתקרב ולגשת אל ה', ולהזכיר לו שאנו עמו ונחלתו ומעשה ידיו.

[יש נוהגים להוסיף:] הנביא מיכה ניבא בימי יותם, אחז וחזקיהו מלכי יהודה. הפסוקים האחרונים בספר מדברים על מחילת עוונות, ולכן הם נקראים ביום הכפורים.

יח מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עוֹן וְעִבֵּר עַל־פְּשָׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־הִחְזִיק לְעַד אָפוּ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יֵט יָשׁוּב יִרְחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל־חַטָּאוֹתֵם: כ תִּתֵּן אֶמֶת לְעֵקֶב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיְמֵי קֹדֶם: {ש}

איכה

הפטרה ליום ראשון של סוכות

בסוף ספר זכריה יש כמה נבואות על מלחמות שבהן הגוים יבאו לירושלים להלחם בה. וה' יושיע את ישראל, אחרי שגם ישראל יאבדו אבדות במלחמה. בסופו של דבר ישארו בישראל הצדיקים ויוושעו.

הנבואה האחרונה בספר היא זאת הנקראת כאן. היא נקראת ביום זה משום שמוזכר בה שכל הגוים יבאו לחג את חג הסוכות. (מדוע דוקא חג הסוכות? יש מפרשים שהמלחמה האמורה כאן תהיה בחג הסוכות, ויש מפרשים משום שזה זמן הדין על המים וכל העמים צריכים מים, וכפי שנאמר כאן. ויש מפרשים שחג הסוכות הוא חג של כל העמים (יש כמה מדרשים שאומרים שחג הסוכות הוא חג גם של הגוים, ראה למשל סוכה נה: ע"ז ג. ועוד. המדרשים שם לא הזכירו את הפסוק כאן, אבל מסתבר שעליו הם מתבססים). ויש אומרים שסוכות הוא חג הגאולה העתידה).

א הנה יום־בא ליהוה וחלק שללך בקרבך: ב ואספתי את־כל־הגוים א אל־ירושלם למלחמה ונלקדה העיר ונשסו הבתים והנשים תשגלנה (תשכבנה) ויצא חצי העיר בגולה ויתר העם לא יכרת מן־העיר:

ג ויצא יהוה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב: ד ועמדו רגליו ביום־ההוא על־הר הזיתים אשר על־פני ירושלם מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאד ומש חצי ההר צפונה וחציו־נגבה: ה ונסתם גיא־הר' כי־גיע גי־הרים אל־אצל ונסתם קאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך־יהודה ובא יהוה אלי כל־קדשים עמר:

ו והיה ביום ההוא לא־יהיה אור יקרות יקפאון (וקפאון): ז והיה יום־אחד הוא ידע ליהוה לא־יום ולא־לילה והיה לעת־ערב יהיה־אור: ח והיה א ביום ההוא יצאו מים־חיים מירושלם חצים אל־הים הקדמוני וחצים אל־הים האחרון בקיץ ובחורף יהיה: ט והיה למלך על־כל־הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד: י יסוב כל־הארץ קערב מבעד לרמון גגב ירושלם וראמה וישבה תחתיה למשער בנימן עד־מקום שער הראשון עד־שער הפנים ומגדל חננאל עד יקבי המלך: יא וישבו בה וחרם לא יהיה עוד וישבה ירושלם לבטח: {ס}

יב וזאת תהיה המגפה אשר יגף יהוה את־כל־העמים אשר יבאו על־ירושלם המקדש והוא עמד על־רגליו ועינו תמקנה בחריקו ולשונו תמק בפייהם: יג והיה ביום ההוא תהיה מהומת־יהוה רבה בהם והחזיקו איש יד רעהו ועלתה ידו על־יד רעהו: יד וגם־יהודה תלחם בירושלם ואסף חיל כל־הגוים סביב זרב וקסף ובגדים לרב מאד: טו וכן תהיה מגפת הסוס הפרד הגמל והחמור וכל־הבהמה אשר יהיה במחנות ההמה כמגפת הזאת:

טז והיה כל־הנותר מכל־הגוים הבאים על־ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך יהוה צבאות ולחג את־חג הסוכות: יז והיה אשר לא־יעלה מאת משפחות הארץ אל־ירושלם להשתחות למלך יהוה צבאות ולא עליהם יהיה הגשם: יח ואם־משפחת מצרים לא־תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגף יהוה את־הגוים אשר לא יעלו לחג את־חג הסוכות: יט זאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל־הגוים אשר לא יעלו לחג את־חג הסוכות:

כ ביום ההוא יהיה על־מצלות הסוס קדש ליהוה והיה הסירות בבית יהוה כמזרקים לפני המזבח: כא והיה כל־סיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות ובאו כל־הדבאים ולקחו מהם ובשלו בהם ולא־יהיה כגעני עוד בבית־יהוה צבאות ביום ההוא: {ש}

איכה

הפטרה לשבת חול המועד סכות

יחזקאל מנבא על מלחמה עתידית עם גוג מלך מגוג, שיבא לארץ ישראל מן הצפון, (מגוג מוזכר בפרשת נח כאחד מבני יפת. בני יפת יושבים בצפון. יחד אתו מונה יחזקאל עוד כמה עמים שזכרו בפרשת נח כבני יפת), יכבוש אותה, ואז יצא ה' למלחמה נגדו ויביסנו תוך הגדלת שמו. במלחמה המלווה ברעש אדמה.

נבואה דומה מאד (אם כי לא נגד מגוג אלא נגד כל הגוים) נזכרה בספר זכריה, ואותה אנו קוראים ביו"ט ראשון של סכות. משום כך, בשבת חוה"מ קוראים את הנבואה המקבילה ביחזקאל.

ההפטרה הזאת היא רק חלק מהנבואה. הנבואה פותחת בתיאור בואו של גוג בראש צבא רב.

יח ויהי | ביום ההוא ביום בוא גוג על-אדמת ישראל נאם אדני יהוה תעלה חמתי באפי: יט ובקנאתי באש-עברתי דברתי אם-לא | ביום ההוא יהי רעש גדול על אדמת ישראל: כו רעשו מפני דגי הים ולוף השמים וחיית השדה וכל-הרמש הרמש על-האדמה וכל האדם אשר על-פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות וכל-חומה לארץ תפול: כא וקראתי עליו לכל-הרי חרב נאם אדני יהוה חרב איש באחי תהיה: כב ונשפטתי אתו בדבר ובדם וגשם שטוף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו ועל-אגפיו ועל-עמים רבים אשר אתו: כג והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי-אני יהוה: {ס}

« ואתה בן-אדם הנבא על-גוג ואמרתי כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משה ותבל: ד ושבבתיך ונשאתיך והעליתיך מירכתי צפון והבאותך על-הרי ישראל: והכיתי קשתך מיד שמאולך וחיך מיד ימינה אפיל: ד על-הרי ישראל תפול אתה וכל-אגפך ועמם אשר אתך לעיט צפור כל-כנף וחיית השדה נתתיך לאכלה: » על-פני השדה תפול כי אני דברתי נאם אדני יהוה: ושלחתי-אש במגוג וביושבי האיים לבטח וידעו כי-אני יהוה: ואת-שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל ולא-אחל את-שם-קדשי עוד וידעו הגוים כי-אני יהוה קדוש בישראל:

« הנה באה ונהייתה נאם אדני יהוה הוא היום אשר דברתי: » ויצאו יושבי ארץ ישראל ובערו והשיקו בנשק ומגן וצנה בקשת ובחצים ובמקל יד ובגרמח ובערו בהם אש שבע שנים: ולא-ישאו עצים מן-השדה ולא יחטבו מן-היערים כי בנשק יבערו-אש ושללו את-שלליהם ובזזו את-בזזיהם נאם אדני יהוה: {ס}

יא ויהי ביום ההוא אתן לגוג מקום-שם קבר בישראל גי העברים קדמת הים וחסמת היא את-העברים וקברו שם את-גוג ואת-כל-המונה וקראו גוג יב וקברום בית ישראל למען טהר את-הארץ שבעה חדשים: יג וקברו כל-עם הארץ והיה להם לשם יום הכבדי נאם אדני יהוה: יד ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים את-העברים את-הנזותרים על-פני הארץ לטהרה מקצה שבעה-חדשים יחקרו: טו ויעברו העברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל-גיא המון גוג: טז וגם שם-עיר המונה וטהרו הארץ: {פ}

הפטרת שמחת תורה – ראה הפטרת וזאת הברכה

איכה

הפטרה לתענית צבור במנחה

הנבואה הזאת היא חלק מנבואות הנחמה של ישעיהו, שביניהן נמצאות נבואות הקוראות לישראל לשוב אל ה', כדי לזכות לאותה ישועה. אחרי שקרא ישעיהו לישראל לשמוע אל דברי ה' ולא אל נביאי השקר והבטיח ששימעה אל דברי ה' תביא ישועה, הוא מוסיף ומנבא על כך.

וּדְרָשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קִרְאָהוּ בְּהִיוֹתוֹ קְרוֹב: זַעֲזֹב רָשָׁע דֶּרְכּוֹ וְאִישׁ אָנוּן מִחֲשָׁבֹתָיו וְיִשָּׁב אֶל־יְהוָה וְיִרְחַמְהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לִסְלוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֲשָׁבוֹתַי מִחֲשָׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דִרְכֵיכֶם דֶּרְכִי נָאִם יְהוָה: ט כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דֶּרְכִי מִדִּרְכֵיכֶם וּמִחֲשָׁבֹתַי מִמִּחֲשָׁבוֹתֵיכֶם: י כִּי כָאֲשֶׁר יִרְדּוּ הַגִּשְׁם וְהַשִּׁלֵּג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשֶׁמֶלֶךְ לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הַרְוָה אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לַזֵּרַע וְלֶחֶם לְאֹכְלֵי: יא כֵּן יְהוָה דִּבְרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יָשׁוּב אֵלַי רִיקָם כִּי אִם־עֲשֵׂה אֶת־אֲשֶׁר חָפְצָתִי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו:

יב כִּי־בִשְׁמִיחָה תֵצֵאוּ וּבִשְׁלוֹם תִּבְלִיּוּ הַהָרִים וְהַגְּבֻעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל־עֵצִי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ־קֹף: יג תַּחַת הַנֶּעֱצוץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ תַּחַת (וְתַחַת) הַסֶּרֶפֶד יַעֲלֶה הַדָּס וְהָיָה לַיהוָה לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: {פ}

א כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי־קְרוֹבָה יִשְׁוּעָתִי לָבוֹא וְצַדִּיקֹתִי לְהַגְלוֹת: ב אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ יַעֲשֶׂה־זֹאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שְׁמֵר שֶׁבֶת מִחֲלָלוֹ וְשִׁמְרֵי יָדוֹ מַעֲשׂוֹת כָּל־רָע: {ס}

ג וְאֶל־יֵאמֹר בֶּן־הַנֶּזֶר הַנִּלְוָה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַבְּדֵל יִבְדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ וְאֶל־יֵאמֹר הַסֹּרִיס הֵן אֲנִי עֹץ יָבֵשׁ: {פ}

ד כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה לְסֹרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת־שִׁבְתוֹתַי וּבָחֲרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי וּמַחֲזִיקִים בְּבְרִיתִי: ה וְנִתְּתִי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֻמּוֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֶּן־לּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת: {ס} וּבְנֵי הַנֶּזֶר הַנִּלְוִים עַל־יְהוָה לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִבֶּה אֶת־שֵׁם יְהוָה לְהַזִּיז לּוֹ לַעֲבָדִים כָּל־שְׁמֵר שֶׁבֶת מִחֲלָלוֹ וּמַחֲזִיקִים בְּבְרִיתִי: ז וְהִבְיֹאוּתִים אֶל־הָרָקָדָשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תַּפְלָתִי עוֹלִיתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תַּפְלָה יִקְרָא לְכָל־הָעַמִּים: ח נָאִם אֲדֹנִי יְהוָה מִקֶּבֶץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצָיו:

איכה

שיר השירים

שיר השירים אשר לשלמה. לדברי חז"ל, התחבר ע"י שלמה המלך. הוא שיר שלם על אהבה בין דוד לרעיה. בחלק מהמגלה הדוד הוא שלמה. ולהלן נעסוק בכך. הספר הזה אינו סיפור אלא שיר, לכן כולו משל בתוך משל, ויש בו דימויים רבים שתפקידם להכני את הקורא לאוירה הרצויה. אם אוירה של נינוחות ואהבה בבטויים כגון בשמים, מור, מעין, כרם ועוד. ואם אוירה של קושי, כגון השומרים הסובבים בעיר.

דמיון ומציאות

דמיון ומציאות מעורבים במגילה. בכמה מקומות הדבר מוכח, כמו בפסוק "הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים". ברור שאם הדוד אכן היה עומד מאחורי הכותל ומציץ לתוך הבית, היו מגרשים אותו משם מיד. אבל דרכה של נערה מאוהבת לחוש בנוכחותו של דודה בכל רגע ורגע ולדמות שהוא רואה אותה ומלווה אותה בכל מעשיה. גם השבח שמשבח הדוד את הרעיה בפרק ז, הוא ודאי פרי דמיונה של הרעיה, שהרי באמצע המשפט היא עוברת לדבר בלשונה ואומרת "הולך לדודי למישרים". לא תמיד ברור היכן נגמרת המציאות ומתחיל הדמיון או להפך. כאשר הרעיה על משכבה בלילות מתאוה אל דודה, האם היא באמת יוצאת לשווקים ולרחובות, מוצאת אותו ומביאה אותו אל בית אמה, או שאין כאן אלא דמיון וחלום? האם הוא אכן חומק ועובר והיא מבקשת אותו או שגם זה אינו אלא דמיון וחלום? כיון שאנו עוסקים בשיר שכלו משל, אין אנו מחויבים להשיב תשובה חד משמעית על השאלה הזאת. יתרוננו של שיר ושל משל הוא בכך שהוא נהנה מכל העולמות. אנו נבאר להלן את רוב המעשים המתוארים במגילה כדמיון של הרעיה. אך בה במדה אפשר לתאר את חלקם כמציאות והביאור לא ישתנה. השיר מתאר תמונה שבה מתרחשים האירועים המדוברים כאן, והשאלה האם זהו דמיון או מציאות אינה משפיעה על השיר, כי זה שיר ולא סיפור. עם זאת, כאמור, אנו נבאר את הדברים כמחשבותיה של הרעיה.

המלך שלמה ובנות ירושלים

המגילה היא שיר אהבה בין הדוד ובין הרעיה. אבל נוכחים בה גם המלך שלמה, חבריו ורעיו של הדוד, ובנות ירושלים.

לאורך כל המגילה האיש נקרא דוד והסיפור הוא סיפור האהבה לדוד. אבל בפסוקי המסגרת מדובר על המלך שלמה ועל האהבה אליו. השיר הוא שיר השירים אשר לשלמה. הכותרת מדברת על המלך, שהביאני חדריו. זוהי הכותרת לכל המגילה, המבארת ומתארת כיצד הביאני המלך חדריו¹. הפתיחה והסיום עוסקים בשלמה, המגילה כולה עוסקת בדוד. מלבד חמשה פסוקים באמצע המגילה (ג ז-יא) העוסקים בשלמה. וגם כמה פסוקים לפני כן (א ט-יב), אף שאינם מזכירים זאת בפירוש, מדמים את הדוד למלך שלמה. המסגרת עוסקת בשלמה והמגילה כולה בדוד, ומכאן מתבקש הפירוש המקובל על רוב המפרשים ששלמה הוא הדוד. הוא נקרא לפעמים דוד ולפעמים שלמה. האם הוא שלמה שהנערה מרוב אהבתה וחשקה בו מדמה אותו לבחור צעיר, או שמא זהו בחור צעיר שהנערה מרוב הערצתה כלפיו מדמה אותו למלך? גם כאן, כיון שבשיר עסקינו, אין צורך לענות תשובה חד משמעית. האופי השירי של המגילה מאפשר להנות מכל העולמות, הוא גם מלך וגם בחור האוהב את הנערה.

¹ הפתיחה והסיום. בפתיחת המגילה הרעיה שחורה כיריעות שלמה כי היא נטרה את הכרמים ולכן לא נטרה את כרמה שלה (כלומר את עצמה). כנגד זה היא אומרת לשלמה בסוף המגילה, בפסוקי הסיום שלה: כרמי שלי לפני, האלף לך שלמה. כלומר: המסגרת עוסקת בשלמה.

איכה

יותר מטרידה נוכחותן של בנות ירושלים, ונוכחותם של חבריו ורעיו של הדוד. הם מופיעים תמיד במקומות הכי פחות מתאימים, כלומר: ברגעים הכי צנועים ופרטיים של הדוד והרעיה. בנות ירושלים מופיעות תמיד כאשר הרעיה פונה אליהן, בשיח בין הרעיה לבין בנות ירושלים. כאשר הרעיה והדוד כבר הגיעו למצב של "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" או כאשר הרעיה אוחדת את דודה ולא מרפה, ומביאה אותו אל בית אמה ואל חדר הורתה. גם האפריון של המלך שלמה, שאמור להיות מקומה הפרטי של הרעיה, רצוף אהבה מבנות ירושלים. החברים והרעים של הדוד מוזמנים תמיד ע"י הדוד, כאשר הרעיה אומרת לו "יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו" והוא משיב "באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי", כלומר: באתי אל הרעיה הנמשלת לעיל לבשם ומור, דבש וחלב וכו', הוא מוסיף "אכלו רעים שתו ושכרו דודים". גם בסוף המגילה הוא אומר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני". האכילה והשתיה בתחלת הפסוק הם משל לדוד הבא אל רעיתו, מדוע אפוא הוא מזמין את רעיו לאכול ולשתות? לא מתקבל על הדעת שהדוד מזמין את כל רעיו לשתות ולהשתכר מרעייתו. הדוד איננו חולק את רעייתו עם רעיו, ודאי שהיא איננה מתאוה לכך. וכן יש לשאול: מדוע הנערה עצמה מביאה את בנות ירושלים ומשביעה אותן לא לעורר את האהבה, בכל פעם שהיא מגיעה אל רגעי השיא באהבתה אל הדוד. הלא היא זו שעוררה את האהבה.

לכן נלך כאן בדרך המפרשת שאין בשיר השירים אלא דוד ורעיה בלבד. שלמה הוא הדוד, כמו שהזכרנו לעיל. גם רעי הדוד הם הדוד עצמו, וגם בנות ירושלים הן הרעיה עצמה. חבריו של הדוד הם הדוד עצמו.² לכן גם הדוד מדבר אל עצמו בלשון חברים, רעים ודודים (ה, א; ח, יג), וכשהוא מזמין אותם לשבוע מהרעיה, הוא מזמין את עצמו. גם השיח שמנהלת הרעיה עם בנות ירושלים (כגון בפרק ה) הוא שיח דמיוני, שבו היא מדברת אל עצמה, כדרך כל אדם שמנהל מדי פעם שיח דמיוני עם קהל שומעים שהם למעשה הוא עצמו.³

הוא אומר: לשון יחיד ולשון רבים מתחלפות במגלה. לא רק בהקשר של הרעיה ובנות ירושלים, אלא גם בהקשרים נוספים.

נמצא אפוא שכל הדימויים שבמגילה הם דימויים לדוד ולרעיה עצמם. החברים הם הדוד והבנות הן הרעיה. הגפן, הכרם והמעייין הם הרעיה עצמה. כאשר היא מזמינה אותו לצאת השדה לראות הפרחה הגפן פתח הסמדר, היא עצמה הנמשל לגפן והסמדר, וכיון שהוא ירד לראות האם היא עדין סמדר או שהיא כבר בשלה וענה "לא ידעתי" (ו יב), היא מזמינה אותו לתת לו את דדיה ולהראות שהיא כבר בשלה אליו. הבשלות של הסביבה והרקע היא דמוי להבשלת הרעיה עצמה. היא הכרם, היא הגפן והיא הרי הבשמים. היא בנות ירושלים והדוד הוא החברים והרעים. להלן נראה שגם הצבאות ואיילות השדה בכלל הזה.

² לשון יחיד ולשון רבים מתחלפות במגילה. וזה מוכח מכמה וכמה מקומות, נזכיר כמה דוגמאות: 'תורי זהב נעשה לך' (א, יא) ו'שובי שובי ונחזה בך מה תחזו' (ז א), כל אלה הם לשון רבים במשמעות יחיד. גם בסוף המגילה: "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני". "חברים" - לשון רבים. "השמיעני" - לשון יחיד, כלומר: היחיד הוא הוא החברים.

³ כמו שהרעים והחברים אינם מבטאים אלא פנייה שלו אל עצמו, כך הפניות לבנות ירושלים הן פניות שלה אל עצמה. לכן האפריון רצוף אהבה מבנות ירושלים (ג, ט-י), ואין בזה סתירה לכך שזהו שיר על האהבה האחת והיחידה; הרעיה נמשלת לבנות ירושלים, כי בת ירושלים היא הנמשל האמיתי בשיר. גם הבקשה שמבקשת הנערה מבנות ירושלים שלא יבזהו בשל צבעה השחור, הוא דו שיח דמיוני בין הנערה לבין בנות ירושלים הדמיוניות, כלומר: זהו אמצעי לשיח בינה לבין עצמה. אין במגילה אלא דוד ורעיה בלבד.

בכל פעם שבו נשאת הנערה על כנפי דמיונה אל חיקו של הדוד, או נושאת אותו בדמיונה אל בית אמה, היא ממרהרת לגעור בעצמה ולהזכיר לעצמה: "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ". אל תתקדמי מהר מדי.

איכה

גם כל הדימויים שברקע הם הדוד והרעיה עצמם. הרעיה נטרה את הכרמים אבל לא את כרמה שלה, כלומר לא את עצמה, היא הפכה שחרחרות. הדוד מזמין אותה לצאת עמו אל ההרים ואל המעין, ותוך כדי כך היא נמשלת להרים ומעין. הם נמצאים בכרמים, והיא עצמה הכרם. וכו'.

רמזים לנמשל

יש במגלה רמזים רבים לנמשל: המקום שבו מתממשת אהבתם של הדוד והרעיה הוא האפיריון שבנה שלמה מעצי הלבנון. אפיריון שהיה במקורו יריעות שחורות, יריעות עזים לאהל. וכיון שהכל יודעים מה בנה שלמה מעצי הלבנון, הנמשל ברור. הרעיה באה אל האפיריון במור ולבונה, כשמן המשחה והמנחות. הרעיה נקראת בנות ירושלים, היא נמשלה לגנים ולארץ ישראל, והגנים הם ארץ ישראל, והיא מכונה היושבת בגנים.

מדוע היא משיבעה את בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה? האם נשבעים בבעלי חיים? הלא כל שבועה בתנ"ך היא בשם ה'. וגם כאן נאמר השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות. צבאות הוא שם ה'. הדוד נמשל לצבי או לעפר האילים, וכיון שלשון רבים ולשון יחיד מתחלפות במגילה, כפי שהזכרנו לעיל, צבי או עפר האילים, הוא הוא צבאות או אילות השדה.⁴ הרי כאן רמז שהדוד הוא ה' צבאות. הרעיה נמשלה למקומות בארץ ישראל. לתרצה וירושלים, לחומות ומגדלים ולמגדל דוד. היא באה אל המלך אל בית ארזים המרוהט בעצי ברותים. שאיפתה היא להגיע אל חדרי המלך שבירושלים. והיא באה לשם מקושרת מור ואהלות ולבונה, ועם שמן טוב. א"א להתעלם מכך שהמשל הזה מכיל מרכיבים ברורים מאד של ה' וישראל, ארץ ישראל והמקדש, הקטורת ושמן המשחה, המשכן שבמדבר והמקדש שבארץ ישראל.

מעשי שלמה מול שלמה במגלה

דרכו של שלמה לדמות את האהבה לה' לאהבת אשה. שלמה נהג כך לא רק במגילה אלא גם במקדש. את המקדש הוא קשט ב"כרובים אריות ותמורות כמער איש ולויות סביב". (מל"א ז לו). כלומר: בדימוי זכר ונקבה.⁵ קשה הדבר ששלמה המשיל את עצמו לדוד המבקש את הרעיה, שכאמור לעיל, הוא הנמשל לה' האוהב את עם ישראל. מדוע לקח שלמה על עצמו את התפקיד הזה? נכון שיש רצון להראות שהדוד המדובר מולך על המציאות כולה, אך עדין נתינת התפקיד הזה למחבר המגילה אינה פשוטה. גם השימוש במשל מעין זה בקדש הקדשים הוא קשה ומעורר ספקות גדולים. ואעפ"כ, חכמינו שלאחר החורבן קבלו את ההנחה שהמשל הזה יכול לבא לידי בטוי בקדש הקדשים שבמקדש, ולכן אמרו שכל הכתובים קדש, ושיר השירים קדש קדשים.

תהליך ההבשלה של האהבה ותהליך ההבשלה החקלאי

בתחלת המגילה הגשם אך עבר וקול התור נשמע בארצנו, וניחוחות האביב ממלאים את האויר והאווירה, והנערה נוטרת את כרמי הסמדר (האופייניים לאביב) ורואה בעיני רוחה את דודה עמה. אבל

⁴ כמובן שברמה פשוטנית יותר עלינו לבאר שהצבי מבטא זריזות, יופי, חן ודוד, ועבור הבנות דוקא הצבאות והאילות הן היפי שבטבע ובבריאה כולה, ואליהן בנות ירושלים משתוקקות. הרבדים השונים של המשל מרכיבים יחד את הנמשל, שהוא דוד שהרעיה משתוקקת אליו כצבי. פסגת השאיפות והתשוקות, שם ה' צבאות.

⁵ הדימוי הזה הביא את ירמיהו ויחזקאל, נביאי החורבן, לדמות עבודת האילים לאשה מנאפת. 'יחזקאל (ח י) ראה במקדש את כל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב סביב, ומסתבר שהוא מדבר כנגד הפסוק "כמער איש ולויות סביב".

איכה

בסוף המגילה התמר עמוס אשכולות, הסמדר כבר נעשה יין רקח, ויש בו רמונים ותפוחים וכל מגדים. פירות בשלים של סוף הקיץ. הקיץ בא אל סופו והרעיה הבשילה. הבשלת הרעיה מלווה בהבשלת הפירות. בסוף המגילה הרעיה כבר קוראת אל הדוד ומזמינה אותו לצאת עמה לכרמים, עם הרצון וההזמנה לתת לו את דדיה. היא כבר מתרפקת על דודה ומים רבים לא יוכלו לכבות את אהבתה אליו.

א נשיר השירים אשר לשלמה: ב ישלני מנשקות פיהו ג כִּי־טובים דְּדִידְךָ מִיָּין: ג לִרְיָ שְׁמִינִי טוֹבִים שְׁמֵן תִּתֶּנְךָ שֶׁמֶךְ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּךָ: ד מִשְׁכְּנִי אֶחָרִיךָ נְרוּצָה הִבֵּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמַחַח בְּךָ נִזְכִּירָה דְּדִידְךָ מִיָּין מִיִּשְׂרָאֵל אֶהְבֹּךָ: {פ}

ה שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה: ו אל־תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בגי אמי נחרובי שמיני נטרה את־הכרמים כרמי שלי לא נטרתי: ז הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה כעטרה על עדרי חבירי: ח אם־לא תדעלי לך היפה בנשים צאי־לך בעקבי הצאן ורעי את־גדיתיך על משכנות הרעים: {פ}

ט לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי: י נאוו לחילך בתרים צוארך בחרוזים: יא תורי זהב נעשה־לך עם נקודות הכסף: יב עד־שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: יג צרור המר דודי לי בין שדי יליו: יד אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי: {ס}

טו הגר יפה רעיתי הגר יפה עינך יונים: טז הנך דודי אף נעים אף־ערשנו רעננה: יז קרות בתינו ארזים רחוטנו (רהיטנו) ברותים: א אני חבצלת השרון שושנת העמקים: ב כשושנה בין החוחים בן רעיתי בין הבנות: ג כתפוח בעצי היער בן דודי בין הבנים בצל חמדי וישבתי ופריו מתוק לחפי: ד הביאני אל־בית ה' ודגלו עלי אהבה: ה סמלנו באשיות רפדוני בתפוחים כי־חולת אהבה אני: ו שמאלו תחת לראשי וימין תחבקי: ז השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם־תעירו ו אם־תעוררו את־האהבה עד שתחפץ: {ס}

ח קול דודי הנה־זה בא מדלג על־ההרים מקפץ על־הגבעות: ט דומה דודי לצבי או לעפר האיילים הנה־זה עומד אחר כתלנו משגית מן־החלונות מציץ מן־החרקים: י עגה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי־לך: יא כי־הנה הסתו עבר השמש חלף הלך לו: יב הנצנים נראו בארץ עת הזמר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: יג התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך (לך) רעיתי יפתי ולכי־לך: {ס} יד יונתי בחגיני הפלע בסתר המדרגה הראיני את־מראיך השמיעני את־קולך כי־קולך ערב ומראיך נאוו: {ס}

טו אֶחְזִי־לָנוּ שְׁעִלִים שְׁעִלִים קִטְנִים מִחֻבְלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סִמְרָה: טז דודי לי ואני לו הרעה בשושנים: יז עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה־לך דודי לצבי או לעפר האיילים על־הרי בתר: {ס}

א על־משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי: ב אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי: ג מצאוני השמרים הסבבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם: ד כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד־שהביאתיו אל־בית אמי ואל־חדר הורתי: ה השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם־תעירו ו אם־תעוררו את־האהבה עד שתחפץ: {ס}

ו מי זאת עלה מן־המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל: ז הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: ח כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על־ירכו מפחד בלילות: {ס} ט אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: י עמודיו עשה לסף רפידתו זהב מרפבו ארגמן תוכל רצוף אהבה מבנות ירושלם: יא צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו: {ס}

א הנך יפה רעיתי הגר יפה עינך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: ב שניר כעדר הקצובות שעלי מן־הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: ג כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוו כפלח הרמון קלתך מבעד לצמתך: ד כמגדל דוד צוארך בגי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגברים: ה שני שדך כשני עפרים תאומי צבה הרועים בשושנים: ו עד שיפוח היום ונסו הצללים אלק לי אל־הר המור ואל־גבעת הלבונה: ז כלך יפה רעיתי ואום אין בך: {ס}

איכה

ח אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבואי תשורי | מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים: ט לבבתני אחתי כלה לבבתני באחד (באחת) מעיניך באחד ענק מצורתי: י מהיפו דדיר אחתי כלה מהיטבו דדיר מין וריח שמניך מכל בשמים: יא נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתך כריח לבנון: {ו} יב גן | נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: יג שלחך פרס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם גרדים: יד גרד | ונרלם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהללות עם כל ראשי בשמים: טו מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון: טז עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני ידלו בשמיו ובא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו: א באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתי ושכרו דודים: {ז}

באני ישנה ולבי ער קול | דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה: ג פשטתי את כתנתי איכנה אלבשנה רחצתי את רגלי איכנה אטנפם: ד דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו: ה קמתי אני לפתח לדודי וידי בטפוח מור ואצבעתי מור עבר על פות המנעול: ו פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתי והו לא מצאתיהו קראתיו ולא ענני: ז מצאני השמרים הסבכים בעיר הפוני פצעוני נשאו את ידי מעלי שמרי החמות: ח השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני: ט מה דורך מדוד היפה בנשים מה דורך מדוד שפכה השבעתני: דודי צח ואדום דגול מרובה: יא ראשו כתרם פז קוצותיו תלתלים שחרות קעורב: יב עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאי: יג לחיו כערוגות הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר: ד ידו גלילי זקב ממלאים בתרשיש מעין עשת שן מעלפת ספירים: טו שוקיו עמודי שש מוסדים על אדני פז מראהו כלבנון בחור בארזים: טז חלו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם: א אנה הלך דורך היפה בנשים אנה פנה דורך ובהקשנו עמך: ב דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים: ג אני לדודי דודי לי הרעה בשושנים: {ח}

ד יפה את רעיתי כתרצה נאנה כירושלם אימה כנדגלות: ה הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד: ו שפך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: ז כפלח הרמון רתך מבעד לצמתך: ח ששים המה מלכות ושמים פילגשים ועלמות אין מספר: ט אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה: {ט} מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה כנדגלות: {ו} יא אלגנת אגוז וידתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים: יב לא ידעתי נפשי שמתי מרובות עמי נדיב:

א שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המהנים: ב מהיפו פעמך בנעלים בת נדיב חמוק ירכיך כמו חללים מעשה ידי אמן: ג שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: ד שני שדיר כשני עפרים תאמי צביה: ה צוארך כמגדל השן עיניך ברוכות בחשבונו על שער בת רבים אפר כמגדל הלבנון צופה פני דמשק: ו ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך בארגמן מלך אסור ברהטים: ז מהיפית ומה נעמית אהבה בתענוגים: ח זאת קומתך דמתה לתמר ושדיר לאשכולות: ט אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסנו ויהיגא שדיר כאשכולות הגפן וריח אפר כתפוחים: י וחלך כין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים: יא אני לדודי ועלי תשוקתו: {י}

יב לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים: יג שלימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אמן את דדי לך: יד הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישיגים דודי צפנתי לך:

א מי יתנך כחל לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבזו לי: ב אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מין הרקח מעסיס רמני: ג שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני: ד השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תעירו ומה תערכו את האהבה עד שתחפץ: {יא}

ה מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עורתיך שמה חבלתך אמן שמה חבלה ילדתך: ו שימיני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עצה כמות אהבה קשה כשאלו קנאה רשפיה רשף אש שלהבתיה: ז מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כליהו ביתו באהבה בוז ובוזו לו: {יב}

איכה

ח אַחוּת לְנוֹ קִטְוָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה־נַּעֲשָׂה לְאַחֲתָנוּ בַּיּוֹם שִׁידְבַּר־בָּהּ: ט אִם־חוּמָה הִיא נִבְנְהָ עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף
 וְאִם־דָּלֶת הִיא נַצּוֹר עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶץ: י אֲנִי חוּמָה וְשָׂדֵי כְּמִגְדָּלוֹת אֶזְ הִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם: {פ}
 יא כָּרָם הָיָה לְשִׁלְמֹה בְּבָעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת־הַכָּרָם לְנִטְרִים אִישׁ יָבֵא בַּפָּרִי' אֶלֶף כֶּסֶף: יב כֶּרֶמִּי שָׁלִי לִפְנֵי הָאֵלֶף לָךְ
 שְׁלֵמָה וּמֵאֲתָיִים לְנִטְרִים אֶת־פָּרִי': יג הִינִשְׁבַּת בַּגָּזִים חֲבָרִים מִקְשִׁיגִים לְקוֹלָהּ הַשְּׂמִיעָנִי: יד בָּרַח | דוֹדִי וְדָמָה־לָּךְ
 לְצַבִּי אֲוֹ לַעֲפֹר הָאֵלִים עַל הָרֵי בְּשָׁמִים: {ש}

איכה

רות

המגלה הזאת מתארת את הארועים שארעו בימי השופטים. בתקופת ספר שופטים. בין כניסתם של ישראל לארץ ובין ייסוד הממלכה. המשפחה המתוארת כאן היא משפחה של צאצאיו של פרץ, שעל לידתו אנו לומדים בבראשית לח. מהמשפחה הזאת יצאה שושלת המלוכה. הארועים המתוארים במגלה מזכירים מאד את הארועים המוזכרים בבראשית לח, שבעקבותיהם נולד פרץ. וכפי שנבאר להלן (ד ט).

מגלת רות מזכירה מאד מהרבה בחינות את הפרק הראשון בספר שמואל. בשניהם חוזרים אותם בטויים. מגלת רות מתארת את הולדת דוד, והפרק הראשון בשמואל מתאר את הולדת שמואל. שמואל ודוד הם שני מייסדי המלוכה, שהעבירו את ישראל מתקופת השופטים לתקופת המלוכה. לכן, יתכן שמגלת רות היא פתיחה לספר שמואל. חז"ל אף אומרים שהיא נכתבה ע"י שמואל (ב"ב י"ד ע"ב). יתכן שמשום כך הוא פותחת ב"ויהי בימי שפט השפטים". כלומר: המחבר רוצה לקשר את הספר הזה לספר שופטים, ואולי הוא רואה בו את ספר ההמשך לספר שופטים, כפי שספר שופטים פותח ב"ויהי אחרי מות יהושע", וספר יהושע פותח ב"ויהי אחרי מות משה".

במגלה נזכרו מצוות רבות מן התורה. ניכר שאנשי בית לחם הקפידו על קיום המצוות. פשוטות בעיניהם מצוות מתנות עניים, וכן מצוות גאולת השדה ומצוות היבום (כולל תקנות שמרחיבות את המצוה אף מעבר לדיני התורה, וכפי שנבאר להלן ד ה). שם שמים שגור מאד בפייהם של אנשי בית לחם, והם רואים בכל אשר קורה את יד ה'.

א ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניה: ב ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניה: ו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם: ג וימת אלימלך איש נעמי ותשארה היא ושני בניה: ד וישאו להם נשים מאביהן שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: ה וימתו גם שניהם מחלון וכליון ותשארה האשה משני ילדיה ומאשה:

ו ויתקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשדה מואב כי פקד יהוה את עמו לתת להם לחם: ז ויצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלותיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה: ח ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכןה שבה אשה לבית אמה יעשה (יעש) יהוה עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי: ט יתן יהוה לכם ומצאן מנוח אשה בית אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה: י ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך: יא ותאמר נעמי שבה בבית למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים: יב שבה בבית לכן. כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים: יג הלהן י ותשברנה עד אשר יגדלו הלהן תענה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי ידי יהוה: יד ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה: טו ותאמר הנה שבה בימתיך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי: יז ותאמר רות אל תפגע בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלהיך אלהי: יח באשר תמזיזי אמותי ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יסוף כי המות יפריד ביני ובינך: יט ויתרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחזל לדבר אליה:

יט ותלכנה שתיים עד בואנה בית לחם ויהי כבואנה בית לחם ויהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי: כ ותאמר אליהן אליהן תקראנה לי נעמי קראן לי מלא כי המר שדי לי מאד: כא אני מלאה הלכות וירקים השיבני יהוה למה תקראנה לי נעמי ויהוה ענה לי: כב ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים:

א ונעמי מידע (מודע) לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז:

ב ותאמר רות המואביה אל נעמי אלהה גא השדה ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצאן בעיני ותאמר לה לך בתי: ג ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך: ד והנה בעז גא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכך יהוה: ה ויאמר בעז לנעמי הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת: ו יען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה

איכה

עם-נעמי משידי מואב: ^ז ותאמר אלקטה-נא ואספתי בעמלים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד-עתה זה שבתה הבית מעט: ^ח ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי אל-תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם-נערתי: ^ט עיניך בשדה אשר-יקצרון והלכת אחריהן הלוא צייתי את-הנערים לבלתי נגעך וצמת והלכת אל-הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים: ^י ותפל על-פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להפילי ואנכי נכריה: ^{יא} ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר-עשית את-חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביר ואמר וארץ מולדתך ותלכי אל-עם אשר לא-ידעת תמול שלשום: ^{יב} ישלם יהוה פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר-באת לחסות תחת-כנפיו: ^{יג} ותאמר אמצא-חן בעיניך אדני כי נחמתי וכי דברת על-לב שפחתך ואנכי לא אהיה כאחת שפחתך:

^{יד} ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן-הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקוצרים ויצבט-לה קלי ותאכל ותשבע ותתר: ^{טו} ותקם ללקט ויצו בעז את-נעריו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימה: ^{טז} וגם של-תשלו לה מן-הצבתיים ועזבתם ולקטה ולא תגערו-בה:

^{יז} ותלקט בשדה עד-הערב ותחבט את אשר-לקטה ויהי כאיפה שערים: ^{יח} ותשא ותבוא העיר ותרא חמותה את אשר-לקטה ותוצא ותתן-לה את אשר-הותרה משכבה: ^{יט} ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית יתי מכיך ברוך ותגד לחמותה את אשר-עשתה עמו ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז: ^כ ותאמר געמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא-עזב חסדו את-החיים ואת-המתים ותאמר לה געמי קרוב לנו האיש מגאלנו הוא: ^{כא} ותאמר רות המואביה גם כן-אמר אלי עם-הנערים אשר-לי תדבקין עד אם-כלו את פלי-הקציר אשר-לי: ^{כב} ותאמר געמי אל-רות כלתה טוב בתי כי תצאי עם-נערותיו ולא יפגעו-בך בשדה אחר: ^{כג} ותדבק בנערות בעז ללקט עד-כלות קציר-השערים וקציר החטים ותשב את-חמותה:

^{כד} ותאמר לה געמי חמותה בתי הלא אבקש-לך מנוח אשר ייטב-לך: ^{כה} ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את-נערותיו הנה-הוא זכרה את-גרן השערים הלילה: ^{כו} ורחצת וסכת ושמת שמלתך (שמלתך) עליך וירדתי (וירדת) הגרן אל-תודעי לאיש עד כלתו לאכל ולשתות: ^{כז} ויהי בשכבו וידעת את-המקום אשר ישכב-שם ובאת וגלית מרגלותיו ושכבתי (ושכבת) והוא יגיד לך את אשר תעשין: ^{כח} ותאמר אליה כל אשר-תאמרי (אלי) אעשה: ^{כט} ותרד הגרן ותעש ככל אשר-צוהה חמותה: ^ל ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלש ותגל מרגלותיו ותשכב: ^{לא} ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלותיו: ^{לב} ויאמר מי-את ותאמר אנכי רות אשר-עשיתך כי גאל אתה: ^{לג} ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן-הראשון לבלתי-לכת אחרי הבחורים אם-דל ואם-עשיר: ^{לד} ועתה בתי אל-תיראי כל אשר-תאמרי אעשה-לך כי יודע כל-שער עמי כי אשת חיל את: ^{לה} ועתה כי אמנם כי אם () גאל אנכי וגם יש גאל קרוב ממני: ^{לו} וליני ולילה והיה בבקר אם-יגאלך טוב יגאל ואם-לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי חיי-יהוה שכיב עד-הבקר: ^{לז} ותשכב מרגלותו עד-הבקר ותקם בטרם (בטרם) יכיר איש את-רעהו ויאמר אלי-יודע כי-באה האשה הגרן: ^{לח} ויאמר רבי המטפחות אשר-עליך ואחזי-בה ותאחז בה וימד שש-שערים וישת עליה ויבא העיר: ^{לט} ותבוא אל-חמותה ותאמר מי-את בתי ותגד-לה את כל-אשר עשה-לה האיש: ^מ ותאמר שש-השערים האלה נתן לי כי אמר (אלי) אל-תבואי ריקם אל-חמותך: ^{מא} ותאמר שבי בתי עד אשר תדעין איר יפל דבר כי לא ישקט האיש כי-אם-כלה הדבר היום:

^{מב} ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר דבר-בעז ויאמר סורה שבה-פה פלגי אלמני ויסר וישב: ^{מג} ויחם עשרה אנשים מקני העיר ויאמר שבו-פה וישבו: ^{מד} ויאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך מכרה געמי השבה משדה מואב: ^{מה} ואני אמרתי אגלה אצנך לאמר קנה גגד הישבים ונגד זקני עמי אם-תגאל גאל ואם-לא יגאל הגידה לי ואדע (ואדעה) כי אין זולתך לגאול ואנכי אחריך ויאמר אנכי אגאל: ^{מו} ויאמר בעז ביום-קנותך השדה מיד געמי למאת רות המואביה אשת-המלך קניתי (קניתי) להקים שם-המת על-ינחלתו: ^{מז} ויאמר הגאל לא אוכל לגאול (לגאל) לי פן-אשחית את-ינחלתי גאל-לך אתה את-גאלתי כי לא-אוכל לגאל: ^{מח} וזאת לפני בישראל על-הגאולה ועל-התמורה לקים כל-דבר שלף איש געלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל: ^{מט} ויאמר הגאל לבעז קנה-לך וישלף געלו: ^נ ויאמר בעז לזקנים וכל-העם עדים אתם היום כי קניתי את-כל-אשר לאלימלך ואת כל-אשר לכליון ומחלון מיד געמי: ^{נא} וגם את-רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם-המת על-ינחלתו ולא יכרת שם-המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום:

איכה

יא וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר וְהַזְקֵנִים עֲדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת־הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל־בֵּיתְךָ כְּרָחֵל וְכָלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִיקָהֶם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה־חֵיִל בְּאִפְרָתָה וּקְרָא־שֵׁם בְּבֵית לָחֶם: יב וַיְהִי בֵּיתְךָ כְּבֵית פָּרָץ אֲשֶׁר־יִלְדָה תִּמְרָ לַיהוּדָה מִן־הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לָךְ מִן־הַנְּעֻרָה הַזֹּאת:

יג וַיִּקַּח בָּעֵז אֶת־רוּחַ וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הָרִיוֹן וַתֵּלֶד בֶּן: יד וַתֹּאמְרָנָה הַנָּשִׁים אֶל־נְעָמִי בְרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גֹּאֵל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל: טו וַהֲיָה לָךְ לְמַשִּׁיב נָפֶשׁ וּלְכֹלֵל אֶת־שִׁיבְתְּךָ כִּי כָלִתְךָ אֲשֶׁר־אַהֲבִיתְךָ יִלְדֶּתוּ אֲשֶׁר־הָיָא טוֹבָה לָךְ מִשְׁבַּעַה בָּנִים: טז וַתִּקַּח נְעָמִי אֶת־הַיֶּלֶד וַתְּשִׁתְּהוּ בְּחִיקָהּ וַתְּהִי־לוֹ לְאִמָּנָה: יז וַתִּקְרָאנָהּ לֹו הַשְׁכָּנוֹת שֵׁם לֵאמֹר יִלְד־בֶּן לְנְעָמִי וַתִּקְרָאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד הוּא אָבִי־יִשִּׁי אָבִי דָּוִד: {פ}

יח וְאַלְהָ תוֹלְדוֹת פָּרָץ פָּרָץ הוֹלִיד אֶת־חֲצֹרֹן: יט וְחֲצֹרֹן הוֹלִיד אֶת־רָם וְרָם הוֹלִיד אֶת־עֲמִינָדָב: כ וְעֲמִינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחֲשֹׁן וְנַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת־שְׁלֹמֹה: כא וְשְׁלֹמֹן הוֹלִיד אֶת־בָּעֵז וּבָעֵז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד: כב וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשִּׁי וַיִּשִּׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד: {ש}

איכה

איכה

הקדמה: מגלת איכה מורכבת מחמש קינות. הקינות מתארות בצורה פיוטית שלבים שונים בחורבנה של ירושלים. כמו פרקים שיריים שונים בתנ"ך, גם הקינות באיכה בנויות בצורה אלפביתית, מלבד הפרק האחרון. בפרקים א' ב' וד' יש פסוק בכל אות. בפרק ג' יש שלשה פסוקים בכל אות. (אם כי שלשת הפסוקים שבכל אות לא בהכרח מהווים יחידה אחת מבחינה תכנית). בפרק א סדר האותיות הוא זה המוכר לנו ממקומות אחרים בתנ"ך, בעוד שבפרקים ב-ד הפ' קודמת לע'. פרק ה אינו אלפביתי, אך גם בו יש עשרים ושנים פסוקים.

המחבר, לדעת חז"ל הוא ירמיהו הנביא, וכן עולה מכמה וכמה ראיות. פרק ג באיכה מתאר בצורה מאד ברורה את הארועים שארעו לירמיהו הנביא עצמו, ומתוארים בירמיהו לח. מלבד זאת, במגלת איכה ישנם כמה בטויים האופייניים גם לספר ירמיהו.

פרק א – הפרק מתאר את ירידתה של ירושלים, שהיתה נחשבת לעיר מכובדת מאד, למצב שם בזיון ושפל. הפרק אינו מתאר חורבן של ירושלים. הוא אמנם מתאר גלות, אבל לא חורבן מוחלט. הוא מתאר גויים שבאו למקדש, אבל לא מתאר שהמקדש והעיר חרבו. הפרק אומר שיהודה גלתה, אך אינו אומר שירושלים גלתה או חרבה. הוא מתאר נפילה בחרב ובשבי של אנשים רבים, ודלול האוכלוסיה בירושלים. אך משמע שהעם בגולה והעיר עוד קיימת. לכן נראה שהפרק הזה נכתב אחרי גלות יהויכין, שהיתה אחת עשרה שנה לפני חורבן הבית. על הגלות הזאת מסופר בספר מלכים: "כִּפְּעַת הָיָא עָלוּ עֲבָדֵי נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וְתַבָּא הָעִיר בְּמָצוֹר: וַיָּבֹאוּ נְבוֹכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עַל הָעִיר וַעֲבָדֵי צָרִים עָלֶיהָ: וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאַמְוֹ וְעֶבְדָּיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו וַיִּשְׁקֹא אֹתוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּשֵׁנָת שְׁמֹנֶה לְמַלְכוֹ: וַיֵּצֵא מֶשֶׁם אֶת כָּל אוֹצְרוֹת בֵּית ה' וְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּקְצֹץ אֶת כָּל כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּהִיכַל ה' פֶּאֶשֶׁר דָּבָר ה': וְהִגְלָה אֶת כָּל יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל הַשָּׂרִים וְאֶת כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל עֲשָׂרַת אֲלָפִים גּוֹלָה וְכָל הַחֶרֶשׁ וְהַמַּסְגֵּר לֹא נִשְׁאַר וְזֹלַת דָּלַת עִם הָאָרֶץ: וַיִּגְלֵ אֶת יְהוֹיָכִין בְּבֶלְהָ וְאֶת אִם הַמֶּלֶךְ וְאֶת נָשִׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת סָרִיסָיו וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ הוֹלִידָה גּוֹלָה מִירוּשָׁלַם בְּבֶלְהָ: וְאֶת כָּל אֲנָשֵׁי הַחֵיל שְׁבַעַת אֲלָפִים וְהַחֶרֶשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֲלֵף הַכֹּל גְּבוּרִים עֲשֵׂי מֵלֶחֱמָה וַיָּבִיאוּם מֶלֶךְ בָּבֶל גּוֹלָה בְּבֶלְהָ: וַיִּמְלֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מַתְנִיָּה דָּדוֹ תַּחְתָּיו וַיִּסֹּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ". צדקיהו עוד מלך אחת עשרה שנה, עד החורבן הסופי של ירושלים.

הפרק מתאר בצורה פיוטית את ההשפלה של ירושלים, שהיתה לפני עיר מכובדת וכעת היא עיר מושפלת. הפרק מדמה את ירושלים לאשה שירדה מכבוד, וכעת היתה כאלמנה.

התיאור הולך ונעשה אישי יותר. בתחלת הפרק ירושלים נזכרת בלשון נסתר. כאדם המתאר צרות העוברות על אחרים, שאינן נוגעות אליו ישירות. אמנם, הפרק פותח כבר בתחילתו בלשון קינה (איכה), אך הוא מקונן על ירושלים כמסתכל מן הצד. בפסוקים הראשונים ה' לא נזכר, והדברים מוצגים כארועים שארעו לירושלים כביכול ביד המקרה. גם כאשר ה' נזכר, אחרי חמשה פסוקים, הוא נזכר בלשון נסתר. המחבר עובר בהדרגה לתיאור אישי, בו הוא פונה אל ה', ומייצג את ירושלים (שנזכרת בלשון מדבר). המעבר הוא כאמור, בהדרגה. עד פסוק יא עדיין נזכרת ירושלים בד"כ בלשון נסתר, ורק לעתים נדירות בלשון מדבר. רק מפסוק יב והלאה היא נזכרת בלשון מדבר בלבד. הקב"ה ממשיך להאמר בלשון נסתר, ורק מדי פעם בלשון נוכח, עד פסוק כ. רק בשלשת הפסוקים האחרונים ברור שהפניה היא אל ה'.

איכה

נראה שמלבד המטרה העקרית (לקונן על ירושלים) היו למחבר גם מטרות משניות, והן ללמד את ישראל שהחורבן הוא תוצאה של חטאיהם. את המסר הזה הוא מביא לאט לאט ובהדרגה. באופן שנראה כדרך אגב. תחילה הוא מזכיר זאת רק מדי פעם ובהדרגה אגב, וככל שהפרק מתקדם הוא מזכיר את הקב"ה בתדירות גבוהה יותר, עד שבסופו של הפרק הוא פונה אליו ישירות. (גם בספר ירמיהו הוא לפעמים מערב את הקינה על החורבן עם הקינה על החטא, ראה למשל בפרק ב. בהדרגה הוא מזכיר שהחורבן הוא חלק מהחטא).

א איכה יִשְׁכַּח בְּדָד, הָעִיר רַבְתִּי עִם הַיְּתָה, כְּאַלְמָנָה; רַבְתִּי בְּגוֹיִם, שְׁרָתִי בְּמַדִּינֹת הַיְּתָה, לְמֹס. {ס} בְּכֹן תִּבְכֶּה בְּלִילָה, וְדַמְעָתָה עַל לַחֲיָה--אֵין-לָהּ מִנְחָם, מִכָּל-אַהֲבִיָּה: כָּל-רְעִיָּה בְּגָדוּ בָּהּ, הָיָה לָהּ לְאִיבִים. {ס} ג גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֵנִי, וּמִרְבַּע בְּעִדָּה--הִיא יִשְׁכַּח בְּגוֹיִם, לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ; כָּל-רֹדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ, בֵּין הַמְּצָרִים.

ד דְּרָכֶי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת, מִבְּלִי בָּאִי מוֹעֵד--כָּל-שְׁעֶיהָ שׁוּמֵמִין, כִּהְיָה נְאֻנְחִים; בְּתוֹלְתֶיהָ נֹגֹת, וְהִיא מֵר-לָהּ. {ס} ה הָיָה צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אִיבִיָּה שְׁלֹו, כִּי-יְהוָה הוֹגָה עַל רַב-פִּשְׁעֶיהָ; עוֹלָלֶיהָ הִלְכוּ שָׁבִי, לִפְנֵי-צָר. {ס} וּוִיֵּצֵא מִן בֵּת- (מִבֵּת-) צִיּוֹן, כָּל-הַדָּרָה; הָיָה שְׁרִיָּה, כְּאֵילִים לֹא-מִצָּאוּ מִרְעָה, וַיִּלְכוּ בְּלֹא-כֹחַ, לִפְנֵי רוֹדֶף. {ס} ז זָכְרָה יְרוּשָׁלַם, יְמֵי עֲנִיָּה וּמְרֻדֶיהָ--כָּל מַחֲמִדֶיהָ, אֲשֶׁר הָיָה מִימֵי קֶדֶם; בְּנָפֶל עֲמָה בֵּיד-צָר, וְאֵין עוֹזָר לָהּ--רְאוּהָ צָרִים, שִׁחֲקוּ עַל מִשְׁבֶּתָהּ. {ס} ח חֲטָא חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם, עַל-כֵּן לִנִּידָה הַיְּתָה; כָּל-מִכְבְּדֶיהָ הִזְלִיחָה כִּי-רְאוּ עֲרוֹתָהּ, גַּם-הִיא נֶאֱנָחָה וַתִּשָּׁב אַחֲרָהּ. {ס} ט טַמְאָתָה בְּשׁוּלֶיהָ, לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ, וַתֵּרֶד פְּלִאִים, אֵין מִנְחָם לָהּ; רָאָה יְהוָה אֶת-עֲנִיָּי, כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב. {ס} י יָדוּ פֶּרֶשׁ צָר, עַל כָּל-מַחֲמִדֶיהָ: כִּי-רָאָתָה גוֹיִם, בָּאוּ מִקְדָּשָׁה--אֲשֶׁר צִוִּיתָה, לֹא-יָבֹאוּ בִּקְהָל לָהּ. {ס} יא כָל-עֲמָה נְאֻנְחִים מִבְּקָשִׁים לָחֶם, נָתַנוּ מִחֻמוּדֵיהֶם (מַחֲמִדֵיהֶם) בְּאֶקֶל לְהַשִּׁיב נַפְשׁ; רָאָה יְהוָה וְהִבִּיטָהּ, כִּי הִיִּיתִי זוֹלָלָה. {ס}

יב לֹא אֵלֵיכֶם, כָּל-עֲבָרִי דֶרֶךְ--הִבִּיטוּ וּרְאוּ, אִם-יֵשׁ מִכָּאוֹב כְּמָכְאִבִי אֲשֶׁר עוֹלָל לִי: אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה, בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ. {ס} יג מִמְרוֹם שְׁלַח-אֵשׁ בַּעֲצַמֹתַי, וַיִּרְדָּנָה; פֶּרֶשׁ רֶשֶׁת לְרֹגְלִי, הַשִּׁיבִנִי אַחֲרָהּ--נִתְנַנִּי שְׁמִמָּה, כָּל-הַיּוֹם דָּוָה. {ס} יד נִשְׁקַד עַל פִּשְׁעֵי בִידוֹ, יִשְׁתַּרְגּוּ עָלָיו עַל-צִוְּאָרִי--הַכְשִׁיל כָּחִי; נִתְנַנִּי אֲדֹנִי, בִּידִי לֹא-אוּכַל קוֹם. {ס} טו סָלָה כָל-אַבְיָרִי אֲדֹנִי בַקְרָבִי, קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשִׁבֵּר בַּחוּרִי; גַּת דֶּרֶךְ אֲדֹנִי, לְבִתּוֹלֶת בֵּת-יְהוּדָה.

ס טז עַל-אֵלָה אֲנִי בּוֹכֶיָה, עֵינֵי עֵינֵי יִרְדָּה מַיִם--כִּי-רָחַק מִמֶּנִּי מִנְחָם, מִשִּׁיב נַפְשִׁי; הָיָה בְּנִי שׁוּמֵמִים, כִּי גָבַר אוֹיֵב. {ס} יז פֶּרֶשָׁה צִיּוֹן בִּידֶיהָ, אֵין מִנְחָם לָהּ--צֹאָה יְהוָה לִיעֶקֶב, סִבִּיבּוֹ צָרִיו; הַיְּתָה יְרוּשָׁלַם לְנִידָה, בִּינִיהֶם. {ס} יח צָדִיק הוּא יְהוָה, כִּי פִיהוּ מְרִיתִי; שְׁמִעוּ-נָא כָל-עַמִּים (הָעַמִּים), וּרְאוּ מִכָּאֲבִי--בְּתוֹלְתִי וּבַחוּרִי, הִלְכוּ בְּשָׁבִי. {ס} יט קָרָאתִי לְמַאֲהֲבִי הִמָּה רְמוּנִי, כִּהְנִי וְזָקְנִי בְּעִיר גִּזְעוֹ: כִּי-בִקְשׁוּ אֶקֶל לָמוּ, וַיִּשְׁיבוּ אֶת-נַפְשָׁם.

כ רָאָה יְהוָה כִּי-צָר-לִי, מֵעִי חֲמַרְמָרוּ--נִהַפֵּךְ לִבִּי בַקְרָבִי, כִּי מָרוּ מְרִיתִי; מִחוּץ שְׁכָלָה-חֲרָב, בְּבֵית כְּמוֹת. {ס} כא שְׁמִעוּ כִּי נֶאֱנָחָה אֲנִי, אֵין מִנְחָם לִי--כָּל-אִיבִי שְׁמִעוּ רַעֲתִי שָׁשׁוּ, כִּי

איכה

אתה עשית; הבאת יום-קראת, ויהיו כמני. {ס} כב תבא כל-רעתם לפניך ועולל למו, כאשר עוללת לי על כל-פשעי: כי-רבות אִנְחִיתִי, ולבי דני. {פ}

בנגוד לקינה הראשונה הפותחת בתיאור החורבן, ורק אח"כ מביאה בהדרגה את המסר שהחורבן בא מאת ה' כענש על החטא, הקינה השנייה כבר מתחלתה מתארת את החורבן כמעשה ידי ה', וככעסו של ה' על חטאי ישראל.

בקינה הראשונה ישראל זועקים אל ה' על החורבן. ה' נמצא בצד של ישראל. בקינה הזאת ה' היה כאויב לישראל. ישראל וה' נמצאים בשני צדדים שונים. ישראל סובלים מיד ה'. עד שלקראת סוף הקינה ישראל אינם סובלים עוד וקראים אל ה' ושופכים בפניו את לבם. הקינה הזאת מתארת תיאורים יותר חזקים של החורבן. היא מתארת חורבן גמור של ירושלים. לכן מסתבר שהקינה הזאת נכתבה כבר אחרי חורבן הבית. ואולם, אם נפרש כך, נצטרך לומר שהקינות במגלה כתובות שלא כסדרן. אבל בהחלט אפשר לפרש שהקינה הזאת אמורה במקומה, והיא מתארת את גלות יהויכין. החורבן המתואר כאן לא חייב להתפרש דוקא כחורבן גמור. ע"פ המתואר במל"ב כד י-יד, גם הגלות הזאת היתה כרוכה במצור ובשוד אוצרות המקדש. אפשר גם לבאר ש"מקדשו" האמור כאן, הוא ירושלים. המכונה מקדשו ומזבחו בלשון שיר.

א איכה יעיב באפו אֲדֹנִי, אֶת-בֵּת-צִיּוֹן--הַשְּׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל; וְלֹא-זָכַר הַדָּם-רִגְלָיו, בְּיוֹם אָפּוֹ. {ס} ב בִּלְעַ אֲדֹנִי לֹא (וְלֹא) חֵמֶל, אֶת כָּל-נְאוֹת יַעֲקֹב--הֵרָס בְּעִבְרָתוֹ מִבְּצָרֵי בֵּת-יְהוּדָה, הִגִּיעַ לְאֶרֶץ; חִלַּל מַמְלָכָה, וְשָׁרִיָּה. {ס} ג גִּדַּע בְּחֲרֵי-אָף, כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל--הִשְׁיֵב אַחֲזֹר יְמִינוֹ, מִפְּנֵי אוֹיֵב; וַיַּעַר בְּיַעֲקֹב כְּאִשׁ לְהִבָּה, אֲכָלָה סָבִיב. {ס} ד דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב, נָצַב יְמִינוֹ כְּצֶר, וַיְהַרֵּג, כָּל מַחֲמַדֵּי-עֵין; בְּאֵהָל, בֵּת-צִיּוֹן, שָׁפַךְ כְּאִשׁ, חֲמָתוֹ. {ס} ה הָיָה אֲדֹנִי כְּאוֹיֵב, בִּלְעַ יִשְׂרָאֵל--בִּלְעַ כָּל-אַרְמְנוֹתֶיהָ, שָׁחַת מִבְּצָרֵי; וַיַּרְב, בְּבֵת-יְהוּדָה, תֹּאנִיָּה, וְאַנְיָה. {ס}

ו וַיַּחֲמֹס כֶּגֶן שָׁכֹן, שָׁחַת מַעְדוֹ; שָׁכַח יְהוָה בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת, וַיִּנָּאץ בְּזַעַם-אָפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן. {ס} ז זָנַח אֲדֹנִי מִזְבְּחוֹ, נָאֵר מִקִּדְשׁוֹ--הִסְגִּיר בְּיַד-אוֹיֵב, חוֹמַת אַרְמְנוֹתֶיהָ; קוֹל נִתְּנוֹ בְּבֵית-יְהוָה, כְּיוֹם מוֹעֵד. {ס} ח חָשַׁב יְהוָה לְהַשְׁחִית, חוֹמַת בֵּת-צִיּוֹן--נָטָה קוֹ, לֹא-הִשְׁיֵב יָדוֹ מִבִּלְעַ; וַיֹּאבֶל-חַל וְחוֹמָה, יַחֲדוֹ אִמְלָלוּ. {ס}

ט טָבְעוּ בְּאֶרֶץ שַׁעֲרֶיהָ, אֲבָד וְשֹׁבֵר בְּרִיחֶיהָ; מָלְכָה וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם, אֵין תּוֹרָה--גַּם-נְבִיאֶיהָ, לֹא-מָצְאוּ חֲזוֹן מִיְהוָה. {ס} י יָשְׁבוּ לְאֶרֶץ יְדֻמוֹ, זָקְנֵי בֵּת-צִיּוֹן--הֶעֱלּוּ עֶפֶר עַל-רֹאשָׁם, חָגְרוּ שָׁקִים; הוֹרִידוּ לְאֶרֶץ רֹאשָׁן, בְּתוֹלַת יְרוּשָׁלַם. {ס} יא כָּלוּ בְדַמְעוֹת עֵינֵי, חֲמִרְמוֹ מַעִי--נִשְׁפָּךְ לְאֶרֶץ כְּבֹדִי, עַל-שֹׁבֵר בֵּת-עַמִּי; בַּעֲטָף עוֹלִל וַיּוֹנֵק, בְּרַחְבוֹת קִרְיָה. {ס} יב לֹא-מָתָם, יֹאמְרוּ, אֵיךְ דָּגַן וַיֵּין; בְּהִתְעַטָּפָם כְּחִלָּל, בְּרַחְבוֹת עִיר--בְּהִשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם, אֶל-חֵיק אֲמָתָם.

יג מֶה-אֶעֱיֹד מֶה אֲדַמָּה-לָךְ, הִבֵּת יְרוּשָׁלַם--מֶה אֲשׁוּה-לָךְ וְאַנְחִמָךְ, בְּתוֹלַת בֵּת-צִיּוֹן; כִּי-גָדוֹל כָּיָם שִׁבְרָה, מִי יִרְפָּא-לָךְ. {ס} יד יִדְבִּיאֶיךָ, חֲזוֹ לָךְ שָׁוֵא וְתַפֵּל, וְלֹא-גָלוּ עַל-עוֹנֶךָ, לְהַשְׁיֵב שְׁבִיתְךָ (שְׁבוֹתְךָ); וַיַּחֲזוּ לָךְ, מִשָּׁאוֹת שָׁוֵא וּמִדּוּחִים. {ס} טו סָפְקוּ עֲלֶיךָ כְּפִים,

איכה

כָּל-עֲבָרִי דָרַךְ--שָׁרְקוּ וַיָּנֻעוּ רֹאשָׁם, עַל-בֵּית יְרוּשָׁלַם: הַזֹּאת הָעִיר, שִׁיאֲמָרוּ כָּלִילַת יָפִי--מְשׁוּשׁ, לְכָל-הָאָרֶץ. {ס} טז פָּצוּ עֲלֶיהָ פִּיהֶם, כָּל-אֲיִבֶיהָ--שָׁרְקוּ וַיַּחֲרֻקוּ-שֵׁן, אָמְרוּ בִלְעָנוּ; אֵךְ זֶה הַיּוֹם שִׁקְוִינָהּ, מִצָּאֵנוּ רֵאיוֹנוֹ. {ס} יז עָשָׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמַם, בְּצַע אֲמָרְתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי-קֶדֶם--הָרֶס, וְלֹא חָמַל; וַיִּשְׁמַח עָלֶיהָ אוֹיֵב, הָרִים קָרְן צָרֶיהָ.

יח צַעַק לָבָם, אֶל-אֲדָנֶי; חֹמֶת בַּת-צִיּוֹן הוֹרִידִי כִנְחָל דִּמְעָה, יוֹמָם וּלְיָלָה--אֶל-תַּתְּנִי פּוֹגַת לָךְ, אֶל-תִּדְם בַּת-עֵינֶךָ. {ס} יט קוֹמִי רִנִּי בַלִּיל (בַּלְיָלָה), לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת--שִׁפְכִי כַמִּים לְבָךְ, נִכַח פְּנֵי אֲדָנִי; שְׂאִי אֵלָיו כַּפֶּיךָ, עַל-נַפְשׁ עוֹלְלִיךָ--הַעֲטוּפִים בָּרָעַב, בְּרֹאשׁ כָּל-חוּצוֹת.

כ רָאָה יְהוָה וַהֲבִיטָהּ, לְמִי עוֹלָלָתָ כֹּה: אִם-תֵּאכְלָנָה נָשִׁים פְּרִים עֲלֵלֵי טַפְחִים, אִם-יִהְיֶה בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי כֹהֵן וְנָבִיא.

כא שָׁכְבוּ לְאָרֶץ חוּצוֹת נָעַר וְזָקֵן, בַּתוּלְתִי וּבַחוּרִי נָפְלוּ בַּחֲרָב; הֲרַגְתָּ בְּיוֹם אֶפְרַיִם, טַבַּחְתָּ לֹא חֶמְלָתָ. {ס} כב תִּקְרָא כְּיוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְבִּיב, וְלֹא הָיָה בְּיוֹם אֶף-יְהוָה פֹּלִיט וְשָׂרִיד: אֲשֶׁר-טַפַּחְתִּי וְרַבִּיתִי, אֲיִבֵי כָלָם. {פ}

בקינה הזאת מתאר ירמיהו את חייו ויסוריו שלו, כמשל לחורבן והיסורים העוברים על ירושלים. המתואר כאן מזכיר את הארועים שארעו לירמיהו בימי המלחמה עם בבל, עוד לפני החורבן הסופי. כאשר השלטון בירושלים, וכנראה גם רוב העם, התנכלו לירמיהו. ירמיהו נמשל לעם כולו. שהרי לירמיהו לא היו חיים פרטיים, כל כולו היה הנבואה. הוא לא נשא אשה וסבל כל חייו.

גם בקינה הזאת יש כמה פסוקים (לט-מח) המלמדים על כך שהקינה היא למעשה על מצבו של עם ישראל. הוא קורא לכל העם לתשובה, בלשון רבים. והוא מדבר עם בנות עירו (מח-נא), כמו בת ירושלים בשיר השירים.

כמו בקינה הקודמת, גם כאן בתחילה ה' הוא המעניש. בסוף הקינה פונה ירמיהו אל ה' ושב אליו. מתעוררת מחדש האהבה בינינו לבין ה' וה' שומע אלינו. כאן, שלא כבקינה הקודמת, אמצע הקינה הוא דברי אמונה בה' שמשיב ירמיהו אל לבו. הם המביאים את התשובה. גם כאן הלעג של האויב הוא המעורר לתשובה.

הקינה הזאת בנויה מפסוקים קצרים מאד (בכל הפרק יש רק פסוק אחד שיש בו אתנחתא), שלשה פסוקים בכל אות, אם כי לא בהכרח כל שלישית פסוקים הפותחים באותה אות היא נושא אחד מבחינת התכן.

בקינה הזאת כבר מלכתחילה הוא מתיחס לכל היסורים העוברים עליו כיסורים הבאים מאת ה'. דוקא לקראת הסיום הגישה משתנה. בעוד שבתחלת הקינה הוא אומר שה' "אֵךְ בִּי יָשָׁב יְהִפֹּךְ יָדוֹ כָּל-הַיּוֹם", לקראת סוף הקינה האויבים הם האשמים, הם אלה ש"שִׁפְתֵי קָמִי וְהִגִּינָם עָלַי כָּל-הַיּוֹם. שִׁבְתָּם וְקִיָּמָתָם הַבִּיטָה, אֲנִי מִנְּגִינָתָם". וה' הוא המושיע מידם.

א אֲנִי הַגֹּבֵר רָאָה עָנִי, בְּשִׁבְטִי עֲבָרְתוֹ. ב אוֹתִי נָהַג וַיִּלֶּךְ, חֲשֹׁךְ וְלֹא-אוֹר. ג אֵךְ בִּי יָשָׁב יְהִפֹּךְ יָדוֹ, כָּל-הַיּוֹם. {ס} ד בָּלָה בְּשָׂרִי וְעוֹרִי, שִׁבַּר עֲצָמוֹתַי. ה בָּנָה עָלַי וַיִּקַּף, רֹאשׁ

איכה

וּתְלָאָה. וּבְמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי, כְּמַתִּי עוֹלָם. {ס} ז גָּדַר בְּעַדִּי וְלֹא אָצֵא, הַכְּבִיד נֶחֱשֹׁתִי. ח גַּם כִּי אָזַעַק וְאֶשְׁוַע, שְׁתֵּם תִּפְלֹתִי. ט גָּדַר דְּרָכִי בְּגִזִּית, נְתִיבַתִּי עֲוָה. {ס} י דָּב אָרַב הוּא לִי, אַרְיָה (אַרִּי) בְּמַסְתָּרִים. יא דְּרָכִי סוֹרֵר וַיִּפְשַׁחֲנִי, שְׁמִנִי שָׁמֵם. יב דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ וַיִּצִּיבֵנִי, כְּמַטְרָא לַחֵץ. {ס} יג הִבִּיא, בְּכִלְיָתִי, בְּנִי, אֲשַׁפְּתּוֹ. יד הֵייתִי שָׁחַק לְכָל-עַמִּי, נִגְיַנְתָּם כָּל-הַיּוֹם. טוהִשְׁבִּיעַנִי בְּמִרְוֹרִים, הָרוֹנִי לַעֲנָה. {ס} טז וַיִּגְרַס בְּחֶצֶץ שִׁנִּי, הַכְּפִישֵׁנִי בְּאַפֶּר.

יז וַתִּזְנַח מִשְׁלוֹם נַפְשִׁי, נְשִׁיתִי טוֹבָה. יח וְאָמַר אָבִד נַצְחִי, וַתּוֹחֲלֹתִי מִיְהוָה. {ס} יט זָכַר-עֲנִי וּמְרוֹדִי, לַעֲנָה וְרָאשׁ. כ זָכַר תִּזְכּוֹר, וַתִּשָּׁח (וַתִּשְׁוַח) עָלַי נַפְשִׁי.

כא זֹאת אָשִׁיב אֶל-לִבִּי, עַל-כֵּן אוֹחִיל. {ס} כב חֲסָדֵי יְהוָה כִּי לֹא-תִמְנֹנִי, כִּי לֹא-כָלוּ רַחֲמָיו. כג חֲדָשִׁים, לְבַקְרִים, רַבָּה, אֲמוֹנֶנֶךָ. כד חֲלָקֵי יְהוָה אֲמָרָה נַפְשִׁי, עַל-כֵּן אוֹחִיל לוֹ. {ס} כה טוֹב יְהוָה לִקְוֹנִי, לִנְפֹשׁ תִּדְרָשְׁנִי. כו טוֹב וַיַּחֲלִי וְדוּמָם, לְתִשְׁוַעַת יְהוָה. כז טוֹב לִגְבֶּר, כִּי-יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו. {ס} כח יֹשֵׁב בְּדֹד וַיִּדֹם, כִּי נָטַל עָלָיו. כט יִתֵּן בְּעַפֶּר פִּיהוּ, אוֹלִי יֵשׁ תִּקְוָה. ל יִתֵּן לַמִּכְהוֹ לַחִי, יִשְׁבַּע בְּחֶרֶפָה. {ס}

לא כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם, אֲדֹנִי. לבכִּי אִם-הוֹגָה, וְרַחֵם כָּרֵב חֲסָדָיו. לג כִּי לֹא עָנָה מִלְּבוֹ, וַיִּגָּה בְּנִי-אִישׁ. {ס} לד לֹד לְדָכָא תַּחַת רַגְלִיו, כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ. לה לַהּ לַהֲטוֹת, מִשְׁפֹּט-גְּבֶר, נָגַד, פָּנֵי עֲלִיוֹן. לו לַעֲוֹת אָדָם בְּרִיבוֹ, אֲדֹנִי לֹא רָאָה. {ס} לז לִי מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי, אֲדֹנִי לֹא צוּה. לח מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא, הָרְעוֹת וְהַטוֹב.

מח-יִתְאוּנוֹן אָדָם חֵי, גְּבֶר עַל-חֲטָאוֹ. {ס} מ ט נַחֲפָשָׁה דְּרָכֵינוּ וַנַּחֲקָרָה, וַנִּשְׁוֹבָה עַד-יְהוָה. מא נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל-כְּפִים, אֶל-אֵל בְּשָׁמַיִם.

מבנִחְנוּ פִשְׁעֵנוּ וּמִרִינוּ, אֶתְּהָ לֹא סָלַחְתָּ. {ס} מג סכּוּתָה בְּאֶף וַתִּדְרָפְנוּ, הָרַגְתָּ לֹא חֲמַלְתָּ. מד סכּוּתָה בְּעֵנָן לָךְ, מַעְבּוֹר תִּפְלָה. מה סְחִי וּמֵאוֹס תִּשְׁמִימוּ, בְּקֶרֶב הָעַמִּים. {ס} מז פָּצוּ עֲלֵינוּ פִּיהֶם, כָּל-אֲבִיבֵינוּ. מח פָּחַד וַפַּחַת הָיָה לָנוּ, הַשָּׂאת וְהַשְׁבֵּר.

מח פִּלְגֵי-מַיִם תִּרְדַּע עֵינִי, עַל-שֹׁכֵר בֵּת-עַמִּי. {ס} מט עֵינִי נִגְרָה וְלֹא תִדְמָה, מֵאִין הַפְּגוֹת. נ עַד-יִשְׁקִיף וַיִּרָא, יְהוָה מִשְׁמַיִם. נא עֵינִי עוֹלָלָה לְנַפְשִׁי, מִכָּל בְּנוֹת עִירִי. {ס} צוד צָדוֹנִי כַּצֹּפֹר, אֲבִי חֲנָם. נג צָמְתוּ בְּבוֹר חַיִּי, וַיִּדּוּ-אֶבֶן בִּי. נד צָפוּ-מַיִם עַל-רֹאשִׁי, אֲמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי. {ס}

נה קָרָאתִי שִׁמְךָ יְהוָה, מְבוֹר תַּחֲתִיּוֹת. נו קוֹלִי, שְׁמַעְתָּ: אֶל-תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ לְרוֹחַתִּי, לְשׁוֹעַתִּי. נז קֶרֶבֶת בְּיוֹם אֲקֻרְאָךְ, אֲמַרְתָּ אֶל-תִּירָא. {ס} נח רַבָּת אֲדֹנִי רִיבִי נַפְשִׁי, גְּאֻלַּת חַיִּי. נט רָאִיתָה יְהוָה עֹתֶתִי, שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטִי. ס רָאִיתָה, כָּל-נִקְמָתָם--כָּל-מַחְשַׁבְתָּם, לִי. {ס} סא שְׁמַעַת חֶרֶפְתָּם יְהוָה, כָּל-מַחְשַׁבְתָּם עָלַי. סב שִׁפְתֵי קִמִּי וְהִגִּיוֹנִם, עָלִי כָל-הַיּוֹם. סג שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הִבִּטָה, אֲנִי מִנְּגִינְתָם. {ס}

איכה

סד תְּשִׁיב לָהֶם גָּמוּל יְהוָה, כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם. סה תִּתֵּן לָהֶם מַגֶּנֶת-לֵב, תִּאֲלָתֶךָ לָהֶם. סו תִּרְדֹּף בָּאֶף וְתִשְׁמִידֶם, מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה. {פ}

הקינה הזאת מתארת את עלבונה של ירושלים לעמת יפיה והדרה שהיו מימי קדם. ואת ההתדרדרות של ירושלים ממקום גבוה למקום נמוך ושפל. אין כאן תיאור של החורבן עצמו. (אולי מלבד הבטוי "תשתפכנה אבני קדש" שניתן לפירושים שונים). יש כאן הרבה בטויים של רעב, מחסור ומלחמה. יתכן שהפרק מתאר את ימי המצור על ירושלים. מצור שנמשך שנה וחצי (מהחדש העשירי בשנה התשיעית לצדקיהו, ועד החדש הרביעי בשנה האחת עשרה לצדקיהו). ומסתבר שהוא מתאר גם את בקיעת העיר וכניסת האויב לתוך העיר. נראה שהוא נכתב עוד לפני שחבר הבית בתשעה באב. (אמנם נזכר בו שמשיח ה' נלכד, אך הן ע"פ מלכים והן ע"פ ירמיהו נראה שצדקיהו נלכד בעת פריצת המצור, עוד לפני שבא נבוצראדן והחריב את העיר ואת המקדש). התיאורים כאן מפורטים יותר מבקינות הראשונות. שם היו תיאורים כלליים של חורבן ואבל ושל ענשיה. כאן יש יותר בטויים פרטיים המתארים בפרוטוט מה הצרות שעברו על ירושלים. להלן, הקינה החמישית, מפורטת הרבה יותר.

א איכה יועם זָהָב, יִשְׁנָא הַפֶּתֶם הַטּוֹב; תִּשְׁתַּפְּכְנָה, אֲבְנֵי-קֹדֶשׁ, בְּרָאשׁ, כָּל-חֻצוֹת. {ס} ב בְּנֵי צִיּוֹן הִיקְרִים, הַמִּסְלָאִים בְּפֶז-אֵיכָה נִחְשְׁבוּ לִנְבִּלֵי-חֶרֶשׁ, מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר. ג גַּם-תִּנְיִן (תַּנִּים) חָלְצוּ שָׂדֶה, הִינִיקוּ גוֹרִיהֶן; בַּת-עַמִּי לֹא-כָזָר, כִּי עֲנִים (כְּעֵנִים) בַּמִּדְבָּר. {ס} ד דָּבֵק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל-חֹכוֹ, בְּצִמָּא; עוֹלָלִים שָׁאָלוּ לָחֶם, פֶּרֶשׁ אֵין לָהֶם. ה הָאֲקָלִים, לְמַעֲדָנִים, נִשְׁמּוּ, בַּחֻצוֹת; הָאֲמָנִים עָלֵי תוֹלַעַ, חִבְּקוּ אֲשַׁפְתוֹת. {ס} ו וַיִּגְדֵּל עוֹן בַּת-עַמִּי, מִחֻטָּאת קֶדֶם: הֶהָפוּכָה כְּמוֹ-רֶגַע, וְלֹא-חָלּוּ בָּהּ יְדֵים. {ס} ז זָכּוּ נְזִירֶיהָ מִשְׁלֵג, צָחוּ מִחֹלֶב; אָדָמוּ עָצָם מִפְּנִינִים, סָפִיר גִּזְרָתָם. {ס} ח חֶשֶׁךְ מִשְׁחֹר תִּאָּרֶם, לֹא נִפְרוּ בַּחֻצוֹת; צָפַד עוֹרֶם עַל-עַצְמָם, יָבֵשׁ הָיָה כְּעֵץ. ט טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב, מִחֲלָלֵי רֶעִב: שֶׁהֵם יָזְבוּ מִדְּקָרִים, מִתְּנוּבַת שָׂדֵי. {ס} י יְדֵי, נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת--בִּשְׁלֹו, יִלְדִּיהֶן; הָיוּ לְכָרוֹת לָמוֹ, בְּשֹׁכֵר בַּת-עַמִּי. יא כָּלָה יְהוָה אֶת-חֲמָתוֹ, שָׁפַךְ חֲרוֹן אָפוֹ; וַיִּצֵּת-אֵשׁ בְּצִיּוֹן, וַתֹּאכַל יִסְדֹּתֶיהָ. {ס} יב לֹא הָאֲמִינוּ מַלְכֵי-אֶרֶץ, וְכָל (כָּל) יֹשְׁבֵי תִבְלִי: כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב, בִּשְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם. {ס} יג מִחֻטָּאוֹת נְבִיאֶיהָ, עֹונֹת כֹּהֲנֶיהָ: הַשֹּׁפְכִים בְּקֶרְבָּהּ, דָּם צִדִּיקִים. {ס} יד נָעוּ עוֹרִים בַּחֻצוֹת, נִגְאָלוּ בָדָם; בָּלֹא יוֹכְלוּ, יִגְעוּ בְּלִבְשֵׁיהֶם. {ס} טו סוֹרוֹ טִמָּא קָרָאוּ לָמוֹ, סוֹרוֹ סוֹרוֹ אֶל-תִּגְעוּ--כִּי נָצוּ, גַּם-נָעוּ; אָמְרוּ, בְּגוֹיִם, לֹא יוֹסֵפוּ, לְגוֹר טַז פָּנֵי יְהוָה חֲלָקָם, לֹא יוֹסִיף לְהִבְטֵם; פָּנֵי כֹהֲנִים לֹא נִשְׂאוּ, זִקְנִים (וְזִקְנִים) לֹא חָנְנוּ. {ס} יז עוֹדִינָה (עוֹדִינֹו) תִּכְלִינָה עֵינֵינוּ, אֶל-עֲזָרְתָנוּ הֶבֶל; בְּצִפִּיתָנוּ צָפִינוּ, אֶל-גּוֹי לֹא יוֹשֵׁעַ.

איכה

יח צדו צעדינו, מלכת ברחבתינו; קרב קצנו מלאו ימינו, כי-בא קצנו. {ס} יט קלים היו רדפינו, מנשרי שממים; על-ההרים דלקנו, במדבר ארבו לנו. {ס} כ רוח אפינו משיח יהוה, נלכד בשחיתותם: אשר אמרנו, בצלו נחיה בגוים.

כא שישו ושמחי בת-אדום, יושבתי (יושבת) בארץ עוץ; גם-עליה, תעבר-כוס--תשכרי, ותתערי. {ס} כב תם-עונה, בת-ציון--לא יוסיף, להגלותה; פקד עונה בת-אדום, גלה על-חטאתיה.

הקינה האחרונה, נכתבה כנראה כבר אחרי החורבן. היא מתארת את נפילת ישראל בשבי האויב, ואת הנובע מכך לטווח הארוך, וכן את חורבן בית ה'. הקינה הזאת אינה מנוסחת בצורה אלפביתית (אע"פ שגם בה יש עשרים ושנים פסוקים). היא מנוסחת בפסוקים קצרים ללא אלפבית, ואין בה תיאורים פיוטיים אלא תיאורים מוחשיים של הצרות שעברו על ישראל. כביכול תש כחו של המחבר מלכתוב בצורה מסודרת, והוא רק זועק זעקה גדולה אל ה', מקירות לבו. פונה אל ה' ומקונן על החורבן ועד השפלת ירושלים.

א זכר יהוה מה-היה לנו, הביט (הביטה) וראה את-חרפתנו. ב נחלתנו נהפכה לזרים, בתינו לנכרים. ג יתומים היינו אין (ואין) אב, אמתינו כאלמנות. ד מימינו בכסף שתינו, עצינו במחיר יבאו. ה על צוארנו נרדפנו, יגענו לא (ולא) הנוח-לנו. ו מצרים נתנו יד, אשר לשבע לחם. ז אבותינו חטאו אינם (ואינם), אנחנו (ואנחנו) עונתיהם סבלנו. ח עבדים משלו בנו, פרק אין מידם. ט בנפשנו נביא לחמנו, מפני חרב המדבר. י עורנו כתנור נכמרו, מפני זלעפות רעב.

יא נשים בציון ענו, בתלת בערי יהודה. יב שרים בידם נתלו, פני זקנים לא נהדרו. יג בחורים טחון נשאו, ונערים בעץ כשלו. יד זקנים משער שבתו, בחורים מגינתם.

טו שבת משוש לבנו, נהפך לאכל מחלנו. טז נפלה עטרת ראשנו, אוי-נא לנו כי חטאנו. יז על-זה, היה דוה לבנו--על-אלה, חשכו עינינו. יח על הר-ציון ששמים, שועלים הלכו-בו. יט אתה יהוה לעולם תשב, כסאך לדור ודור. כ למה לנצח תשכחנו, תעזבנו לארץ ימים. כא השיבנו יהוה אליך ונשוב (ונשובה), חדש ימינו כקדם. כב כי אם-מאס מאסתנו, קצפת עלינו עד-מאד.

איכה

קהלת

מגלת קהלת, נכתבה ע"י קהלת בן דוד מלך בירושלם, כאמור בפסוק הראשון שלה. וכפי שהוא מעיד על עצמו בהמשך: "אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם".

קהלת אינו שמו של כותב הספר, אלא תפקיד. זאת יכולים אנו ללמוד מכך שבמקום אחד (יב ח) הוא נקרא "הקהלת" בה' הידיעה. לפי דברי חז"ל הקהלת הוא זה שמקהיל את העם ואומר לפניו דברי חכמה.

רק שני מלכים היו מלכים על ישראל בירושלים: דוד ושלמה. יתר מלכי בית דוד מלכו על יהודה בלבד. ודאי שמלכי בית שני לא כינו את עצמם מלכי ישראל אלא מלכי יהודה. לעמת זאת, קהלת מעיד על עצמו: "אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם". לכן, ולאור העובדה שהוא נקרא קהלת בן דוד, פרשו חכמים שקהלת הוא שלמה.

לאור זאת אפשר לפרש שדבריו על האיש העושה חיל שהולך לאיבוד ע"י בנו הכסיל, הם נבואה שהתקיימה בו.

נושא המגלה: מטרת המגלה היא לברר לשם מה קיימים האדם והעולם, למצוא את טעמים ותכליתם של העולם ושל חיי האדם ועמלו. המגלה מחפשת ומבקשת ואינה מוצאת, ומגיעה למסקנה שהכל הבל. סוף האדם למיתה, ודבר לא ישאר מכל אשר עשה.

עם זאת, לאחר המסקנה הסופית של המגלה, מתארת המגלה את מעשיו של קהלת עצמו ש"עוד לִמְד דַּעַת אֶת הָעָם וְאֶזְנָן וְחָקַר תַּלְמוּד מִשְׁלֵי הַרְבֵּה", כלומר: אע"פ שהאיש מת, חכמתו נשארת אחריו לדורות. מתוך כך משתנה מסקנת המגלה, לא עוד הכל הבל, אלא "אֶת הָאֱלֹהִים יֵרָא וְאֶת מַצּוֹתָיו שְׁמוֹר פִּי זֶה פֶל הָאָדָם". כלומר: האדם עצמו הוא אכן הבל. אבל האלהים חי וקים, וכל מה שמשאיר האדם אחריו בחכמת האלהים, אינו הבל.

נראה שדוקא משום שקהלת הגיע למסקנה שהאדם עצמו הוא הבל, יכול היה להגיע לכלל מסקנה בדבר יעודו של האדם. כל עוד מחפש האדם מטרה כדי שחיו לא יהיו חסרי מטרה, כל מטרה שהוא ימצא נועדה עבורו ועבור חייו. כיון שהיא נועדה כדי לתת מטרה עבור האדם, נמצא שלא היא המטרה של האדם אלא להפך: האדם הוא המטרה שלשמה היא נבראה. רק כאשר מגיע האדם למסקנה שהוא עצמו הבל ואל לו לחפש מטרה עבור עצמו, הוא יכול להיות כלי עבור דבר גדול ממנו, וממילא תהיה לו משמעות.

האדם לא יוכל להתחבר לרוחני, כל עוד יתעניין בעצמו. התעניינותו של האדם בעצמו מונעת ממנו חיבור לדברים הרוחניים המניעים את העולם. ולאו דוקא התעניינותו של האדם הפרטי בעצמו, גם התעניינותו של האדם במין האנושי, החומרי, גם היא תמנע ממנו להיות חלק מהרוח הגדולה. אפשר אפוא לתאר את מסקנתו של קהלת כך: אם נשאל מה מטרתו של גורם כלשהו, נכנס לרגרסיה אינסופית. כי גם אם נבאר שמטרתו של גורם א' היא מטרה ב', נצטרך לשאול לשם מה קימת מטרה ב', וכן הלאה. רק אם נגדיר את כל המטרות האלה כחסרות חשיבות, תוכלנה הן לשמש את הגורם האינסופי שקיים בעולם, ובכך להתגבר על הרגרסיה האינסופית, וממילא – לתת להן חשיבות. אבל כל עוד מטרותיו היא לא לשרת את הגורם האינסופי אלא את הגורמים הסופיים (או להצדיק את קיומם), לא נוכל למצוא להם מטרה.

מבנה המגלה: קהלת בוחן את העולם ומבקש את היתרון והתועלת בכל מיני מקומות. הוא בוחן את הגישה הנהנתנית הגשמית, האם בה יהיה יתרון לאדם (פרק ב). אולי אדם שהשיג את כל הנאות החיים ויעשה לו כל אשר יתאוה, ימצא יתרון. דוקא השגת כל אלה הביאה את קהלת למסקנה שהכל הבל. הוא פונה אל כל מעשיו ורואה שאין בהם יתרון. אין יתרון בנהנתנות. האיש שהגיע לפסגת החומרנות

איכה

חש ריקנות. הריקנות מביאה אותו לבחון את הגישה הדטרמניסטית לחיים. הגישה שלפיה אין לאדם מה לעשות כי כל מעשיו נשלטים, הוא יכול רק להתבונן ולהנות אך גם זה לא בידיו (פרק ג, ואפשר אולי שזה מתחיל כבר בשלשת הפסוקים האחרונים של פרק ב). קהלת בוחן את הגישה הסוציאליסטית (פרק ד). את הגישה המעשית, אולי יתרונו של האדם בכך שיתקן את העולם. גם שם הוא לא מוצא יתרון. קהלת מגלה שאיש עוד לא פתר את בעיית הקרשע. ושם תבנה מערכת צדק חזקה יפעפע הרשע אל מערכת הצדק. ויתרה מזאת: גם אם תפתור - את מי תקנת? לא תקנת אלא את האדם, ומה יתרון לאדם? אח"כ הוא בוחן ושולל את הגישה של הליכה לבית האלהים. הגישה שהעקר הוא בכך שישב האדם ויקדש את עצמו. שילמד את הרעיון הרוחני בלבד. גם שם אין הוא מוצא יתרון לאדם. האדם תמיד נשאר על הארץ. (האלהים בתחלת קהלת הוא לאו דוקא זה המתואר ע"י מי שה' נגלה אליו. האלהים הוא הכח הגדול השולט בעולם שאין ביכולתנו לעמוד מולו. אנו נשבעים ונודרים בשמו כאשר אנו רוצים להתחייב התחייבות כלשהי, כיון שהוא יכול להפרע מאתנו. מה שהפרק בא לומר הוא השמר פן תדבר גבוהה ותשבע לתקן את העולם, אתה על הארץ ואין ביכולתך לתקן את עולמו של האלהים. אל תחלום חלומות גדולים שאין ביכולתך להגשים. הפרק הזה הוא המשך של הפרקים הקודמים האומרים שעת לכל חפץ והאדם אינו יכול לשנות זאת). הוא מחפש את היתרון בהרבה דברי חכמה שבעזרתם יוכל האדם להצליח במעשיו עולם, אלש שגם בהם אינו מוצא יתרון. כך הולך הוא ומתאר את כל הצורות וכל המחשבות שחשב על העולם בימי חייו. כולל את הגישה שעליו לדאוג לעצמו לכמה שיותר המשכים שימשיכו את דרכו אחריו ולבטח את עצמו ככל הניתן מפני ירידה לטמיון. אך הכל חסר טעם, בסוף יזדקן האדם וימות (כפי שהוא מתאר בצורה פיוטית בפרק יב) ומכל חייו לא ייותר מאומה. הכל חוזר לכשהיה, לא התחדש דבר והכל הבל.

הספר מתאר את תהפוכות נפשו של אדם לאורך חיים שלמים. התלבטויות של צעיר ואחריו התלבטויות ועצות של זקן. בתחלה - איש צעיר שלבטיו הם בשאלות הכלליות העומדות ברומו של עולם: מהו העולם ולשם מה הוא קים. ככל שמזדקן האיש הוא עוסק בשאלות יותר ויותר פרטיות שמטרידות אותו בחייו המעשיים.

בחצי השני של המגלה קהלת כבר מתאר את הרהורי הגיל המתקדם יותר, שבו אדם עסוק בדברי חכמה מעשיים ולא כלליים, ובהם הוא מנסה למצוא יתרון. הוא מלא שם משלים נקודתיים ולא דוקא כלל עולמיים. גם את היתרון הוא מחפש בעצמו ולא בעולם. לאט לאט הנושא הופך להיות האדם הפרטי ולא הכללי, והאדם הפרטי צועד בבטחה אל מותו.

כך הולכת המגלה ומתארת את תהפוכות נפשו של האיש עד אשר יסובבו בשוק הסופדים. רק אחר שנעשה האדם הבל, אפשר לראות שעוד למד דעת את העם ואזן וחקר. רק משנעשה הבל יש בו יתרון.

כאמור, אח"כ אומרת המגלה שיש יתרון, כפי שבארנו לעיל.

הנחות יסוד במגלה: קהלת מושתת על כמה הנחות יסוד, כשהבסיסית בהן היא שכל מה שאינו קים לנצח אינו שווה כלום. בשביל מה זה טוב, בסוף לא ישאר מזה כלום. מה יתרון לו? (ברור עם זאת שאם היתרון יוליד יתרון שיוליד יתרון וכו' ולעולם יהיה קים יתרון כלשהו, הרי הוא נצחי, יש בו חשיבות ויתרון).

הספר כולו הוא חשיבה, התבוננות והגיון, אין בו דבר שא"א להכירו ולהוכיחו. אפי' ה' לא נזכר בו בשם הויה אלא בשם אלהות, ובד"כ בה' הידיעה. כלומר: לא ה' שנגלה אלינו בהר סיני, אלא אותו בורא הקים בהכרח שההגיון מכריח את מציאותו.

ההסתכלות על העולם בנויה מארבעה שלבי יסוד: ארץ, שמש, שמים ואלהים. השמש היא תכלית העולם הגשמי. העמל הגשמי של האדם, עמל הפרנסה, הוא עמל תחת השמש. חיים גשמיים נקראים

איכה

ראית השמש. השמים הם עולם מחשבות האדם. האלהים הוא מעל השמים ומעל האדם. היחס אליו שונה מבכל התנ"ך, הוא הישות הקימת בהכרח שכוונתיה הם הדבר שמעל השמים. תמצית קיום העולם, הדבר המושכל. זהו מה שמעבר לאדם ולטבע. כשהוא מתאר את הגישה הדטרמיניסטית הוא מביא את האלהים ככח השולט, הוא כח קיום הטבע והוא מעליך. הוא הנסתר שהאדם לא יכול להגיע אליו. הוא הכח העליון שהטבע משועבד לו. הוא המסקנה - את האלהים ירא. לאחר שלמדנו שאין יתרון לאדם, אלא לחכמה. החכמה היא של האלהים ורק מעל השמים יש יתרון. לכן זה כל האדם. משפטו של האלהים הוא משפט האמת כי האלהים הוא אמתו של עולם.

א דברי קהלת בן־דוד מלך בירושלם: ב הגל הבלים אמר קהלת הגל הבלים הפל הבלי: ג מה־יתרון לאדם בכל־עמלו שיעמל תחת השמש: ד דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת: ה וזרח השמש ובא השמש ואל־מקומו שואף זורח הוא שם: ו הולך אל־דרום וסובב אל־צפון סובב א סבב הולך הרוח ועל־סביבתיו שב הרוח: ז כל־הנחלים הלקים אל־הים והים איננו מלא אל־מקום שהנחלים הלקים שם הם שבים ללכת:

ח כל־הדברים יגעים לא־יוכל איש לדבר לא־תשבע עין לראות ולא־תמלא און משמע: ט מה־שהיה הוא שיהיה ומה־שנעשה הוא שיעשה ואין כל־חדש תחת השמש: י טש דבר שיאמר ראה־זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפננו: יא אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שיהיו לא־יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרנה: {פ}

יב אני קהלת הייתי מלך על־ישראל בירושלם: יג ונתתי את־לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל־אשר נעשה תחת השמים הוא א ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו: יד ראיתי את־כל־המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח: טו מעות לא־יוכל לתקן וחסרון לא־יוכל להמנות:

טז דברתי אני עם־לבי לאמר אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כל־אשר־היה לפני על־ירושלם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת: ז ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת הוללת ושכלית ידעתי שגם־זה הוא רעיון רוח: יח כי ברב חכמה רב־כעס ויוסף דעת ויוסף מאוב:

א אמרתי אני בלבי לכה־גא אנסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם־הוא הבל: ב לשחוק אמרתי מהלל ולשמחה מה־זה עשה: ג תרתי בלבי למשוק ביו את־בשרי ולבי נהג בחכמה ולאחז בסכלות עד אשר־אראה אי־זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם:

ד הגדלתי מעשי בגייתי לי בתים נטעתי לי כרמים: ה עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל־פרי: ו עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם יער צומח עצים: ז קניתי עבדים ושפחות ובני־בית היה לי גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם: ח כנסתי לי גם־כסף וזהב וסגלתי מלכים והמדינות עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות: ט וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלם אף חכמתי עמדה לי: ו וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם לא־מנעתי את־לבי מכל־שמחה כי־לבי שמח מכל־עמלי וזה־היה חלקי מכל־עמלי:

יא ופניתי אני בכל־מעשי שעשו יי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש: יב ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי א מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר־קבר עשוהו: יג וראיתי אני טיש יתרון לחכמה מן־הסכלות כיתרון האור מן־החשך: יד החכם יעניו בראשו והכסיל בחשך הולך וידעתי גם־אני שמקרה אחד יקרה את־כלם: טו ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם־אני יקרני ולמה חכמתי אני אז יתר ודברתי בלבי שגם־זה הבל: טז כי אין זכרון לחכם עם־הכסיל לעולם בשכר הימים הבאים הכל נשכח ואין ימות החכם עם־הכסיל:

יז ושבאתי את־החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש כי־הכל הבל ורעות רוח: יח ושבאתי אני את־כל־עמלי שאני עמל תחת השמש שאני־חונ לאדם שיהיה אחרי: יט ומי יודע החכם יהיה או סכל וישלט בכל־עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש גם־זה הבל: כ וסבותי אני ליאש את־לבי על כל־העמל שעמלתי תחת השמש: כא כי־יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת ובכשרון ולאדם שלא עמלו־ב יתגנו חלקו גם־זה הבל ורעה רבה: כב כי מה־היה לאדם בכל־עמלו וברעיון לבו שהוא עמל תחת השמש: כג כי כל־ימי מואבים ולעס ענינו גם־בלילה לא־שכב לבו גם־זה הבל הוא:

איכה

כד אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את-נפשו טוב בעמלו גם-זה ראיתי אני כי מיד האלהים היא: כה כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני: כז כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן עין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים גם-זה הביל ורעות רוח:

א לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים: {פ} ב עת ללדת ועת למות ועת לטעת ועת לעקור נטוע: ג עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות: ד עת לבכות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד: ה עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת לחבוק ועת לרחק מחבק: ו עת לבקש ועת לאבד עת לשמור ועת להשליך: ז עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר: ח עת לאהב ועת לשנא עת מלחמה ועת שלום: {פ}

ט מה-יתרון העושה באשר הוא עמל: י ראיתי את-הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו: יא את-הכל עשה יפה בעתו גם את-העלם נתן בלבם מבלי אשר לא-ימצא האדם את-המעשה אשר-עשה האלהים מראש ועד-סוף: יב ידעתי כי אין טוב גם כי אם-לשמוח ולעשות טוב בתיו: יג וגם כל-האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל-עמלו מתת אלהים היא:

יד ידעתי כי כל-אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרע והאלהים עשה שיראו מלפניו: טו מה-שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את-נרדף: טז ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע: יז אמרתי אני בלב כי את-הצדיק ואת-הרשע ישפט האלהים כי-עת לכל-חפץ ועל כל-המעשה שם:

יח אמרתי אני בלבי על-דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם-בהמה המה להם: יט כי מקרה בני-האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן-הבהמה אין כי הכל הכל: כ הכל הולך אל-מקום אחד הכל היה מן-העפר והכל שב אל-העפר: כא מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ: כב ראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי-הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו:

א ושבתני אני ואראה את-כל-העשקים אשר געשים תחת השמש והנה דמעת העשקים ואין להם מנחם ומיד עשקיהם כח ואין להם מנחם: ב ושבת אני את-המתים שכבר מתו מן-החיים אשר המה חיים עדנה: ג וטוב משניהם את אשר-עזן לא היה אשר לא-ראה את-המעשה הרע אשר געשה תחת השמש: ד וראיתי אני את-כל-עמל ואת כל-כשרון המעשה כי היא קנאת-איש מרעהו גם-זה הביל ורעות רוח: ה הכסיל חבק את-ידיו ואכל את-בשרו: ו טוב מלא כף גחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח:

ז ושבתני אני ואראה הכל תחת השמש: ח יש אחד ואין שני גם בן ואח אין-לו ואין קץ לכל-עמלו גם-עניו (עינו) לא-תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר את-נפשי מטובה גם-זה הכל וענין רע הוא: ט טובים השנים מן-האחד אשר יש-להם שכר טוב בעמלם: י כי אם-יפלו האחד יקים את-חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו: יא גם אם-ישכבו שנים וחס להם ולאחד איך יחס: יב ואם-יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא במהרה ינתק:

יג טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא-ידע להזהר עוד: יד כי-מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד רש: טו ראיתי את-כל-החיים המהלכים תחת השמש עם הילד השני אשר יעמד תחתיו: טז אין-קץ לכל-העם לכל אשר-היה לפניהם גם האחרונים לא ישמחו-בו כי-גם-זה הביל ורעיון רוח:

יז שמר רגלך (ורגלך) כאשר תלך אל-בית האלהים וקרוב לשמע מתת הכסילים גבח כי-אינם יודעים לעשות רע: א אל-תבהל על-פיר ולבך אל-ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על-הארץ על-כן יהיו דבריך מעטים: ב כי בא החלום ברב עין וקול כסיל ברב דברים: ג כאשר תדר נדר לאלהים אל-תאחר לשלמו כי אין חפץ בכסילים את אשר-תדר שלם: ד טוב אשר לא-תדר משתדור ולא תשלם: ה אל-תתן את-פירך

איכה

לחטיא את-בשרך ואל-תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על-קולך וחבל את-מעשה ידיך: ו כי ברב חלמות והבלים ודברים הרבה כי את-האלהים ירא:

ז אמ-עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל-תתמה על-החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם: ויתרון ארץ בכל היא (הוא) מלך לשדה געבד: ט אהב כסף לא-ישבע כסף ומי-אהב בהמון לא תבואה גסה הבל: י ברבות הטובה רבו אוקליה ומה-כשרון לבעליה כי אם-ראית (ראות) עיניו: יא מתוקה שנת העבד אם-מעט ואם-הרבה יאכל והשבע לעשיר איגנו מניח לו לישון:

יב יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו: יג ואבד העשר ההוא בעבני רע והוליד בן ואין בידו מאומה: יד כגאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא ומאומה לא-ישא בעמלו שילך בידו: טו וגם-זה רעה חולה כל-עמית שבא בן ילך ומה-יתרון לו שיעמל לרוח: טז גם כל-ימיו בחשך יאכל וכעס הרבה וחליו וקוצף: יז הנה אשר-ראיתי אני טוב אשר-יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל-עמלו: יח שיעמל תחת-השמש מספר ימי-חיו אשר-נתן-לו האלהים כי-הוא חלקו: יט גם כל-האדם אשר נתן-לו האלהים לעשר ונכסים והשליטו לאכל ממנו ולשאת את-חלקו ולשמש בעמלו זה מתת אלהים היא: יט כי לא הרבה יזכר את-ימי חיו כי האלהים מענה בשמחת לבו: ג יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על-האדם: ב איש אשר יתן-לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ואיגנו חסר לנפשו: א מכל אשר-יתאנה ולא-ישליטנו האלהים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הכל וחלי רע הוא: ג אם-יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב: ד שיהיו ימי-שניו ונפשו לא-תשבע מן-הטובה וגם-קבוצה לא-תהיה לו אמרתי טוב ממנו הנפיל: ד כי-בהכל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יקסה: ה גם-שמש לא-יראה ולא ידע גת לזה מזה: ו ואלו חיה אלף שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל-מקום אחד הכל הולך: ז כל-עמל האדם לפיהו וגם-הנפש לא תמלא:

ח כי מה-יתר לחכם מן-הכסיל מה-לעני יודע להלך נגד החיים: ט טוב מראה עינים מהלך-נפש גם-זה הבל ורעות רוח: י מה-שהיה כבר נקרא שמו ונדע אשר-הוא אדם ולא-יוכל לדון עם שתקיף ממנו: יא כי ישידברים הרבה מרבים הבל מה-יתר לאדם: יב כי מייודע מה-טוב לאדם בחיים מספר ימי-חיו הבלו ויעשם כצל אשר מי-יגיד לאדם מה-יהיה אחריו תחת השמש:

א טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו: ב טוב ללכת אל-בית-אבל מלכת אל-בית משתה באשר הוא סוף כל-האדם והח: יתן אל-לבו: ג טוב פעס משחוק כי-ברע פנים ייטב לב: ד לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה: ה טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע שיר כסילים: ו כי קחול הסירים תחת הסיר בן שחק הכסיל וגם-זה הבל: ז כי העשק יהולל חכם ויאבד את-לב מתנה:

ח טוב אחרית דבר מראשיתו טוב אחר-רוח מגבה-רוח: ט אל-תבהל ברוחק לזעוס כי לזעס בתיק כסילים ינוח: י אל-תאמר מה היה שהימים הראשנים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על-זה: יא טובה חכמה עם-נחלה ויתר לראי השמש: יב כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון ידעת החכמה תחיה בעליה: יג ראה את-מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו: יד ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את-זה לעמת-זה עשה האלהים על-דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:

טו את-הכל ראיתי בימי הבל יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו: טז אל-תהי צדיק הרבה ואל-תתחכם ויתר למה תשומם: ז אל-תרשע הרבה ואל-תהי סכל למה תמות בלא עתך: יח טוב אשר תאחז בזה וגם-מזה אל-תנח את-ידיך כי-ירא אלהים יצא את-כלם: טי החכמה תעז לחכם מעשרה שלשים אשר היו בעיר: כ כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה-טוב ולא יחטא:

כא גם לכל-הדברים אשר ידברו אל-תתן לבך אשר לא-תשמע את-עבדך מקללה: כב כי גם-פעמים רבות ידע לבך אשר גם-את (אתה) קללת אחרים:

כג כל-זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני: כד רחוק מה-שהיה ועמק א עמק מי ימצאנו:

כה סבותי אני ולבי לדעת ולתור ובקש חכמה וחסכון ולדעת רשע כסל והסכלות והוללות: כו מומצא אני מר ממות את-האשה אשר-היא מצודים ורחמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה: כז ראה זה מצאתי אמרה קהלת אחת לאחת למצא חשבון: כח אשר עוד-בקשה נפשי ולא מצאתי אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל-אלה לא מצאתי:

איכה

ט לבד ראה-זה מצאתי אשר עשה האלהים את-האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים: א מי כהחכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועד פניו ישגא: ב אני פי-מלך שמר ועל דברת שבועת אלהים: ג אל-תבהל מפניו תלך אל-תעמד בדבר רע כי כל-אשר יחפץ יעשה: ד באשר דבר-מלך שלטון ומי יאמר-לו מה-תעשה: ה שומר מצוה לא ידע דבר רע ועת ומשפט ידע לב חכם:

ו כי לכל-חפץ יש עת ומשפט כי-רעת האדם רבה עליו: ז כי-איגנו ידע מה-שיהיה כי כאשר יהיה מי יגיד לו: ח אין אדם שליט ברוח לכלוא את-הרוח ואין שלטון ביום המות ואין משלחת במלחמה ולא-ימלט רשע את-בעליו:

ט את-כל-זה ראיתי ונתון את-לבי לכל-מעשה אשר נעשה תחת השמש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו: י ובכל ראיתי רשעים קברים ובאו וממקום קדוש והלכו וישתכחו בעיר אשר כן-עשו גם-זה הבל: יא אשר אי-נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על-כן מלא לב בני-האדם בהם לעשות רע: יב אשר חטא עשה רע מאת ומאיר לו כי גם-יודע אני אשר יהיה-טוב לראי האלהים אשר יראו מלפניו: יג טוב לא-יהיה לרשע ולא-יאריך ימים כצל אשר איגנו ירא מלפני אלהים: יד יש-הבל אשר נעשה על-הארץ אשר י: יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם-זה הבל: טו ושבחתי אני את-השמחה אשר אין-טוב לאדם תחת השמש כי אם-לאכל ולשתות ולשמוח והוא ילונן בעמלו ימי חיו אשר-גתנו-לו האלהים תחת השמש:

טז כאשר נתתי את-לבי לדעת חכמה ולראות את-העלון אשר נעשה על-הארץ כי גם ביום ובלי-לה שנה בעיניו איגנו ראה: יז וראיתי את-כל-מעשה האלהים כי לא יוכל האדם למצוא את-המעשה אשר נעשה תחת-השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם-יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא: א כי את-כל-זה נתתי אל-לבי ולבור את-כל-זה אשר הצדיקים והחכמים ועבדיהם ביד האלהים גם-אהבה גם-שנאה אין יודע האדם הכל לפניהם: ב הכל כאשר לזל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטור ולזבח ולאשר איגנו זבח כטוב כחטא הנשבע כאשר שבועה ירא: ג זה א רע בכל אשר-נעשה תחת השמש כי-מקרה אחד לכל וגם לב בני-האדם מלא-רע והוללות בלבכם בחייהם ואחריו אל-המתים:

ד כי-מי אשר יבחר (יחבר) אל כל-החיים יש בטחון כי-לכלב חי הוא טוב מן-האריה המת: ה כי החיים יודעים שימתו והמתים אינם יודעים מאומה ואין-עוד להם שכר כי נשכח זכרם: ו גם אהבתם גם-שנאתם גם-קנאתם כבר אבדה וחלק אין-להם עוד לעולם בכל אשר-נעשה תחת השמש:

ז אך בשמחה לחמך ושתה בלב-טוב ייגר כי כבר רצה האלהים את-מעשיך: ח בכל-עת יהיו בגדיך לבנים ושמך על-ראשך אל-יחסר: ט ראה חיים עם-אשה אשר-אהבת כל-ימי חיי הבלך אשר נתן-לך תחת השמש כל ימי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר-אתה עמל תחת השמש: י כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה: {ס}

יא שבת יראה תחת-השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבנים עושר וגם לא לידעים חן כי-עת ופגע יקרה את-כלם: יב כי גם לא-ידע האדם את-עולו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחזות בפח כלם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם:

יג גם-זה ראיתי חכמה תחת השמש וגדולה היא אלי: יד עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא-אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדלים: טו ומצא בה איש מסכן חכם ומלט-הוא את-העיר בחכמתו ואדם לא זכר את-האיש המסכן ההוא: טז ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים: יז דברי חכמים נבחת נשמעים מזעקת מושל בפסילים: יח טובה חכמה מכלי קרב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה:

א זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט: ב לב חכם לימנו ולב כסיל לשמאלו: ג וגם בדבר כשהסכל (כשסכל) הלך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא:

ד אם-רוח המושל תעלה עליך מקומך אל-תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים: ה יש רעה ראיתי תחת השמש כשגגה שיצא מלפני השליט: ו נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישוב: ז ראיתי עבדים על-סוסים ושירים הלכים קעבדים על-הארץ:

ח חפר גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש: ט מטיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם:

איכה

י אִם־קָהָה הַבְּרָזָל וְהוּא לֹא־פָנִים קָלִקֵּל וְחִילִים יִגְבֵּר וַיִּתְּרוֹן הַכְּשִׁיר חֲכָמָה: יא אִם־יִשָּׁךְ הַנְּחָשׁ בְּלוֹא־לֶחֶשׁ וְאִין יִתְּרוֹן לִבְעַל הַלְשׁוֹן: יב דְּבָרִי פִי־חֲכָם חֵן וְשִׁפְתוֹת כְּסִיל תִּבְלָעֵנִי: יג תַּחֲלֹת דְּבָרֵי־פִיהוּ סִכְלוֹת וְאַחֲרֵית פִּיהוּ הוֹלְלוֹת רָעָה: יד וְהִסְכֵּל יִרְבֶּה דְּבָרִים לֹא־יָדַע הָאָדָם מִה־שִּׁיחָהּ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי יִגִּיד לוֹ: טו עֲמַל הַכְּסִילִים תִּיגָעֵנִי אֲשֶׁר לֹא־יָדַע לָלֶכֶת אֶל־עִיר:

טז אֵלֶּךָ אֶרֶץ שְׂמִלְכָה גַּעַר וְשִׁרְיָה בְּבִקֵּר יֹאכְלוּ: יז אֲשֶׁרֶךְ אֶרֶץ שְׂמִלְכָה בֵּן־חוּרִים וְשִׁרְיָה בַּעַת יֹאכְלוּ בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בִשְׂתִי: יח בַּעֲצָלָתִים יִמָּךְ הַמִּקְרָה וּבִשְׁפִלוֹת יָדַיִם יִדְלָף הַבַּיִת:

יט לִשְׁחֹק עֵשִׂים לָחֵם וַיֵּין יִשְׂמַח חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל:

כ גַּם בַּמִּדְעָה מֶלֶךְ אֶל־תִּקְלָל וּבַחֲדָרִי מִשְׁבָּכָךְ אֶל־תִּקְלָל עֲשִׂיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת־הַקּוֹל וְיַבְעַל הַכִּנְפִּים (כְּנָפִים) יִגִּיד דְּבָר:

א שְׁלַח לַחֲמֶה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם כִּי־כִרְבַּב הַיָּמִים תִּמְצָאֵנִי: ב תֵּן־חֵלֶק לִשְׂבָעָה וְגַם לִשְׂמוּנָה כִּי לֹא תִדַּע מִה־יִּהְיֶה רָעָה עַל־הָאָרֶץ: ג אִם־יִמְלֹאוּ הָעֵבִים גֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ יִלְקִי וְאִם־יִפּוֹל עֵץ בְּדָרוֹם וְאִם בְּצָפוֹן מִקּוֹם שְׂיִפּוֹל הָעֵץ שָׁם יִהְיֶה: ד שֹׁמֵר רוּחַ לֹא יִזְרַע וְרֹאֶה בָּעֵבִים לֹא יִקְצֹר: ה כֹּאֲשֶׁר אֵינֶךָ יוֹדַע מִה־דֶּרֶךְ הַרוּחַ כְּעֲצָמִים בְּבֶטֶן הַמִּלֵּאָה כֹּכָה לֹא תִדַּע אֶת־מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל: ו בְּבִקֵּר זָרַע אֶת־זֶרְעֶךָ וְלַעֲרֹב אֶל־תִּנַּח וְיָדָךְ כִּי אֵינֶךָ יוֹדַע אִי זֶה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוֹ־זֶה וְאִם־שְׂנִיָּהֶם כֹּאחֵד טוֹבִים:

ז וּמִתּוֹק הָאוֹר וְטוֹב לַעֲיָנִים לִרְאוֹת אֶת־הַשָּׁמֶשׁ: ח כִּי אִם־שָׁנִים הִרְבֶּה יִחְיֶה הָאָדָם בְּכֹלִם יִשְׂמַח וַיִּזְכֹּר אֶת־יָמָיו הַחֹשֶׁךְ כִּי־הִרְבֶּה יִהְיֶה כֹל־שָׂבָא הַכֹּל: ט שְׂמַח בְּחוֹר בִּילְדוּתֶיךָ וַיְטִיבֵךְ לִבְךָ בִּימֵי בְּחוֹרוּתֶיךָ וְהִלַּךְ בְּדַרְכֵי לִבְךָ וּבִמְרָאֵי עֵינֶיךָ וַדַּע כִּי עַל־כֹּל־אֵלֶּה וְיִבְיֹאךְ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט: י וְהִסָּר כְּעַס מִלִּבְךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבִּשְׂרָךְ כִּי־הִילַדְתָּ וְהִשְׁחַרְתָּ הַכֹּל: א וּזְכֹר אֶת־בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוֹרוּתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא־יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אִין־לִי בָהֶם חֲפִץ: ב עַד אֲשֶׁר לֹא־תַחֲשֹׁךְ הַשָּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחֵר הַגֶּשֶׁם:

ג בַּיּוֹם שִׁיזְעוּ שְׂמֵרֵי הַבַּיִת וְהִתְעוֹתוּ אֲנָשֵׁי הַחֵיל וּבִטְלוּ הַטְּחֻנוֹת כִּי מַעֲטוּ וְחִשְׁכוּ הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת: ד וְסָגְרוּ דְלָתֵים בִּשְׂזֹק בִּשְׁפֵל קוֹל הַטְּחֻנָּה וַיְקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וַיִּשְׁחוּ כֹל־בְּנוֹת הַשִּׁיר: ה גַּם מִגְבָּה יֵרָאוּ וְחִתְחֻתִּים בְּדֶרֶךְ וַיִּנְאֹץ הַשִּׁקָּל וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲזָב וְתִפְרַת הָאֲבִיגָיָה כִּי־הִלַּךְ הָאָדָם אֶל־בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בִּשְׂזֹק הַסּוּפְדִּים: ו עַד אֲשֶׁר לֹא־יִרְחֹק (יִרְתֵּק) חֵבֶל הַכֶּסֶף וְתִרוּץ גִּלְתָּ הַזָּהָב וְתִשָּׁבֵר כָּל־עַל־הַמִּבְזֹּעַ וְיִנְרֹץ הַגִּלְגָּל אֶל־הַבּוֹר: ז וַיִּשָּׁב הָעֵפֶר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהִיָּה וְהַרוּחַ תִּשׁוּבוּ אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה: ח הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר הַקּוֹהֶלֶת הַכֹּל הַכֹּל:

ט וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קֹהֶלֶת חָכָם עוֹד לִמְד־דַּעַת אֶת־הָעָם וַאֲזַן וְחִלָּר תִּקַּן מְשָׁלִים הִרְבֶּה: י בִּקְשׁ קֹהֶלֶת לִמְצָא דְבָר־חֲפִץ וְקִתּוֹב יִשָּׁר דְּבָרֵי אֱמֶת: יא דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּדַרְבְּנוֹת וְכַמְשֻׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלִי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מִרְעָה אֶחָד: יב וַיִּתֵּר מִהֶמָּה בְּנֵי הַזֶּהָר עֲשׂוֹת סִפְרִים הִרְבֶּה אִין קֹץ וְלֹהֵג הִרְבֶּה יִגְעַת בִּשְׂר:

יג 900 דְּבָר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת־הָאֱלֹהִים יֵרָא וְאֶת־מִצּוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי־זֶה כֹל־הָאָדָם: יד כִּי אֶת־כֹּל־מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יִבֹּא בְּמִשְׁפָּט עַל כֹּל־נַעֲלָם אִם־טוֹב וְאִם־רָע: {ש}

איכה

אסתר

רבים כבר עסקו סדר מלכי פרס, לא באתי כאן אלא לתת תקציר להבנת הדברים, ואידך זיל גמור. בכמה מקומות בתנ"ך נזכרו מלכי פרס. בספר עזרא נאמר שאחרי הצהרת כורש, שבעקבותיה עלו זרבבל והאנשים אשר עמו, כתבו צרי יהודה ובנימין אגרת: "ויאמר להם זרבבל וישוע וישאר ראשי האבות לישראל לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו כי אנחנו יחד נבנה לה' אלהי ישראל כאשר צונו המלך כורש מלך פרס: ויהי עם הארץ מרפים ידי עם יהודה ומבלהים ומבהלים אותם לבנות: וסכרים עליהם יועצים להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס: ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלם: ובימי ארתחששתא כתב...". ולאחר מכן "באדון בטלת עבדות בית אלקה די בירושלם ונתן בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס: והתנפי חגי נביאה וזכריה בר עדוא נביאה על יהודיא די ביהוד ובירושלם בשם אלה ישראל עליהן: וס באדון קמו זרבבל בר שאלתאל וישוע בר יוצדק ושריו למבנא בית אלקה די בירושלם ועמהן נביאה די אלקה מסעדין להן.... ושבוי יהודיא בגין ומצלחין בנבואת חגי נביאה וזכריה בר עדוא ובנו ושכללו מן טעם אלה ישראל ומטעם כורש ודריוש וארתחששתא מלך פרס: ושיצא ביתה דנה עד יום תלתה לירח אדר די היא שנת שת למלכות דריוש מלכא". סדר המלכים המוזכר הוא כורש, דריוש, אחשורוש, אחתחששתא, דריוש. יש שתי דרכים אפשריות לפרש את הפסוקים כאן. אפשר שדריוש מלך אחרי כורש (ולאו דוקא מיד אחריו), ואחשורוש אחרי דריוש. אמנם, מסתבר יותר לפרש שהזכרתו הראשונה של דריוש (וסכרים עליהם יועצים להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס), היא פתיחה לתיאור הבא אח"כ: מימי כורש עד דריוש לא בנו את המקדש. כי בימי אחשורוש כתבו שטנה, ובימי אחתחששתא כתבו וכו', ורק בימי דריוש התנבאו חגי וזכריה, ואז זרבבל ויהושע בנו את המקדש. כלומר: בסך הכל בטלה העבודה מימי כורש ועד ימי דריוש, וזאת משמעות הפסוק שבכותרת. (וסכרים עליהם יועצים להפר עצתם כל ימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס), ולפי זה סדר המלכים הוא: כורש, אחשורוש, אחתחששתא, דריוש. וראה להלן שהמפרשים אכן פרשו שאחשורוש קדם לדריוש. לפי זה, דריוש שבזמנו נבנה המקדש, חי אחרי כורש, אחשורוש ואחתחששתא. זרבבל ויהושע עוד האריכו ימים עד ימיו. בימי כורש, אחשורוש ואחתחששתא עדין לא נבנה המקדש. הוא נבנה בימי דריוש. אמנם ההיסטוריון היווני הרודוטוס מעיד שדריוש קדם לאחשורוש. והחוקרים מדברים על שני דריוש (מלבד דריוש המדי המוזכר בדניאל), אחד לפני אחשורוש ואחד אחרי אחתחששתא, כך ששני הפירושים אפשריים. לפי הפירוש הראשון דריוש המדובר הוא זה שלפני אחשורוש, ולפי הפירוש השני, המסתבר יותר, דריוש המוזכר כאן הוא זה שאחרי ארתחששתא. כאמור, זרבבל ויהושע האריכו ימים עד אז, כי אנו מוצאים אותם בנבואות חגי וזכריה, וגם בספר עזרא הם הוזכרו עם בנין הבית בימי דריוש. (החוקרים בימינו מוסיפים לרשימה עוד שני מלכים שחיו בין כורש לדריוש הנ"ל, דריוש הראשון, וכנבזי. (דריוש הראשון הכונה הפרסי הראשון, לא כולל דריוש המדי שקדם לו) אין בכך סתירה לאמור בכתובים משום שבשום מקום לא נאמר שלא היו עוד מלכים בין המלכים האלה. אמנם יש בעיה אחרת: החוקרים טוענים שימי כל המלכים האלה ארכו מאד⁶, כך שקשה להניח שיהושע וזרבבל האריכו ימים עד ימי

⁶ לדבריהם, כורש מלך עשרים ושמונה שנה, אחרי כנבזי שמונה שנים, דריוש הפרסי הראשון שלשים ושנים, אחשורוש עשרים שנה, ארתחששתא ארבעים ואחת שנה, דריוש עשרים שנה, ארתחששתא שאחרי ארבעים וחמש שנה, ואחריו אחתחששתא נוסף עשרים ואחת שנה. לפי זה, דריוש שאחרי ארתחששתא מלך מאה שלשים וארבע שנים אחרי הצהרת כורש. מאה ושש שנים אחרי מות כורש. לא ברור כיצד זרבבל ויהושע עוד האריכו ימים עד אז. אבל אם נפרש שמדובר

איכה

דריוש השני. החוקרים יצטרכו לפרש את הפסוקים לפי האפשרות הראשונה שהזכרנו לעיל, למרות שהיא פחות מסתברת).

אותו פרק מסיים בפסוק: "אֲדִין מִן דִּי פִּרְשֵׁן נִשְׁתַּנָּא דִּי אַרְתַּחְשֶׁשְׁתָּ מִלְכָּא קָרִי קָדָם רַחוּם וְשִׁמְשִׁי סִפְרָא וּכְנֻתָהוֹן אֲזֵלוּ בְּהִילּוּ לִירוּשָׁלַם עַל יְהוּדֵיָא וּבִטְלוּ הֵמוּ בְּאֶדְרֵעַ וְחִיל: ס בְּאֲדִין בְּטִלְתָּ עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהָתָּה בְּטָלָא עַד שְׁנַת תַּרְמִין לְמַלְכוּת דְּרִינֹש מֶלֶךְ פָּרַס". משמע שדריוש היה אחרי ארתחששתא.

בהמשך הספר נאמר שעזרא עלה בימי ארתחששתא, אחרי חַנְכַּת הבית שהיתה בימי דריוש: "וְאַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּמַלְכוּת אַרְתַּחשֶׁשְׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס עֲזָרָא בֶן שְׁרָיָה בֶן עֲזַרְיָה בֶן חֶלְקִיָּה: בֶּן שְׁלוֹם בֶּן צְדוֹק בֶּן אַחִיטוֹב: בֶּן אֲמֶרְיָה בֶן עֲזַרְיָה בֶן מְרִיּוֹת: בֶּן זְרִיחָה בֶן עֲזִי בֶן בְּקִי: בֶּן אֲבִישׁוּעַ בֶּן פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הָרִאשׁ: הוּא עֲזָרָא עָלָה מִבָּבֶל וְהוּא סִפֵּר מִהִיר בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לוֹ הַמֶּלֶךְ כִּיד ה' אֱלֹהָיו עָלָיו כָּל בִּקְשָׁתוֹ". ארתחששתא אינו ארתחששתא. ארתחששתא הוא הקדום יותר, שבזמנו התכתב עם בשלם מתרדת טבאל, ובטל את עבודת הבית. ארתחששתא הוא המאוחר יותר. בזמנו חיו עזרא ונחמיה, וכנראה היה הדבר אחרי מות זרובבל ויהושע, כיון שאין אנו מוצאים בתנ"ך שום מפגש בין זרובבל ויהושע לבין עזרא ונחמיה. (זה מתאים גם לדברי החוקרים, האומרים שהיו אפילו שלשה ארתחששתיים). עזרא ונחמיה באו לארץ ומצאו את הבית בנוי. (לנחמיה נותרה המשימה לבנות את חומת העיר). נמצא שהתנ"ך מדבר על שני מלכים שונים ששמותיהם נהגים באופן זהה, וכדי להבחין ביניהם נכתב שמו של האחד בש' ושל האחד בס'. בימי ארתחששתא הבית עדין לא נבנה, וארתחששתא התכתב עם צרי יהודה ששכנעו אותו לא להתיר את בניית הבית. הבית נבנה מאוחר יותר, בימי דריוש. שבזמנו חיו חגי וזכריה⁷ שהורו לבנות את הבית (וגם זרובבל ויהושע עוד חיו אז). ארתחששתא חי אחרי דריוש הנ"ל (וכמובן גם אחרי אחשורוש של המגלה), ובזמנו עלו עזרא ונחמיה⁸.

מ"מ, משמע כאן שדריוש ואחשורוש מלכו אחרי כורש (ולאו דוקא מיד אחריו). לעצמת זאת דניאל נאמר: "וְדָנִיֵּאל דָּנָה הַצֶּלַח בְּמַלְכוּת דְּרִינֹש וּבְמַלְכוּת כּוֹרֶשׁ פֶּרְסָאָה". ומשמע שדריוש הנ"ל הוא מדי. (כך נאמר בראש אותו פרק). ומשמע שכורש הפרסי היה אחרי דריוש המדי. בהמשך ספר דניאל נאמר: "בִּשְׁנַת אַחַת לְדְרִינֹשׁ בֶּן אַחֲשֹׁרוּשׁ מִזְרַע מֶדִי אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ עַל מַלְכוּת פְּשָׁדִים: בִּשְׁנַת אַחַת לְמָלְכוֹ אָנִי דָנִיֵּאל בִּינְתִי בְּסִפְרִים מְסֻפְּרִים אֲשֶׁר הָיָה דָּבָר ה' אֵל יִרְמְיָה הַנְּבִיא לְמַלְאוֹת

על דריוש הפרסי הראשון, הרי שהוא מלך שמונה שנים אחרי מות כורש. שלשים ושש שנים אחרי הצהרת כורש. ואם כך, סביר מאד שזרובבל ויהושע עוד חיים וזוכים לבנות את הבית. לפי זה, בימי מגלת אסתר כבר עמד מקדש בירושלים.

⁷ זכריה מכונה נער. הוא ראה את עצמו נער יחסית לזקני הדור, זרובבל ויהושע, שאליהם נשלח. ויתכן שאכן היה צעיר באותם ימים. זרובבל ויהושע כבר היו זקנים.

⁸ ומכאן שכאשר עלו עזרא ונחמיה לארץ, הם מצאו כאן את הדור השלישי או הרביעי לאלה שעלו עם זרובבל. אנשים שנולדו כאן בארץ. כדי ליחס אותם צריך נחמיה לחפש את ספר היחס שנכתב בימי זרובבל.

אמנם, חז"ל מצמצמים מאד את התקופה, ואומרים שעליה עזרא לא היתה שנים רבות אחרי עליית זרובבל. ונראה שטעם הדבר הוא שושלת עזרא. עליה נאמר "עֲזָרָא בֶן שְׁרָיָה בֶן עֲזַרְיָה בֶן חֶלְקִיָּה: בֶּן שְׁלוֹם בֶּן צְדוֹק בֶּן אַחִיטוֹב: בֶּן אֲמֶרְיָה בֶן עֲזַרְיָה בֶן מְרִיּוֹת: בֶּן זְרִיחָה בֶן עֲזִי בֶן בְּקִי: בֶּן אֲבִישׁוּעַ בֶּן פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הָרִאשׁ". וכשאנו משווים זאת לדברי הימים, שם נאמר: "אֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת פִּינְחָס פִּינְחָס הוֹלִיד אֶת אֲבִישׁוּעַ: וְאֲבִישׁוּעַ הוֹלִיד אֶת בְּקִי וּבְקִי הוֹלִיד אֶת עֲזִי: וְעֲזִי הוֹלִיד אֶת זְרִיחָה וְזְרִיחָה הוֹלִיד אֶת מְרִיּוֹת: מְרִיּוֹת הוֹלִיד אֶת אֲמֶרְיָה וְאֲמֶרְיָה הוֹלִיד אֶת אַחִיטוֹב: וְאַחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת אַחִימֶעֶץ: וְאַחִימֶעֶץ הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת יוֹסֶה: וְיוֹסֶה הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה הוּא אֲשֶׁר כָּהֵן בְּבֵית אֲשֶׁר בְּנֵה שְׁלֹמֹה בִירוּשָׁלַם: וַיֹּלֶד עֲזַרְיָה אֶת אֲמֶרְיָה וְאֲמֶרְיָה הוֹלִיד אֶת אַחִיטוֹב: וְאַחִיטוֹב הוֹלִיד אֶת צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת שְׁלוֹם: וְשְׁלוֹם הוֹלִיד אֶת חֶלְקִיָּה וְחֶלְקִיָּה הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה: וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד אֶת שְׁרָיָה וְשְׁרָיָה הוֹלִיד אֶת הוֹצֵדֶק: וְהוֹצֵדֶק הָלַךְ בְּהַגְלֹת ה' אֶת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בֵּיד נִבְכָּזָאָר". עזרא אפוא הוא אחיו של הוֹצֵדֶק שגלה מירושלים. כך שלא יתכן שהוא חי הרבה אחרי ימי זרובבל.

איכה

לְחֶרְבוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁבָעִים שָׁנָה". משמע שדריוש המדי היה בנו של אחשורוש. דריוש מלך בשנת שבעים לחורבן, ואחשורוש מלך עוד קודם לכן.

אם אכן היה אחשורוש אחד מדי, שחי עוד לפני מלאת שבעים לירושלים, ואחשורוש אחר פרסי שחי הרבה אחרי כורש, הרי שהיו שני אחשורוש, ושני דריוש. ואז, אם נפרש שאחשורוש של אסתר הוא אחשורוש השני, הפרסי, נמצא שמעשה המגלה היה עשרות שנים אחרי הצהרת כורש. כאשר יש ישוב יהודי ביהודה. לעמת זאת, אם נפרש שאחשורוש של אסתר הוא הראשון, המדי, הרי שאין ישוב יהודי בירושלים, ואפשר שמרדכי עצמו הגלה מירושלים. ואולם, בזמנו ממלכת בבל עוד שלטת. (הרי רק דריוש בנו הוא זה שירש את בלשצר), וא"כ – כיצד מלך אחשורוש מהדוד ועד כוש. על הארץ ואיי הים? לכן נראה שאחשורוש של אסתר הוא אחשורוש השני, ומרדכי עצמו הוא צאצא של גולי יכניה, ולא גלה בעצמו.

גם דברי ההסטוריון היוני הרודוטוס מטים לומר שאחשורוש של אסתר הוא אחשורוש השני, ומרדכי עצמו הוא צאצא של גולי יכניה, ולא גלה בעצמו.

ברש"י (דניאל א כא, ט א) משמע דוקא שהיו שני כורש ושני אחשורוש, והמגלה היתה בימי אחשורוש השני, הפרסי. אחרי כורש היה אחשורוש השני, מהמגלה, ואחריו דריוש (עזרא א א, ד כד). כך לכאורה משמע גם באבן עזרא (דניאל ו א, ט א), שדריוש המדי הראשון בן אחשורוש הראשון היה לפני כורש, ודריוש השני בן אחשורוש השני, היו שניהם אחרי כורש, וזהו אחשורוש של מגלת אסתר. וכך פרש גם רד"ק (תגי א א), ומצודת דוד (דניאל יא ב, ט א).

לפי זה, מרדכי היה בימי אחשורוש השני, והוא עצמו לא הגלה מירושלים.

הגמ' במגלה יא:יב. מניחה שאחרי בלשצר היה דריוש המדי, ואחריו כורש, ואחריו אחשורוש של המגלה, ואחריו דריוש הפרסי (שבזמנו נבנה המקדש). דריוש המדי הוא כנראה דריוש בן אחשורוש (הראשון) שבזמנו חישב דניאל שבעים שנה. כאשר לפי הגמ' שם, בלשצר חישב כבר קודם, אחשורוש חישב אחריו. והחשבון האמתי עוד יותר רחוק, וגם דניאל טעה בו. לפי חשבון הגמ', אחשורוש של המגלה היה שבעים שנה אחרי גלות יכניה. כלומר: אם רוצים לומר שמרדכי עצמו גלה, הרי שהוא לפחות בן שבעים ותשע בזמן גזרת המן. וגם כך, נראה שאחשורוש המדובר מלך יותר מאוחר.

משך המגילה: המעשים הנזכרים במגילה מתחילים בשנת שלוש למלכות אחשורוש, ומסתיימים בשנת שתיים-עשרה למלכותו. בשנת שלוש למלכות אחשורוש, היה המשתה וגירוש ושתי. בחודש טבת בשנת שבע למלכות אחשורוש נבחרה אסתר למלוכה, יתר המעשים אירעו בשנת שתיים-עשרה לאחשורוש: בניסן גזר המן את גזרותיו, בסיוון נשלחו איגרות מרדכי ובאדר הרגו היהודים בשונאיהם ונתלו עשרת בני המן. תקנת החג נקבעה מאוחר יותר.

מטרת המגילה: המגלה לכל ארכה מהללת ומשבחת את המלך, מצד שני, היא מדגישה את יינו ונשיו, ומתעלמת ממהלכים פוליטיים, כלכליים וצבאיים של המלך. (או לפחות, אינה מציגה אותם ככאלה). בכך היא יוצרת דמות של אדם הרואה עצמו כאלהים, כשלמעשה הוא שותה יין ועוסק בנשים. כך למדנו שלא מה שנראה לעינים נכון, ולא השליט שנראה שהוא שולט הוא אכן השליט. מלכו האמיתי של העולם מגלגל כאן רצף מקרים וגורלות (פורים) שקשה לומר שהוא מקרי. ובכך הוא מולך בעולם.

מגלת אסתר מרבה להציג את המלך אחשורוש הגדול המולך מהדוד ועד כוש ולתאר את גדולתו, וזאת תוך כדי שהמגלה מתארת בפירוט את יינו ואת השמן של נשיו ואת משתיו. כך מציגה המגלה אדם שהממלכה מכבדת אבל הוא נראה שְׁכוּר והולל.

המגלה מפרטת היטב את יינו של אחשורוש, ואת הבשמים של נערותיו, ואת עֶשֶׂר כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ וְאֵת יָקָר תְּפָאֲרַת גְּדוּלָּתוֹ. גם אחשורוש מראה את זה. ומה אין במגלה? אין במגלה שום זכר לצעד פוליטי, מדיני, כלכלי או צבאי של המלך. ("וישם המלך אחשורוש מס על הארץ" פירושו וישלוט המלך אחשורוש בארץ, כמו "היתה למס" במגלת איכה, "יהיו לך למס ועבדוך", "וישם את הכנעני למס", ועוד רבים כמותו בתנ"ך. המגלה פותחת ומסתיימת בתיאור גדל מלכות אחשורוש. היא פותחת ב"הוא

איכה

אחשורוש המולך מהדו ועד כוש" ומסיימת ב"וישם המלך אחשורוש מס על הארץ ואיי הים" כאומר: וימלך המלך אחשורוש על הארץ ואי הים).

יתר על כן, המגלה מביאה הרבה מאד ביטויים מתחום המקדש. ויוצרת תחושה שיש כאן אדם שחור מתהולל, המבקש להיות אלהים היושב במקדשו. כך הוזכרו במגלה החצר הפנימית, עושי המלאכה, ועוד. (וחז"ל עוד הוסיפו ודרשו, בהסתמך על הדמיון למשתה בלשצר, שהוא שותה בכלי המקדש ובבגדי הכהן). שמן המר, הבשמים ותמרוקי הנשים, באים להזכיר את שמן המשחה. הפסוק "וּבָזָה הַנְּעֶרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ" מזכיר פסוקים כגון בזאת יבא אהרן אל הקדש. (גם הפסוק "וּמַרְדֵּכִי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוֹשׁ מַלְכוּת תִּכְלֹת וְחֹר וְעֶטְרַת זָהָב גְּדֻלָּה וּמִכְרִיף בּוֹץ וְאַרְגָּמָן" בנוי אף הוא כך שהוא מזכיר את בגדי הכהן הגדול, ואם הוא הכהן הגדול הבא אל המלך, מיהו המלך?).

גם פסוק הסיום של המגלה, מזכיר במבנהו וצורתו את פסוק הסיום של ספר שמות: "כי ענן ה' על המשכן יומם וכו'".

(וכן: אל תפל דבר מכל אשר דברת כנגד לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב).

המגלה עשירה גם בבטויים משיר השירים. עמודי שש, מקוורת מור, ועוד. דומה מגלת אסתר לשה"ש בכך שה' נסתר ואינו אלא רמוז בה. אך יש מקומות שבהם הרמז גלוי, כמו "וּבְבִאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֻשְׁבָּתוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ", שהוא רמז ברור למלכו של עולם.

למראית עין, גם כותב הכתבה משבח ומהלל אותו. כשאנו קוראים על אדם שמקים מערכת שלמה של פקידים כדי להביא לו אשה, הדבר מלמד מצד אחד על גדלות חמרית ועל עשר ושלטון, ומצד שני מעורר גחוך גדול.

מיהו אחשורוש? הוא אֲחֻשְׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מהדו ועד כוש! אבל מיהו? הוא דמות חיובית או שלילית? הוא מהטובים או מהרעים? יש במגלה דמויות המהוות את הטובים בעלילה: מרדכי ואסתר. יש דמויות שהן הרעים בעלילה: המן וזרש. ואחשורוש? הוא דמות נבובה. הוא לא טוב ולא רע, סתם חפץ הנמצא במרכז הבמה וסביבו פועלות יתר הדמויות. מעין אליל שכל עובדיו עובדים אותו ועושים הכל בשמו, והוא עצמו פסל. המגלה נראית כמין במה גדולה שבמרכזה נצב פסל גדול, כל השחקנים על הבמה משחקים בשוליו ותולים בו את כל מעשיהם, אבל פסל נשאר פסל. הוא הכל, הוא במרכז הבמה, אבל את הדרמה האמתית עושות יתר הדמויות.

לפעמים חשוב להראות שהשליט הרם והחזק אינו אלא בשר ודם. הדבר חשוב בפרט אצל מלך שהיהודים נוטים לאהוב אותו ולחשוב שהוא טוב ליהודים והוא ידידנו הגדול. אצל מלך כזה הסכנה גדולה שבעתים. העם נעשה עוד יותר עבד שלו (אולי כי הוא אוהב אותו ומעריך אותו ורצה להיות כמוהו, שלא כמלך רשע שהעם לא רוצה להרגיש שהוא כמוהו). מלכות פרס נהגה כעצת זקני רחבעם, ונתנה לכל עם לבנות את מקדשו ולעבוד את אלהיו. חמור ביותר שעם ישראל עובד את אלהיו בחסות האמירה האפיקורסית והטרפה "כל עם יעבוד איש איש אלהיו", שמשמעותה כפירה וזלזול בכל ענין אלהי, ומשמעותה שלא באמת מאמינים בה' אלא רק במלך. אבל היהודים שמחו, שיוכלו ללכת לביהכ"נ ולהתרגש. מגמה זו יוצרת מציאות של היה יהודי בביתך, של הכרה במלך אחשורוש בתור המושל האמתי, ובקב"ה בתור זה שקיים רק בלב הפרטי של כל אדם, שלא קיים אלא בביתו של כל אדם, צרך פנימי של המתרגש. לכן מלמדת המגלה שאחשורוש אינו אלא בשר ודם, והמלך האמתי נסתר.

החופש המוחלט לעבוד את ה' כחלק מחופש שהוא אידאולוגיה ממלכתית, הוא המסוכן. הוא זה שעלול להביא את האדם לחשוב שאחשורוש הוא המלך האמתי וה' קיים רק בביהכ"נ.

איכה

בגולה מלכנו למראית עין הוא אחשורוש. אנו תלויים בפוליטיקה של חצרו. למראית עין. למעשה, באין רואים, אנו עבדי ה' גם שם, והוא מציל אותנו גם שם. אין במגלה שום זכר לצעד פוליטי, מדיני, כלכלי או צבאי של המלך. המגלה מתארת: וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נִכְח פֶּתַח הַבַּיִת. מתואר שהוא יושב על כסאו ולא מתואר מה הוא עשה שם. לכן אנו מדמיינים אדם הרובץ לו בכורסתו ואינו עושה דבר. מסתבר שהוא יושב שם ועסק בענייני הממלכה.

אבל האמנם אין במגלה שום מהלך פוליטי של אחשורוש? יש ויש, אבל הוא לא מוצג ככזה. ברור שאחשורוש לא שתה מאה ושמונים יום, אילו היה עושה כן לא היו נשואות לו מדינות. הוא הזמין את השרים לפגישות רשמיות במשנה רשמי כדי לחזק את מלכותו (וראה מגלה יב). אבל המגלה, בלי לשקר, יוצרת דמות של שכור הולל. נדמה לנו שכל היום הוא שותה ותולה.

המגלה מנפחת גם את מעמדו של המן. המן קבל את טבעת המלך, אבל אין לו רשות לכתוב אלא מה שיאמר המלך, אם ישנה את דבר המלך יתלה במהרה. רבים המנהלים שנותנים לפקיד לחתום בשמם, והפקיד נותר פקיד. גם יוסף קבל את טבעת המלך אך הכסא אגדל ממך. גם איזבל חתמה בשם אחאב, ואין ספק שהמגלה באה להזכיר לנו את שניהם. להזכיר פוליטיקה, כאמור לעיל. המן לא קבל את הטבעת בזמן שהמלך גדל אותו, אלא כשהיה צריך לשלוח אגרות, הוא קבל אותה לצורך האגרות.

הזכרת פסוקים ממקומות אחרים

המגלה מרבה להזכיר מקומות אחרים בתנ"ך. מלבד מה שהזכרנו לעיל, שהמגלה מזכירה את שיר השירים ומזכירה גם בטויים שנאמרו בתנ"ך על המקדש, יש עוד רבים.

המן מצוה להרוג את ישראל טף ונשים ביום אחד ושללם לבז. הפסוק הזה בא להזכיר את צווי שמואל לשאול בהריגת עמלק. ואולם, המגלה מלמדת שהצווי היה ושללם לבז, אך בפעל, שלא כמלחמת עמלק, בבזה לא שלחו את ידם. (ועוד כדי להזכיר את מלחמת עמלק: המן נקרא אגגי, והפסוק "וּמַלְכוּתָהּ יָתַן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה" בא להזכיר את הפסוק "קִרְעָה ה' אֶת מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעֲלֵיד הַיּוֹם וּבְתִנָּה לְרַעַף הַטּוֹב מִמֶּנָּה". "כל אשר קרהו" בא להזכיר את הפסוק "אשר קרך בדרך". וכמובן המן האגגי עומד כאן מול בן קיש איש ימיני. המלים "ונכתב בספר" באו להזכיר את הפסוק כתב זאת זכרון בספר. "ונוח בארבעה עשר" כנגד "בהניח ה' אלהיך לך". בהניח ה' לך, כאשר אין גוי שקבל רשות להרוג את היהודים, ונוח, יוצאים יהודי שושן למחות את עמלק. אמנם, ישראל שבגולה אינם עזים דים כדי לקים את השמדת עמלק. ענינו של פורים הוא ונהפוך הוא, המן עשה את העץ והעץ נהפך עליו. המן טבע את מטבע הלשון "להשמיד להרג ולאבד", ומרדכי כתב לשון זאת באגרותיו. ואולם, נאמר "הרגו היהודים ואבד", רק הרגו ואבד, הם לא השמידו).

המעשה במשרתי המלך שאומרים יבקשו למלך נערות בתולות, בודאי נועד להזכיר את דוד⁹. ולהדגיש את ההבדל בין אחשורוש לדוד, ואת היות אחשורוש הוא רודף נשים ומגוחך שחושב שידמה בכך דמיון חיצוני לדוד¹⁰.

⁹ וגם הפסוק "עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו" בא בודאי להזכיר את הפסוק "עודנה מדברת עם המלך ונתן הנביא בא".

¹⁰ לעניינים רבים המגלה מעמידה את מרדכי כנגד שאול. בני קיש אנשי ימיני. אבל בעוד שעל שאול נאמר מי שלח ידו במשיח ה' ונקח. על המן נאמר ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו. משם והלאה רוחו במגלה הבטוי שליחת יד. (שמוזכר עוד לפני כן, בהקשר שליחת יד במלך, וגם זה מזכיר את הפסוק על שאול).

איכה

כבר אמרו רבים לפני שיש הקבלות רבות בין מעשה יוסף במצרים למעשה אסתר. המלך העושה משתה לכל עבדיו (שם ביום השלישי וכאן בשנת שלש), שני הסריסים החוטאים למלך (וגם שם אחד מהם נתלה על עץ, ונזכר שם השרש ק.צ.פ. בהקשר זה), אחר הדברים האלה אחר הדברים האלה ויהי ביום השלישי, הסריס המזכיר לפני המלך, המלך הקורא בלילה, תליות רבות, כאשר שכלתי שכלתי, וכנגדו – כאשר אבדתי אבדתי, יועצים המיעצים למלך שיפקד פקידים על הארץ ויקבצו, ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה, האיש המחליף בגדים ובא אל המלך, ויתאפק, האיש המתמנה למשנה למלך ומרכיבים אותו וקוראים לפניו, בגדי הפאר שזוכה בהם יוסף ומרדכי, כי כן ימלאו ימי, ויהי כדבר יום יום ולא שמע, פן אראה ברע אשר ימצא את, משאת, ועוד רבים. כאן וכאן מדובר על גלות ועל ירידה לגלות. כאן וכאן הוזכרה ההכרה בישראל כעם אע"פ שהם בגלות. אלא שממצרים נגאלו ישראל ויצאו, ואילו במגלה – אחתי עבדי אחשוורוש אנן. המגלה באה להזכיר את ירידת ישראל למצרים, את ישראל שבגלות, שהמלך אולי נותן להם את טבעתו, אבל הם נאחזים בגלותם ומשתעבדים למלך.

אבל כמובן שישנן עוד הקבלות למעשה יוסף: שר האופים ראה כי טוב פתר, ולכן בא אל יוסף ובקש פתרון. יוסף משיב לו באותה לשון שהשיב לשר המשקים: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו. סופו שהוא תלוי. גם המן, המלך גדלו ונשאו מעל כל השרים, ולבסוף נשא את ראשו מעל קלם, בגבה חמשים אמה, ותלה אותו על עץ. המן אמר בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני, ולכן טוב היה בלבו, והמלך תלאו. הקומדיה באה לידי בטוי גם אצלו וגם אצל שר האופים.

גם אסתר יראה לבא אל המלך כשם ששר המשקים ירא ללכת אל המלך לבקש על יוסף. היציאה משם מזכירה פסוקים ביציאת מצרים, הפסוק האיש מרדכי הולך וגדול מזכיר את הפסוקים האמורים אצל משה. אבל יציאת מצרים תופשת מקום קטן מאד במגלה, עקר המגלה הוא שעבוד מצרים ולא היציאה ממנה.

המן אומר על ישראל "לְמַלְךְ אֵין שׁוּה לְהַנִּיחֵם". ומה עשו ישראל? נִקְהְלוּ וְעָמְדוּ עַל נַפְשָׁם וְנוֹחַ מְאִיבֵיהֶם וְהָרֵג בְּשָׂאֵיהֶם! את הדבר הזה הם חגגו. את המנוחה. פורים הוא "פְּרִימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָּהֶם הַיְּהוּדִים מְאֹיבֵיהֶם". לא חוגגים את יום הנס או יום המלחמה, אלא את יום המנוחה. המנוחה מאויביהם. וכתוב המגלה מבקש להזכיר את הפסוק "וְהָיָה בְּהִנֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִפֶּל אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָקָה אֶת יִזְכָּר עֲמָלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם". גם כאן מוזכרת מנוחה מאויביהם של ישראל.

בזמן המגלה ישראל נמצאים במצב ההפוך מ"וְהָיָה בְּהִנֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִפֶּל אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ". ישראל בגולה. ושם עמלק מזנב.

אבל כאשר ירים משה ידו – וגבר ישראל.

אפשר עוד להאריך ולמנות הקבלות רבות בין מגלת אסתר לבין ספרים אחרים בתנ"ך, ואפשר לכתוב על כך מאמר בפני עצמו. הבאתי כאן את הדברים רק כדי להראות שלכותב המגלה היו אמצעים המובנים ליהודים בלבד, כדי ליצור את ההרגשה שהוא רוצה ליצור בתיאור מלכות אחשוורוש. לבוא ולשים את הזרקור על מה שהוא רואה כעקר, ולהציג כל דמות באור משלה. אם ע"י הדגשת ההשוואה לדברים אחרים, ואם ע"י יצירת השוואה מנוכחת המדגישה את ההבדל. הזרקור של כותב המגלה (והשפה והרקע של קוראיו) הוא היוצר את ספור המגלה כפי שרצה הכותב להציגו.

השלטון בשושן

שלטון החוק הוא אחד מיסודותיו המוצקים של שלטון אחשוורוש. הדבר בולט לעין לאורך כל המגלה. טבעת המלך יותר חזקה מהמלך. המלך כפוף לחוק. כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב. גם המלך לא יכול להשיב אותו.

איכה

הגולם קם על יוצרו, אבל גם ליוצר יש דרכים לקום על הגולם ונפרט אותן בהמשך דברינו. הכפיפות לחוק היא דבר שיש בו יתרונות. קביעת עקרונות יסוד היא כלי עזר חשוב ביותר, שנותן כיוון לממלכה. הממלכה אינה כפופה לגחמות של רגע אלא פועלת לפי כללים מסודרים ומובנים. יש לכך יתרון נוסף: המלך לא כפוף ללחצים. אם החליט - החליט, לחצים לא ישנו את החלטתו. יש עקרון והוא כלל ברזל. הוא לא יתכופף.

ואולם, הכלל הזה בא לידי גחוך כאשר העקרונות הכלליים נקבעים ע"י אותו איש שאמור ליישם אותם. אותו איש שחוקק חוק עקב לחץ, לא יכול לבטל אותו עקב לחץ נגדי. יתר על כן: יש ערך לשלטון החוק, אם הוא מכיל חוקים שנקבעו מראש, ורצוי: ע"י סמכות עליונה. אבל אם משנים או מחוקקים את החוקים תוך כדי תנועה – אין בהם כל תועלת. לא רק מפני שאפשר להתגבר על חוק באמצעות חקיקת חוק עוקף, אלא גם משום שכל מערכת החוקים אינה עוד מעמד עליון אלא חלק מההחלטות המקומיות. כשעולה הרצון לגרש את ושותי יחוקק חוק ושותי. כשעולה הרצון לעשות עוד מעשה רגעי, המעשה הרגעי הזה יהיה חוק. כאשר מחוקקים חוק כללי מפני אינטרס רגעי, גם מצטערים עליו אח"כ, וגם כל המשמעות של חקיקה בטלה ומבוטלת. החוק שוב אינו מערכת כללים עקרונית עליונה שלפיה מתנהלת הממלכה, אלא החלטה מהרגע להרגע שלטובת העניין קראנו לה חוק. לא חיים ע"פ החוק, אלא תופרים את החוק לפי הרצונות ולפי האיש שרוצים לעולל לו דבר מה. חקיקת חוק לצורך עניין רגעי, מגחיכה את העקרון של חיים לפי מערכת חוקים. הממלכה פועלת לפי גחמות של רגע, ועוד הופכת את הגחמות לחוקים.

אבל כאשר המחוקק רואה את עצמו כאלהים, פלא שכל קביעה שלו מקבלת מעמד של חוק אלהי? המצב הזה יוצר לא מעט סתירות פנימיות. כדי ליצב את שלטונו מבטיח המלך הבטחות סותרות למפלגות סותרות, ושותי ההבטחות מעוגנות בחוק. על ראשו של מרדכי יש גזר דין מות (או היתר להרגו ב"ג אדר הקרוב), אבל בינתיים הוא יושב בשער המלך ונושא בתפקיד רשמי. א"א לבטל את הרשות שנתנה לגויים להשמיד את היהודים, אבל אפשר לחוקק חוק עוקף, המתיר ליהודים להתגונן. את חוק גירוש ושותי אחשוורוש לא מצא דרך לעקוף.

וכך, מרדכי משחק משחקים פוליטיים מול המן, ועושה כמיטב יכולתו לרצון שני אדונים: מצד אחד, להראות למלך שגם יהודי יכול להיות פקיד בכיר טוב, ומצד שני: לעשות כמיטב יכולתו למען אחיו היהודים. לא תמיד זה מסתדר. אבל הוא מתמרן יפה מול המן, העושה אף הוא את מעשיו בחצר המלך. המגלה מראה את התכונות בעניין. היא מראה כיצד כל אחד מהם עושה את מעשיו בחצר המלך, ונכר לעין במגלה שמרדכי והמן אינם משוחחים ביניהם לכל ארך המגלה אפילו פעם אחת. כל אחד מהם עושה מצדו את המאמצים הפוליטיים שלו.

ראו נא את החוק הקובע כי כל אשר יבוא אל המלך אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב. החוק הזה שייך לסוג מסויים של חוקים שנכנה אותו חוקי הדלתות האחוריות. זה החוק היחיד מהסוג הזה המוזכר במגלה, אבל אפשר לנחש שהוא אחד מני רבים מהסוג הזה שחוקקו במלכות אחשוורוש.

מרדכי, הפוליטיקאי המנוסה, אינו חושש מהחוק הזה. אסתר שמאמינה לכל מה שאומרים, מקבלת את החוק הזה כלשונו וכפשוטו ולכן היא יראה מפניו.

מדינה שיש בה שלטון חוק תקין, היא מדינה שבה המלך לא יכול להרוג אדם סתם. כל מעשה הריגה צריך להיות מנומק ע"פ חוק. החוק המדובר כאן מאפשר למלך להרוג את מי שנכנס מבלי שיקרא. אבל לחוק יש הסתייגות מובנית – המלך רשאי לא להרוג. את החוק הזה אפשר לנסח בשני נוסחים, שלכאורה הם אומרים אותו דבר, אבל יש ביניהם הבדל של שמים וארץ: אפשר לומר שכל מי שיכנס אחת דתו להמית חוץ ממי שהמלך ירצה להחיות, ואפשר לומר שכל מי שנכנס יחיה חוץ ממי שהמלך

איכה

רוצה להרוג. ההבדל הוא תהומי ולא בכדי נבחר הנסוח הראשון. אילו היה נבחר הנסוח השני, היה המלך צריך לנמק למה הוא הורג את מי שהוא הורג, והיתה מתחילה מערכת לחצים. לעצמת זאת, אם ברירת המחדל היא שכל מי שנכנס מת, אחשוורוש לא צריך לנמק למה הוא הורג את מי שהוא הורג. איש גם לא ידרוש ממנו נימוק אחרי שהושיט את השרביט, נמצא שבפני אחשוורוש פתוחות שתי האפשרויות. מבחינת אחשוורוש, תפקידו של החוק הוא לאפשר לו להרוג את מי שבא לו, בחסות החוק. מבחינת אחשוורוש, משמעות החוק הוא שכל מי שיכנס – המלך יחליט אם בא לו להמית או להחיות. זוהי דלת אחורית של מסגרת החוקים. אבל ההמון הפשוט תופש את החוק כפשוטו. לכן אסתר חוששת להכנס.

אינני יודע כמה פעמים נכנסו אנשים והמלך לא הושיט להם את השרביט. ככלל, אינני יודע כמה פעמים החוק הזה בכלל הועמד למבחן. יש להניח שאנשים לא לקחו את הסיכון, ובכלל, יתכן שאדם מן השורה שהיה רוצה להכנס – שומרי הסף פשוט לא היו נותנים לו להכנס. אבל שומרי הסף הם בסך הכל סריסים, וסריסים לא יכולים למנוע מהמלכה להכנס. כאן הועמד החוק הזה במבחן. כאמור: חוק אחד בלבד שהמגלה מתארת, אבל נרשה לעצמנו לנחש שזה רק אחד מני רבים. (והמגלה מדגישה את אי ההגיון שבדבר. חוקים רבים הוזכרו במגלה, אבל זה החוק היחיד שנאמר עליו "אחת דתו". "אחת דתו, לבד מ...").

בשלטון החוק שבו אי אפשר לשפוט אלא לפי החוק, תמיד אפשר למצוא סיבה להרוג את מי שעולה הרצון להרגו. הכל חוקי והכל מסודר ואי אפשר להעניש אלא ע"פ החוק, ותמיד אפשר להעניש את מי שרוצים. שלטון החוק.

המלך כפוף לחוק, הוא לא יכול לעשות דבר בנגוד לחוק ולא ינטרס של הממלכה. אבל אם הוא רוצה לגרש את אשתו, יש לו יועצים מפולפלים (משפטנים כמוכן, יודעי דת ודין. כשהמלך צריך דבר מה, יודעי דת ודין הם הכתובת) שיועצים להסביר היטב למה הגירושין האלה הם אינטרס ממלכתי ולא עניין אישי, ולמה הם ראויים להכנס לספר החוקים הממלכתי כחוק מן המניין. אם הוא רוצה להתהולל ולקחת לו אשה בכל יום על חשבון הממלכה, נערינו משרתיו יודעים להסביר למה זה לא הוללות אלא טקס רשמי מטקסי הממלכה. כל צורך פוליטי או צורך אישי רגעי הופך מיד לעניין עקרוני המשליך על כל הממלכה ומצריך חקיקת חוק כללי. השרים לא מעזים להציע למלך לקחת אשה כל יום, זה לא יכבד את המלך. נערינו משרתיו, שיש להניח שהם מדברים כל היום על נשים, יודעים שהם והמלך עשויים מאותו חומר, והם מוצאים את הדרך להפוך את ההוללות לחוק מכובד ורשמי.

הכל פלורליסטי וחפשי למדי. אבל אם המלך רוצה שהאשה תופיע לפניו, היא תעשה זאת. על אפה וחתמה.

על פי התורה המלך כפוף לה'. ושני צדדים לכפיפות זו: קבלת מלכות שמים והנמכת מלכות המלך. המלך מצוה שהיה עמו ספר תורה כל ימי חייו, כדי שילמד ליראה את ה'. וכן הוא מצוה שלא ירום לבבו, ע"י שלא ירבה לו נשים, סוסים וכסף וזהב. אבל לעצמת כל זאת, אחשוורוש מכבד את עצמו בהראותו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו. כלומר את כספו וזהבו. הוא רוצה להתפאר גם באשתו אלא שהיא ממאנת, לכן הוא מרבה נשים. להלן מתברר שגם סוסו הוא סוס מלכות מכובד. אחשוורוש מכבד את עצמו.

אחשוורוש אינו מוכן לקבל סמכות גבוהה ממנו. שלטון פרס הוא שלטון פלורליסטי שאינו מאמין באלהים. הפלורליזם הרווח בממלכה הפרסית, התומך בחופש דת, אמונה ושפה לכל עם, אומר בעצם שאין ערך עליון ששווה לחיות למענו. חופש דת ואמונה פירושו שלא מאמינים בשום דבר, ושהאמונה היא דבר לא חשוב. איש לא יתן חופש בנושאים החשובים לו באמת. איש לא יתן חופש בדברים שהוא מאמין בהם באמת. נתינת חופש לעבוד אלהים אחרים פירושה שאין אלהים, ושאלהים הוא לא דבר

איכה

שבאמת קיים אלא צורך פנימי של האדם לדמיין דבר מרגש.¹¹ רק עם תפישה כזאת אפשר להיות פלורליסט בענייני אמונה, שהרי אם יש אלהים – איך אפשר לתת למישהו אחר למרוד בו? יתר על כן: תנאי בסיסי לחופש הדת הוא שהדת לא תתערב בעניינים החשובים באמת, והיא תהיה עניינו של האדם הפרטי ולא של הממלכה. בענייני המלכות א"א לתת חופש. מי שאכן מאמין, לא יוכל לאפשר חופש דת. מי שרואה את ידו של ה' בכל מקום, באותה ודאות שבה הוא רואה את הקנה של הנשק שבידי האויב שמולו, לא יוכל להסכים לתת חופש לאמונות אחרות.

ספר דניאל מציג את ההבדל בין הממלכה הבבלית לממלכה הפרסית: הממלכה הבבלית גוזרת מיתה על מי שלא ישתחוה לפסל שלה, הממלכה הפרסית גוזרת מיתה על מי שישתחוה לאל כלשהו מלבד המלך. אין ערכים עליונים. הפלורליזם והאמירה החד-משמעית שאצלנו לא תהיה אידאולוגיה, הופכים לאידאולוגיה גדולה שהאדם מוכן לצאת למענה למלחמה עקובת דם ולהלחם עליה בקנאות פונדמנטליסטית. מלכות אחשורוש מקדמת אידאולוגיה שעל פיה המלך עוסק בעניינים החשובים באמת: מסים, צבא ופוליטיקה, ומי שיש לו בעיות דת אישיות – נפתור לו אותן. אם יש אחד שלא יכול להשתחוות להמן כי הוא יהודי – ניתן לו פטור. העקר שבדברים החשובים הוא יקבל את עול המלכות. פטור מטעמי דת תמיד מהווה ראיה לכך שהדת לא נתפשת כערך אמיתי אלא כמין צורך פרטי, מחלה סתמית של האיש הפרטי.

אבל המן מנצל גם את זה. ואומר שאפשר לקבל שלכל מדינה תהיה לשון ודת. אבל דת לעם מפוזר ומפורד? זה הורס את שלטון החוק. זה מצריך נתינת פטורים פרטיים. ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם.

¹¹חז"ל אומרים שמיום שחרב המקדש אין לו לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה. וזה מה שאנו רואים במגלה.

התורה לא נתנה לאדם הבודד אלא לעם כלול ולעולם כלול. התורה לא באה ללמד מה יעשה האדם אלא כיצד יחיה העם בארצו, וחלק קטן ממנה הוא מה יעשה כל איש ואיש בשל היותו חלק מהעם כלול העושה את רצון ה'. אמנם, מפני חטאינו גלינו מארצנו, ומיום שחרב בית המקדש שוב אין אנו יכולים לעשות חובותינו ולתקן את העולם במלכות שדי. ולא נשאר לפני אדוני בלתי אם גוויתנו, ולכן מיום שחרב המקדש אין לו לה' בעולמו אלא ארבע אמות של הלכת האיש הבודד בארבע אמותיו. אבל לא זאת התורה.

הבעיה של היהודים בשושן היתה שהם התרגלו לכך והשלימו עם הצמצום הזה של התורה. נהנו מסעודות של אותו רשע. ימלך אחשורוש, ובלבד שכל אחד מאתנו יוכל להניח תפלין ולאכול מצה.

התורה איבדה את עקר העקרים שלה: דרך להנהגת העולם. התורה הוקטנה, והפכה לענין פרטי, קטן וסובייקטיבי של האדם הפרטי.

אחת המצוות המלמדות את ריבונות ה' בעולמו היא מחית עמלק. אנחנו הורגים. למה? כי ה' אמר. מה עם "חיה ונתן לחיות". אין חיה כזאת. גם עמלק מבין את זה. לכן הוא לחם בישראל.

מרדכי לא השתחוה להמן, והגיד שזה בגלל שהוא יהודי. יש לו פטור מטעמי דת. בשושן הפלורליסטית כל אדם יכול להוציא פטור מטעמי דת. למה לא? זה רק עניין דתי. אבל המן מבין שדת שאוסרת להשתחוות היא לא "רק עניין דתי". היא תפישת עולם. אי אפשר לצמצם תפישות עולם לעולמו הפרטי של כל אדם.

לכן מבקשת אסתר: אני לא רוצה רק זכות להתגונן, אני רוצה לתקוף את אויבי ישראל. ביום שבו הגויים לא קבלו רשות להרוג אותנו, ואנו לא צריכים להתגונן. בהניח ה' אליהם לך מכל אויבך. ביום שכל המדינות נחו היהודים. לא נהיה עוד היהודי הגלותי שרק מתגונן ואין לו מה לומר על הנהגת ה'. לנו יש מלך.

(ואת הדבר הזה אי אפשר לעשות תוך השתלבות בכללי הפלורליזם של הגוי. הגוי לעולם לא יבין זאת. אנחנו לא חלק מכללי הגוי).

אי אפשר להסתגר בארבע אמות ולברוח מעימות על השקפת עולם, אם אתה לא תרדוף אחרים, הם ירדפו אותך, כלשון המדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא אני איני יוצא מידי ברייתי ואתה מבקש לעשות כרצון איש ואיש, בנוהג שבועלם שני בני אדם מבקשים לישא אשה אחת יכולה היא להנשא לשניהם אלא או לזה או לזה, וכן שתי ספינות שהיו עולות בלימן, אחת מבקשת רוח צפונית ואחת מבקשת רוח דרומית יכולה היא הרוח אחת להנהיג את שתיהן כאחת אלא או לזו או לזו, למחר שני בני אדם באים לפניהם בדין איש יהודי ואיש צר ואיבד יכול אתה לצאת ידי שניהם אלא שאתה מרומם לזה וצולב לזה".

איכה

יש חופש, אבל החופש הזה יאכף ביד חזקה ובזרוע נטויה, ואוי ואבוי למי שלא יהיה חפשי. על אפכם תהיו חפשיים. והחופש הוא בתנאי שכל אדם הוא אזרח של ארצו ואין להפלות בין אזרחי המדינה. מי שחושב ששני אנשים שחיים באותה מדינה, הם אחד כזה ואחד כזה, הוא מקעקע את יסודות הדמוקרטיה ויש להלחם בו עד חרמה. כי זה נגד דתי המלך.

ממלכת אחשורוש היתה ממלכה חפשית. היא נתנה לכל עם לדבר בלשונו ולעבוד את אלהיו. היא פנתה אל כל עם בלשונו. ואת החפש הזה היא כפתה בכח על כל בית ובית ועל כל איש ואיש. היא קבעה בדיוק איך ידבר כל איש בביתו. וגם זה בניסוח הנותן את השררה לכל איש ואיש. להיות כל איש שורר בביתו.

(אתה תהיה ליברל וחפשי, אבל תהיה ליברל וחפשי בדיוק כמו שאנחנו נגיד לך. אוי ואבוי אם תהיה ליברל בדרך אחרת. כי הליברליות חשובה לנו ואנחנו מתעקשים עליה. כך חיים היהודים עם נאמנות כפולה. כאשר מצד אחד הם ממשיכים להיות נאמנים למלך העולם ולדתו, ומצד שני לאחשורוש. אסתר מבינה שאין מה לעשות, היא מוחזקת אצל המלך, אבל שלא כמו יתר הבתולות היא רואה את עצמה כחלק מהעם היהודי. מרדכי הוא גם יהודי וגם יושב בשער המלך. כשיש ליהודי שני מלכים – השאלה היא את מי הוא יראה כמלך האמתי, ואת מי הוא יראה כמי שצריך איכשהו להסתדר אתו. וכשכך הוא הדבר – כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. ואם ישראל יותר מדי מפנימים את העובדה שאחשורוש הוא המלך – יבוא עמלק ויכריח אותם להחליט. זה מה שמבין כאן המן).

דתי המלך הם הגוברים. אם אין אלהים – המלך נעשה אלהים. הוא נעשה החוק. ואנו הלא בעד שלטון החוק. אותו שלטון של מערכת חוקים עליונה שהמלך אמור להיות כפוף לה, נעשה שלטונו האישי של המלך המחוקק תוך כדי תנועה.

לכן מלאה המגלה בביטויים לעגניים, המציגים את המלך כאלהים, כדי ללעוג למלך ההולל והשכור שמעמיד את עצמו במקום אלהים. הוא יושב בחצר הפנימית, בטוי הלקוח מן המקדש. שמן המר, הבשמים ותמרוקי הנשים, באים להזכיר את שמן המשחה, וכן כל לשון כל אותו פסוק, מזכיר את במה יבא אהרן אל הקדש ובמה ימלא את ידיהם.

במקום כזה, האדם ורווחתו יהפכו לאידאולוגיה. מה שמתחיל כ"שלם מסים ולך לצבא וציית לחוק ובשאר הזמן תעשה מה שאתה רוצה רק אל תבלבל לי את המוח, אתה לא מעניין אותי", ימשיך כאידאל שתעשה מה שאתה רוצה. ממילא היצרים והמתירנות יהפכו לאידאל עליון, והאדם עצמו ימצא את עצמו במקום אלהים.

במדינה כזאת, האדם וגחמותיו הם החוק. החשק הוא העקרון והעקרון הוא החשק. תפישה כזאת שואפת להתפרק מכל חובה או דרישה, ומכל מי שאוכף אותה. יש להניח שעם הזמן היא תשליך מעליה כל משטר וכל מסגרת, ותעשה אידאליזציה ממתן פורקן לכל שאיפה אנושית. עם הזמן היא תיעשה בהמית ונמוכה יותר ויותר. תחת שלטון אלהים בא שלטון החוק. חוק שהאדם כתב.

הפרק הראשון: במבט ראשון הפרק עוסק בגלוי בדרך בו מציג המלך אחשורוש את עושרו ואת בתוקף מלכותו. במבט נסתר יותר המלך מוצג כנלעג, שתיין, רודף כבוד, חמום מוח וחסר שליטה. למעשה בכל הספר הוא אינו מקבל כל החלטה בעצמו. המגלה מציגה אותו מצד אחד בתור המלך הגדול המולך מהדו ועד כוש, ומצד שני היא מרחיבה מאד בתיאורי יינו ונשיו, ומתעלמת ממהלכים מדיניים כאלה ואחרים שהנהיג בממלכתו.

א וַיְהִי בַיָּמֵי אַחֲשֵׁרוֹשׁ הוּא אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוּ וְעַד כּוֹשׁ שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: ב בַּיָּמִים הָאֵלֶּם נִשְׁבַּת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ עַל כָּסֶף מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בָּשׂוּשׁן הַבִּירָה: ג בַּשָּׁנָה שְׁלוֹשׁ לְמָלְכּוֹ עָשָׂה מִשְׁתֵּה לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרִס וּמְדֵי הַפְּרָתִימִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו: ד

איכה

בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום: ה ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך: ו חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוצ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זָהָב וְכֶסֶף על רצפת בהט ונשי ודר וסחרת: ז והשקות בכלי זָהָב וְכֵלִים מְכֻלִּים שונים ויין מלכות רב כִּיד המלך: ח והשתיה כדת אין אִנֹּס כִּי כֵן יִסַּד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש: {ו}

ט גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש: י ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר למהומן בדתא חרבונא בגתא ואבגתא זתר וכרפס שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך אחשורוש: יא להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה כי טובת מראה היא: יב ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד וחמתו בערה בו: {ז}

יג ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין: יד והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן - שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות: טו כדת מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך אחשורוש ביד הסריסים: {ח}

טז ויאמר מומכן (מומכן) לפני המלך והשרים לא על המלך לבדו עושה ושתי המלכה כי על כל השרים ועל כל העמים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש: יז כי יצא דבר המלכה על כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן באמרם המלך אחשורוש אמר להביא את ושתי המלכה לפניו ולא באה: יח והיום הזה תאמרנה שרות פרס ומדי אשר שמעו את דבר המלכה לכל שרי המלך וכדי בדיון וקצף: יט אם על המלך טוב - יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור אשר לא תבוא ושתי לפני המלך אחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה: כ ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן: כא וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש המלך כדבר ממוכן: כב וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה ככתבה ואל עם ועם כלשונם להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו: {ט}

א אחר הדברים האלה כשה חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה: ב ויאמרו נערי המלך משרתיו יבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה: ג ויפקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו את כל נערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה אל בית הנשים אל יד הגא סריס המלך שמר הנשים ונתון תמריקהן: ד והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתי. וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן: {ס}

ה איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש מיני: ו אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה בבוכדנצר מלך בבל: ז ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת:

ח ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הגי ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הגי שמר הנשים: ט ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו

איכה

ויבהל את תמרוקיה ואת מנוחה לתת לה ואת שבע הנערות הראיות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים: י לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד: יא ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה:

יב ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשוורוש מקץ היות לה קדחת הנשים שנים עשר חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים: יג ובזה הנערה באה אל המלך את כל אשר תאמר ונתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך: יד בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני אל יד שעשגז סריס המלך שמר הפילגשים. לא תבוא עוד אל המלך כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם:

טו ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שמר הנשים. ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה:

טז ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו: יז ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושתי: יח ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר והנחה למדינות עשה ויתן משאת כיד המלך: יט ובהקבץ בתולות שנית ומרדכי ישב בשער המלך: כ אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי ואת מאמר מרדכי אסתר עשה כאשר היתה באמנה אתו: {ו}

כא בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותירש שני סריסי המלך משמרי הסף ויבקשו לשלח יד במלך אחשוורוש: כב ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי: כג ויבקש הדבר וימצא ויתלו שניהם על עץ ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך: {ז}

א אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו: ב וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחווים להמן כי כן צוה לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה: ג ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך: ד ויהי באמרם (כאמרם) אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי: ה וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה: ו ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי. ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשוורוש עם מרדכי: ז בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שנים עשרה למלך אחשוורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר: {ח}

ח ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפזר ומפחד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם: ט אם על המלך טוב - יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנזי המלך: י ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צרר היהודים: יא ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך: יב ויקראו ספרי המלך

איכה

בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו יכתב ככל אשר צוה ה'מן אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשוננו. בשם המלך אחשורש נכתב ונחתם בטבעת המלך: יג ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבוז: יד פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתדים ליום הזה: טו הרצים יצאו דחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה והמלך והמן ישבו לשמות והעיר שושן נבוכה: {ס}

א ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה: ב ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק: ג ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע - אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים:

ד ותבאינה (ותבואנה) נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד. ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: ה ותקרא אסתר להתך מסריסי המלך אשר העמיד לפניו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: ו ויצא התך אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: ז ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי המלך ביהודיים (ביהודים) לאבדם: ח ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה: ט ויבוא התך ויגד לאסתר את דברי מרדכי: י ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי: יא כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא - אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב ויהי ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש ימים: יב ויגידו למרדכי את דברי אסתר: יג ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים: יד כי אם החרש תחרישי בעת הזאת - רוח והצלח יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אבין תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות:

טו ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: טז לה כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן. ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי - אבדתי: יז ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר:

א ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: ב ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עמדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט:

ג ויאמר לה המלך מה להך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות וינתן לה: ד ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו: ה ויאמר המלך מהרו את המן לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר: ו ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לה ומה בקשתך עד חצי

איכה

המלכות ותעש: ז ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי: ח אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי - יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך:

ט ויצא המן ביום ההוא שמיח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן על מרדכי חמה: י ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח ויבא את אהביו ואת זרש אשתו: יא ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו ואת כל אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על השרים ועבדי המלך: יב ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר אני קרוא לה עם המלך: יג וכל זה איננו שונה לי בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי וישוב בשער המלך: יד ותאמר לו זרש אשתו וכל אהביו יעשו עץ גבה חמשים אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי עליו - ובא עם המלך אל המשתה שמיח וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ: {ס}

א בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך: ב וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשוורוש: ג ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר:

ד ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית המלך החיצונה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו: ה ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: ו ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבד למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: ז ויאמר המן אל המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: ח וביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן קתר מלכות בראשו: ט ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: י ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך. אל תפל דבר מכל אשר דברת: יא ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבוהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:

יב וישוב מרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו אבל וחספי ראש: יג ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו - לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו: יד עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהילו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר:

א ויבא המלך והמן לשותות עם אסתר המלכה: ב ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היין מה שאלתה אסתר המלכה ותנתן לה ומה בקשתה עד חצי המלכות ותעש: ג ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: ד כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שונה בגזק המלך: {ס}

ה ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן: ו ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה:

איכה

ז והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל גנת הביתן והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר המלכה כי ראה כי כלתה אליו הרעה מאת המלך: ח והמלך שב מגנת הביתן אל בית משתה היין והמן נפל על המטה אשר אסתר עליה ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית הדבר יצא מפי המלך ופני המן חפו: ט ויאמר חרבונו אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו: י ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי וחמת המלך שככה: {ס}

א ביום ההוא נתן המלך אחשוורוש לאסתר המלכה את בית המן צר היהודים (היהודים) ומרדכי בא לפני המלך כי הגידה אסתר מה הוא לה: ב ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את מרדכי על בית המן: {ס}

ג ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבקח ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים: ד ויושט המלך לאסתר את שרבת הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך: ה ותאמר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו - יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן בן המדתא האגגי אשר כתב לאבד את היהודים אשר בכל מדינות המלך: ו כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי: {ס}

ז ויאמר המלך אחשוורוש לאסתר המלכה ולמרדכי היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ על אשר שלח ידו ביהודים (ביהודים): ח ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך - אין להשיב: ט ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשנו ואל היהודים ככתבם וכלשונם: י ויכתב בשם המלך אחשוורוש וחתום בטבעת המלך וישלח ספרים בידי הרצים בסוסים רכבי הרקש האחשדרפנים בני הרמכים: יא אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר להקהל ולעמד על נפשם להשמיד ולהרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים ושללם לבז: יב ביום אחד בכל מדינות המלך אחשוורוש בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר: יג פתשגן הכתב להנחת דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים ולהיות היהודים (היהודים) עתודים (עתידים) ליום הזה להנצחם מאיביהם: יד הרצים רכבי הרקש האחשדרפנים יצאו מבהלים ודחופים בדבר המלך והדת נתנה בשושן הבירה: {ס}

טו ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריח בוצ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה: טז ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר: יז ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם:

א ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר המלך ודתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלוט בהם - ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאייהם: ב נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשוורוש לשלח יד

איכה

במבקשי רעתם ואיש לא עמד לפניהם כי נפל פחדם על כל העמים: ג וְכָל שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַחֲשֹׁדְרָנִים וְהַפָּחוֹת וְעָשִׂי הַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְשָׂאִים אֶת הַיְּהוּדִים כִּי נָפַל פָּחַד מֶרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם: ד כִּי גָדוֹל מֶרְדֵּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת כִּי הָאִישׁ מֶרְדֵּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: ה וַיָּכֹז הַיְּהוּדִים בְּכָל אֲיִבֵּיהֶם מִכַּת חֶרֶב וְהָרָג וְאֶבֶדן וַיַּעֲשׂוּ בִשְׁנֵאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם: ו וּבְשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבֶד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: ז וְאֶת פְּרִשְׁתֵּיָהּ וְאֶת דִּלְפוֹן וְאֶת אֶסְפָּתָא: ח וְאֶת פּוֹרְתָא וְאֶת אֲדִלְיָא וְאֶת אַרְיֵדְתָא: ט וְאֶת פְּרַמְשֵׁתָא וְאֶת אַרְיִסִי וְאֶת אַרְיֵדִי וְאֶת וַיִּזְתָּא: י עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֵן בֶּן הַמֶּדְתָּא צָרַר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם:

יא בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבֶד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֶת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֵן בְּשָׂאֵר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמָה שְׂאֵלְתָּה וַיִּנָּתֶן לָהּ וּמָה בִקְשָׁתָּה עוֹד וַתַּעֲשֶׂ: יג וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וַיִּנָּתֶן גַּם מָחָר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשֵׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֶת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֵן יִתְּלוּ עַל הָעֵץ: יד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשֵׁן וְאֶת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֵן תָּלוּ: טו וַיִּקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים (הַיְּהוּדִים) אֲשֶׁר בְּשׁוֹשֵׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוֹשֵׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם:

טז וַשָּׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בַּמְּדִינוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהֲלוּ וַעֲמַד עַל נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֲיִבֵּיהֶם וְהָרוּג בִּשְׁנֵאֵיהֶם חֲמֵשָׁה וּשְׁבַעִים אֲלָף וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם: יז בַּיּוֹם שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּו וַעֲשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׁמִיחָה: יח וְהַיְּהוּדִים (וְהַיְּהוּדִים) אֲשֶׁר בְּשׁוֹשֵׁן נִקְהֲלוּ בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּו וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּו וְנוֹחַ בַּחֲמֵשָׁה עָשָׂר בּו וַעֲשָׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׁמִיחָה: יט עַל כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרוּזִים (הַפְּרוּזִים) הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עָשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר שְׁמִיחָה וּמִשְׁתָּה יוֹם טוֹב וּמְשַׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ:

כ וַיִּכְתֹּב מֶרְדֵּכִי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַקְּרוּבִים וְהַקְּרוֹחִים: כא לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אָדָר וְאֶת יוֹם חֲמֵשָׁה עָשָׂר בּו בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה: כב כִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֲיִבֵּיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשְׁמִיחָה וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וּשְׁמִיחָה וּמְשַׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֶבְיָנִים: כג וּקְבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר כָּתַב מֶרְדֵּכִי אֲלֵיהֶם: כד כִּי הָמֵן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֶגְגִי צָרַר כָּל הַיְּהוּדִים חֹשֵׁב עַל הַיְּהוּדִים לְאֶבְדָם וְהַפֶּל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְהִמָּם וּלְאֶבְדָם: כה וּבִבְזָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יִשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חֹשֵׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו עַל הָעֵץ: כו עַל כֵּן קָרָאוּ לְיָמֵים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר עַל כֵּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֶגְרָת הַזֹּאת וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: כז קִיָּמוֹ וּקְבָל (וּקְבָלוּ) הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זָרְעָם וְעַל כָּל הַנָּלוּים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוּר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּתֻבָּם וְכִזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה: כח וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה מְזָכְרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יִסּוּף מִזְרַעָם: {0}

כט וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֵּת אֲבִיחַיִל וּמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תַּקְּףָהּ לְקִיָּם אֶת אֶגְרַת הַפְּרוּם הַזֹּאת הַשְּׁנִית: ל וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשֵׁרוֹשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: לא לְקִיָּם אֶת יְמֵי הַפְּרוּם הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם

איכה

מִרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְכַאֲשֶׁר קִיַּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זֶרַעַם דְּבַר־הַצּוֹמוֹת וְזַעֲקָתָם: לֵב
 וּמֵאֲמַר אַסְתֵּר קַיָּם דְּבַר־הַפְּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתֵּב בַּסֵּפֶר: {ס}

א וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֶשׁ (אַחֲשִׁיּוֹרֶשׁ) מִסַּעַל הָאָרֶץ וְאֵי־הַיָּם: ב וְכָל מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ
 וּפְרָשֶׁת גְּדֻלַּת מִרְדֵּכִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הִלּוּא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבַר־הַיָּמִים לְמַלְכֵי מִדִּי
 וּפְרָס: ג כִּי מִרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ אַחֲשִׁיּוֹרֶשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרַב אַחִיו דִּרְשׁ טוֹב
 לַעֲמֹ וְדִבֵּר שְׁלוֹם לְכָל זֶרְעוֹ: {ש}